

riam et magnum decorem imposuisti super eum posuisti in capite eius

coronam de lapide precioso. **In** ueni dauid **Sacerdotes**

eius induantur in facia et sancti eius exultatione exultabunt.

Ulcus pro lucam cornu dauid patari lucernam apisto meo et sancti

In uenit eum dominus et ornauit eum stola glorie induit eum et ad

paradisum coronauit eum. **I**nduit eum dominus lorica fidei

et induit eum **E**cce uir prudens qui edifica

uit domum suam supra petram in cuius ore non est inuentus dolus. **Q**uia

deus legit eum in sacerdotem si bi. **E**cce

uerit israhelita in quo dolus non est. **Q**uia deus **ad laudes. a**

Ecce sacerdos magnus qui in diebus suis placuit deo et inuentus est iustus. **a**

Iste est inuentus similis illi qui conseruaret legem excelsi euoae. **I**deo iure

mirando fecit illum dominus crescere in plebem suam euoae. **Sacerdotes**

dei benedicite domino serui domini hymnum dicite deo alleluia euoniae. **S**eruebo

et fidelis intra in gaudium domini tui euoniae. **A**mauit eum. **E**uge serue bone et

deus quia super pauca fuisti fidelis supra multa te constituam dicit dominus euoniae.

Ecce sacerdos. **A**mauit eum dominus et ornauit eum. **S**tolam glorie induit eum.

et ostendit illi regnum dei per uias rectas. **E**t ostendit

illi regnum dei per uias. **A**mauit eum. **M**agnificauit eum in conspectu regum.

Et dedit illi coronam glorie in conspectu regum. **T**ecum prima. **J**ustum deduxit

dominus per uias rectas et ostendit illi regnum dei et dedit illi scientiam sanctorum.

Restauit illum in fortibus et conuincit labores illius euoniae. **A**mauit eum dominus

et ornauit eum. **S**tolam glorie induit eum et ad portas paradisi coronauit eum.

Magnificauit eum in conspectu regum et dedit illi coronam glorie. **F**idelis

seruus et prudens quem conuincit dominus super familiam suam euoniae. **S**icut

labo eum uita sapienti qui edificauit domum suam supra petram euoniae. **S**icut

Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusiuament amb fins d'investigació i estudi.

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.

Hic Liber oblatu^s loco Scti^e Mari^e gratiarum apud
 Christophoro filio capellano regis dⁿⁱ
 Regnantis h^{ic} anno nro papa Leo. x. Anno sui
 pontificatus. nec no sacratissimo Karulo Imperatori Hispaniar^{um}
 regi catholico Anno sui Imperii p^{ri}mo. 1519. die 10. Julij. Sicut
 sepultus est ecclesia

Eusebij Casariensis Historia Ecclesiastica
 Interprete Rufino.

1479.

Hic Liber oblatu^s est loco Scti^e Maria^e gratiarum apud
 D^{no} Christophoro Prestitero Capel-
 lano Magnifici Dⁿⁱ Odorici Comiti^s. Reman-
 tibus Sanctissimo D^{no} nostro Papa Leone X.
 Anno sui Pontificatus septimo, nec non sacra-
 tissimo Karulo Imperatore Hispaniar^{um} Rege
 Catholico. Anno sui Imperii p^{ri}mo. 1519. die
 vero XII. Septembris. Sepultus est in Eulegia
 majore

ILLVSTRISSIMO & Inuictissimo Mantuanorum Principi
Frederico Gonzage Iohannes Schallus Herosfeldensis physicus
obsequentissimus.

f Verunt multi Cristianissime princeps prisca nouisque
temporibus. qui uariis uirtutum generibus. uarios
laudis & glorie gradus adepti sunt. Quidam enim
corporis uiribus & membrorum firmitate subnixi. uel singulari
certamine uel collatis cum hoste signis dimicantes. coronas aliudue
simile uirtutis insigne. seu in olympicis ludis. seu ubi fors tulit.
magna cum laude reportarunt. Sicut Milo. Hercules Mallius Tor
quatus & plerique alii. Nonnulli magis animi robore quam corporis
utentes. ad ornandam mentem omne studium curamque uerte
runt. Sed horum quidam soli intelligentie seruentes. & eas uir
tutes tantum que ad intellectum pertinent amplexati. solaque
speculatione contenti. uoluntatem prestantissimam anime par
tem incultam dimisere. Sicut Demosthenes. & aliquando Salo
mon. Marcus Antonius. seuissimus Nero. & horum similes. quo
rum & si doctrinam laudari. mores tamen ac uitam damnari co
gnosimus. Aliqui contemptis intellectus ornamentis. uni uolu
tati uacantes. iusticiam. pietatem. misericordiam. caritatem. cete
rasque eius generis uirtutes. doctrine rerumque scientie pretulerunt
Ex horum numero fuere Macharius. Antonius. Paulus primus
heremita. Benedictus. Franciscus. & plures alii. Quorum uitam
& si sanctam ac imitatione dignissimam. rusticam tamen appel
lat Hieronimus. quod uersutis hereticorum argumentis responde
re. & succrescentes in agro domini uepres. nesciant euaginato di
uini uerbi mucrone succidere Aliquot etiam licet eorum nume
rus intra minores limites contineatur. utriusque. intellectus scilicet
ac uoluntatis curam gerentes. & utrumque negotium forti
titer ac animose suscipientes. supra humanum morem euecti. &
immortali deo simillimi sunt effecti. Quales fuere Moyse. Ha
braham. Hermes ter maximus. Pythagoras. Socrates. Cato. Et
hi precipue qui in Christo renati. uerum eterne salutis iter monstrante
deo cognouerunt

5 1111
J. M. J. J. J. J.

deo cognouerunt. Istorum multiplicem ac diuinam scientiam :
 Istorum illibatissimos mores. & meram uite puritatem contem-
 plati. non ad sciendum tantum quod demonum. uerum etiam
 ad bene beateq; uiuendū qđ angelorū est. icitamur iducimur ani-
 mamur accēdimur. Tales apđ latinos fuere Hyeronimus Augu-
 stinus Ambrosius Gregorius Hilarius Lactātius. & huius inter-
 pres libri Ruffinus Aquilegiensis presbiter uir grece latineq;
 doctissimus. Cuius tam fertile ac habundans ingenium fuit. ut
 transferendo magnam grecarum bibliothecarum partem. nostro
 rum auribus tradiderit. Tales apud grecos fuere Ioannes Chry-
 sostomus Gregorius Nazanzenus. magnus Basilius. & aliquot
 alii. inter quos lucet Eusebius Cesaree Palestine pontifex. uelut
 inter ignes luna minores. Ipse namq; humanorum diuinorumq;
 peritissimus extitit. & ut diuus Hieronimus in libro de uiris il-
 lustribus meminit. cum Pamphilo martyre a quo quia eius ami-
 citia familiarissime utebatur Pamphili cognomen accepit. sacro-
 rum librorum diligentissimus inuestigator & habitus est & fuit
 Hic quom inter preclara uolumina que multa composuit librū
 de temporibus edidisset. in quo tempora magis q̄ gesta explicās
 ac magnis & ualidis ingenii lacertis totius orbis hystoriam com-
 plectens. ad suam usq; idest ad Constantini Imperatoris etatem
 scribendo peruenit. Sibi ipsi uisus est non satisfacisse pie cristia-
 norum religioni. eius annales cum gentilib' & allophylis breui-
 ter & succincte tractando. Propterea doctissimus & sanctissimus
 episcopus singulari libro omnia cristianorum facinora texens. ec-
 clesiasticam uocauit hystoriam. q̄ ecclesie hoc est congregationis
 sancte. quam Petrus apostolus genus electum. regale sacerdotiū
 & gentem sanctam appellat. acta contineat & seriem. Huius ego
 libri multiplicem utilitatem. uberrimam frugem. & modestis
 ac piis ingeniis profuturam lectionem intelligens. ignorari eum
 & intenebris iacentem. situ blattisq; consumi ferre non potui.
 sed instaurari. ac diuino nuper inuenti magisterii beneficio mul-
 tiplicari. & uelut ex una uite multis per propagines palmitibus
 educatis uineam

educatis uineam conficere curauit. Vt habeat aliquando cristiana
 religio pro apocryphis & incertorum ac indignorum auctorum
 deridendis codicibus. quibus non sine magno ecclesiastice maie-
 statis detrimento utimur. ac fidelissimos prestatissimi auctoris
 commentarios. in quibus primeua nostre gentis exordia. & cre-
 scentis ecclesie adolescentiam. tanquam in pulcerrimo nitidissi-
 moq; speculo. abiectis ineptorum hominum nugis liceat intueri
 Non pigebit igitur aliquando post belli sudorem. post martium
 puluerē quo nunc pro Tuscis fortiter animoseq; pugnans asper
 geris. & crebris uictoriis immortale tibi gentiq; tue nomen ac-
 quiris. librum hunc in manus assumere. cristianorumq; principū
 & pugnacissimorum imperatorum preclara sanctaq; facinora re-
 legens. habebis quorum uirtutes mireris. quorum prudentiam
 ac pietatem imiteris. quorum iclita facta emulari debeas & equa-
 re. Sic patris antecessorumq; tuorū egregiam dignitatem. sumā
 in deum pietatem. precipuam in patriam caritatem. laudatissimā
 in omnes mansuetudinem & liberalitatem ut cepisti seruare po-
 teris & augere. fiesq; iustitia Zaleucus. pietate Codrus. uictoriarū
 foelicitate Pompeius. fortuna Caesar. animo Alexander. patiētia
 Quītus maximus. Horum enim omniū in cristianis Imperato-
 ribus reperies exemplaria Quorum si ut cepisti fueris assiduis
 imitator. nec habuit Gonzaga familia nec habitura est te clario-
 rem. Vale mi inclite p̄iceps & domine & supplicis serui munus
 exiguum non despexeris. Mantue apud sanctum Alexandrum
 die. xv. Iulii. M. cccc. lxxix.

Incipiunt Capitula primi libri hystorie ecclesiastice.

Quod deus & domius & creator oim ac dispesator uniuersorū ipse sit scdm ea que in lege & prophetis scripta sūt.	Cap.i.
De tempore natiuitatis cristi secundum carnem.	Cap .ii.
De Iuda Galileo & Theoda.	Cap.iii.
De Herode q̄ ex alienigenis uenit ad regnum.	Cap.iiii.
Qđ Herodis tempore iterrupta sit regum successio secundum danielis propheciam.	Cap.v.
De diuersitate generationum a Matheo & Luca conscripta & que de his refert Affricanus.	Cap.vi.
De nece infantium apud Bethelē & magorū presētia.	Ca .vii.
De cruciatibus ipsius herodis qui necari iussit ifantes.	Ca .viii.
De crudelitate Herodis quā mortis sue tēpore ppetrauit.	ca.ix.
De Archelai regno post Herodem.	Cap .x.
Qđ falsa esse acta que iudei proferunt etiam Iosephi testimonio ex consonatione temporum conuincantur .	Cap.xi.
Qđ a pontifice Anna usq; ad Chaypham quatuor pontifices fuerint . & singulis annis administrauerint pontificatū.in quibus predicatio cristi completa est.	Cap .xii.
De Baptista Ioanne testimoniu Iosephi.& q̄ asserit eū iustū fuisse & ob eius necē uindictā in iudeos esse prerogatam.	Cap. xiii.
Testimonium Iosephi de cristo.	Cap.xiiii .
Narratio de Abagaro rege .& exemplum epistole Abagari ad dominū.& dnī ad ipsum.& eorum que consequenter de Sirorū lingua translata sunt.	Cap.xv.

Capitula secundi libri.

De uita & institutione apostolorū post ascēsiōē cristi.	Cap.i.
Quemadmodum Tyberius de cristo edoctus a Pilato commo- nitus est.	Cap.ii.
Vt i oēm mūdū breui tēpore diffusa de xpō predicatio ē.	ca.iii.
Quēadmodū post Tyberiu Gaius Cesar regē iudeorū cōstituit Agrippā.Herodi perpetua pene deportatiōis iposita.	Cap .iiii.
Vt Philo pro	

Vt Philo pro iudeis suscepit legationem ad Gaium	cap. v
Quanta acciderit iudeis graua post temeritatē crucis xpi	ca. vi.
Vt Pilatus queq; semetipsum morte dampnauit	cap. vii.
De fame temporibus Claudii	cap. viii.
Martyrium Iacobi apostoli.	ca. ix.
Vt Agrippa & Herodes apostolos persecuti diuinam continuo senferunt uindictā	cap. x.
Qd Theoda deprauauerat populū	cap. xi.
De Helena regina Adiabenorū	cap. xii.
De Simone mago	ca. xiii.
De predicatione apostoli Petri apud urbem Romam.	cap. xiiii.
De euangelio secundum Marchum	cap. xv.
Vt prius Marchus per Egiptū cristi notitiā predicauit	cap. xvi.
Qualia de abstinentibus apud Egyptum Filo scribit	ca. xvii.
Quanti ad nos Filonis peruenerint libri	ca. xviii.
Cuiusmodi clades compresserint iudeos ipō die pascalis.	cap. xix.
Qualia etiam sub Nerone Ierosolimis gesta sunt	cap. xx.
De Egyptio cuius actus apostolorum faciūt mētionē	cap. xvi.
Quemadmodum de Iudea Paulus Romam missus in uinculis omni culpa liberatus sit.	cap. xxii.
Vt sit passus Iacobus qui frater domini est dictus	ca. xxiii.
Qd post Marchum primus episcopus Alexandrie ecclesie or- dinatus sit Annianus	ca. xxiiii.
De persecutione Neronis sub quo Paulus ac Petrus pia confes- sione decollati sūt	ca. xxv.
Vt innumeris iudei malis afflicti sunt ac nouissime contra Ro- manos arma mouerunt	ca. xxvi.

Capitula tertii libri

In quibus locis cristum apostoli predicauerunt	cap. i.
Qui primus	

Qui primus Romanam rexit ecclesiam.	cap .ii.
De epistolis apostolorum	cap.iii.
De successione apostoli Pauli	ca.iiii.
De iudeorum expugnatione post decem annos.	cap.v.
De fame que oppressit eos	cap.vi.
De his que a cristo predicta sunt	cap.vii.
De portentis ante bellum	cap.viii.
De Iosepho & quos reliquerit libros	cap.ix.
Vt diuinarum meminit scripturarum	cap.x.
Quemadmodum post Iacobum Symeon Ierosolimorum rexit ecclesiam.	cap.xi.
Vt Vespasianus posteritatem dauid iussit inquiri	cap.xii.
Quod Alexandrine ciuitati secundus Abilius prefuit.	cap.xiii.
Q d Rome secundus episcopus Anacletus fuit	cap.xiiii.
Vt tertius ab hoc Clemens	cap.xv.
De epistola Clementis	cap .xvi.
De persecutiōe sub Domitiano.	cap.xvii.
De Ioanne apostolo & reuelatione eius	cap.xviii.
Quemadmodum domitianus posteritatem dauid iussit occidi .	ca. xix.
De profapia saluatoris.	cap .xx.
Q d Alexandrinorum ecclesie tertius prefuit Cerdos .	cap.xx.i.
Q d Antiochene ecclesie secūdus prefuit Ignatius epūs.	ca.xxii.
Relatio de Ioanne apostolo.	cap.xxiii .
De ordine euangeliorum.	cap.xxiiii.
De indubitatis diuinis susceptis ue scripturis.	cap.xxv.
De Menandro mago.	ca.xxvi .
De secta Ebioniorum	ca. xxvii
De Cherinto prauē religiōis ātistite	ca.xxviii.
De Nycolao & sectatoribus suis	cap.xxix
	De his apostolis

De his apostolis qui non sunt aspernati iura cōtubii	cap. xxx
De Philippi & Ioannis excessu	cap. xxxi
Quēadmodū Simeon Ierosolimorum epūs passus est.	cap. xxxii
Vt Traianus cristianos uetuerit inquiri	ca. xxxiii.
Quod ecclesiam Romanā quartus rexerit Euaristus	.cap. xxxiiii.
Vt ter prefuit Ierosolimis Iustus	cap. xxxv.
De Ignatio & epistolis eius.	cap. xxxvi.
De quibusdā euangelistis & quibus tēporibus eminebāt.	ca. xxxvii
De epistola Clemētis aliisq; scripturis & de libris Papie.	ca. xxxviii

Capitula quarti libri.

Qui sub imperio Traiani Romanorum uel Alexandrinorum episcopi fuerint.	cap. i.
Qualia sub eodem passi sunt iudei	cap. ii.
Qui sub Adriano fidei defensiones scripserint.	cap. iii.
Qui sub eodē romanorū alexādrinorūq; fuerint sacerdotes.	ca. iiii.
Episcopi Ierosolimorum ab exordio saluatoris usq; ad tempora memorata.	cap. v.
Excidium nouissimum iudeorū temporibus Adriani.	cap. vi
Qui tēporibus hisdē falsi noīs sciētie principes extiterūt.	cap. vii.
Qui fuerint tunc ecclesiastici scriptores	cap. viii.
Epistola Adriani que persecutionē a nrīs remouerat.	cap. ix.
Qui principatu Antonini Romanorum Alexandrinorum ue fuerint sacerdotes.	cap. x
De his qui sub eodē tēpore deuias asseruerūt sectas.	ca. xi.
De Iustini defensiōe apud Antoninum.	cap. xii.
Epistola Cesaris Antonini ad Asianos pro defēsiōe nrōrū.	ca. xiii
Que de Policarpo discipulo apostolorum ferūtur	cap. xiiii.
Vt Policarpus sub Vero aliq; nonnulli Smirne martyrium meruit	ruic

ruit.	ca. xv
De martyribus quos Iustinus in suis commemorat libris.	ca. xvi
Que Iustini scripta ad nos usq; peruenerunt	ca. xvii
Qui tunc uiri Romane Alexandrineq; ecclie prefuerunt.	ca. xviii
Qui Antiocesium.	ca. xix.
De his qui memoratis temporibus ecclesiastici scriptores eni- ruerunt	cap. xx.
De Egesippo queq; ipse commemorat	cap. xxi.
De dyonisio episcopo corinthior; uel de eplis eiusdem.	ca. xxii.
De episcopo Theophilo Antioceno	cap. xxiii
De Modesto.	cap. xxiiii.
De Melitone quosq; ipse commemorat	cap. xxv.
De Apollinare	ca. xxvi.
De Musano	cap. xxvii.
De secta secundum Tatianum	ca. xxviii.
De Bardenadeno Syro uel scriptis eiusdem	ca. xxix.

Capitula quinti libri .

Quanti & quemadmodum sub Seuero apud Galliam pro pie- tate subierunt mortem	cap. i.
Vt martyres quamdiu habebantur in uita omnes qui in perse- cutione lapsi sunt reuocabant	cap. ii.
Qualis Attalo aparuit uisio .	ca. iii.
Vt martyres Hyreneum sua comendatione psecuntur.	cap. iiii.
Quemadmodum sub Marcho Aurelio Cesare nostrorum precibus exauditis pluuiam prestitit deus.	cap. v.
Enumeratio episcoporum qui fuerunt Rome	cap. vi.
Quod usq; ad illa tempora per fideles miracula fiebant.	ca. vii.
Quemadmodum Hyreneus canonem scripturarum diffinit & de septuaginta	

de septuaginta interpretibus	cap. viii.
Enumeratio sub Comodo sacerdotum	cap. ix.
De Pantheno philosopho	cap. x.
De Clemente Alexandrino	cap. xi.
De episcopis Ierosolimorum	cap. xii.
De Rodone & Martionis secta	cap. xiii.
De Pseudo prophetis catafrigarum	cap. xiiii.
De scilicet quod sub Blaſto factum est Rome	cap. xv.
Que de montano & pseudo prophetis feruntur	cap. xvi.
De Melchiade & scriptis eius	cap. xvii.
Quanta etiam Apollonius Catafrigas confutatio persequitur.	ca. xviii.
Serapionis de secta catafrigarum	cap. xviii.
Que Hyreneus contra hereticos apud urbem Romam disputavit	cap. xx.
Quod Rome Apollonius martyr passus est	cap. xxi.
Qui tunc episcopi nobiles habebantur	cap. xxii.
De pasce questione	ca. xxiii.
De dubitatione que orta est apud Asiam	cap. xxiiii.
Ut omnibus una sententia de pasca complacuit	cap. xxv.
Que de Hyrenei scriptis usque ad nos peruenerint	ca. xxvi.
Que etiam ceterorum qui hisdem temporibus floruerunt.	ca. xxvii.
De his qui Artemonis introduxerunt sectam qualis moribus fuerit. quoque pacto sacro sanctos libros temerare ausus sit.	ca. xxviii.

Capitula sexti libri.

De persecutiōe Seueri	ca. i.
De Origenis a puero institutione.	cap. ii.
De eo quod a puero uerbum domini predicabat.	cap. iii.
Quanti per ipsum docti omnes facti sunt.	cap. iiii.
De Potamiana	

De potamiana	cap .v.
De Clemente Alexandrino	cap.vi.
De Iuda traditore	ca.vii
De his que erga semetipsum gessit Origenes	ca.viii.
de Narcisi mirabilibus	cap.ix
De episcopis Ierosolimorum	cap.x
De Alexandro	cap.xi.
De Serapione & libris eius.	cap .xii.
De libris Clementis	cap.xiii.
De Eracla.	cap.xiiii
Quantum studii fuerit Origenis erga scripturas diuinas	.ca.xv
De Symacho interprete.	cap.xvi.
De Ambroxio	cap .xvii.
De episcopis qui tempore Origenis fuerunt	ca.xviii
De Ypoliti libris.	cap .xix.
Quomodo Origenes presbiter factus est.	caa.xx .
Quo Eraclas apud Alexandriam suscepit sacerdotiū.	ca.xxi.
De persecutione Maximi	cap .xxii.
De ordinatione Fabiani episcopi & de mirabilibus que in ea gesta sunt .	ca . xxiii.
Quanti discipuli fuerunt Origenis .	cap.xxiiii.
De Africano.	cap .xxv.
De Berillo.	ca.xxvi.
De Philippo.	cap.xxvii
De dyonisio episcopo	ca.xxviii
De Araborum discessione.	cap.xxix.
De Heresi elcheistarū.	cap. xxx.
De decio.	cap .xxxi .
De passionibus dyonisi	ca.xxxii
De martyribus qui apud Alexandriam passi sunt	ca.xxxiii
De his que scribit dyonisius	ca.xxxiiii.
De Nouato.	ca.xxxv.
	De Serapione

De Serapione .	cap .xxxvi
De his que ad nouatum scribit dyonisius .	ca .xxvii

Capitula septimi libri .

De decii & Galieni male gestis rebus .	cap.i.
Qui fuerunt sub ipsis episcopi.	ca .ii.
De Cipriano & q̄ statuerit hereticos rebaptizandos.	cap.iii
Quod dyonisius contra sentiat	cap.iiii.
De pace que post persecutionem facta est.	cap .v.
De Herefe Sabellii.	ca.vi.
De reuelatione que dyonisio episcopo facta est a domino propter lectionem hereticorum librorum.	cap .vii.
De nouati scismate & hereticorum baptisate .	cap.viii
De persecutione Valeriani.	cap .ix.
De his que ad dyonisiū uel ceteros Egyptios episcopos testati sunt .	cap.x.
De his qui apud Cesaream Palestine martyres facti sūt.	ca.xi
De pace que sub Galieno facta.	ca.xii.
Qui episcopi tunc nobiles fuerunt.	cap .xiii.
De martyrio Mariani.	ca .xiii i.
Relatio de Astirio.	cap .xy.
De signis que uirtute saluatoris apud Paneadā fiebant.	ca.xvi.
De throno Iacobi.	cap .xvii.
Quomodo dyonisius de pasca statuit	cap.xviii.
De his que apud Alexandriam acciderunt.	cap .xix.
De morbis qui acciderunt in ea .	cap .xx.
De Galieni regno .	cap.xxi.
De Nepote & scismate eius	cap .xxii.
De Apochalipsi Ioannis	cap.xxiii.
De epistolis dyonisi.	cap .xxiiii.
De Paulo Samosatenoꝝ & de Gregorio & de heresi eius.	ca .xxv.
	Qui episcopi

Qui episcopi per illud tēpus nobiles habebantur.	cap. xxvi.
De heresi Manicheorum tunc exorta	ca. xxvii.
De ecclesiasticis uiris nobilibus quorum aliquanta etiā usq; ad nostram memoriam perdurarūt.	cap. xxviii.

Capitula octauī libri.

De nostri temporis ac Dioclitiani & Maximiniani & Maximi persecutione	cap. i.
De ecclesiarum subuersionibus	cap. ii.
De qualitate persecutionum	cap. iii.
De martyribus	cap. iiii.
De his qui apud Nicomediam passi sunt	cap. v.
De his que in domibus regum erant	cap. vi.
De Egyptiis qui apud Fenicem passi sunt	cap. vii.
De ipsa Egypto	cap. viii.
De Thebaide	ca. ix.
De Filea martyre	cap. x.
De his que apud Alexandria gesta sunt	cap. xi.
Qualiter docuerit quidam ex ipsis	ca. xii.
De his que in Frigia gesta sunt	cap. xiii.
De aliis quoq; diuersis uirorum ac mulierū passionibus.	cap. xiiii.
De prepositis ecclesiarum	cap. xv.
De mortibus persecutorum	cap. xvi.
De his que extrinsecus acciderunt	cap. xvii.
De his que in melius conuersa sunt.	cap. xviii.
De his que rursū in idipsum conuersa sunt.	ca. xix.

Capitula noni libri.

De simulata indulgentia.	cap. i.
De posteriori peruersione	cap. ii.
De Simulacro qđ nuper apud Antiochiā fuerat cōsecratū.	ca. iii.
De sententiis que aduersum nos late sunt	ca. iiii.
De actibus falsis.	cap. v.
De his qui eo tempore martyres extiterunt	cap. vi.
De his que aduersū nos tabulis ereis conscripta sunt.	cap. vii.
De his q̄ postmodū	

De his que postmodum acciderunt bellis, pestibus, fame . & de morte tyrannorum.	cap. viii.
De uictoria Constantini Imperatoris.	cap .viii.
De perditione ultima inimicorum nostrorum.	cap.x.
Capitula decimi libri .	
De Arrii hereſe	cap.primum
De exilio apud Niceam congregato.	cap.ii.
De conuerſione philoſophi dyaletici	cap.iii.
De Phafnutio confefſore	cap.iiii.
De Spiriditone epiſcopo & mirabilibus eius	cap.v.
Exemplum fidei Nicene & ſtatutorum eius	cap .vi.
De Helena Constantini matre	ca. vii.
De cruce ſaluatoris in Ieroſolimis ab Helena reperta	ca.viii
De captiuitate Frumentii & Ediffii & de cōuerſione Indorū per ipſos geſta	cap.viii
De conuerſione gentis Hebreorum per capturam factā	cap .x.
De Constantia ſorore Constantini & preſbitero per eam fratri inſinuato	cap.xi
De Alexandri & Eusebii & Arrii conflictu	cap.x.ii.
De oprobriſo Arrii interitu	cap .xiii.
De Athanaſii epiſcopi principiis	cap.xiiii.
De Constantii imperatoris errore	cap .xv.
De concilio hereticorum apud Ariminum congregato contra Athanaſium	cap.xvi.
De exciſo brachio Arſenii ceteriſq; dolis hereticorum in concilio retentis	cap.xvii.
De fuga & latebris Athanaſii	ca.xviii.
Qđ Conſtans Imperator pro Athanaſio patri Constantio ſcripſerit eumq; ecclie ſue reddi iuſſit	cap.xix.
De concilio apud Mediolanum hīto & de exiliis Eusebii	ca.xx.
De Ariminēſi concilio	cap .xxi.
De Liberio epiſcopo urbis Rome	cap.xxii
De Ieroſolimorum & Alexandria epiſcopis	cap .xxiii.
	De ambitione

De Ambitione episcoporum apud Antiochiam .	cap .xxiii.
De Scismate Arrianorum quod in tres partes diuisum est.& quidam eorum Eunominiani.alii Macedoniani.alii uero perman serunt Arriani.	cap.xxiiii
De fine Constantii Imperatoris & ortu Iuliani .	cap.xxv .
De episcopis exilio relaxatis .	cap.xxvi.
De exilio apud Alexādrīā scōꝝ epōꝝ & Iulifei ab his disscidio.	cap.xxvii
De his que in eodem concilio statuta sunt .	cap.xxviii
De Eusebio & Hylario atq; ecclīāꝝ per eos restitutione.ca.	cap.xxix.
De scriptis Hylarii .	capit.xxx .
De persecutionibus Iuliani blandis & callidis .	cap.xxxi .
De uitiis eius erga Athanasium .	cap.xxxii.
De fuga rursus & latebris Athanasii .	cap.xxxiii.
De Sepulcro martyris Babile .	cap.xxxiiii.
De Theodoro confessore apud Antiochiam .	cap.xxxv .
De Iudeorum conatibus qui a Iuliano decepti templum in Iero solimis reedificabant.	cap .xxxvi.
De Terremotu inibi & igne diuinitus accenso quo iudei ab il licitis disturbabantur inceptis .	cap.xxxvii .
De Signis & uirtutibus terrificis q̄ ī exitu cōuersa sūt iudeoꝝ.	cap.xxxviii.
Capitula undecimi libri .	
De ortu & religiosa mēte p̄ncipis Iouiniani & de fine eius.	ca.i.
De ortu Valentiniani & Valentis .	cap.i.ii.
De dormitione Athanasii & p̄secutionibus Luthi Heretici.ca.	ca.iii.
De uirtutibus & mirabilibus scōꝝ q̄ fuerunt in Egypto.	cap.iiii.
De persecutione que fuit apud Edessam.	cap.v.
De Moyse quē regina Saracenoꝝ gētis poposcit episcopū.ca.	ca.vi.
De Didimo uidente Alexandrino .	cap .vii.
Quanti ex discipulis Antonii tunc in heremo habitantibus uir tutes & signa fecerunt .	cap.viii.
De Gregorio & Basilio Capadotie episcopis .	cap .ix.
De Damaso episcopo & Vrsini subreptione .	cap .x.
De Ambrosio episcopo.	cap .xi.

De Valentiniani

De Valentiniani fine .	Cap . xii.
De Gothorū per Tracias irruptione & Valentis nece.	cap. xiii.
Vt Gratianus Imperator Theodosium regni participem adsci- uerit. & post multa religiose & fortiter gesta Maximii tyranni insidiis subcubuerit.	cap. xiiii.
De Valētiniano puero atq; matre eius Iustina qui defensas ec- clesias perturbare conatus est.	cap. xv.
De beniuoli magistri memoria fideli constantia .	cap. xvi.
Vt Theodosius necē Gratiā ultus de Maximio triūphauerit.	xvi
De Theodosii comisso in Thessalonicēses & penitētia eius publi- ce apud sacerdotes gesta .	capi . xvii.
De restitutione ecclesiarum que per ipsum iam catholicum in oriente restitute sunt .	capi. xviii.
De Apollinare & heresi eius .	cap. xix.
De episcoporum successionibus per orientem .	cap. xx.
De Situ templi Serapis & subuersione eius .	cap. xxi.
De fraudibus paganorum que in tēplis detecte sunt .	cap. xxii.
De Saturni sacerdote Tyranno totius pene Alexandrie ad- ultero.	Cap. xxiii .
De ecclesiis & martyriis q̄ i ydolorū locis cōstruete sūt.	ca. xxiiii.
De Ioānis sepulcro uiolato & reliquis apd' Alexādriā reseruatīs.	xxv
De thoracibus Serapis apud Alexandriam abrafis & signo cri- sti in loco eorum reddito .	cap. xxvi.
Vt mēsurā aq̄ Nili flumīs quā Poeci uocāt ad ecclīā d'ferat .	xxvii
De Valentiniani iunioris interitu & ortu Eugenii.	cap. xxviii.
De responsis Ioannis monachi.	capi. xxix.
De apparatu belli aduersus Eugenium Theodosii & de uictoria eius orationibus magis quā uirtute patrata.	cap. xxx.
De fine Theodosii post uictoriam & Archadio atq; Honorio liberis & heredibus regni .	cap. xxxi.
Expliciunt capitula totius operis .	

Incipit prologus Rufini presbyteri in hystoriam ecclesiasticam ad Cromatium episcopum.

Eritorum dicunt esse medicorum: ubi imminere urbi-
 bus uel regionibus generales uiderint morbos
 p prouidere aliquod medicamenti uel poculi ge-
 nus. quo premuniti homines ab imminenti defen-
 dantur exitio. Quod tu quoque uenerande pater

Cromati medicine exequens genus. tempore quo disruptis Italie
 claustris Alarico duce gothorum se pestifer morbus infudit. &
 agros. armenta. uiros. longe lateque uastauit. populis tibi a deo com-
 missis feralis exitii aliquod remedium querens. per quod egre me-
 tes ab ingruentis mali contagione abstracte: melioribus occupate
 studiis tenerentur. iniungis mihi ut ecclesiasticam hystoriam. quam
 uir eruditissimus Eusebius Cesariensis greco sermone conscri-
 pserat in latinum uerterem: cuius lectione animus audientium uinctus.
 dum noticiam rerum gestarum auidius petit. obliuionem quodammodo
 malorum que gerent acciperet. A quo ego opere. cum excusare me
 uellem. utpote inferior & impar. & qui inter multos annos usum
 latini sermonis amiserim. considerauit quod non absque aliquo apo-
 stolice institutionis ordine nobis ista preciperes. Nam & cum do-
 minus aliquando esurientibus in deserto auditorum turbis. dixisset
 ad apostolos. date eis uos manducare. Philippus unus ex aposto-
 lis intelligens eo magis splendescere diuine uirtutis insignia. si
 minimorum quorumque ministeriis explerentur. non protulit panes
 apostolice reconditos pere. sed puerulum adesse dicit. habentem
 quinque panes & duos pisces. quem uerecunde excusans adiecit. sed
 hec que sunt inter tantos. Quomagis in angustiis opibus & despera-
 tis. clara fieret diuina potentia. Sciens ergo ex illis te descendere disci-
 plis: recordatus que Philippi fortassis exemplo: ubi pascendi turbas tem-
 pus uidisti. puerulum subrogaueris. qui panes quidem quinque sicut
 acceperat duplicatos adhiberet. ad explendum tamen euangelicum sa-
 cramentum. proprio labore captos adderet etiam pisciculos duos.
 adgressus sum exequi ut potui quod preceperas. certus que excusabit
 imperitie nostre culpas precipientis auctoritas. Sciendum sane est
 que decimus

q̄ decimus liber huius operis. in greco qm̄ per parum erat i re
 bus gestis. reliqua omnia in episcopoz̄ panegyricis tractatibus.
 nihil ad scientiā rerum conferentibus occupatus. om̄ssis que ui
 debantur superflua. hystorie siquid habuit nouo coniunximus
 libro. & in iplo Eusebii enarrationis dedimus finem. Decimum
 uero & undecimū librum nos conscripsimus. partim ex maiorū
 traditionibus. partim ex his que nostra iam mēoria cōprende
 rat. & eos uelut duos pisciculos suprascriptis panibus addidi
 mus. quos si tu & probaueris & benedixeris. pro certo confidā
 q̄ sufficient turbis. Continet autē omne opus res in ecclesia ge
 stas. a saluatoris ascensione & deinceps. Nostri uero duo libelli a
 temporibus constantini post persecutionem. usq; ad obitum
 Theodosii augusti.

Explicat prologus. Incipiunt capitula.

Quod deus & dominus & creator omniū ac dispensator uni
 uersorū ipse sit secūdū ea que i lege & pphetis scripta sūt. ca. i.
 De tēpore natiuitatis christi secundum carnem. ca. ii.
 De iuda galileo & theoda. ca. iii. De Herode q̄ ex alienigenis
 uenit ad regnum. ca. iiii. Quod Herodis tempore interrupta
 sit regum successio secundum Danielis prophetiam. cap. v.
 De diuersitate generationū a Matheo & Luca cōscripta & que
 de his refert Afrīcanus. ca. vi. De nece ifantiū apud bethleē
 & magoz̄ presentia. ca. vii. De cruciatibus ipsius herodis qui
 necari iussit ifantes. ca. viii. De crudelitate herodis quā mor
 tis sue tēpore ppetrauit. ca. ix. De archelai regno post hero
 dem. ca. x. Quod falsa esse acta q̄ iudei pferūt ēt Iosephi te
 stionio ex cōsonatōe tēporū cōuincant. ca. xi. Quod a pōt fice
 āna usq; ad chayphā quatuor pontifices fuerit & singulis annis
 amistrauerit pōtificatū i qbus predicatio christi cōpleta ē. ca. xii
 De baptista Ioāne testionū Iosephi. & q̄ asserit eū iustū fuisse
 & ob eius necē uīdictā in iudeos esse prerogata. ca. xiii.
 Testimoniū Iosephi de christo. ca. xiiii. Narratio de Abagaro
 rege. & exēplū epistole Abagari ad dominū & domini ad ipsū.
 & eoz̄ que cōsequēter de syroz̄ lingua trāslata sunt. cap. xv.

Incipit liber primus hystorie ecclesiastice.

S Vccessiones sanctorum apostolorum & tempora que
 a saluatore nostro usque ad nos decursa sunt
 queque & qualia in his erga ecclesie statu gesta
 sint. qui et insignes uiri in locis maxime cele-
 berrimis ecclesiis presuerunt. uel qui singulis
 quibusque temporibus. seu scribendo seu docendo
 uerbum dei nobiliter adstruxere. quique et uel quanti uel quando no-
 ua contra religionem dogmata proferentes. ad profundum erroris studio
 contentionis elapsi. false scientie auctores se preceptoresque professi
 sunt. passim uelut lupi graues gregem christi lacerantes. nec non &
 ea mala que iudeorum gentem pro insidiis quas aduersum saluatoremo-
 liti sunt uastauerunt. quibus et modis. & quoties. quibusue tempo-
 ribus doctrina christi & sermo diuinus a gentibus impugnatus est. qua-
 ritque his tempestatibus usque ad suppliciorum patientiam & perfusionem
 sanguinis pro uerbi dei ueritate certauerunt. sed & martyria nostris
 suscepta temporibus. atque in his domini & saluatoris nostri erga sin-
 gulos quosque unicam clementissimumque subsidium scribere mihi uolenti.
 non alium de sumendum uidetur exordium. quam ab ipsa domini & saluato-
 ris nostri iesu christi presentia corporali. Sed mihi queso ueniam dari.
 Confiteor namque quod in hoc opere uiribus nostris maiora temptamus. ut
 & fideliter & integre que sunt gesta narremus. & rudes ac nulli fere
 nostrorum digressam uiam huiuscemodi itineris primam audeamus in-
 cedere. Et licet deum ducem futurorum dominique saluatoris nostri cer-
 tus sum nobis suffragia ad futura. hominum tamen nulla quibus pos-
 simus inniti conspiciamus precessisse uestigia. nisi que sparsim singu-
 lorum quorumque temporum seu rerum gestarum ad nos usque indicia ac monimenta
 transmissa sunt. E quibus quedam nobis luminum faces uelut in obscu-
 ro positae eminens accedunt. & tanquam e sublimi specula qua nos
 gressum tendere oporteat. ac uiam uerbi absque errore dirigere. eorum uo-
 cibus ammonemur. Quecumque igitur proposito operi conuenire credimus.
 ex his que illi sparsim memorauerant eligentes. ac uelut e rationabilibus
 capis doctorum flosculos decerpentes. hystorica narratoe in unum cor-
 pus redigere

pus redigere & coaugmētare tēptauimus. satis habūdeq; gratū putātes. & si nō omniū nobilissimorū. certe saluatoris nostri apostolorū successiones celebrioribus quibusq; ecclesiis traditas in unū colligere. atq; in ordinē modūq; digere. Opus autē mihi p̄ necessariū uideor assūpsisse. eo magis q̄ ut superius dixi. neminē ecclesiasticū dūtaxat scriptorē ad hāc partē narratiōis animū adiecisse cōperior. In quo illud ēt spero. q̄ & utilitatis plurimum ex rerū gestarū cognitione studiosis quibusq; noster hic cōferat labor. Quāuis iam de his ipsis nō nulla ēt ī cronicis. i. in eo ope qd̄ de tēporū rōne cōscripsimus breuiter succincteq; p̄strixerim. Plenius tamē ī presenti tēpore singulorū narrationē apire tēptauimus. Incipiet igit̄ mihi sermo ab ipso domino sicut p̄misimus christo. Verū quia christianorū res gestas scribere p̄ponimus. cōsequēs uideēt. uti prius uel genus hoc hominū unde ducat exordiū & qd̄ noīs ipsius cōtineat rō. & cuius gens ista & populus appellatiōe cēset̄ repetētes paulo altius exponamus.

Igit̄ qm̄ christus duplici ex modo. & diuina in eo pariter atq; hūana nat̄a plenitudinē tenet. caput ī eo diuina substātia. pedes hūana quā p̄ nostra salute suscepit habeāt. Et ita demū p̄fectius nobis narratio diriget̄. si a capite. i. a diuinitatis eius uerbo sumamus exordiū. p̄ qd̄ christianorū. q̄ gēs nouelle appellatiōis credit̄. antiq̄tas & nobilitas pariter ostēdēt. Genus igitur christi & ipsius substātia & eius naturā p̄ferre ac p̄dere nullus sermo sufficiet. Siqd̄ ēt diuinū de eo ita p̄nūciat oraculū dicēs. Generationē eius qs̄ enarrabit. Sed & alibi celestibus nihilominus de eo uocibus ita refert̄. Quia nēo nouit filiū nisi pater. sed neq; patrē qs̄ nouit nisi filius. Solus ergo ille qui genuit nosse dicit̄ filiū pater. & filius patrē. Sine dubio exclusit ceteros ad discutiendā noticiā. qui ad unū solū patrē filii sciētā reuocauit. Hic igit̄ ī his uoluminibus q̄ diuino spū cōscripta credūt̄. lux eterna. & āte mūdi initiū semp̄ fuisse predicat̄. Sapiētia quoq; substācialis & uerbū uiuū ī p̄cipio apud patrē. & deus uerbū substitisse narrat̄. Quis ergo poterit eū qui āte oēm creaturā uisibilē atq; inuisibilē semp̄ fuisse. & īinitio iam fuisse ex ipso patre natus. & cū patre sempiternus

Lib. 1.º

patre sempiternus extitisse describit. sermone comprehendere. Quis
omnium celestium immortalium diuinarumque uirtutum dominum. & ducem atque
principem celestis milicie. & magni consilii angelum. uoluntatis paterne
efficaciam. que cum patre omnia que sunt creasse & condidisse constat. ut uerum
filium & unigenitum & omnium que creata sunt dominum & regem ac dominatorem
paterna uirtute ac potestate cuncta moderantem uerbis explicet.
nisi quod ad intelligentiam plenitudinis eius. per secretiora & mystica diui-
narum uoluminum informatur eloquia. Ioannes denique spiritu dei repletus.
In principio inquit erat uerbum: & uerbum erat apud deum. & deus erat
uerbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt. &
sine ipso factum est nihil. Sed & moyses maximus & uetustissimus pro-
pheta. multis ante seculis hec eadem pretestat. cum celitus inspiratus
originem mundi & rerum initia de eo plenius aperiret. conditorem omnium
patrem cum filio. mysticis ac sacratis designat eloquiis. Ait namque.
Et dixit deus. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.
Sed & dauid antiquissimus est ipse. licet moysen posterior propheta
rursum dicit. Verbo domini celi firmati sunt. & spiritu oris eius omnis uir-
tus eorum. Et alio idem nihilominus designat oraculo de deo dicens.
Ipse dixit & facta sunt. ipse mandauit & creata sunt. In quibus eui-
denter mandatis. personam patris & filii operantius expressit. Cum igitur his
& aliis quam plurimis uocibus sparsim per diuina uolumina creator
omnium cum patre filius declaretur. superest ut de his que post conditio-
nem mundi per hominum dispensationem transiit quam possumus breuiter
perstringamus. Multis quidem & antea pietate preeditis uiris adstitisse
se: & docuisse que ad cultum diuinum pertinere uidebant ostendit.
Sed euidentius & familiarius abrahe atque eius familie quantum fas
erat dominum hominibus innotuisse describit. & uelut preceptor quidam
ac monitor illius extitisse per sapientiam refert. Denique in diuinis oracu-
lis scriptum est. quia apparuit deus abrahe tanquam communis aliquis
homo sedenti ad illicem mabre. At ille exurgens. cum hominem uideret. ado-
rat ut dominum & uenerat ut dominum. Sed & proprie uocis professione pre-
sentiam se testat non ignorare diuinam dicens. Dominator domine qui iu-
dicas omnem terram. nonne facies iudicium? Que utique omnia non ad patrem
sed ad filium referenda. posterior incarnationis dispensationis plenius
expleta designat

111
112
113
114
115
116
117
118
119
120

expleta designat. Et idē ppheta Dauid dicit de deo. Milit uer-
 bū suū & sanauit eos. & liberauit eos decorrūptōibus eorū. Sed
 adhuc euidentius p moysen de eo q̄ domūus sit ipse cū domino.
 diuina testāt eloqa cū dicit. Pluit dominus sup sodomā & gomor-
 rā sulphur & ignē a domino. Eundēq; cū apparuisset Iacob deū
 esse eadē scriptura designat cū diceret ad iacob. Iā non uocabit̄
 nomē tuū iacob. sed israhel erit nomē tuū. q̄a inualuisti cū deo.
 Et paulo post dicit. Et uocauit inqt iacob nomē loci illius uisio
 dei dicēs. Vidi enī dn̄m facie ad faciē. & salua scā ē aīa mea. Ne
 q; enī fas ē de aliquo āgelorū uel celestiuū uirtutū ista scire. Nul-
 lū enī illoꝝ si quādo mortalibus ex celesti precipiunt̄ adesse mā-
 dato dn̄m uel deū diuinus sermo cōmemorat. Hic ē Iesu suc-
 cessori moysi cū adstitisset. p̄cūctātī q̄s eēt respōis euidentissimis
 designauit dicēs. Princeps milicie uirtutū dn̄i ego sū. Cūq; his audi-
 tis adorasset famulus ut decebat. Solue inqt ad eū corrigiā calcia-
 m̄ti tui. Locus enī ī quo tu stas terra scā ē. In quo cōsiderāda ē pre-
 ceptorū similitudo. qm̄ nō erat hic alius ab eo q̄ dixerat ad moy-
 sen de rubo ignis dicēs. ne appropies huc. solue calcamenta de
 pedibus tuis. locus enī ī quo tu stas terra scā ē. Et addidit dicens.
 Ego sū deus patꝝ tuorū. deus abrahā. & deus isaac. & deus iacob
 Claruit igit̄ ex his oībus. q̄ uerbū dei. & deus & domūus & crea-
 tor oīum cū patre filius designatus ē. Nūc uero ē illud uidea-
 mus quō & sapiētīā seculi substācialiter existere. idē ipse ī diuinis
 ostēdat oraculis p Salomonē hic de semetipsa sapientia mysticis
 uocibus p̄dens. Ego sapiētīa ī altissimis habitauī. cōsiliū & sciētīā
 & sensū ego iuocaui. Per me reges regnāt. & potētes p me scri-
 bunt̄ iusticiā. Per me p̄ceres magnificāt. & tyrāni p me obtinent
 terrā. Et post aliquāta itē dicit. Dominus creauit me īitiū uiaꝝ
 suarū. ī opa sua āte secula fūdauit me ī initio. priusq; terrā faceret
 anteq; p̄dirēt fōtes aquarū. priusq; mōtes fūdarēt. āte oēs āt col-
 les genuit me. Quādo preparabat celos aderā ei. & quādo firmos
 ponebat fōtes sub celo. cū ipso erā cui ad gaudebā quotidie. Le-
 tabar āt corā ipso ī oī tēpore. quādo letabat̄ orbe p̄fecto. Ex qui-
 bus oībus fuisse abūitio imo & āte oē qd̄ dici pōt̄ īitiū. ab ipso
 patre p̄genitā

patre pgenitā sapiētiā cōstat. Quid āt causē fuerit q̄ nō oībus
 passim sicut nūc. ēt ātea inotuerit. & oēs ad eius fidē ac sciētiā
 peruenerit: exponemus. Nōdū capere poterat perfectā sapiētiā.
 christiq; doctrinā rudis adhuc mūdus: & pericie totius ignarus.
 Deniq; statī ininitis cū adhuc hīi q̄ primī creati fuerant hoīes ī
 beatitudīe degerēt. mādato dei negligētia corrupto ī hāc uitam
 mortalē & fragilitati obnoxia deciderūt. ac terre huius diuīa ma
 ledictiōe dānate habitaculū. p paradisi deliciis cōmutauerūt. Iam
 uero qui ex huiuscemōi genitoribus per orbē terre diffusi sunt.
 ferino magis ac beluino ritu oberrātes. non urbes ad societātē.
 nō mores ad honestatē. nō leges ad uite iusticiā tenuere. Artiū
 uero disciplinaꝝq; apud eos & totius philosophie. ne ipsū quidē
 nom̄ habebat. sed agrestes quidē & uagi per deserta nullis sedi
 bus uagabāt. Siqua uero ī ipsis boni semina naturaliter clemē
 tia inoleuerāt cōditoris. hec iculta & icōdita relinquētes. magis
 adusum malicie quōia humani itineris p̄liuius uerget̄ confe
 rebāt. Ex quo accidit ut nefariis sceleribus inter semetipsos agē
 tes. nūc corrūperēt. nūc ēt iterimerēt adinuicē. usquequo p̄cedē
 te inmanitate. ēt deuorarēt ab alterutro. Hinc ille q̄ mūdo scele
 ris fabulas reliq̄runt. theomachie & gigantomachie exorte sūt
 donec nefariis ausis ultio diuīa. nūc inundatione diluuii. nunc ēt
 populatōe ignei imbris obsisteret. & immanitatē sceleꝝ penarū
 uarietate cōprimeret. Vex qm̄ creatori suo humanū genus ma
 licie morbo & cōtagiōe corruptū. emendādum uidebat̄ potius
 quā delēdū. miseratus tūc obscuratas p̄ nequiciā mētes & tene
 bris cecitatis obstructas. ille ipse q̄ ī p̄cipio erat apud deū deus
 uerbū & sapiētia patris. nūc āgeloz̄ ac mīstraz̄ uirtutū legatiōi
 bus utit̄. nunc ēt īeffabili dignatiōe ipse adest. & raz̄ sicubi quē
 dei ac iusticie memorē repperit. diuinis reuelatiōibus. monitis sa
 lubrioribus. instructiōe qua deū decebat. reformare ac reuocare
 de tenebris humanū nitiē genus. nō in alia quā hoīs specie. qua
 solū hoīes doceri aliqd & instrui ac iuuari possūt. donec paulatī
 gentē integrā q̄ hebreoz̄ appellabat̄ ad sui cultū uenerationēq;
 cōuertit. Quibus etiā utpote adhuc rudibus. & cōtagione uite
 prioris īfectis.

*qua uia**ministratiō.*

Circūcisio prioris infectis, p moysen pphetā typos & ad umbrationē diuini cultus p sabbata qdā mystica & circūsiōnē corporis altius aliqd in spū significantē. ceteraq; huiusmodi precepta legalia. uelut elementa sacrationis olim future eruditionis ipressit. Que tam lex cū uelut initiū quoddā luminis mūdo huic effulsisset. & odoris sui flagrātia mare ac terras lōge lateq; cōpleisset. atq; ex ipsa diuersis in orbis partibus nidore quēdā. prudētiores quiq; capiētes legillatores uel philosophi modesta queq; & uerecūdiora precepta atq; honestatis & iusticie cōscia. auditoribus suis paulatī tradere atq; insinuare cepissent. & agrestes ac feros hoīum mores ad decora atq; honesta instituta reuocare. Tunc amicitias cōhīre inter se uiros. & cōcordie subire federa docuerūt. Tūc iuuare se inuicē hoīes. & usum reꝝ discunt habere cōmunē. donec īstituti prudētioris. docilis humana mens & societatis adinuicē patiens redderet. ut huiuscemodi cōsuetudinis p̄lusionē premissa. aptiam & parati etiā ad diuina fierent instituta. patrisq; omniū dei scientie capaces existerent. In quo ipse iterum omniū uirtutum magister. ipse sermo ac ratio & uerbum ac sapientia dei. ipse qui in initio cūm patre creauerat hominē. ipse inquā humane queq; nature assumpta substantia & specie forme seruilis indutus. in nullo penitus ab eo q; nos sumus differens. tempore quo romani imperii regnū nobilius latiusq; consurgere ipse prestiterat ingressus hunc mundū. cōmuni quidē nobiscum nascēdi aditu. sed nullo auctore patefacto. Ea egit & pertulit. que de eo futura prophete predixerant. Viri & enī diuinitus inspirati. hominē qui simul esset deus aduentare huic mundo. & doctorē oīm gentiū paterne pietatis ac religionis futurꝝ. sacrosanctis oraculis cecinerunt. Sed & mortis modum quo de hac uita discederet. ut que rursū inusitato more adiuuētes repedaret a mortuis. & post hoc celū adiret unde descēderat. atq; in deū rediret. De quibus quāuis euidenter quāplurimi significauerint pphetarꝝ. tamen unius iudicium Danielis scilicet. quantū breuitatis necessitas indulget adhibeam. Dicit ergo de eo ita. Videbam. & ecce sedes posite erant. & uetustus dierum sedebat. & uestimenta eius sicut nix alba &

alba. & capillus capitis eius sicut lana munda. thronus eius flamma ignis. rote eius ignis adurens. Fluvius igneus precurrebat ante eum iudicium positum est. & libri aperti sunt. Et post hoc uidebatur & ecce cum nubibus celi tanquam filius hominis ueniebat. & uenit usque ad uetustum dierum. & in conspectu eius prostratus est. Et datus est ei principatus & honor & regnum. & omnes populi tribus & lingue ipsi seruiunt. Potestas eius potestas eterna que non transiet. & regnum eius non corrumpetur. Hec omnia manifestissime de nullo alio nisi de saluatore nostro. qui erat in principio apud deum deus uerbum dicta intelliguntur. Filius & enim hominis propter hoc in nouissimis temporibus incarnatus deus. de quo latius. si quis scire desiderat. in suis locis adsertiones horum digessimus. Nomen autem hoc quod diximus christi. quomodo etiam per prophetas olim fuerit adumbratum. tempus est edocere. Primus ipse moyses uolens ostendere quid uenerationis in se nomen christi & mysterium contineret. cum iuberetur typos & imagines sacramentorum celestium: sicut ei in monte fuerat ostensum in lege describere. cumque ritum constituendi pontificis traderet quantum mortalem docere fas erat. eum quem supra omnes homines ut esset honore & meritis decernebat. per unguenti cuiusdam mystica sacramenta christum nominauit. Quo per hoc discerent hi qui per legem instituebantur. quia qui super omnes homines honore & reuerentia habendus est. christus nominabatur. Sed & idem moyses longe per dei spiritum preuidens qui sibi prepararetur successor. & prenoscens quod is qui post se regnum susciperet maioris sacramenti minister existeret. Iesum cognominauit eum. qui prius aures parentum fuerat appellatione uocitatus. Sciens quod in huius uocabuli sacramento. maioris cuiusdam glorie rex. quam mortalis natura recipit poneretur. Igitur ita per gemina appellationis indicia. in altero pontificatus in altero regalis forme exprimuntur insignia. Et iesus. christus tanquam qui rex & pontifex esset pariter nominatur. ut neque in alio aliquid quod ad religionem. neque quod ad potestatem pertinet deesse. populus per precedentia sacramenta mystice institutus agnosceret. Unde & prophete acti diuino spiritu. simul & impietatem iudeorum & gentilium

(17. de xpi
 mouit.

Iesus nomen
 ab eodem moys.

Ihs. xps.
 Rex p[ro]ph[eta].

Ner. Tré. 4.

ps. ij.

Reges chrismate conse-
crabantur ap. hebreos.

gētiliū ī eo. preuidebāt salutē. Et tale aliqd unus ex ipsis cui Iere-
mias nomē ē precinebat. Spūs inqt uultus nostri christus domi-
nus cōprehēsus ē in corruptiōibus nostris. cui diximus ī umbra
tua uiuemus ī gētibus. Sed & dauid magnificus uates: hoc de eo
dē mēorat. Quare fremuerunt gētes: & populi meditati sunt in
ania. Astiterūt reges terre: & p̄cipes cōuenerunt ī unū. aduer-
sus dn̄m & aduersus christū eius. Et paulo post ait ex p̄sona ipsi-
us christi. Dominus dixit ad me filius meus es tu: ego hodie ge-
nui te. Pete a me: & dabo tibi gētes hereditatē tuā. & possessionē
tuā terminos terre. Nō solū at̄ p̄t̄ifices unguēto chrismatis apud
hebreos cōsecrabāt. uerū & reges qui & ipsi qm̄ diuinitatis nutu
p̄ p̄phetas sacro quodā chrismate delibuti. sortiebāt scepra re-
galia. imaginarii licet. tamē ipsi christi appellabāt. Quo scilicet et̄
ī ipsis celestis regis imago ac species seruaet̄. Sed & ī p̄phetarū
ordie iuenimus nōnullos simili mō unguēto chrismatis cōse-
cratos. m̄steriū diuinis eloq̄is preuisse. & gnaros redditos futuro-
rū. Ex q̄bus oībus cōstat qđ filius dei. uerbū ac sapiētia patris. q̄a
uerus rex ē oīm seculorū. & q̄a uerus p̄t̄ifex ē futuroꝝ bonorū.
& q̄a uerus p̄pheta ē. quippe qui inspiret & repleat p̄phetias.
ideo uere christus noiatus ē. Cuius noīs p̄ eos quos supra enu-
merauimus p̄t̄ifices & p̄phetas & reges. typus & imago prece-
ferat. Verū illi qm̄ ut diximus ad breue tēpus uite huius christi
appellabāt. ad solā ueri christi imaginē cōseruandā. Quāuis cōpo-
sitiōe quadā mystica cōsecrati olei. tamē huius q̄ iter nos haberi
solet materie ac liquoris unguebāt. Verus at̄ hic qui de celis ue-
nerat. & cui oīa q̄ precedebāt gesta fuerāt. christus nō humanis
opibus q̄sita sumit unguēta. sed nouo ac singulari mō paterno
spū ifusus & unctus christus efficit̄. sicut multis at̄e seculis de eo
uates Isaias predixerat. ex p̄sona ipsius christi dicēs. Spūs dn̄i sup
me. p̄pter qđ unxit me. euāgelizare paupibus misit me. predica-
re captiuis remissionē & cecis uisum. Nec solū isaias diuinis hec
predixit oraculis. sed & dauid similiter inspiratus. testat̄ de chri-
sto dicens ad ipsum christū. Sedes tua deus ī seculū seculi. uirga
equitatis uirga regni tui. Dilexisti iusticiā & odisti iniquitatem.
p̄pterea unxit

ppter ea unxit te deus deus tuus oleo leticie precōfortibus tuis.
 In qbus uerbis priō quidē eū euidenter deū designat. Scđo uero
 p eqtatis uirgā lcepty in eo regale cōmemorat. Post uero etiā
 qualiter christus effectus sit idicat dicēs. q̄ unctus sit deus a deo
 nō oleo coi: sed oleo leticie. Nec sicut participes sui. i. illi q̄ i ima
 gine precesserāt. sed preparticipibus suis. Oleū uero leticie in sa
 cris uolumibus. intellectu mystico spūs sanctus designat. Sed &
 de pōtificatu eius. Idē dauid alio i loco tale aliqd archanis signat
 eloquiis. tāquā ex psona patris de filio pnūtiātis. De uentre iqt
 ante lucifery genui te. Iurauit dominus & nō penitebit eū. tu es
 sacerdos ineternū scđm ordinē melchisedech. Hic aut melchise
 dech i diuinis uolumibus sacerdos fuisse sūmi dei refert. Sed q̄
 non oleo coi punctus sit. neq; qui ex successione generis susce
 perit sacerdotiū. sicut apud hebreos fieri mos erat. Et ideo scđm
 ordinē ipsius sacerdos futurus dicit christus. qui nō olei liquore
 sed uirtute celestis spūs cōsecret. Iccirco deniq; cū multi apud
 hebreos oleo i hoc ipsū sollēniter cōsecrato uncti sint christi. &
 siue reges siue pphete siue et pōtiffices p hoc fuerit instituti. nul
 lus tamē ipsoꝝ uel gēti uel discipulis aut sectatoribus ex suo uo
 cabulo nomē dare potuit. & appellare discipulos christianos. nisi
 hic solus qui uerus ē christus. Et nō oleo hūano: sed paterno spū
 punctus. Hic sectatoꝝ suoꝝ populos. & uniuersā p totū mundū
 sui noīs gentē. ex ueri christi uocabulo appellari fecit p hēni noīe
 christiāos. Si igit unde genus ducat christus reqris. & eius aucto
 rē rimaris. qui auctor ē omniū. audi qd oracula diuina p dauid ma
 gnificētissimū uatem ex psona ipsius sūmi patris loquat. Sicut
 & paulo superius mēorauimus. Deuētre iqt āte lucifery genui te
 Et quāuis uētris appellatio in eo qui recte icorporeus credit cō
 uenire minime uideat. tam tropicis ac mysticis legibus hoc est.
 q̄ nō extrinsecus & aliūde substituerit filiū pater. sed ex semet
 ipso. ac si dici pōt de iterioribus suis. ut hoc ipsū sit ille q̄ natus
 est. qđ ē ille q̄ genuit. Et ne adoptionis lege extrinsecus uideat
 assumptus. sed quantum appellatio uentris intelligi suggerit.
 salua reuerētia icorporalitatīs. intrinsecus editus designet ueritate
 nature. Quod

oleo leticie

nature. Quod uero ait ante luciferum ante mundi. & ante totius crea-
 ture designat initiū. Distinctio sane iter uerū christū & imagina-
 rios illos qui prius precesserāt q̄ habeat. euidēs ī hoc inditium
 dat. quod illi priores cristi nulli pene nisi gēti pprie cogniti sūt.
 Huius at ueri christi nō solū nomē. sed & potestas & regnū per
 oēs natiōes & p uniuersum orbē terre diffusum: nō sola cog-
 nitiōe uocabuli: sed & diuinitatis cultu ac religiōis reuerētia cōse-
 cratum ē. In omni nāq; terra. tāquā uerbū & sapiētia prīs. tāquā de-
 us & dominus christus iesus colit̄ & adorat̄. sicut diuinū de eo
 pronunciauit eloquiū dicēs. Quia ī noīe iesu oē genu flectat̄ cele-
 stium terrestriū & ifernorū. Et oīs līgua cōfitebit̄. qm̄ dominus
 iesus ī gloria ē dei prīs. Vnde nō solū potestas eius & regnum.
 sed & affectus & amor tātus de eo credētium mētibus inoleuit.
 ut ēt aīas ponere p noīe eius. & ceruices suas psecutorū gladiis
 nō morētur obiicere: dūmō sacrosca apud eos noīs eius fides &
 reuerētia cōseruet̄. Hec interī nobis necessario narrationē rerum
 precesserit quā pseq̄ īstituius. ī qbus nom̄ ostēdat cristi iesu dñi
 ac saluatoris nostri nō nouelle appellatōis alicuius. aut ex carnali
 natiuitate. sed a deo ipso originē ducere. Quod at̄ recētis uoca-
 buli christiāorū gens uideat̄. & ritus obseruatiōis eius nup̄ exortus.
 quid ēt hec ipsa nouitas ī se uetustatis cōtineat ostēdemus. An-
 tiquissimū pre oībus fere gētibus hebreorū genus haberi. puto
 q̄ nulli uideat̄ dubitādū. & q̄ apud ipsam gentē secretior quidā
 religiōis cultus & obseruatiō diuinis mādata uolumibus cōtinea-
 tur. In quibus ēt de nōnullis iusticie pietate peditis uiris referē:
 qbusdā qdē qui & ante diluuiū fuerit. Aliis at̄ & post diluuiū. In
 qbus de noe atq; eius filiis. oīq; p̄sapia scribitur. & usq; ab abra-
 hā p̄tēditur. quē parētē gētis hebreorū cōstat existere. Oēs ergo
 illos q ab abrahā sursum uersus usq; ad primū hoīem generati-
 onis ordīe cōscribūtur. ēt sine noīe. rebus tam̄ & religiōe christi-
 anos fuisse siqs dicat. nō mihi uidetur errare. Cū enī nom̄ christi-
 ani hoc īdicet. q̄ christo qs credēs. p eius doctrinā. fidē. pietatē ac
 iusticiā teneat. & studiis diuīe ihereat sapiētie. atq; oē qd ad uir-
 tutē ptinet exequat̄. Si īquā hec sūt q̄ a uocabulo christiāi noīs
 indicātur. & uere

indicant. & uere eū religionis sectatorē designāt. Hoc erāt et illi
 sancti de quibus supra diximus uiri. q̄ christiāi nunc eē p̄fitēt.
 Neq; enī aut corporalis eis ierat circūcisio. aut obseruatio sabba
 ti. sicut nec nobis quidē. aut ulla de ciborū obseruatōe religio. uel
 cetera q̄ posterioribus p̄ moysen figuraliter magis & mystice
 obseruāda tradūt. Cū igit̄ asq; his oībus obseruatiōibus fuerint
 religiosi illi quorū supra memorauimus uiri. secuti at̄ sint fidē ei
 us quē nos nūc seqmur christi. quē frequenter apparuisse eis &
 docuisse uel monuisse ea q̄ ad fidē & pietatē p̄tinēt i superioribus
 approbauimus. Quomō dubitabit̄ ab illis cepisse & ab illis esse
 deductā huius gētis originē. qui & eundē dīm auctore & ducē ui
 te seqbant̄. & i simili religiōis obseruātia p̄sistebāt. Int̄m deniq;
 hic i illis premissa & preformata religio ē. ut ne ipso quidē noīe
 q̄ certe solū differētia facere uidet̄. habeāt alieni. Sed & ipsos iā
 tūc nō christianos: sed & christos esse appellatos. diuina testatur
 eloquia. Dicit̄ enī de illis ex p̄sona dei ad alienigenas gētes. No
 lite tangere christos meos. & in p̄phetis meis nolite malignari.
 Hec cū de abrahā. & de illis qui p̄ illud tēpus ad dei cultū p̄tine
 bāt dicta referātur. euidētissime & luce clarius i ipsis & atē ipsos
 christiāorū genus iam tūc fuisse. & omnē tenuisse pietatis ac reli
 giōis obseruātia designat̄. Quā nūc p̄ aduētum carnalis presētie
 christi p̄ oēs gētes cōmunicatā. & oībus ipartitā natiōibus con
 stat. Quo sapiētie pietatisq; thesaurus qui uelut i tra angustum
 cōclauē p̄raris quibusq; cultoribus tenebat̄. uniuersū nudū fi
 dei ac religiōis p̄fusiōe ditaret. & quod prius uiritim prebebat̄.
 nūc simul & subito gētibus itegris. & populis ac nationibus i ge
 rat̄. Quod ita futurū diuina i spiratiōe p̄spiciens quidā eximius
 p̄phetay. stupore mētis attonitus cū admiratione exclamat &
 dicit. Quis audiuit talia. & quis locutus ē ita? Si peperit terra in
 una die. & si genita ē gens de Semel. Et itē i alio loco de his ip
 sis. q̄ sermo diuinus gētē p̄turiēdā eē predixerat cōtestat̄ & di
 cit. His at̄ q̄ seruiēt mihi uocabit̄ nomē nouū. quod benedicet̄
 sup̄ terras. Quod at̄ ita nouū nomē. quā christiāorū uocabolū gē
 tibus datū ē? Nouū at̄ dicit nomē. nup̄ dispersū nō nuper iuentū.
 Verū & hoc

Verū & hoc ipsū ita futurū. & hāc benedictionē noīs ac fidei om-
 nibus esse gētibus largiendā. nequaquā diuina oracula siluerūt. De
 ipso nāq; Abrahā dū adhuc esset ī prepucio cōstitutus. dicit ser-
 mo diuinus. Credidit abrahā deo. & reputatū ē ei ad iusticiā. &
 amicus dei appellatus ē. Credidisse ergo refert ei. quē apparuisse
 frequēter. & instruxisse eum q̄ ad pietatē & religionē ptinēt. su-
 pra edocuimus. Christo scilicet. p̄ quē oīa cōstare q̄ gesta sūt. &
 gerenda sepe p̄batū. A quo ēt ad ipsum abrahā respōsa huius
 modi deferunt. Et benedicent in te oēs tribus terre. &
 iteꝝ. Faciā te in gentē magnā & multā. Et benedicent in te oēs
 gentes terre. In quo euidenter exprimit̄. q̄ ille cultus atq; illa fi-
 dei gratia. que tunc abrahe & paucis illis qui ad id tēporis fide
 & pietate insignes erāt cōcedebat. post modū p̄ oēs gentes ac p̄
 oēs terras esset benedictionis titulo p̄ diuinā gratiā largienda.
 Certū nāq; ē. q̄ sicut ille credēs ei qui sibi apparuit iustificatus
 est. & paternis supstitionibus repudiatis ac sp̄retis. dei ueri pre-
 cepta fide atq; op̄ibus executus ē. & p̄ hoc ei dicit̄: quia benedi-
 cent in te oēs tribus & gentes terre. Ita & christiani fide atq;
 operibus id agāt: ut paterne supstitionis errore depulso: sequāt̄
 deū quē secutus ē abrahā. ut ex simili fide eius uiuificēt: sicut ui-
 uificatus ē abrahā. Quid igit̄ obstat: ut nō una atq; eadē religio-
 nis obseruātia deputeꝝ in his: in quibus unā atq; eandē fidei at-
 q; opeꝝ esse cōstitit formā. & ideo nō nouella neq; peregrina ē
 christiāoꝝ religio: & nup̄ exorta. Sed si fas ē libere iudicare qd̄
 ueꝝ ē. prima omniū atq; ab ipsa simul mundi origie ac natiuita-
 te descendens. eodē christo deo doctore & institutore iam inde
 ab initio speciē formāq; suscipiens. Et de his quidē ista sufficiāt.
 Verū postea quā cōsequēter ea que hystoricā narrationē debue-
 rāt anteire premisimus. sup̄e iā ut & a corporali presentia dn̄i
 & saluatoris nostri: & de his q̄ deiceps gesta sunt. uelut itineris
 nostri aggrediāur exordiū. Ipsū oīpotētē uerbi patrē deū. sed &
 ipsū cuius res gerit̄ iesū christū dn̄m ac saluatorē nostꝝ celeste
 dei uerbū adiutorē & auctorē narratōis nostre precibus iuocātes.
 ¶ Git̄ sc̄to & q̄dragesimo īperii cesaris augusti āno. C.ii.
 ab egypto

ab egypto uero subiugata. & Antonii & Cleopatre interitu. in que nouissima ptolomeorum apud egyptum regna ceciderunt. Octauo & uicesimo anno domini & saluator noster iesus christus prius a scriptore celsus cyrino syrie presidete. secundum ordinem totius prophetie que de ipso predicta est. in bethleem iude oppido nascitur. Hunc autem cyrini temporibus habitum celsum. etiam iosephus illustris hebreorum hystoriographus memorat. annectens huic narrationi. etiam galileorum heresem hisdem exortam esse temporibus. De qua apud nos Lucas in actibus apostolorum meminerit his uerbis. Cap. iiii.

¶ Ost hunc inquit surrexit iudas galileus in diebus conscriptionis celsus. & auertit populum post se. sed & ipse perit & omnes qui credebant ei discipuli sunt. De his autem ipsis iosephus de quo supra diximus. in hystoria sua octauodecimo antiquitatum libro hoc modo memorat. Cyrinus autem uir unus ex consensu curie romane. per singulos magistratus. usque ad gradum consulatus ascendens. inter cetera quoque honorabilis cum paucis syriam uenit. a cesare ius dare gentibus missus. & cesar simul patrimoniorum futurus. & post pauca ait. Iudas uero galanites uir de ciuitate gamala. sadduchum quendam phariseum assumens magnopere uidebat sollicitare plebem. asserens eis quod adscriptio census. nihil aliud quam aptissimam imponeret seruitutem. Simulque hortabatur gentem suam. ne perdat libertatem. Sed & in secunda hystoria iudaici belli. de hoc ipso hic scribit. Quo in tempore inquit uir quidam galileus iudas nomine ad dissensionem populos cogebat. pessimum fore eis per suadens. si adquiescerent soluere tributa romanis. & post deum mortalem suscipent dominatum. Hec iosephus. Ca. iiii.

¶ Er idem tempus herodes primus ex aligegearum genere ortus. regnum iudaice gentis obtinuit. Et in ipso impletur prophetia quam moyses ante predixerat. quod non deficeret princeps ex iuda. neque dux de femoribus eius. usquequo ueniret cui repositum est. De quo etiam idem pronuntiat moyses. quod & ipse sit expectatio gentium. Impletus namque presagii huius pedebat euentus. donec sub proprie gentis principibus regeret. Qui incipientes ab ipso moyseo qui hec predixerat. usque ad augusti imperium perdurarunt. quo in tempore primus ut supra dixi herodes externi generis uir. a romanis iudeorum suscepit principatum.

q Vi Herodes secundū ea quidem que Iosephus tradit. ex Idumeorū gente paternum genus. ex Arabum uero materni sanguinis originē deducebat. Affricanus autē: qui & ipse precipuus in hystoriographis habetur. aiunt inquit qui de eo diligētius explorarūt. antipatrē quēdā patrē esse Herodis ascalonite. qui & ipse fuerit Herodis cuiusdā filius templi Apollinis editui. Hic antipater ab Idumeis latronibus captus admodum puer permāsit cum predonibus. pro eo q̄ pater eius rei familiaris inopia filiū redimere nō ualeret. Verum puer latronū uita & moribus institutus. postmodū Hircano cuidā iudeorū pontifici familiaris efficitur. ex quo nascitur Herodes hic. qui saluatoris temporibus fuit. Hec Affricanus. Cap. v.

⁊ Gitur cū in hominem externe gentis iudeorū deuenisset imperiū. iminebat sine dubio etiā illa ppheticis predicta uocibus expectatio gentiū. Quippe cum defecisset apud eos ab origie ipsius moysi scepra p̄cipū regūq; successio. Prius enī quā ī captiuitatē Babilonie ducerēt. regnauit apud eos Saul primus: & inde Dauid. Nam ante reges a iudicibus regebant. qui post Moysen & Iesū successorē eius: gentis illius tenuerāt principatum. Post reditum uero de Babilonia nō defuere eis gubercula disciplinis optimis instituta. Per pontifices & enī rerū sūma gerebat: donec Pompeius & romanorū magistratus adueniens hierosolimā. urbem quidē romanis armis oppugnaret & caperet. Sancta uero & sacratissima queq; templi pollueret. ita ut ne ab ipsis quidē abditis īgressum tēperaret hostilem. Cum uero qui per auiam successionē per idem tempus regno simul & pontificio fungebatur. Aristobolum noīe uinctum cum liberis romā misit. Hircano fratri eius pontificatum relinquens. Omnē uero iudeorū gentē ex illo tempore tributariā romano fecit imperio. Sed Hircano in quē ultimū iudeorū gentis pontificatus fuerat deuolutus. a parthis capto. primus sicut supra dixi externi generis uir Herodes per senatus cōsultū Augusto imperāte iudeorū gentis adipiscitur gubernacula. Sub quo imminente iam saluatoris aduentu. etiā salus gentiū & uocatio expectata illa secundum ea que prophete

ea q̄ p̄phete predixerāt cōsecuta ē. Ex quo utiq; tēpore iterrupta
 successiōis serie ducū uel p̄cipū q̄ de iude femoribus descende
 bant. Cōseq̄nti rōne ordo quoq; sacerdotii ab auis & p̄ auis. idē
 dinabiliter currēs repēte cōfundit̄. Habes & de his idoneū testē
 ipsū Iosephū. q̄ indicat Herodē postq̄ regnū sibi iudeorū a roma
 nis cōcessū ē. nō iam secundū generis ordinē cōstituisse p̄tifices
 sed ignobilibus q̄busq; sacerdotia p̄misisse. Similia quoq; i sacer
 dotibus ordinādis egisse ēt successorē eius archelaū refert. Postq̄
 iudeorū imperrū dicit recepisse romanos. idē ipse Iosephus idicat
 q̄ etiā sacrā uestē p̄tificis sūmi Herodes obclusā sub signaculo
 suo tenuerit. nec unq̄ p̄tificibus usū eius potestatēue p̄miserit.
 Hoc idē & successor eius archelaus. Hūc & romāi morē post ipsos
 p̄tificialis iniurie tenuere. Hec at̄ dicta sint nobis approbare uo
 lētibus ueritatē p̄phetie: q̄ i aduētū dn̄i nostri & saluatoris imple
 ta ē. Sed & apud Daniele m̄ p̄phetā euidenter numerus septima
 narū. qui usq; ad christū ducē futurus designat̄. impletus ē. De qui
 bus i aliis locis exposuimus. Post quā septimanarū cōsumationē
 abolēdū esse christū. q̄d apud iudeos sacratissimū seruabat̄. idē
 p̄pheta designat. Quod q̄dē manifestissime eo ipso tēpore quo
 dominus noster iesus christus aduenit. p̄bat̄ impletū. Hec autē a
 nobis p̄ necessario relata ad ostēdendā ueritatē tēporū teneant̄.

✓ Erū qm̄ de generatiōibus christi uarie nobis Cap. vi.

Matheus & Lucas euāgeliste tradiderūt. & cōtraria sibi a
 quāplurimis dicere putāt. In quo ēt nōnulli fideliū ueritatis igno
 rātia cōmenta q̄dā p̄ suis q̄sq; opinatiōibus conant̄ adhibere. ēt
 de hoc hystoriā que ad nos usq; deducta ē in mediū p̄feramus.
 Africanus cuius sup̄ius fecimus mētione. scribēs ad aristidem
 quēdā de euāgeliorū cōsonātia. & de genealogiis q̄ a matheo & lu
 ca diuerse referūt. ceterorū q̄dē opiones p̄cul a ueritate dei er
 rātes coarguit. Ipse at̄ hystoriā quā cōpererat. his ipsis p̄tulit uer
 bis. Apud gentē inqt̄ israhel generationū noīa. nūc sc̄dm̄ nat̄e
 nūc ēt sc̄dm̄ legis ordinē numerāt̄. Nature q̄dē successiones ha
 bent̄. q̄ ex seminis uel sanguinis ueritate descēdūt. Legis aut̄ q̄s
 filius alio generāte substituit̄. sub noīe fratris defūcti sine liberis.

Cū enim

Cū enī resurrectionis inter eos spes necdū fuisset accepta, p̄ hec resurrectionis quēdā imitabāt imaginē, uti ne nomē generis uitio sterelitalis aboleret. Cū ergo huūscemōi apud eos generationū ordines seruarēt, ut qdā ex ipso germine, quidā ex substitutiōe ab aliis generati, alii filii legis beneficio deputarēt, a singulis etiā gelistay utriusq; modi cōmemorata successione. Id ē ut alter eorū eū q̄ genuisset, alter uero eū qui quasi genuisse uideret exponeret. Et ita fit: ut neutry euāgeliū mētiat, dū aliud nature ordinē, aliud uero legis exeqt. Recōiunctū nāq; sibi ē inuicē genus, & illud qd̄ p̄ Salomonē, & illud qd̄ p̄ nathan deducit, p̄ legales substitutiōes q̄ fiebāt his qui sine liberis decedebāt, & p̄ secūdas nihilominus nuptias, qbus unus atq; idē aliis parētibus p̄ genitus aliorū eē filius uidebat. Et ita fit ut utraq; narratio generationū usq; ad ioseph uerissimis lineis deducat, diuerso qdē si satis explorato ordie signata. Vt at̄ clarius fiat qd̄ dicit ipsas generationū cōsequētias enarrabimus. A dauid p̄ salomonē generatō quā dinumerat matheus, tertiū a fine facit mathā, qui dicit genuisse iacob patrē ioseph. Per nathan uero de dauid lucas generationū ordinē texens, tertiū nihilominus eiusdē loci facit melchi. Dicit enī ioseph qui fuit heli, qui fuit melchi. Nobis ergo imminet ostēdere, quō ioseph qui dicit scdm̄ matheū qdē patrē habuisse iacob qui deducit p̄ salomonē, secūdū lucā uero heli qui deducit p̄ nathā. Vt q̄ isti ipsi id ē iacob & heli qui erāt duo fratres, habētes alius quidē mathā, alius at̄ melchi patrē, ex diuerso genere ueniētes, & iā isti ioseph aui eē uideāt. Est ergo modus iste. Mathā & melchi diuersis tēporibus de una eadēq; uxore esta noīe, singulos filios p̄ crearūt, quia mathā qui per salomonē descendit, uxorē eā primus accepit, & relicto uno filio iacob noīe defūctus ē. Post cuius obitū qm̄ lex uiduā alii uiro nō uetat nubere, melchi qui per nathā genus ducit, cū eēt ex eadē tribu, sed nō ex eodē genere, relicta mathā accepit uxorē, ex qua ipse suscepit filiū noīe heli. Per qd̄ ex diuerso patry genere efficiunt iacob & heli uterini fratres, quorū alter, i. iacob fratris heli sine liberis defūcti uxorē ex mādato legis accipiēs, genuit ioseph, natura quidem germinis suū

germinis suū filiū, ppter qđ & scribit̃. Iacob at̃ genuit Ioseph. scđm uero legis preceptū Heli efficit̃ filius cuius iacob qa frater erat. uxore ad suscitādū fr̃is semē acceperat. Et p hoc rata iuenit̃ atq; it̃egra generatio. & ea quā matheus enumerat dicēs. Iacob at̃ genuit ioseph. & ea quā lucas cōpetēti obseruatōe designat dicēs. quod putabat̃ eē filius ioseph q̃ fuit iacob. Qui & ipse subsonāte eadē distictione heli eē filius putabat̃. q̃ fuerat melchi. qa legalē hāc successionē q̃ uelut adoptōe quadā erga defunctos cōstat magisq; germinis ueritate. cōpetēti satis p hoc designauit in dicio. obseruans euāgelista. ne oīno ī huiuscemodi successionibus genuisse aliquē noiaret. per qđ digna distictiōe nō descēdēs. sed ascēdēs usq; ad adā. & ad ipsū usq; peruenit dñm. Hec at̃ nō nobis ad subitū reperta. aut absq; ullis autoribus cōmentata sunt. sed ipsi hic saluatoris nostri secundū carnē p̃p̃iui. seu studio tāti seminis demōstrādi. seu edocēdi q̃ scđm ueritatē gesta sūt tradiderūt. Addētes ēt hoc. qđ cū idumei latrones ascalonitane ciuitati irruētes. & de apollinis tēplo qđ muro urbis adherebat cū ceteris spoliis ēt antipatrē herodis cuiuscā editui filiū captiuū diripuissēt accidisse postmodū. ut ad amicitias hircāi pōtificis antipater pueniret. Cuius p̃cipatū qđ in quā plurimis iuuisset: defūcto eodē hircano Herodi filio suo a romanis per ābitionē regnū iudee acceperit. Verū hec & ī aliis grecorū hystoriis designāt̃. Sed illud precipue supradicta uiri memorie tradiderūt. qđ per idē tēpus oēs hebreorū generatiōes descripte. in archiuis tēpli secretioribus habebāt̃. In quibus ēt alienigenarū quorūq; cōtinebāt̃ origīes. sicut achior ex amanitis. & ruth ex moabitidis. alii ēt ex egypto qđ dicunt̃ israhelitis eē cōmixti. Verū herodes cū sūmā potestatē tenebat. uidēs qđ huiuscemodi generis indicia si permanerēt. obfuscationis sibi plurimū q̃rerēt. ignobilitatis sue cōsciētia exagitatus. oēs libros ī quibus cōscriptio generis habebat̃. iussit incēdi: estimans se nobilē uideri posse. si nouitius eē & aduena israhelitici generis nullis conscriptionū fastibus urgeret̃. Verū fuere tū pauci diligētes & studiosi uiri. qui uel descriptos ex parte aliqua huiuscemodi libros domi haberēt. uel ēt mēorie habite ordinē p sapie retinerēt.

sapie retinerēt. Precipue quos demissa a paui nobilitas cōmone bat. Ex quibus fuerūt & hi quos paulo āte mēorauimus. despo syneo. i. steriles uel dominici appellati. ppter pp̄iuitatē generis christi qui & nazarei fuerūt ex uico cochaba iudeorū. quiq; per oēm regionē circūeuntes. ordinē supradicte generatōis. parti memoriter. parti ēt ex dieꝝ libris īquātū erat possibile perdocebāt. Quibus ita a nobis īquātum diligētia potuit perscrutatis. euidē tissime euāgeliorū per hoc ueritas declarat. Hec sūt q̄ ab affrica no didicimus. Hoc itaq; mō ī ioseph patꝝ generatōe deducta. dubitari iā nō pōt de Maria. quī eiisdē generis atq; eiisdē tribus extiterit. Siqdē scdm legē moyli nō licebat ī diuersas tribus nuptias permisceri. sed uni ex eodē populo atq; ex eadē familia in nupta precipit̄ copulari. ut ne pmixtiōe cōiugii. ēt fors hereditatis deducatur indubiū. & de alia tribu contra fas ad aliā trāsferatur. sed de his satis dictū ē.

Cap. vi.

☞ Risto igit̄ secundū pphēcie fidē nato ī bethleē iude. tēporibus supradicte herodis de oriētis partibus aduentantes quidā uiri ex magorū gēte. percōtant̄ ab herode. ubi nā esset rex qui nuper natus ē iudeorū. affirmātes uidisse se stellā eius ī oriēte. q̄ sibi ēt dux itineris extitisset. cām uero tāte pperatiōis. adorādi ac uenerādi nup̄ editi regis eē. Quibus ille auditis incredibiler deterretur. uerēs. ne status sui piclitaret̄ īperii. Accersitis ergo legis doctoribus pcūtāt̄ ubi nā christū nasci sparēt. Ut uero ex michee oraculis locus natiuitatis eius apud bethleē designatus ē. uno precepto rex oēs lactātes pueros nō solū apud bethleē sed & ī oibus finibus eius abimis & ifra. scdm tēpus qd̄ explora uerat a magis interim iubet. si quō etiā iesū cū equeuis possit extiguere. Sed preuenit regis īsidias puer adductus ī egyptū. parētibus de dolo regis angelo prenūciante cōmonitis.

Cap. viii.

✓ Erū hec etiā sacris euāgelii uocibus edocemur. sed opere precū ē. crudelitatis herodis ī christū: & equos eius uide re mercedē. Satī nāq; nec mora ulciō ī eū diuina cōuertit̄. que nō solū presēs īferret exiciū. Verū & qbus post iteritū supplicis eēt cruciādus ostēderet. Lōgū ē si p̄sp̄eritates īperii eius quibus ad illud

ad illud tēpus usq; pollebat. domesticis referā cladibus obscura
 ta. ignominia mrimonii. funera liberorū. quorū tamē ipse extiterit
 parricida. sororis ēt p̄p̄i quorūq; oim exequar clades. tragedia ma
 gis quā hystoria texti uidebit̄. De quibus tamē siqs scire uult. io
 sephus plenius refert. Igit̄ cū p̄ sacrilegio qđ ī saluatorē cōmise
 rat. & scelere qđ ī equos eius pegerat. ulcio eū diuina urgeret in
 mortē. quē dedit̄ exitū nō puto iudeorū. sed ipsius iosephi ī septio
 decio libro antiqtatū hoc referētis. sermōibus explicemus. Hero
 dē īquit porro amarior ī dies morbus urguebat. supplicia cōmis
 si dudū sceleris expetēs. Lēto nāq; igne extrīsecus ī superficie cor
 poris urebat̄. intrīsecus uero uastū cōdebat̄ incēdiū. Auiditas in
 explebilis semp̄ ierat cibi. nec tam̄ faciani unq; rabidis icitata fau
 cibus ualebat̄ īgluuiēs. Intestina intrīsecus ulceribus obsepta. do
 loribus quoq; coli quā maxie cruciabat̄. Humor liq̄dus & luri
 dus erga pedes tumidos oberrabat. & ab inferioribus partibus
 pubetenus tumore distētus. Sed & uerēda ipsa putredie corru
 pta scatere uermibus. Spūs quoq; īcredibilis īflatio. & tentigo
 obscena satis & execrāda. His at̄ oibus doloribus fetor dirior. uel
 ex m̄broꝝ putredie. uel ex respiratōe anhelitus reddebat̄. Ita ex
 oī parte cruciatibus fesso. nulle sufficere uires ad tollerātiā pote
 rāt. Dicebāt ergo hi quibus diuinādi pericia ē. diuinitus has pe
 nas ab ipatore deo ob multa eius ipie & crudeliter gesta depo
 sci. Hec quidē ī supradcā hystoria refert uir de quo paulo ante
 memorauimus. Sed ī sc̄do libro idē hystoriographus similia ni
 hilominus de eodē scribit hoc mō dicēs. Post hoc uero oē corpus
 eius morbus iuadēs. diuerso eū sibi met corruptele genere uēdi
 cabat. Febris nāq; una parte lēta uexabat. prurigo ex alia parte
 itollerabilis p̄ oēm corporis diffusa superficiē. Coli quoq; creber
 rimus dolor. pedes pubetenus hydropis obsederat tumor. Ve
 rēda corrupra putredie. & scatentia uermibus orrescebāt. Infla
 tiōes ēt tortuosi spūs. & crebra suspiria cōuulsis admodū pdu
 cta uisceribus. ita ut diceret̄ a uatibus. nō morbi corporis hec
 sed diuine ultiōis eē supplicia. Quiq; cū tot morbis ēt feralibus
 urgueret̄. tamē spē adhuc uiuēdi gerēs. de medelis atq; remediis
 cogitabat

de herode

cogitabat. Deniq; tránsito iordane aquis calidis q̄ apud calleroen sūt utebat̄. que et potantibus cōmode dicant̄. Vñlum ē at̄ medicis etiā oleo calido om̄e corpus fouēdum. Cūq; depositus fuisset ī huiuscemodi fomēto. ita resolutus ē omnibus mēbris. ut et oculi ipsi e suis sedibus soluerentur. Cap. ix.

∅ Eportat̄ ex inde hiericho & famuloꝝ plāctibus admonitus. ubi desperare cepit. militibus quidē quinquagenas dramas diuidi iubet. Ducibus uero & amicis suis. plurimū pecūie largit̄. Ipse at̄ furore iā plenus. & ipsi ut ita dicā minitās morti. fert̄ īfacinus execrabile. Etenī ex singulis q̄busq; uicis uel castellis si qui nobiliores & primarii erāt uiros ex oī iudea ad se colligi & recludi iubet ī loco qui dicit̄ hypodeomus. Accersita cū sorore sua salome atq; eius uiro noīe alexa. Noui iquit̄ iudeos de meo īteritu gauisuros. sed potero habere lugētes & exeqas honorabiles explāgētū multitudīe. si uolueritis uos meis parere preceptis. Hos oēs quos ī custodia haberi iussi totius iudee nobiles uiros. statī ut ego spiritū exalauero īterficite. ī hoc ipsū militibus preparatis. ut oīs iudea & oīs domus et̄ iuita defleat obitū meū Et post pauca idē iosephus ait. Rursūm at̄ nā & tibi auuiditate & tussis cōuulsīōe distēdebat̄. Cū ex dolorꝝ uiolētia iā uite exitum adesse sentiret. malo accepto cultꝝ poposcit. Solebat enī p̄ semet ipsū purgatum sic pomū atq; icisū edere. Tūc deinde circūspētās ne quis eēt qui p̄hiberet. eleuauit ī semetipsū dexterā. icitūq; librauit. Adhuc idē p̄sequit̄ scriptor. q̄ paulo antequā nouissimū sp̄m redderet. tertiu post duos quos at̄e necauerat filiū suū preceptis īpiis iugulasset. atq; ad ultimā lucē sicut nō absq; maximis doloribus corporis. ita etiā ne absq; parricidii piaculis aufugisset. Talis igitur herodis extitit finis. quo digna supplicia scelere. q̄ in bethleem erga paruulos gesserat. & p̄ infidiis domini nostri ac saluatoris exactum est. Cap. x.

∅ E successiōe uero eius hystoria nos euāgelica p̄docet. q̄ postea quā p̄ āgelū cōmonitus ioseph. sublato puero & matre eius de egypto rediit ad terrā iudeā. Audiēs iqt̄ euāgelista. q̄ archelaus regnaret p̄ herode patre suo. timuit ire illuc. Cōmonitus at̄

tus at̄ i sōnis.abiit in partes galilee. Huic aut̄ euāgelice ueritati cōsona scribit et̄ supradictus hystoriographus. diligēter hoc exequēs.quō & testionio herodis patris sui. adiudicāte et̄ cesare augusto regni iudeorū successor extiterit archelaus.& ut post decē ānos īperio deuolutus sit.ut q̄ philippus & herodes iunior frater cū lisania in tetrarchias diuisū iudee regnū regebat. Cap.xi.

De quoq; ipse hystoriographus i deciooctano libro refert duodecimo āno tiberii cesaris q̄ augusto septē & quinquaginta ānis p̄cipatu potito successerat.pōtium pilatū iudee p̄curatiōne suscepisse. atq; inibi ibi p̄ decē cōtinuos ānos usq; ad ipsum pene finē tiberii p̄durasse.Ex quibus oībus figmētū ipudēs eui dēter arguit̄ actōrū.q̄ recētī cōfecta plamaite aduersus christum dnm̄ p̄ferūt.In q̄bus primo oīum tēporis ipsius rō coarguit falsitatē.Quarto nāq; cōsulatu tiberii. q̄ cōsulatus septimo āno ip̄ii eius fuit.piaculi i saluatore cōmissi tēpus.falsa hec acta p̄scribūt. Quo i tēpore euidenter ostēdit̄.ne missus quidē adhuc ad iudee p̄curatiōne pilatus. sc̄dm̄ iosephi p̄batissimi hystorici testioniu. Qui plenissime designat duodecimo āno tiberii cesaris iudee p̄curatiōne suscepisse pilatū.Cōsonāter at̄ i his cū hystorico euāgelista cōcordat.quitodecimo dicēs anno tiberii cesaris.i quo quartus erat pilati p̄curatiōnis annus.cū et̄ iudee tetrarche haberēt herodes & lisias & philippus. dnm̄ & saluatore nostr̄ iesū christū fuisse ānorū triginta.quādo ad ioannē baptisandus aduenit. Tunc & enī initiū euāgelice predicationis instituit. Cap.xii.

Refert aut̄ eum diuina scriptura oīne doctrine sue tempus exegisse sub pōtificibus anna & caipha.quo scilicet āne pōtificatus tēpore īcipiēte docere cepit. & usq; ad initiū caiphe p̄tēderit.In quibus spaciis uix toti quatuor cōcludūt āni. Legalibus porro preceptis iam p̄ illud tēpus ui & ābitiōe cessantibus. nulli q̄ppe pōtificatus honor uite uel generis merito reddebat̄. Sed romana potestate aliis nūc.itē aliis sūma sacerdotii prestabat̄. ita ut annuis successiōibus mutarēt̄. Deniq; idē iosephus refert quatuor p̄ ordinē usq; ad caiphā pōtificatus officio post annā eē p̄fectos his uerbis scribēs. Valerius gratus anna sacerdotio deturbato

bato ismahelū pōtificē designauit filiū bafsi. Sed & hūc nō multo post abiciēs. eleazar ananie pōtificis filiū pōtificatui subrogauit. Post annū uero etiā hūc arcet officio. & simoni cuidā caiphi filio pōtificatus tradidit mīsteriū. quo non amplius & ipse quā unius anni spacio p̄fectus. iosephū cui & caiphas nomen fuit. accepit successorē. Hac p̄ hoc om̄e tēpus qđ dominus & saluator noster in terris docuisse p̄scribit̄. intra quadriēni tēporis spacia coartat̄ In quo quatuor iste quas iosephus memorat successiōes pōtificū describunt̄. uix p̄ ānos singulos ministrare. Cōsonanter igitur scđm ea q̄ scripsit. caiphā pōtificē anni illius quo saluator passus ē. etiā euāgelii scriptura designat. Igit̄ dominus & saluator noster nō multo post iniciū predicationis sue. duodecī ex oībus discipulos assumpsit. Quos & ceteris sectatoribus suis preferēs. speciali quodā electiōis priuilegio apostolos noīauit. Cuius noīs uirtus missos indicat. Sed & alios post hos elegit septuaginta duos. & ipsos binos p̄ loca & urbes ad quas ipse accessurus erat premisit.

Cap. xiii.

✓ Erū breui iteriecto tēpore. ioānes baptista ab herede filio herodis capite punit̄. De quo & ī euāgeliiis quidē refert̄. Cōcordi uero testionio etiā iosephus de hoc scribit. noīatim etiā herodiade cōmemorās uelut de cōiugio fratris philippi uiuentis uiolēter abstracte. & suis ab herode incestis nuptiis sociate. ppria & legitima uxore depulsa. quā herodiadē filiā fuisse dicit arethe regis arabie. p̄pter quā etiā ioannē baptistā ab eo cōmemorat ī teremptū. Bellū quoq; exortū inter arethā dicit & herodē. tanq̄ ob ignominiā filie uindicandā. In quo bello exercitū refert herodis extinctū. Hec aut̄ oīa accidisse. p̄pter piaculū qđ ī nece ioannis admisit. Idē quoq; iosephus iustissimū super oēs ioannē fuisse. scđm euāgelioꝝ fidē. & ab herode p̄pter herodiadē capite cesum refert. Propter quā etiā regno eū memorat esse depulsum. atq; in exiliū apud uiennā gallie urbē trusum. Hec in octauo de cimo antiquitatū libro his ipsis quibus infra adnotatū est sillabis scribit. Quibusdā inquit iudeoꝝ uidebat̄ ideo perisse herodis exercitū. qđ in eū satis iuste ulcio diuina cōmota sit. puīdicta
ioannis

ioannis q uocat̃ baptista. quē puniuit herodes uirū ualde bonū
 qui precipiebat iudeis uirtuti operā dare. iusticiā inter se inuicē
 custodire. & in dñm seruare pietatē. p̃ baptismū in unū coire. Hoc
 enī pacto baptismū acceptabile fore. si nō solū ad abluēda pecca
 ta sumat̃. ueꝝ & ad castimoniā corporis atq; ad anime iusticiam
 purificationēq; seruet̃. oīumq; pariter uirtutū uelut signaculum
 & custodia quedā fidelis habeat̃. Que cū ab eo precepta huius
 cernodi docerent̃. atq; ad audiendū eū pplurima multitudo cō
 curreret. ueritus herodes ne forte doctrine eius psuasiōe popu
 li a suo regno desciscerent. Videbat enī q̃ preceptis eius ac mo
 nitis obedire in oībus plebs eēt parata. melius credidit priusq̃
 noui aliquid fieret anticipare hominē nece. quā postmodū turba
 tis rebus serā penitudinē gerere. Ex sola igiꝝ suspitione herodis
 uinctus ī castellū macheronta abducit̃ ioānes. ibiq; capite obrū
 cat̃. Actenus de ioāne. Sed & de saluatore nostro domino ī eis
 dē hystoriarū suarū libris idē iosephus ita scribit.

Cap. xiiii.

Ʒ Vit autē hisdē tēporibus iesus sapiens uir. si tamē uirum
 eum noīari fas est. erat enim mirabilium operū effector. do
 ctorq; hominum eorum qui libenter que uera sunt audiunt. Et
 multos quidem iudeorum. multos etiam ex gentilibus sibi ad
 iunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostre gē
 tis uirorum. cum pilatus in crucem agendum esse decreuisset.
 non deseruit eos qui ab initio eum dilexerant. Apparuit enim
 eis tertio die iterum uiuus. secundum q̃ diuinitus inspirati pro
 phete. uel hec uel alia de eo innumera miracula futura esse pre
 dixerant. Sed & ī hodiernum diē. christianorum qui ab ipso nū
 cupati sunt & nomen perseuerat & genus. Hec cum ipse hebre
 orum scriptor olim suis libris inserta. tam de ioanne baptista
 quā etiam de domino & saluatore nostro tradiderit. qđ ultra ef
 fugium. que excusatio impudentibus & perfidis remanebit.
 Quo minus de falsitate gestorum que postmodum confin
 xerunt. apertissime conuincantur. Sed de his ista sufficiant.

*Ep̃la de iesu y ioh̃
 p̃m̃ x̃p̃m̃*

sufficiat. Apostolorum autem domini & saluatoris nostri nomina quae referantur ex ipsis euangelis omnibus palam est. Septuaginta uero discipulorum uocabula. nullum quidem repperimus scripta. Dicit tamen unus ex ipsis esse barnabas. Cuius est in actibus apostolorum mentio facta est. Sed & paulus nichilominus scribens meminit eius. denique ipsum dicit esse. qui cum iosthene & paulo corinthiis scribit. Clemens uero in quarto disputationum libro cephe mentionem facit. de quo paulus dixit. Cum autem uenisset cephas antiochia. in faciem eius restitit. Et dicit eum unum esse ex septuaginta discipulis cognomine petri apostoli. Sed & mathiam ex ipsis esse dicit. qui pro iuda apostolorum numero subrogatus est. & eum qui cum ipso est statutus ad sortem. Tatheum quoque unum ex ipsis fuisse tradunt. De quo & hystoriam que ad nos usque puenit. exponere necessarium duco. Nam & plures quam septuaginta fuisse discipulos saluatoris inuenies. si obserues ea que paulus indicat dicens. post resurrectionem apparuisse dominum. primum quidem cephe. postea illis undecim. Et post hos amplius quam quingentis fratribus simul. Ex quibus quosdam dormisse dicit. plurimos autem adhuc permanere eo tempore quo hoc scribebat. Post est dicit eum uisum esse iacobo. qui erat unus. ex his qui fratres saluatoris appellabantur. Tum deinde tanquam preter hos duodecim. ad eorum tamen similitudinem essent alii quidam apostoli. sicut & ipse erat paulus. addit & dicit. Postea apparuit apostolis omnibus. Nouissime autem uisus est & mihi. Sed & de his ista sufficiant.

Cap. xv.

Narratio uero quam de tatheo promissimus. hunc habet modum. Domini & saluatoris nostri iesu christi diuinitas cum per mirabili uirtutis ope per omnem locum celebraretur. in numeros tam de uicinis quam de peregrinis & longe positis per remediorum & curam uirtutibus iuitabat. siquidem precipue morbi alicuius egritudine laboraret. Unde & rex quidam abagarus nomine gentis ultra eufraten posite principatum nobiliter tenens. morbo quodam corporis in remediabili quantum inter homines tenebatur. Qui cum de nomine iesu & de mirabilibus uirtutibus eius audisset. supplex ei per epistolam factus exorat missio in rem hominem diutini morbi uiculis quibus tenebatur absolui. Sed ad presens quidem a domino corporis eius cura differret. Dignus tamen efficit rescripto epistole saluatoris

saluatoris. In qua simul est promittitur ei. quod non multo post desiderii sui consequeretur effectum. Denique post resurrectionem atque ascensionem domini ad celos. thomas apostolus ex communitate diuina. theu quendam unum ex septuaginta discipulis ad edissenam ciuitatem euangelista & predicatoris uerbi dei emittit. simul & quae a domino promissa fuerant impletur. Hoc in archiuis publicis edissene ciuitatis in qua tunc supra dictus abagarus regnauit. ita descripta reperimus in his cartis. quae gesta regis abagari seruata antiquitus continebant. Et ut euidens dictorum ueritas fiat. ipsarum exemplaria epistolarum ex siroica lingua translata ponemus. Exemplar epistole scripte a rege abagaro uel toparca ad iesum. & misse hierosolimam per annaniam cursorum. Cap. xvi.

A Bagarus uehame filius toparca. iesu saluatori bono quod apparuit in locis hierosolimorum. salutem. Auditum mihi est & de te & de sanitatibus quas facis. quod sine medicamentis aut herbis fiat ista pro te. & quod uerbo tantum cecos facis uidere. claudos ambulare. & leprolos mundas. & immundos spiritus ac demonia eicis. Et eos qui longis egritudinibus affliguntur curas & sanas. Mortuos quoque suscitans. Quibus omnibus auditis. id statui in animo meo. unum esse de duobus. aut quia tu sis deus & descenderis de celo ut hec facias. aut quod filius dei sis qui hec facis. Propterea ergo scribens rogauerim te ut digneris usque ad me fatigari. & egritudinem meam qua iam diu laboro curare. Nam & illud conperi quod iudei murmurant aduersum te & uolunt tibi insidari. Est autem ciuitas mihi parua quidem: sed honesta. quae sufficiat utriusque. Exemplum rescripti ab iesu per annaniam cursorum ad abagaram toparcam

B Eatus es quod credidisti in me. cum me ipse non uideris. Ca. vii.
Scriptum est enim de me. quia hi qui me uident non credent in me. & qui non uident me ipsi credent & uiuent. De eo autem quod scripsisti mihi ut ueniam ad te. oportet me omnia propter que missus sum hic explere. & postea quam impleuero recipi me ab eo a quo missus sum. Cum ergo fuero assumptus mittam tibi aliquem ex discipulis meis. ut curet egritudinem tuam. & uitam tibi atque his qui tecum sunt prestet. Erat autem his epistolis adiunctum est hoc lingua siroica quod infra scriptum est. Postea uero quam iesus assumptus est. misit ei iudas qui & thomas theu unum ex septuaginta. Qui cum uenisset: manebat apud tobiam filium tobie

epistola abagari ad iesum.

Epistola per annaniam.

MS. de Tobia.

filiū tobie. Vt at̄ audiuit de eo abagarus. & nūciatū ē ei q̄ uenisset apostolus iesu secundū qđ ei scripserat. Cūq; cepisset tatheus ī uirtute dei curare oēm lāguorē & ifirmitatē: ita ut oēs mirarēt̄ Abagarus cōsideratis mirabilibus q̄ faciebat. recordatus ē q̄ ipse eēt de quo sibi iesus scripserat dicēs. cū at̄ fuero assūptus. mit t̄ā tibi aliquē ex discipulis meis: qui egritudinē tuā sanet. & uocās ad se tobiā apud quē manebat. ait ad eū. Audini q̄ uir qđā potēs uēit & manet ī domo tua: adduc eū ad me. Cūq; redisset tobias ad tatheū dixit ei. Abagarus toparca uocauit me ad se & dixit mihi. ut te ad eū pducā ut cures eū. Et tatheus. Veniā iqt qm̄ maxie ppter ipsū missus sū. Postera igit̄ die. tobias mane ad sūpto tatheo uēit ad abagarū. Et cū fuisset īgressus presētibus primatibus suis. statī ī ingressu uisū ē abagaro diuini nescio qđ splēdoris ī uultu apostoli tathei. Quod cū uidisset abagarus adorauit tatheū. Sup quo admirati sūt oēs qui assistebant regi. Ipsi enī nihil horū uidebāt. quia soli abagaro fuerat ostēsū. qui & dicere cepit ad tatheū. Vere discipulus es iesu filiū dei. qui mihi dixerat. mitto tibi aliquē de discipulis meis qui te curet & uitā tibi prestet. Et tatheus respōdit. Quia magnifice credidisti ī eū q̄ me misit. ppterea missus sū ad te. & si permāseris ī fide eius & credulitate. prestabūt̄ tibi oīa desideria cordis tui. Tū & abagarus ad eū. Vsq; adeo iquit credidi ei. ut & iudeos qui eū crucifixerūt. uelī si ulla mihi adesset t̄āta exercitus copia trucidare. & si nō romani regni auctoritas īpediret. Et tatheus ait ad hec. Dominus noster uolūtātē patris sui īpleuit. Qua īpleta assūptus ē rursus ad patrē. Dicit ei abagarus. Ego scio & credo ī eū & ī patrē eius. Et tatheus. Propterea iqt pono manū meā sup te ī noīe eius. Et cū hoc fecisset. statī oī egritudis morbo quo tenebat̄ absoluitur. Miratus est abagarus. q̄ sicut uerbis audierat de iesu ita & rebus & operibus repperit per tatheum discipulum eius impleri. qui eum absq; medicamentis & herbis curaret. Non solum at̄ illū. sed & abdon quēdā abdie filium podagra laborantē cū se uestigiis eius aduolueret manus īpositione sanauit. multosq; alios urbis illius ciues uariis obsessos sanauit incōmodis. Et
 sic opa

sic opa magna & admiranda pficiēs predicabat uerbum dei. Post hoc at abagarus ait ad tatheū. Tu inqt cū uirtute dei hoc facis & nos oēs uidētes mirāur. Vex q̄so te narra mihi de aduētū iēsu quō factus sit. & de uirtute eius ī qua faciebat hec que audiui. & tatheus. Nūc qdē taceā. uex qa uerbū missus sū predicare. crasti no cōgrega mihi oēs ciues tuos. & corā ipsis predicabo & semina bo ī eis uerbū uite. uel aduētus iēsu quō fuit & cur & qua de cā missus ē a patre. & de uirtutibus opex eius. uel de mysteriis q̄ locutus ē ī hoc mūdo. & ī qua uirtute hoc fecit. Sed & denoua eius predicatōe. & qd̄ ita puulus & humilis. & quō ita se hūiliauit. & deposita maiestate paruifecit deitatē suā. ita ut & in cruce subigeretur. & ī infernū descēderet & dirūpet sepē quā a seculis nemo dirupat & mortuos suscitaret. Qui descēdit qdē solus. ascēdit at cū grādi multitudie ad patrē suū. Iussit ergo abagarus ut mature oēs ciues cōuenirēt & audirēt predicationē tatheī. & post hoc iussit dari ei aux & argētū. sed ille nō accepit dicēs. Si nostra dereliquimus quō accipimus aliena? Gesta sūt at ista quadragesio & tricētesimo āno. Hec nō iutiliter utputo a nobis ad uerbum ex sirox̄ ligua īterpretata hūc ī nostris libris tenebunt locum.

Explicit liber primus. Incipiūt capitula libri secūdi.

De uita & īstitutione apostolor̄ post ascēsiōnē christi. cap. i.

Quēadmodū tiberius de cristo edoctus a pilato cōmōitus ē. c. ii.

Vt ī oēm mūdū breui tēpore diffusa de christo predicatō ē. c. iii.

Quēadmodū post tiberiū gaius cesar regē iudox̄ cōstituit agrip pā. herodi ppetua pene deportationis posita. ca. iiii.

Vt filo p iudeis suscepit legationē ad gaiū. ca. v.

Quāta acciderūt iudeis grauiā post temeritatē crucis ī christo. ca. vi.

Vt pilatus quoq; semetipsū morte dānauit. ca. vii.

De fame tēporibus claudii. ca. viii.

Martyriū iacobi apostoli. c. ix.

Vt agrippa & herodes apostolos psecuti diuinā cōtinuo senserūt uindictā. cap. x.

De theoda q̄ deprauauerat populū. c. xi.

De helēa regia Adya benox̄. cap. xii.

De simone mago. ca. xiii.

De predicatione apostoli petri apud urbē romā. ca. xiiii.

De euāgelio scdm marcum. ca. xv.

Vt prius marcus per egyptū christi noticiā predi
 cavit. ca. xv.

gavit.ca.xvi. Qualia de abstinētibus apud egyptū Filo scribit.ca.xvii. Quāti ad nos Filonis peruenerit libri.ca.xviii. Cuiusmodi clade cōpresserit iudeos ipso die pascalis.cap.xviii. Qualia ēt sub nerone hierosolimis gesta sūt.ca.xx. De egyptio cuius actus apostolorū faciūt mētionē.ca.xxi. Quēadmodū de iudea paulus romā missus ī uinculis oī culpa liberatus sit.ca.xxii. Vt sit passus iacobus qui frater dñi ē dictus.ca.xxiii. Quod post marcū primus episcopus alexādrīe ecclesie ordīatus sit annianus.ca.xxiiii. De persecutiōe neronis sub quo paulus ac petrus pia cōfessione decollati sūt.ca.xxv. Vt īnumeris iudei malis afflicti sūt ac nouissime cōtra rōanos arma mouerūt.ca.xxvi. Expliciūt capitula.Incipit liber secundus.

2

Vecūq; oportuit uelut ī prīcipiis ecclesiastice hystorie designari.siue de diuinitate saluatoris siue de antiq̄tate nostre religiōis ac uetustate doctriē.& ut olī tradita sit christianorū. q̄ nouella uideat̄ īstitutio. sed & de aduētū ipsius dñi & saluatoris nostri nup̄ īpleto ac passiōibus cōsumato.de apostolorū quoq; electiōe sup̄iore libello quāta potuimus breuitate p̄striximus. Age iā nūc q̄ ēt post ascēsiōne eius cōsecuta sūt uideamus.parti diuināe scripturarū testimoniis edocētes.parti extrīsecus ex his q̄ fideliter ī cōmētariis q̄ ad memoriā posteritatis iuētī sūt cōperimus adprobātes. Cap.i.

*p*rimus igit̄ ī apostolatū p̄ iuda p̄ditore mathias forte cōsciscit̄. q̄ erat unus ex discipulis dñi.sicut supra demōstratū ē.Ordināt̄ at̄ & diaconi septē numero p̄ oratiōes & manus ī positionē apostolorū mīsterii uiduarū gratia.In quibus stephanus qui & primus post dñm statim post ordinationē suā lapidat̄ ab his qui & dñm occiderūt. per quos & noīs sui stephano corona donat̄ a christo.Tūc deinde iacobū qui dicebat̄ frater dñi.p̄ eo qd̄ eēt filius ioseph.q̄ christi quasi pater habebat̄. qm̄qdē despōsata ei fuerat uirgo Maria.q̄ priusq̄ cōueniret cū eo.inuenta est in utero habens de spiritu sancto.sicut euangelia p̄testāt̄. Hūc inquā ipsū iacobū qui & iustus cognominatus est ab antiquis: uirtutū merito

uirtutū merito & insignis uite priuilegio. primū hystorie tradi-
 derūt suscepisse ecclesie q̄ hierosolimis ē sedē. sicut clemens ī lē
 xto dispositionū libro asserit dicēs. Petrus enī inqt & iacobus &
 ioānes post assūptionē saluatoris quāuis ab ipso fuerit oībus pe-
 ne prelati. tamē nō sibi uēdicant primatus gloriā. sed iacobū q̄
 dicebat iustus. apostolorū episcopū statuūt. Idē quoq; ipse in se-
 ptio eiusdē opis libro addit de ipso ēt hec. Iacobo inqt q̄ dicebat
 iustus. & ioāni & Petro. post resurrectionē dominus omnē scien-
 tiā tradidit. & ipsi ceteris apostolis. qđ apostoli illis septuaginta
 tradiderūt. ex qbus unus erat & barnabas. Duos autē fuisse iaco-
 bos cōstat. Vnū hunc instū qui de pinna tēpli deiectus fullonis
 uecte p̄cussus ē. & morti traditus. Alius autē ē ille q̄ ab herode
 capite cesus ē. Huius ergo iusti iacobi etiā paulus meminit cum
 scribit. Aliū autē inqt apostolorū uidi neminē. nisi iacobū fratrem
 dn̄i. In hoc ergo tēpore. etiā tatheus de quo supra mēorauimus
 scđm dn̄i preceptū ad regē abagarū missus. ipsū quidē egritudie
 morbi corporalis absoluit. Vniuersā uero ciuitatē edessenorū chri-
 sto domino fideli satis credulitate sociauit. ita ut ī hodiernū ciui-
 tas illa. q̄ppe que ipsius dn̄i & saluatoris meruit scripta suscipe.
 uelut speciali quadam christo deuotione dicata sit. Interea per-
 secutio priā aduersus ecclesiā dei q̄ hierosolimis facta ē sub pri-
 mo martyre Stephano. omnes discipulos exceptis duodecim p̄
 uniuersā iudeā samariāq; disp̄sit. seu potius ut sancta scriptura ī
 dicat disseminauit. Ex qbus nōnulli ad fenicē. & usq; ad cyprum
 atq; antiochiā deuenerūt. q̄ gentibus quidē credere mysterium
 fidei nōdū audebāt. iudeis tamē predicabāt. Interea saulus adhuc
 uastabat ecclesiā īgrediēs domos. & p̄trahens uiros ac mulieres
 tradebat ī carcerē. Sed philippus q̄ erat unus de septē cū Ste-
 phano diaconus ordiatus. descendit samariā uirtute dn̄i repletus.
 & predicabat primus uerbū dei samaritanę gēti. In quo tāta erat
 diuine gratie efficacia. ut ēt Simonē magū suis predicatōibus cō-
 sternaret. q̄ per idē tēporis celebris fame apud samaritanorū po-
 pulos habebatur. ita ut uirtus dei magna esse putaretur. Sed
 his cū uidisset signa & miracula que a philippo p̄ diuine gratie
 potestatē

potestatē fiebāt obstupefactus & territus cessit, & credere se in christū usquequo ēt baptismū accipet simulauit. Quod reuera mirari dignū ē. hodieq; eodē ordie fieri ab his. q; uelut hereditariā ab illo simulationē sectā ipunissimā susceperūt. Quiq; auctoris sui artibus instituti. ecclesiā fraude qualibet ingressi lauacrū furant. & scā nostra uelut alicuius morbi cōtagione cōmaculāt. Serpit enī eorū uenenatus sermo sicut lupus ī gregibus. & occultis uerborū morsibus. incautis letale uirus infūdīt. donec noxias eorū latebras diligētia pastoris inuestigatas educat ad lucē. Sicut & ipse Simon petri industria cōprehēsus. penā quā merebat expendit. Verū p̄ dies singulos augescēte predicationē uerbi diuini. p̄ dei p̄uidentiā ex ethiopia regionibus adest quidā regine gētis illius prepositus. Moris q̄ppe ē illi natiōi. etiā nūc a feminis regi tanq̄ uota ī hierosolimis redditurus. Huic Philippus respōsis scī spūs iussus primo ex oībus gētibus mysteriū fidei & sacramētū baptismi tradit. & uelut q̄sdā eū deo primitias oīm cōsecrat nationū. Hūc op̄io tenet ad patriā terrā regressū. sciētia dei sūmi & salutarē dn̄i nostri prescientiā. indigenis gētibus sicut sibi tradita fuerat predicasse. In quo rebus ipsīs cōpleta ē p̄ eum p̄phetia que dicit. Ethiopia preueni & manus eius deo. Dū hec ita agūt Paulus uas electionis: nō ex hoībus neq; p̄ hominē. sed p̄ reuelationē Iesu christi & dei patris qui eū suscitauit a mortuis. in apostolatū uocat. celesti ad se uoce delata.

Cap. ii.

i Nterea cū p̄ omnē iam locū de resurrectione & mirabilibus dn̄i nostri Iesu christi. & de ascēsiōe eius ad celū felix fama loqueret. ac p̄ oīum aures beati huius rumoris uolueret opinio. & qm̄ antiqui moris erat apud romanos. ut p̄uicias iudices. siquid forte noui ī his quas regebāt p̄uicias accidisset. uel principi uel senatui nūtiarent. uti ne ex his que gerebantur. ignorare aliqd uiderent. De resurrectione a mortuis dn̄i & saluatoris nostri iesu christi que iam in omnē locū fuerat puulgata. Pilatus tiberio principi refert. sed & de ceteris mirabilibus eius. Et ut post mortē cū resurrexisset a quāplurimis iam deus eē crederet. Tiberius que cōpererat. retulit ad senatū. Senatus autē spreuisse dicit

spreuisse dicit. p eo q nō sibi prius huius rei iudiciū fuerit dela-
tū. sed auctoritatē suā preuerit uulgi sentētia. Lex enī erat antiq-
tus designata. ne quis apud romanos deus haberet. nisi senatus
decreto & sētētia cōfirmatus. Porro aut p uero hoc erat qd age-
bat. ne diuina uirtus hūanis putaret assertoribus indigere. Cūq;
scdm ea q supradiximus tenuisset senatus Tiberius tam tenuit
sentētia suā. neqd aduersū doctrinā christi cōtrariū moliret. Hec
tertulianus uir & legū & istitutionū romanarū peritissimus. &
inter nostros scriptores admodū clarus in apolegetico suo quē
aduersū gētes p nostra fide scribit. hoc modo retulit. ut de ori-
gine inquit aliqd retractemus eiusmodi regū uetus erat decre-
tum. ne quis deus ab iperatore cōsecraret. nisi a senatu pbatus.
sicut marcus emilius de deo suo alburno facit. Et hoc ad causam
nostrā. q apud uos hūano arbitratu diuinitas pensitat. Et nisi
hōi deus placuerit. deus nō erit. Homo iam deo ppitius eē debe-
bit. Tiberius ergo cuius tēpore nomē christianū ī seculū itrauit.
annūciata sibi ex siria palestinaq; que illic ueritatē istius diuinita-
tis reuelauerāt. detulit ad senatū cū prerogatiua suffragii sui. Se-
natus q āte ipse pbauerat respuit. Cesar ī sentētia māsit. cōmina-
tus piculū accusatoribus christianorū. Hec tertulianus. Cap. iiii.

¶ Vod pfecto diuina puidētia. ita tunc cesaris sensibus in-
gressit. ut absq; ullo obstaculo ī ipsis dūtaxat initiis euāge-
lii sermo usq; quaq; pcurreret. Vnde & factū ē ut repente quasi
celitus lumē ostēsum. aut radius quidā solis erūpens. totū orbē
claritate supni luminis illustraret. ut cōpleret illa pphetia q di-
xerat. in omnē terrā exiuit sonus eorū. euāgelistarū dūtaxat & apo-
stolorū. & in fines orbis terre uerba eorū. Ex quo & p omnes ci-
uitates ac uicos inmēse multitudines uelut messium tēpore fru-
mēta ad areas. ita ad ecclesias populi cōgregabant. Quecūq; illi
a parētibus tradite sibi morbide supstitutionis uinculis tenebāt.
p doctrinā christi simul & p uirtutū miracula que fieri uidebāt
recepta ueri dei noticia. tanq a tirānicis dominis liberati. ad unū
uerum deum & dominū creatorēq; suū. uetusti penitētes erro-
ris. fideli cū cōfessione uenibant. Cū igitur passim iam p omnes
etiā gentiliū.

etiã gentiliũ populos p̄fusius effuderet̄ diuina dignatio. primus cornelius apud cesariã palestine urbẽ maximã. cum omni domo sua ad fidẽ christi petro ministrante p̄ducitur. Iam inde quãplurimi & alii ex gentibus apud antiochiã ad fidem ueniunt. eorũ predicatione pertracti. Quos p̄fessione aduersus stephanũ cõmota. disseminatos esse per omnẽ locum superius edocuius. Per quos & apud antiochiã florentissima congregat̄ ecclesia. in qua erant etiã p̄phetici ordinis uiri quãplurimi. cum quibus & barnabas & paulus. Quibus omnibus pariter i gratia dei & unanimitate de gentibus. ibi primũ discipuli uelut eperenni fonte sumpto uocabulo. appellati sunt christiani. Qua tẽpestate agabus quidã unus ex his qui aderant p̄phetis. famẽ magnã futurã diuinis presagabat oraculis. Paulus uero & barnabas cũ ministerio a fratribus collato. q̄ sanctorũ uisibus deseruiret̄. hierosolimã destinantur.

Cap. iiii.

i Nterea tiberius duobus & uiginti circiter annis sui p̄ricipatus ex actis. uiuendi finẽ fecit. Post quẽ gaius imperiũ suscepit. & continuo iudeorũ principatũ tradidit agrippe simul & philippo. ac lisanie tetrarchias. cum quibus & paulo post heredi eidem pariter contulit. Ipsum uero herodẽ qui & in nece icãnis auctor extiterat. & in passione domini interfuerat. multis excruciatum modis. eterno dãnatur exilio. sicut iosephus in his que supra inseruimus scribit.

Cap. v.

h Vnius tẽporibus Filo insignissimus scriptorũ florebat. q̄ nō solum in nostra. uerũ & in grecorũ philosophia. primus inter primos habebat̄. Hic autẽ genere quidẽ a p̄auis hebreus. Apud alexandriã uero in omnibus clarius & nobilibus uiris. clarior ac nobilior erat. In diuinis autẽ legibus & patriis institutis. quantus qualisue fuerit. ex his que nobis librorũ suorũ tradidit monumentis. omnibus clarum est. Quis enĩ digne ualeat explicare. quanta eius in liberalibus litteris fuerit institutio. Quanta in philosophicis. Quantusq; maxime in platonicijs & phitigoricis fuerit disciplinis. ut q̄ omnes & q̄ secum floruerant pene & q̄ precesserant superarit. Hic igitur ipse temporibus gatii quanta iudeis

iudeis

iudeis acciderit mala. quique uoluminibus exponit. Sed & de eiusdem gaili mentis infania commemorat. quod in tantum superbie elatus sit. ut deum se uoluerit appellari. In ipsis autem ubi de iudeorum cladi bus refert. suam quoque legationem quam pro contribulibus suis iudeis detulit ad urbem romam describit. & quod portas apud gailum pro patris legibus. nihil amplius quam irrisione retulerit domum. immo & pene periculum mortis incurrerit. Sed & iosephus meminit horum in octauodecimo antiquitatum libro talia quedam scribens. Et quidem cum seditio apud alexandriam fuisset exorta inter iudeos & grecos terni ab utrisque partibus legati mittuntur ad gailum. In quibus pro parte grecorum. erat quidam legatus appion nomine. Qui cum in ceteris quamplurimis infimularet iudeos. tum maxime quod honorem cesari non deferrent. ut moris est facere omnibus qui romanis fasces subiacent. Hi ergo aiebat neque aras gaili. neque templa constituunt. neque alia huiusmodi. in quibus ei diuini honores a provincialibus deferuntur. Sed soli sunt qui neque statuas ei decernant. neque sacramentum nominis eius obseruent. Cumque hec & alia grauiora allegaret appion. pro que concitari crederet gailum. Filo qui legationi preerat iudeorum uir in omnibus magnificus. alexandri alabarche frater. philosophie non ignarus. potentissime purgauit obiecta. Sed abiicit eum gailus & iubet ilico e conspectu suo abscedere. dum iracundia repletus. se cum ipse rimatur quid in eos conferat mali. Egressus autem Filo cum iniuria ait ad iudeos qui sibi adstant. Bono animo nos esse oportet. quibus iratus est gailus. quia necesse est adesse diuinum. ubi humanum cessat auxilium. Nec quidem iosephus. Sed & idem Filo in ipso libro quem de sua legatione conscripsit. singillatim de omnibus que a semet gesta sunt refert. Ex quibus illa sola commemorabo. que legentibus euidenter in iudeos diuinam pro piaculis que aduersum christum ausi sunt indicent ultionem.

Cap. vi.

Proximo quidem temporibus tiberii refert in urbe roma Seianum quendam magni apud imperatorem loci. uniuersam eorum gentem summo nisu interimere uoluisse. In iudea autem pilatum sub quo in saluatorem facinus admissum est. dum templum quod in hierosolymis tunc adhuc manebat integrum prophanare tetaret. maximis

ret. maximis eos perturbationibus agitauisse. Sed & post tiberii occalū. refert successorē eius cum ceteris quāplurimis. tum etiā iudeorū genti acerbissimum extitisse. quod presto est etiā ex ipsius scriptoris sermonibus discere. Multa quidē erat inquit ī gaio ingenii prauitas. qua erga omnes hoīes. tum precipue erga iudeorū gentē ferebat. & speciali quadā seuitia loca eorum que in diuinis habent supplicationibus cōsecrata. incipiens ab alexandria diripi & contra religionē morēq; gentis p̄phanari iubet. statuis suis & signis atq; imaginibus ea replens. Templū quoq; sancte ciuitatis qđ solum manebat totius p̄phane contagionis intactū. & a maioribus pdurauerat asilum. cōmutare in tēplum proprii noīs ausus est. ut hedes iouis nobilissimi noui dei gaii uocaret. Sed & alias innumeras clades. & ultra omnes tragicos luctus apud alexandriā iudeis irrogatas esse sub gaio. in scđo ōperis sui de uirtutibus libro uir memoratus exequit. Nec nō & iosephus consona huic de pilati tēporibus scribens. p̄ piaculis saluatoris q̄ uniuerse genti acciderint mala. audi ut etiā ipse in scđo iudaici belli defleat libro. Is autem ait qui missus est in iudeā a tiberio p̄curator pilatus. noctu uelatas hierosolimā introferri imagines cesaris iubet ac statui. Quod ubi dies exortus est. magnā pturbationē iudeorū populis excitauit. stupentibus & perturbatis ad nouā faciem rerū. Coniciebant nāq; ex hoc qđ spernerent & cōculcarent iam leges sue. & omnia instituta maiorū. quibus nihil tale haberi intra menia urbis illius fas erat. Sed hoc est nimirū in quo eos impie confessionis sue uelox uindicta dānauit. p̄ eo qđ scđm euangelii relationē. simul gens cōclamauit uniuersa. nō habemus regem nisi cesarem. Tum deinde idem scriptor aliam quoq; in eos delatam cōmemorat ulcionē dicens. Post hoc autē etiā alia ī eos accidit pturbatio. p̄ eo qđ sacrū erarium qđ apud eos patria lingua chorbonas appellat. contra fas in usus cōmunes publici aqueductus p̄rogari uiderēt. qui atrecentis stadiis deducebat. Pro quo nimia indignatione populus cōmouebat. Cūq; adesset pilatus hierosolimis audēt adire eum. & clamoribus fatigare. At ille qđ preuiderat seditionē futurā. milites habitu plebeio obtectis

obtectis armis multitudini imiscuit. precepto eis dato. uti ne gladiis infeditiosos. sed fustibus uterent. Igitur ubi tempus fuit. ligno de tribunalibus dato. cedi prosterniq; ceperunt. Nonnulli uerberantiu uulneribus. plurimi aut dum infugam conferti pruit. propria constipatione percussi periere. Reliqui uero dispersi. & suorum funeribus deterriti. uim doloris silentio depresso. Multas preterea clades in hierosolimis eis obuuisse. dum nouis semp rebus seditiosius student. idem scriptor exponit. Ostendens qd ex admissi sacrilegii tempore nunquam bella morteq; cessarunt. usq; quo ultimū & exitiabile malū temporibus uespasiani eos obsidione inclusit.

Cap. vii.

i Gitur iudeos procomisso scelere. ulcio diuina danabat. Sed & ipse pilatus qui in saluatore iniqui iudicis functus officio est. isdem temporibus gaii tantis ac talibus malorum cladibus cruciatus est. ut propria se manu transuerberans. nefariam uitam abiectissime referat. Nec enim poterat tanti piaculi minister impunitus eua- dere. Sicut in hystoriis grecorum repperimus. eorum duntaxat qui olim piadas scribunt. & annales rerum gestarum libros ad posteritatis memoriam condunt.

Cap. viii.

e Teni gaio quatuor annis nec integris principatu ministrato. claudius imperator succedit. Sub quo fames satis clara. uni uersu orbem terre obtinuit. Hoc tamen ita futurum. longe ante nostri prophete predixerat. Sicut in actibus apostolorum refert. agabum quendam prophetam famem magnam futuram sub imperatore claudio denunciasse. Verum lucas qui hec de agabo refert coniungit etiam hoc. quod per paulum & barnabam fratres qui erant antiochie per uiribus unusquisque sumptum miserint sanctis habitantibus hierosolimam. Et post hoc addit dicens.

Cap. ix.

i N illo autem tempore sine dubio tempus quod sub claudio fuit cum fames erat designans. Immisit inquit herodes rex manus suas ut affligeret aliquos de ecclesia. Et interfecit iacobum fratrem iohannis gladio. De hoc autem iacobo clemens alexandrinus etiam hystoriam quandam dignam memoria in septimo disputationum suarum libro scribit. platam ad se usque extraditione maiorum. Quoniaquidem inquit

inquit & is qui obtulerat eū iudici ad martyriū. iacobū scilicet. motus etiā ipse cōfessus ē se esse christianū. Ducti sunt inquit ambo pariter ad suppliciū. Et cū ducerēt in uiā. rogauit iacobū dari sibi remissionē. At ille parū p̄ deliberās pax tibi inquit. Et osculatus ē eū. Et ita ambo simul capite plexi sunt. Cap. x.

5 Ed tunc inquit ut ait scriptura diuina. uidens herodes quia de iacobi nece gratū esset iudeis. addidit adhuc. & petrū adiecit ī carcerē. sine dubio etiā ipsum punire uolēs. nisi diuinū adfuisset auxiliū. quo angelus ei noctu adfistens. mirabiliter eum uiculorū nexibus absoluit. & ad ministeriū predicatiōis ire liberē iussit. Et cum petro quidē hec gesta sunt. Regis uero facinus in apostolos perpetratū. dilationē nō patit̄ ulcionis. sed cōtinuo tūm dex adest diuinitus dextera. sicut hystoria ī apostolorū actibus cōscripta nos edocet. Cum inquit cesareā descēdisset herodes. & in die sollēni preclara ueste regia indutus p̄ tribunali cōsedisset. ac de sublimi cōcionaret̄ ad populū. cūq; populus adclamaret ei dei uoces & nō hoīs. statim inquit percussit eum angelus dñi. eo q̄ nō dederit gloriā deo. Et scātēs uermibus exspirauit. Miraculo at dignum ē tantā consonantiā diuinā scripturā cum hystorographo gentis illius deprehēdi. Ipse & enī iosephus de eisdē commemorās in nonodecimo libro antiquitatū. his quibus infra scriptū est. hec sermonibus refert. Tertium inquit annū īperii totius iudee expleuerat. cum forte cesareā que prius pyrgostratonis uocabat̄. aduenit. Vbi cum in honorē cesaris spectacula quibus ederet. uotiuo ut uidebat̄ salutis cesaris die. Cūq; illuc totius p̄uicie uiri honore & facultatibus p̄diti cōuenissent. sc̄do spectaculorū die indutus ueste fulgenti. ex auro argētoq; mirabiliter cōtexta incipiente die p̄cedit ad theatrum. Vbi cum primos solis radios argentee uestis gremio suscepisset. repulso splendore duplicatā spectantibus lucē fulgor metalli uibrantis effudit. ut intuentibus perstringeret aciem terroris aspectus. Et per hoc plus aliqd de eo quā humane nature est artifex arrogantia mentiret̄. Illico adulantis uulgi concrepant uoces. honorē sonantes. sed exitium cōferentes. Et hinc atq; illinc ab eis cōclamātibus deus cōpellat̄ utcy fieret

utq; fieret ppitius. suppliciter exorat. dicentibus populis. qđ nūc
 usq; ut hominē te timuimus. sed ex hoc iam supra humanā te
 esse naturā fatemur. Sed rex adclamationē contra fas habitam
 nō repressit. nec impietatē inlicite adulationis exhorruit. donec
 respiciens paulopost imminentē atq; insistentē capiti suo uideret
 angelum. eūq; sensit continuo exitii sui ministrum. quem prius
 nouerat prouisorem bonorum. Et ecce repente cruciatus eū ex
 dolore incredibili uentris atq; inflatione corripuit. Respiciensq;
 ad amicos. en inquit ille ego deus uester. ecce propellor & con-
 festim deturbor ex uita. Quoniāquidē diuina uirtus nuper col-
 latas in me falsas arguit uoces. & qui modo immortalis dicebar
 a uobis. preceps iam iāq; rapior in mortē. Sed suspicienda est sen-
 tentia quā deus statuit. Nam & uiximus haud contēnendi. & lō-
 geuitatem que beata putatur expleuimus. Et cum hoc dixisset
 ui doloris uehementius agitatus. instanter ad palatiū reportatur
 Cūq; diuulgatū esset eum pro pediē moriturū. ingēs multitudo
 totius etatis & sexus conueniens. more patrio supracilicia strati.
 omnipotenti deo pro regis incolumitate supplicabant. Omnis
 autē domus regia planctibus & gemitibus personabat. Cum in-
 terim rex ipse in excelsio solario recubans. & deorsum respiciens
 ac pronos. pstratosq; omnes cum fletibus puidens. nec ipse qđē
 tēperabat a lacrimis. Verū continuis quinq; diebus uentris do-
 loribus cruciatus. uitam uiolenter abruptit. quinquagesimū eta-
 tis & quartū agens annū. Regni uero septimū. Quatuor & enī
 sub gaio cesare annis regnauerat. Philippi retrarchiam tribus an-
 nis obtinens. Quarto autē etiā herodis sibi adiungens. tribus at
 reliquis annis sub claudio cesare exactis. cum in ceteris quāplu-
 rimis iosephum. tum in his tam integre diuine scripture cōcor-
 dare ualde miratus sū. Quod uero uidetur in solo regis uoca-
 bulo uariare. cum & tempus & actus & res eundē ostendat fuis-
 se. possibile est sicut in aliis quāplurimis iudeorum nominibus in-
 uenimus etiam hunc duplici uocabulo nuncupatū. Quorū altero
 lucas noster altero usus sit iosephus. Verū qm̄ rursus lucas in
 actibus apostolorū introducit gamalielū. cū de apostolis ī iudeorū
 consensu

cōsensu deliberatio fieret hoc ipso tēpore dicentē. quia surrexit theodas quidā dicēs se esse magnū quendā. qui destructus est. & omnes qui sequebant eum dissoluti sunt. Age etiā de hoc qđ iosephus in hoc eodem libro scripserit proferamus. Cap. xi.

f Ado inquit iudeā pcurāte. deceptor quidā magus theodas noīe p̄suadet populi multitudinē sublatiis ppriis facultatibus urbe excedere. & ripas iordanis fluminis obsidere. Dicebat autē se etiā p̄phetam esse. & posse uerbi sui precepto fluuii fluentia dirimere. & facilem sectatoribus suis fluminis transitum dare. Que cū diceret. multos decepit. Fadus uero nō in longum uecordie eius indulgit. sed emittit equitū turmā. que ex iprouiso irruens super eos. quāplurimos quidē peremit. multos tamen & uiuos cepit. Ipsius autē theode caput defectū hierosolimam reportauit. Cap. xii.

p Ost hoc idē scriptor etiā de fame que sub claudio facta ē hoc modo memorat. Post idem tēpus inquit fames magna obsederat etiā iudeā. Qua tēpestare. regina noīe helena. multis pecuniis cōparatū frumentū de egypto & hierosolimā delatū indigentibus ministrabat. Quid tam consonās tāq; cōcordans. quā hec sūt cū illis que in actibus apostolorū scribunt. ubi dicit. quia discipuli qui erāt antiochie. put potuit unusq; miserunt ī ministeriū sanctis habitātibus in iudea deferendū. p̄ manus barnabe & pauli ac presbyteros dispensandū. Helene uero cuius hystoriographus intulit mentionē. etiā nūc extat sepulcrū nobile p̄ portis hierosolimorū. Regnasse autē apud adabenorū gentē refertur. Cap. xiii.

Interea cū fides domini & saluatoris nostri iesu christi. p̄ omniū cresceret mentes. & per dies singulos religionis p̄ pagerent augmēta. nequaquā quiescit hostis salutis humane. sed urbem maximā que est caput omniū preuenit. & simonem illuc de quo in superioribus diximus euocat. cuius nefariis artibus aminicula ipse maiora suppeditans. plurimos urbis illius ciues in erroris eius uincla coniecit. Designat hec uir in scriptoribus nobilis. nō multo post apostolorū tempus exortus. iustinus. de quo suis in locis

suis in locis quā cōpetit adsignabimus. Hic igitur in apologetico
 quē p̄ fide nostra ad ip̄atorē antoniū scripsit. de his hoc modo
 refert. Et post ascensionē inquit dn̄i ad celū. instigabant demo-
 nes quosdā hominū. qui dicerent se esse deos. quos nos fugau-
 mus. Simon deniq; quidā samaritanus de uico qui dicit̄ gyttho
 sub claudio cesare magicis artibus & ope demonū subleuatus. in
 urbe uestra que regnū omniū tenet quāplurimis perfantasias
 deceptis. deus decretus ē. & simulachri apud uos quasi deus ho-
 nore donatus ē ī flūine tiberis iter duos pōtes collocat. Habetis
 etiā titulū latinis litteris scriptū. Simoni deo sancto. quē & om̄s
 pene samarite. nō nulli etiā ex ceteris gentibus tanq̄ sumū deum
 & adorant & confitent̄. Sed & selenen quādā erroris eius ac de-
 ceptionis comitem. que prius in p̄stibulo steterat apud tyrum
 urbem fenicis. cū ipso uelut primā quandā mentē cōsecrauerūt.
 Hec quidē iustinus. Consona uero huic etiā ireneus scribit. in pri-
 mo aduersus hereses libro. In quo uel quis ipse fuerit simon. uel
 quā impura eius opera atq; doctrina plenius refert. Que multū
 est ut his inseramus. cum liceat uolentibus ea scire per singula.
 ex ipsis supradicti irenei libris. uel de hoc uel de ceteris auctori-
 bus diuersarū hereseon. & de uenenatis eorū dogmatibus diligē-
 tius noscere. Caput igitur totius prauitatis & principiū oīs here-
 sis a simone cepisse accepimus. Ex quo usq; ad hodiernū sectato-
 res eius simulantes adire se purissimā christianorū philosophiā.
 quā uident apud oēs p̄ castitate uite & instituti sanctitate mira-
 bilem. superstitionis idolorum quam deserere uidentur. rursū
 uinculis innectuntur. colentes ac uenerantes picturam & ima-
 ginē simonis. & illius quam ei sceleris ac turpitudinis extitisse
 sociam diximus selenen. His incensos odores offerunt. his sa-
 crificia & libamina impura delibant. Sed eorum adhuc neqtio-
 ra & execrabilia committunt. Aiunt enim esse quedam apud
 se ineffabilia. que cum primo quis audierit. mente excedat.
 & eorum quasi uirtute percussus. uelut attonitus maneat.
 & usq; ad dementiam ueniat. Que cum ita sint. aiunt im-
 possibile esse. uel scripture ea tradi. uel ore ac labiis. proferri.
 Hic qui

Principiū Heresiū Inde

Hic qui audit p ueneratione ita se habere rem credit. Porro aē uere illa huiuscemodi sūt. que p impuritate & obscenitate sui. castis & pudicis auribus execrabilia & penitus orrescēda ducāt. Quicqd enī illud ē turpe & impurū qđ ex cogitari a quoquā potest. omni hoc impurius esse illud tradit. qđ inquinatissime huius heresis mysteriū tectū apud se seruari pollicent archanum. Infelicibus p hec mulierculis & peccatis. ut ait apostolus honoratis. detestabiliter illudētes. Hūc igit taliū malorū patrē & auctore p idem tēpus simonē ex apparitorū suorū numero diabolus suscitans. ad urbē maximā ire cōpulit romā. ut ibi potētissimis athletis dñi ac saluatoris nostri iesu christi apostolis. in hoc ipsum ab eo subrogatus obsisteret. Sed diuina uirtus & gratia ī maximo precipue certamine nūq̄ deserit suos. Que incensā maligni flammā tota celeritate restinguit. & omnē altitudinē destruit extollētem se aduersū scientiā dei. Propter qđ neq; simon neq; alius qs cōgressus tūc aduersus apostolos dñi potuit obtinere. quia ueritatis lux & uerbi diuini claritas. que obsalutē hominū nup obfulserat. p apostolos suos totius mēdatii discussa caligine. de hūanis mentibus ignorātie tenebras effugabat. Deniq; supradictus magus ueri luminis fulgore pcussus. cecitatē cōtinuo male sane mētis incurrit. Quippe qui aut prius ī iudea p apostolū petrum de his q̄ gerebat sceleribus cōfutatus. trāsmarinā agressus ē fugā & ab oriente ad occidentē usq; ptendit. nusq; sibi uitā nisi ī fuge subsidio sperans. Is igit urbē romā ingressus. utens adminiculo adstantes sibi & adherentes demoniace uirtutis. quā paredrū uocant. breui tempore intantum malorum uenit profectum. ut etiam simulacri a ciuibus romanis. tanq̄ deus honore putiretur.

Cap. xiiii.

¶ Sed non in longum permanet fraude quesita diuinitas. cōtinuo nanq; in ipsis claudii temporibus. clementia diuine prouidentie probatissimum omniū apostolorum & maximum fidei magnificentia & uirtutis merito primorum principem petrum ad urbem romam uelut aduersum humani generis communē perniciem repugnaturū deducit. Ducem quendam & magistrū milicie

gistrum militie sue. scientem diuina prelia gerere. & uirtutū ca-
 itra ductare. Iste adueniens ex orientis partibus. ut celestis qui-
 dam negociator. mercimonia diuini luminis si quis uelit cōparare
 paratus aduexit. & salutaris predicationis uerbo. primus in urbe
 roma euangelii sui clauibus ianuā regni celestis aperuit. Ca. xv.

i Citur cum romane urbi clarum uerbi dei lumen fuisset
 exortum. simonis quidem tenebre eum suo auctore restin-
 ete sunt. Sermo autē ueritatis & lucis qui per petrum predica-
 batur. uniuersorū mentes placido illustrauit auditu. ita ut quoti-
 die audientibus cum nulla unquā satiētas fieret. Vnde neq; au-
 ditio eis sola suffecerat. sed marcum discipulum eius omnibus
 precibus exorant. uti ea que ille uerbo predicabat. ad perpetuā
 eorum cōmonitionē habendā. scripture traderet. quo domi foris
 q; in huiuscemodi uerbi meditationibus permanerent. nec prius
 ab obsecrādo desistunt. quā qđ orauerant ipetrarent. Et hec fuit
 causa scribendi qđ scđm marcum dicitur euangelii. Petrus uero
 ut per spiritum sanctū religioso se spoliatum cōperit furto. dele-
 ctatus est. fidem eorum per hec deuotionēq; cōsiderans. factūq;
 confirmauit. & i perpetuū legendam scripturam ecclesiis tradi-
 dit. Clemens in sexto disputationū libro. hec ita gesta esse descri-
 bit. Cuiq; simile dat testimoniū etiā hierapolites episcopus noīe
 Papias. qui & hoc dicit. qđ petrus in prima epistola sua. quā de
 urbe roma scribit. meminerit marci. In qua tropice romam ba-
 biloniam nominaret. cum dicit. Salutat uos ea que in babilone
 electa est ecclesia. & marcus filius meus. Cap. xvi.

h Vnqāt marcū tradūt primū ad egyptū prexisse. atq; inibi
 euāgeliū qđ ipse cōscripserat predicasse. & ipsū primū ec-
 clesiā apud alexandriā cōstituisse. Tāta autem referē multitudo
 credentiū uirorū ac mulierum primo ingressu exemplo sobrie-
 tatis eius & continentie cōgregata. ut etiā cōuersatio eorū qui p
 ipsū crediderāt. & uita totius abstinētie. ac frugi eorū. sobriaq; cō-
 uiuia. librorū memorie mādarēt a uiro disertissimo Filone. Quē
 sermo tenet tēporibus claudii iperatoris romā uenisse. & petrū
 apostolū uidisse. atq; eius adhesisse colloqis uerbū dei predicātes.
 Quod ualde

Quod ualde ē uerisimile. quia & scripturā istā quā diximus. posterioribus ab eo tēporibus constat cōpositam esse. In qua euidentissime omnia ecclesie instituta cōplectit. que & tunc tradita sūt & in hodiernū seruant a nobis. Sed & abstinentiū uitas eorū dū taxat qui nunc ī ecclesiis & monasteriis degunt. describit ad liquidū. Vnde plane manifestissime p̄ditur non solū sciens q̄ nostra sunt. sed & amplectens. Quippe qui diuinis laudibus extulit apostolicos uiros sui corporis & hebreorū quantū itelligi dat̄ precipue genere credentes. qm̄quidē constat qd̄ hii qui sub apostolis ex israhelitis credebant. iudaicis adhuc institutionibus & legis obseruationibus inherebant. Cap. xvii.

¶ Ite igitur describens hoc ī libello quē de uita theoretica. uel suppliciū articulauit. nihil oīno uel de proprio uel extrinsecus addidit. sed primo omniū uiros ipsos cultores. & feminas cū ipsis ait cultrices appellari. Causa uero huius uocabuli. uel ex eo ductā q̄ conuenientiū ad se animas tanq̄ rudes & agrestes excolerent. uel qd̄ erga dei cultū pura & integra cōscientia perdurerent. Quod nomē siue ipse iposuit primus illis ex ipsorū actibus colligens. siue uero in initiis ita appellabant. qui scdm̄ euāgelium uiuebant antequā christianorū appellatio p̄ omnē locum diffunderet. nihil interest. dūmodo ex ipsis rebus nomē ad quos ptineat cōprobeat. Dicit ergo p̄rio oīm qd̄ renūciēt cūctis facultatibus suis. qui se ad huiuscemodi philosophiā dederūt. & bonis suis quibus interest cedāt. Tū deinde qd̄ oēs ēt uite sollicitudines p̄cul abiciant. & extra urbē egressi ī ortulis uel exiguis q̄busq; agellulis degāt. refugiētes imparis p̄positi cōfortia. & uite dissimilis cōtubernia. Sciētes īpedimēto cē hoc arduū uolētibus iter uirtutis incedere. Tali quippe ordine calore fidei icitati hii q̄ primitiis credebāt. uitā duxisse memorant. sicut euidenter in actibus apostolorum legimus scriptum. qua omnes qui credebant sub apostolis possessiones suas & predia uendētes precia ponebant ante pedes apostolorū. & diuidebant unicuiq; prout opus erat. ita ut nō eēt quisq; in eis egens. quia ergo & hic similia scribit geri ab his qui apud alexandriam credebant. sicut illi qui in hierosolimis ante crediderāt.

ante crediderant. certum est q̄ idem actus eademq; institutio eandē sine dubio & religionis fidē designet. Deniq; libro ipsi de quo supradiximus. tale initiū dedit. In multis est inq; orbis terre partibus hoc genus hominū. Oportebat nāq; p̄fecti huius boni. participem fieri omnē greciam omnēq; barbariā. In egypto tamen maior est copia p̄ singula queq; territoria. precipue autē circa alexandriā. Nam optimus quisq; ex oībus locis uelut ad uberis patrie glebam. festinus occurrit colonus. Regio quedā ē philosophie magisq; frugibus oportuna. supra lacū cui Marie nomē ē sita. colliculis quibusdā molliter & clemēter erecta. ad munimētū simul atq; aeris temperiem cōmoda. Post hoc descriptis eorū habitaculis. ut se habeat singulorū qualitas & situs. etiā de ecclesiis que apud eos sunt. ita dicit. Est autē inquit in singulis locis cōsecrata orationis domus. que appellatur semmon uel monasteriū. Semmon autē in nostra lingua significare potest honestorū cōuenticulū. In q̄d secedētes inquit honesta & casta uite mysteria celebrāt. nihil illuc prorsus q̄d ad cibū potūq; p̄tinet inferentes. uel ad reliqua humani corporis ministeria. Sed tantū legis libros. & uolumina p̄phetarū. hymnos quoq; in deū. ceteraq; his similia. In quorū disciplinis atq; exercitiis īstituti. ad p̄fectā beatāq; uitam. studiis iugibus coalescant. Et post aliquanta iterum dicit. Ab ortu autē diei usq; ad uesperā. omne eis spaciū in studiorū exercitiis ducit. quibus ad diuinā philosophiā p̄ sacras litteras imbuūt patrū leges in allegoricā intelligentiam deducentes. Quoniāquidem formas esse & imagines. ea que in legis littera scripta sunt opinantur. latentis intrinsecus profundi cuiusdam diuiniq; mysterii. Habent autem etiam disputationes quasdam & interpretationes ueterum uirorum. qui & auctores ipsius idem propositi hereseos extiterūt. quos eis allegorice ac figuralis intelligentie normam. quā plurimis scriptorum suorum constat tradidisse monumentis. Quorum illi uelut itineris sui ducum & auctorū instituta pariter secunt & morē. Hec autem dixisse hunc uirum certum est. De euangelicis atq; apostolicis libris. in quibus quomodo lex & prophetia spiritualiter intelligi debeat edocetur.

Post pauca

Semmon.

Post pauca rursum etiam de eo quod psalmos faciant nouos ita scribit. Itaque non solum subtilius intelligunt hymnos ueterum, sed & ipsi faciunt nouos in deum. Omnibus eos & metris & sonis honesta satis & suauis compage modulantes. Multa quidem & alia in eodem libro enumerat, que a nostris uel in ecclesia uel in monasteriis exercentur. Sed properandum nobis est illa ex omnibus dicere, que ecclesiastica proprie continent formam. Ex quibus citius manifestum esse debeat ad ecclesiam pertinere quam scripta sunt. Ait ergo. Continentiam uero uelut fundamentum quoddam primo in anima collocant, & ita demum reliquas super hanc peragunt edificare uirtutes. Cibum potumque nullus eorum capit ante solis occasum. Videlicet tempus lucis cum philosophie studiis, curam uero corporis cum nocte sociantes. Nonnulli autem etiam post triduum in comunione ueniunt cibi. Quos scilicet edatior studioque fames perurget. Iam uero hi qui in eruditionibus sapientie & in profundiore intelligentia sacrorum uoluminum conuersantur, tanquam copiosis dapibus inhantes expleri nequeunt, & contuendo acrius inflammantur, ita ut nec quarto iam nec quinto, sed sexto demum die non tam desideratum quam necessarium corpori indulgeant cibum. Hec Filone de nostrorum institutis referre quis potest dubitare, quod si cui adhuc uidetur ambiguum, adhibebimus etiam alia eius dicta, que nulli omnino nisi nostris tantummodo conuenire etiam infidelissimus quisque fatebitur. Ait ergo. Cum uiris autem quos dicimus sunt & femine, in quibus plures iam grandeue sunt uirgines, in integritate casti corporis non necessitate aliqua, sed deuotione seruantes, dum sapientie studiis semet gestunt non solum animo sed & corpore consecrare, indignum ducentes libidini mancipare uas ad capiendam sapientiam preparatum, & edere mortalem partem eas a quibus diuini uerbi concubitus sacrosanctus & immortalis expetitur, ex quo posteritas relinquatur nequaquam corruptele mortalitatis obnoxia. Quod si adhuc parum uidetur istud, audi quod post aliquanta scribit. Tractatus autem sacrorum inquit uoluminum huiusmodi habent, ut magis allegoricis, opinionibus utantur. Quoniam quidem omnis lex uiris istis uidetur animali esse similis, quod corpus

quod corpus quod habeat ipsam litteram. & ea que secundum litteram designant. Animam uero. occultam in littera spirituali & inuisibilem sensum. que illi ab auctoribus suis edocti. sublimius & nobiliter uelut inspicientes per speculum contemplantur. Ex ipsis etiam nominibus admirandas quasdam species intelligentie proferentes. Quid autem adderem. his opus est etiam de conuentibus eorum que describit & ut seorsum quidem uiri. seorsum etiam in eisdem locis femine congregentur. & ut uigilias sicut apud nos fieri moris est peragant. & maxime diebus illis cum passionis dominice sollempnitas celebratur. cum in ieiuniis pernoctare. & lectionibus sanctis auditum prebere consueuimus. Que omnia supradictus uir eo ordine. eademque consequentia qua apud nos geruntur expressit. Et ut unus ex omnibus consurgens in medio. psalmum honestis modulibus concinat. ut que precinente ei unum uersiculum. omnis multitudo respondeat. atque in ipsis diebus in terra recubentes. sicut antiqui moris fuisse dicitur. unum quidem nemo omnino. ut ipse ait. nec gustu quidem contingat. sed nec qualibet carne. Tantum autem a qua sit eis poculum. & panis cum sale uel isopo cibus. Addit adhuc his. quomodo sacerdotes & ministri exhibeant officia sua. uel que sit supra omnia episcopalis apicis sedes. Que cuncta si quis plenius uult & exploratius discere. ostendimus ex quo ista fonte debeat haurire. In quibus supradictus uir ecclesiastice institutionis initia. & originem apostolice atque euangelice traditionis intexuit. Est autem idem Filo affluentissimus quidem in eloquentia. in sensibus autem profundissimus. & in interpretatione atque intelligentia diuinarum scripturarum subtilissimus. Copiose inueniens. & copiosius eloquens. Multa denique diuini nobis. etiam ipse ingenii sui monumenta dereliquit.

Cap. xviii.

*p*rimo quidem per ordinem in genesim scripsit libros. quos articulauit. sacre legis explanatio figuralis. Tum deinde & alios continentes sparsim de diuersis capitulis questiones. in quibus que requiri debeant. & proponit & soluit. Quas questiones & absolutiones de genesi & exodo articulauit. Sunt & alii eius libri qui subscribuntur propositionum. qui sunt de agricultura duo. & de temulentia

& de temulētia duo. Sed & alii quāplurimi extāt eius libri diuer-
 sis uocabulis adnotati. Sicut ē. que sūt p qbus mens debet ora-
 re deū. & de cōfusiōe liguarū. De natura & inuētiōe. de his q cō-
 gregari debeāt ad erudiēdū. Et quis sit qui heres sit diuinorū. q̄
 sit equaliū & inequaliū diuisio. Itē de tribus uirtutibus. quas de-
 scripsit cū ceteris moyses. Itē de his quorū inscripturis noīa cō-
 mutata sūt. & quibus ex causis cōmutata sint. In quibus refert
 scripsisse etiā de testamētis primū & scdm. Est aut & alius eius
 liber de captiuitate. & de uita sapiētis. eius q scdm iusticiā pfectā
 & leges naturales cōsumatus ē. De gigantibus. de eo q incōuer-
 tibile sit qd̄ diuinū ē. De moysi uita libri. v. De eo qd̄ a deo sint
 sōnia. Hec pene oīa in genesi scripsit. Sed & in exodū q̄stionū &
 absolutionū libri. v. De tabernaculo. De decē uerbis legis. De his
 que inferunt sub specie decalogi. Et de aīalibus que sacrificiis de-
 putata sūt. Et q̄ sunt species sacrificiorū. Que sunt pposita i le-
 ge bonis premia. & malis maledicta. Tum preterea singulares
 eius libri. De puidētia. De iudeis. apologeticus liber. hoc ē de ui-
 ta urbana. & ad alexandrū dicentē. rationē habere muta aīalia.
 De eo q̄ seruus sit omnis qui peccat. Itē alius de eo q̄ liber sit
 omnis qui bonis studiis operā prebet. De uita theorica uel sup-
 pliciū. Hic ipse. in quo & de apostolicis uiris eē que scripta sunt.
 supra edocuimus. Sed & interpretationes nominū hebraicorū q̄
 sunt in lege & pphetis. Hic tēporibus gaii iperatoris romā pfe-
 ctus. cū de impietate atq; ipuritate gaii quāplurima scripsisset. que
 p hyroniā de uirtutibus articulauit. & ea senatui recitasset. in tā-
 ta dicit ammiratione habitus. ut bibliotheca digna eius scripta
 decernerent. Verū p idē tēpus paulo apostolo ab hierusalem
 in circuitu & usq; ad illiricū predicationē uerbi dominici mīstrā-
 re. Claudius impator iudeos urbe depellit. Tunc aquila & prisca
 cū ceteris iudeis expulsi. asiā ueniunt. ibiq; coherēt apostolo. tum
 primū ecclesie inibi fundamēta iacenti. sicut edocet liber de acti-
 bus apostolorū conscriptus. Cap. xix.

*De Iudeis apud
 sic de Roma.*

◊ Laudio uero adhuc i impio pdurāte. in ipsa sollēnitate pa-
 sche. tanta iudeis pturbatio & uasitas hierosolimis accidit
 exfeditio

ex seditione comota, ut illi soli qui in foribus templi constipatione
populi necati sunt, tria milia iudeorum numerarentur, & conuersus est
dies festus eorum in luctum. Sed & alia quamplurima iudeis mala ir-
rogata. Iosephus per hec uerba designat. Cap. xx.

℄ Laudius inquit agrippam filium agrippe iudeorum regem constituit.
Felicem uero totius prouincie samarie quoque & galilee, & regio-
nis que dicitur transiordanem, procuratorem misit. Et post pauca addit etiam
hoc. Inflammatur autem & seditio acerbissima a pontificibus aduersum
sacerdotes, & primos plebis hierosolymorum, quorum singuli conquire-
tes sibi metipsum perditorem iuuenum & nouis rebus gaudentium manu, du-
ces semetipsos proprie factionis instituebant. Qui confligentes adiuicem,
primo conuictis lacessere, tum deinde & saxis inuicem sternere, nec quicquam
erat qui coherceret, sed agebant omnia, tamquam in urbe non haberent rectorem
Igitur pontifices intantam uenere perueriam, ut seruis suis ad areas missis
inuaderent decimas que sacerdotibus debebantur. Et accidebat ut non
nulli ex minoribus sacerdotibus quorum alimonie ui fuerant dire-
pte inedia deperirent. Ita seditionum uiolentia, ius fasque confuderat.
Item post pauca subiungit etiam hoc. Non nunquam autem etiam in media ci-
uitate occurrentes sibi trucidabant. Precipue in diebus festis sicarii
plebibus admixti, occultatis pugionibus oberrantes, ut quisque de-
signatus eis cominus inciderat, perimebant, & arte nefaria cum cor-
ruisset is quem occulto uulnere strauerant, tum idem ipsi percussores ue-
lut indignari se simulabant, aduersus eos qui hoc in media urbe com-
mitterent, atque hoc modo occulta eorum facinora permanebant. Et pri-
mo omnium ab his ionathas pontifex interficitur, post illum quampluri-
mi iugulantur, ita ut iam ipsis mortibus esset grauior metus mor-
tis, dum unusquisque quasi in procinctu semper positus, pro momenta singula
sparet interfici. Post hoc autem iteriectis quibusdam addit est hoc, ca. xxi.

g Rarius uero omni hac uastatione afflixit iudeos egyptius
quidam falsus propheta. Qui cum uenisset ad iudeam, homo ma-
gus fide sibi prophete magica arte conscium. Et continuo ad trigin-
ta milia uirorum congregans, & ductans eos per desertum, puenit cum
ipsis in montem qui uocatur oliueti. Paratus inde irruere hierosoli-
mam, & ui ac potestate urbem tenere, simulque romanorum presidia ac
plebem

*de egypto mago
falso propheta.*

plebē tyrannidi sue subiugare. fretus per oīa his que secū edu-
 xerat satellitibus. sed conatus eius preuenit felix. Cōfestimq; cū
 armatis obuiā p̄gens. secū etiā plebe reliqua cōspirante cōgressio-
 ne facta egyptiū quidē cū paucis infugā uertit. Peremptis uero
 aliis. aliis etiā captis. temere cepta facile restrinxit. Hoc in sc̄do
 hystoriaꝝ libro iosephus refert. Ope precū tamē ē hec que de
 egyptio scribit. cū illis que ī apostolorū actibus designata sūt cō-
 parare. ubi sub felice tribunus qui ī hierosolimis erat. ad paulum
 in quē fuerat cōmota seditio. dicit. Nonne tu es egyptius ille q
 ante hos dies cōcitaueras populū. & eduxeras in desertū ad qua-
 tuor milia hoīes sicarioꝝ. Sufficiant ista de felice. Cap. xxii.

¶ Interea claudio tredecī annis & octo mēlibus romanorū
 impio pfūcto. nero suscipit principatū. A quo festus mitti
 tur in iudeā luccedere felici. Apud quē causa dicta. paulus uictus
 mittit̄ romā. aristarco secū comitante. quē cōsequēter ī epistolis
 suis cōcaptiū appellat. Sed & lucas. qui & actus eius ceterorūq;
 apostolorū describit. sed precipue pauli. de quo ēt hoc ī fine signa-
 uit. qđ biennio ī urbe roma positus. uerbū dei predicabat. nemi-
 ne phibēte. Quē tamē adfuisse sibi. & defendisse se apud neronē
 & rursū p̄fectū esse ad predicationis officiū sermo cōfirmat. Et
 post hoc denuo redisse ad supradictā urbē. ubi & martyrio cōsu-
 matus ē. Tūc cū ī uinculis politus. sc̄dam ad timotheū scribebat
 epistolā. in qua & de prima sua defensione. & de presente simul
 indicat passione. Suscipe ergo de his singulis testimonia. In priā
 inquit ipse paulus mea defensione nemo mihi adfuit. sed omnes
 me dereliquerūt. nō illis iputeē. Dominus enī adstitit mihi. &
 cōfortauit me. ut p̄ me predicatio cōpleret̄. & audiāt oēs gentes
 qa liberatus sū de ore leonis. Manifestissime p̄ hec designat. qa
 primo quidē ut p̄ ipsū cepta predicatio cōpleret̄. liberatus est de
 ore leonis. Neronē sc̄licet ī leone p̄ crudelitate significans. tum
 deinde in cōsequētibus adicit & dicit. Liberauit me dominus de
 ore leonis. Preuidebat ī spiritu cōsumationē suā. p̄pter qđ & di-
 xit. qa & liberatus sū de ore leonis. Et itē. Liberauit me domi-
 nus ab oī ope malo. & saluū faciet ī regnū. suū celeste. Significās
 per hoc

p hoc q̄ eēt cōfestim martyrio coronādus. De quo tamē euidē-
tius ī eadē epistola dicit scribēs. Ego enī inqt iam imolor. & tem-
pus regressiōis mee instat. Hec aut̄ dicta sūt a nobis. ut ostēdere
mus q̄a nō eo tēpore quo pauli actus ī urbe roma cōclusit lucas
martyrio pfūctus ē paulus. Potuit enī fieri ut ininitiis adhuc le-
nior eēt nero. & defensionē pauli p̄ nostro dogmate nō aspernā-
ter acceperit. Processu uero tēporis cū ceteris malis aucta sit ei-
us etiā in apostolos seuijie rabies. Cap. xxiii.

¶ Git̄ iudei posteaq̄ paulus ad cesarem quē appellauerat a
Festo trāsmissus ē. & frustratas īsidias quas ei intēderāt ui-
dēt. ī iacobū fratrē dn̄i īmanitatē neq̄cie sue uertūt. cui episcopa-
lis ī hierosolimis delata ab apostolis fuerat sedes. quē hoc modo
adorti sūt. p̄ ductū ī mediū abnegare eū fidē cristi corā oī populo
expetūt. At ille citra oīm opinionē uoce satis libera. & multo ma-
iore quā uellēt. corā uniuerso populo cū oī fiducia p̄fiteē filium
eē dei saluatorē & dn̄m nostr̄x iesū christū. Tū illi non ferētes tā
graue & tā libere testimoniū uiri. p̄ eo maxie q̄ iustissimus ap̄d
oēs habebat̄ ob religiose & cōtinētissime uite merita. ī necē eius
uertūt. fauēte sibi occasiōe tēporis ex morte rectoris. Cōtigit enī
Festū p̄ idē tēpus obire apud iudeā. & sine rectore ac p̄cipe esse
p̄uinciā. Nā mortis iacobi modus iam qdē & ī superioribus a no-
bis clemētis sermonibus indicatus ē. cū de pinna tēpli eū preci-
pitātū. & fullonis p̄cussū uecte descripsit. Exploratus tamē de eo
egesippus. qui post ipsas statī primas apostolor̄ successiōes fuit. ī
cōmētarior̄ suor̄ libro his uerbis refert. Suscepit inqt ecclesiā cū
apostolis frater dn̄i iacobus. qui ab oībus cognōiatus ē iustus. ab
ipsis dn̄i tēporibus perdurās usq̄ ad nos. Et multi quidē iacobi
uocati sūt. Sed hic ex utero matris sue sanctus fuit. uinū & sice-
rum nō bibit. sed neq̄ aīal māducauit. Ferrū ī caput eius nō ascē-
dit. oleo nō ē p̄runctus. balneis nō ē usus. Huic soli licebat ītrare
in sancta sanctor̄. Neq̄ enī laneo utebat̄ indumēto. sed tm̄ sin-
done. Solus ingrediebat̄ tēplū. & iacebat sup̄genua sua orans p̄
populi indulgētia. ita ut orādo callos faceret īgenibus admodū
cameli. semp̄ genua flectēdo. nec ūquā ab oratiōe cessādo. Itaq̄
p̄ incredibili

p̄ incredibile hac cōtinētia & sūma iusticia appellatus ē iustus. & obliis qđ ē interpretatū monimētū populi & iusticia. sicut & p̄ phete idicarūt de eo. Quidā ergo de septē heresibus q̄ erāt ī populo. de qbus superius scripsimus. īterrogabāt eū qđ eēt hostiū iesu. At ille dicebat hūc eē saluatorē. Ex quibus aliquātī crediderūt. q̄a iesus ē christus. Ille aut hereses quas supradiximus. non crediderūt. neq; surrexisse eū. neq; uēturū ut retribuatur unicuiq; scđm opa sua. Qui uero crediderūt. per iacobū crediderūt. In qbus cū multi etiā ex principibus credidissent. p̄turbatio erat iudeorū & scribarū ac phariseorū dicētū. nihil iam super ē. qn oīs populus credat in iesū qđ ipse sit christus. Cōueniētes igit ad iacobum dicebāt ei. Oramus te ut reuoces populū. q̄a ecce errat in iesū. putās qđ ipse sit christus. Deprecamur ergo te ut suadeas oībus cōuenientibus in die pasche de iesu. Tibi enī oēs obtēperamus. & de te tā nos quā populus testimoniū ferimus. q̄a iustus es. & p̄sonā nullius accipis. Tu ergo suade populo de iesu ne erret. q̄a oēs tibi obedimus. Ascēde itaq; in excelsū locū pinne tēpli. ut inedito positus appareas oībus. & uerba tua audiāt a cunctis. q̄a ī die pasche cōuenit nō solū iudeorū. sed & gētiliū multitudo. Statuerūt igit supradicti scribe & pharisei iacobū supra pinna tēpli. & uoce magna clamātes ad eū dicunt. Virorū iustissime cui oēs obtēperare debemus. qm̄ populus errat post iesū q̄ crucifixus ē enuntia nobis. qđ sit hostiū iesu. Tum iacobus ad eos ī genti uoce respondit. Quid me interrogatis de filio hoīs. Ecce ipse sedet ī celo a dextris sūme uirtutis. & ipse uēturus ē ī nubi bus celi. Cūq; hac respōsiōe. & testionio iacobi multis satisfactū eēt & libēter audisset q̄ iacobus testatus ē. ceperūt glorificare deū & dicere. osāna filio dauid. Tūc rurū scribe & pharisei ceperūt ad inuicē dicere. Malefecimus tale testimoniū prestare de iesu. Sed ascēdamus & precipitemus eū deorsū. ut ceteri terreat & non credāt ei. Simul & uoce magna clamauerūt dicētes. O. o. & iustus errauit. & cōpleuerūt scripturā q̄ in Isaia scripta ē dicentē. Aufferamus iustū. qm̄ inutilis nobis ē. Propterea fructū operū suorum māducabūt. Ascēderūt ergo & precipitauerūt eū. & dicebant ad inuicem

inuicē. Lapidemus iacobū iustū. Et ceperūt eū urgere lapidibus.
 Qui deiectus nō solū mori nō potuit. sed cōuersus super genua
 sua p̄cūbēs dicebat. Rogo te domine deus pater remitte eis pec
 catū. nō enī sciunt quid faciūt. Cūq; eū talia orantē desup lapidi
 bus purgerēt. unus ex sacerdotibus de filiis rechab filii rechabī.
 de quibus p̄testat̄ Ieremias p̄pheta. exclamauit dicens. Parcite
 queso. qd̄ facitis? Pro uobis orat iustus hic quē lapidatis. Tunc
 unus ex ipsis fullo arrepto fuste. in quo res exprimere solēt. cere
 bro eius illisit. Et tali martyrio cōsumatus ē. ac sepultus in eodē
 loco p̄pe tēplum. Hic ē qui extitit ueritatis testis iudeis & genti
 bus. quia iesus ē christus. Et nō multo post oppugnatio cōsecuta
 est uespasiani. Hec latius quidē. sed cōsonāter clementi etiā ege
 sippus retulit. Quod ita mirus quidē & apud oēs hoīes opinatī
 simus in obseruatōe totius iusticie iacobus habebat. ut & iudeo
 rū prudētes quiq; crederēt hāc esse causā statim cōsecute oppu
 gnationis hierosolimorū. q̄ in illū sceleratas iniecerint manus. &
 iosephus ita sibi uideri euidentē indicat p̄ hec. Que oīa inqt ac
 ciderūt iudeis p̄uindicta iacobi iusti. qui erat frater iesu qui dicit̄
 christus. Quē iustissimū & piissimū omniū cōfessione uirū iudei
 interfecerūt. Idēq; etiā mortē eius ī uicesimo antiquitatū libro.
 his uerbis designat. Mittit autē cesar albinū iudee prefectū Festi
 morte cōperta. Ananias autē iunior quē pōtificatū suscepisse su
 pradiximus. p̄teruis admodū & insolens moribus. heresim defē
 debat saduceorū. qui in iudiciis crudeliores ceteris iudeis uident̄
 sicut iam supra ostēdimus. Hic insolentie sue tēpus datū credēs
 ex morte Festi. cōsensū iudicū cōuocat. & introducit ī mediū fra
 trē iesu qui dicit̄ christus iacobū noīe. & alios quāplurimos. quos
 uelut cōtra legē gerere inculans. tradidit lapidādos. quod facinus
 siq; ex ciuibus molestior fuit. & equi ac legis obseruātor grauif
 sime tulit. Qui etiā occulte legationē ad cesarē mittūt. orātes eū
 scribere ananie ne hoc agat. quia nec prius huiuscemodi facino
 ra recte cōmiserit. Quidā autē ex ipsis etiā albino occurrunt de
 alexandria ad ipsos iter agentī. atq; edocent. qd̄ nō licuerit ana
 nie se inconsultu cōsensum iudicū cōuocare. At ille cōmotus ex
 his que

De morte bñ Jacobi

his que dicta sūt. cū indignatione scribit ad ananiā. cōminatus ab laturū se ab eo iudicādi potestatem qua nō recte utebat̄. Quia agrippa rex eū solis tribus mēsisbus functū hoc honore priuaue rit. & iesū dāmei filiū ī locū eius subrogauerit. Haftenus etiā de iacobo. cuius illa habet̄ epistola. que prima scribit̄ inter eas q̄ ca tholice appellant̄. Sciendū tamē ē qđ a nōnullis nō recipiāt̄. nec facile qs antiquorū meminere eius. sicut nec illius qđē que dicit̄ Iude. que & ipsa ē una de septē. Nos tamē scimus etiā istas cum ceteris ab omnibus pene ecclesiis recipi. Cap. xxiii.

¶ **G**it̄ neronis primo īperii anno. post marcū euāgelistā ec- clesie apud alexandriā Annianus sacerdotiū suscepit. Sed nero regni sibi potestate cōualefcēte. post multa que aīo cōcepit nefaria & īpura flagicia. ad ipsā quoq; iam diuinitatis tēdebat in iuriā. Longū ē & nostro opi incōueniēs. pbra eius flagiciaq; de- scribere. maxie cū multi de his plenius scripserint. Ex quorū li- bris si qs dedecorosa eius uitā atq; oībus sceleribus obnoxia sci- re uult. facilius potest. In qbus eū inueniet intātum sceleris esse pgressum. ut ne ppriis qđē ac domesticis tēperauerit. Sed & in matrē. & ī fratres. & ī uxores. atq; ī oēs sanguinis pxios. & parri- cida extiterit & īcestus. His igit̄ oībus deerat. ut ipse primus ex impatoribus romanis etiā ī ipsum deū īpietatis arma cōuerteret Sicut tertulianus uir scriptorū nobilissimus refert dicēs. Cōsultite cōmētarios uestros. illic repperietis primum quoq; neronē ī hāc sectā. cum maxie rome orientē cesariano gladio ferocissime tali dedicatore dānationis nostre etiā gloriamur. Qui enī scit illum intelligere pōt. non nisi grāde aliqd bonum a nerone dānatum. Tēptauerat & domicianus portio neronis de crudelitate. sed qua si homo facile ceptum repressit. restituitis etiā quos religauerat. Tales nobis semp infecutores. iniusti. impii. turpes. quos & ipsi dānare consueuistis. & a quibus damnatos restituere soliti estis. Hec tertulianus. Cap. xxv.

¶ **G**it̄ nero ut aptum se hostē diuinitatis pietatisq; pfessus ē. ipsorū prius apostolorū. quippe q̄ duces & signiferi erāt in populo dei. expetit neces. Et paulū quidem capite in ipsa urbe rome

roma. petrū uero crucis patibulo condēnat. Hoꝝ testioniū q̄rere
 extrīsecus supfluū puto. cū rem gestā insignia usq; in hodiernū.
 & splēdidissima eoꝝ monumēta testēt. Verūtāmē scribit de his
 etiā gaius qdā scriptor antiquus. Qui cū zepherino episcopo ro
 mano aduersū pculū quēdā catafrigam disputās. Hec de aposto
 loꝝ cōmemorat locis. Ego inquit habeo trophea apostoloꝝ que
 ostendā. Si enī pcedas uia regali que ad uaticanū ducit. aut uia
 hostiensī. inuenies trophea defixa. qbus ex utraq; parte statutis
 romana cōmunitur ecclesia. Quod aut eodē tēpore ambo passi
 sūt. corinthioꝝ episcopus dionisius. cū in urbe positus eēt. & de
 scriptis disputaret. hoc dicit. Sed & uos habētes cōmonitionē a
 petro & paulo. plātationē rōane & corinthioꝝ ecclesie cōiunxistis
 Ambo & enī simul aduētātes. & ī nostra corinthioꝝ ecclesia docu
 erūt. & p omnē Italiā. atq; in hac urbe simul docētes. etiā marty
 rio pariter uno eodēq; tēpore coronati sūt. Hec aut retulimus.
 ut hystoria q̄ ī opinione omniū ē cōfirmatior habeat. Iosephus
 aut scribēs quante clades iudeoꝝ gentē peruaserint. & ut eorū
 uastitas ppagata sit. addit etiā hec. Cap. xxvi.

Erū ad innumera mala que iudeis acciderāt. addit etiā hec
 Florus q p idē tēpus iudee pcurationē tenebat. ut hono
 rabiles quosq; uiros flagris uerberaret. & ī ipsa urbe sacratissima
 hierusalē patibulo suffigeret. eo tēpore quo pturbari iudeoꝝ sta
 tū nouarū rex molitiōibus accidit. Duodecīo scilicet anno īperio
 neronis. Sed & p oēm siriā īfeditiosos iudeoꝝ atrocissimā refert
 exercitatā eē seuitiā. ita ut etiā illi q p urbes singulas admixti gē
 tibus cōmanebāt. in hostiū numero deputarēt. Et uideres reple
 tas hūanis corporibus ciuitates iacētes mortuos simul cū paruu
 lis senes. Feminaꝝq; absq; ulla sexus reuerētia nudata ī publico.
 reiectaq; cadauera. atq; uniuersā puinciā innumeris malis refertā
 Sed tamē tam diro hoc & tam atroci spectaculo. multo grauius
 eos futurorum & per dies augescentium malorū metus & for
 mido terrebat. Hec aduerbum iosephus refert. Verum in hoc
 de iudeis ista sufficiant.

Explicit liber secundus. Incipiunt capitula libri tertii.

In quibus locis christum apostoli predicauerunt Cap.i.
 Qui primus romanam rexit ecclesiam. Cap.ii.
 De epistolis apostolorū. Cap.iii. De successiōibus apostoli pau-
 li. Cap.iiii. De iudeorū expugnatione post decē annos. Cap.v.
 De fame que oppressit eos. Cap.vi.
 De his que a christo predicta sunt. Cap.vii.
 De portentis ante bellum. Cap.viii.
 De iosepho & quos reliquerit libros. Cap.ix.
 Ut diuinarum meminit scripturarum. Cap.x.
 Quēadmodū post iacobū symeō hierosolimorū rexit ecclesiā. c.xi
 Ut uespesianus posteritatē dauid iussit inquiri. Cap.xii.
 Quod alexandrine ciuitati secundus Abilius prefuit. Cap.xiii.
 Quod rome secundus episcopus Anacletus fuit. Cap.xiiii.
 Ut tertius ab hoc Clemens. Ca.xv. De epistola clemētis. c.xvi.
 De persecutione sub domitiano. Cap.xvii.
 De iohanne apostolo & reuelatione eius. Cap.xviii.
 Quēadmodū domitianus posteritatē dauid iussit occidi. Ca.xix.
 De profapia saluatoris. Cap.xx.
 Quod alexādrinorū ecclesie tertius prefuit Cerdos. Cap.xxi.
 Quod antiochene ecclesie scds prefuit Ignatius episcopus. c.xxii
 Delatio de Ioāne apostolo. ca.xxiii. De ordīe euāgeliorū. c.xxiiii.
 De indubitatis diuinis susceptiue scripturis. Cap.xxv.
 De menandro mago. Cap. xxvi. De secta ebioniorū. Cap. xxvii.
 De cherinto prauē religionis antisite. Cap. xxviii.
 De nicolao & sectatoribus suis. Cap. xxix
 De his apostolis qui nō sūt aspernati iura cōnubii Cap. xxx
 De philippi & iohannis excessu Cap. xxxi
 Quēadmodū symeō hierosolimorū episcopus passus ē Ca. xxxii.
 Ut troianus christianos uetuerit inquiri Cap. xxxiii
 Quod ecclesiā romanā quartus rexit Euaristus Cap. xxxiiii
 Ut ter prefuit hierosolimis Iustus Cap. xxxv
 De Ignatio & epistolis eius Cap. xxxvi
 De qbusdā euāgelistis & qbus tēporibus eminebāt Ca. xxxvii
 De epistola clemētis aliisq; scripturis & de libris papie. ca. xxxviii

Expliciunt capitula. Incipit liber tertius.

i Gitur iudei debitis cladibus perurgebantur. Sancti uero apostoli domini & saluatoris nostri ceteriq; discipuli. ad predicandum uerbum dei. per singulas quasq; orbis terre prouincias dirimuntur. Thomas sicut nobis traditum est. fortitus est Parthos. Matheus ethiopia. Bar-

tholomeus India citeriorem. Andreas Scythiam. Ioannes Asia. Vnde & apud ephesum & comoratus est & defunctus. Petrus pontum. galacia. bithiniam. cappadociam. ceterasq; confines prouincias. Iudeis dumtaxat predicans circumisse deprehenditur. & ad ultimum in urbe roma comoratus. ubi crucifixus est deorsum capite demerso. qd ipse ita fieri deprecatus est. ne exequari domino uideretur. De paulo autem quid dicam. qui ab hierusalem usq; ad Illiricum repleuit euangelium christi. & ad ultimum sub nerone martyrium duxit. Hec ita per ordinem in tertio libro explanationum genesis Origenis exponit.

Capitulum secundum

v Erum petrus apostolus predicationis sue monimenta nobis per pauca dereliquit. Vna & enim eius epistola est. de qua nullus omnino dubitauit. Nam de secunda multis incertum est. Apud plurimos tamen etiam ipsa legenda suscipitur. Ille uero libellus qui dicitur actus petri. & qd nominis eius euangelium nuncupatur. sed & qd dicitur eius predicatio uel reuelatio. in scripturis prorsus canonicis non habetur. Sed ne aliquis quidem scriptorum ueterum. uti eorum testimoniis inuenitur. Verum procedente nobis hystorie narratione per oportunitatem locorum cum scriptores ecclesiasticos memorabimus. necessario etiam scripturarum libros qui in auctoritate esse debeant. & quorum minus sequenda sit auctoritas exponemus. Interim petri ut diximus prima epistola ab omnibus ueteribus est recepta. Pauli quoq; manifeste. xiiii. sunt epistole que in auctoritate habentur. licet sciam

*Loca igitur predicationis
apostoli.*

licet sciam apud latinos de epistola que apud hebreos scribitur haberi dubitationem. Sed & de ipsa quid unusquisque ueterum scriptorum senserit. in tempore suo proferemus. Et libellus Herme qui appellatur Pastoris. cuius paulus in epistolis suis meminit. a plurimis non est receptus. Ab aliis autem necessarius iudicatus est. propter eos qui primis ad fidem institutionibus imbuuntur. Vnde & in nonnullis ecclesiis legitur. & multi ueterum scriptorum usi sunt testimonio eius. Hec interim nobis premissa sint de diuinorum librorum fide. quam mox etiam ueterum ad stipulatione firmabimus.

Cap.iii.

¶ Aulus autem qui ab hierusalem in circuitu usque ad Illiricum gentibus euangelium predicauerit. ex ipsius uocibus comprobatur. & ex his que lucas in actibus apostolorum scribit. Sed & petrus in quibus etiam ipse prouinciis his qui ex circuncisione sunt predicauerit christum. propriis uocibus in epistola quam ipsius absque ambiguitate clauit esse designat. in qua ad eos qui in dispersione sunt scribit. sine dubio hebreos. Ipsi & enim dispersi dicuntur. tanquam propriis sedibus pulsi & positi in dispersione. ut ait ipse. ponti galacie. cappadocie. & asie. ac bithinie. Ex quibus si qui constantes in fide & emulatores uerbi dei reperti sunt. etiam regendas ecclesias quas apostoli fundauerant susceperunt. Quorum nomina non est facile explicare per singulos. Ex apostoli tamen sermonibus colligere possumus. per multos esse. quos ille nunc adiutores nunc comilitones. nunc etiam concaptiuos. & conlaborantes in euangelio & comites nominat. Sed & lucas in actibus apostolorum. plurimos eius socios memorat & participes predicationis. sicut timothei meminit ac titi. Quorum alter in epheso episcopus. alter ordinandis apud Cretam ecclesiis ab eo preficitur. Ipse autem lucas genere quidem antiocenus arte medicus. comes uero pauli & ceterorum apostolorum socius & necessarius fuit. Is ergo secundum hanc medicinam quam ex apostolorum societate uel traditione susceperat. duos nobis medicinales libros. quibus non corpora sed anime curentur explicuit.

Euangelium

Euangelium scilicet, in quo etiam sic prefatur. Sicut tradiderunt nobis inquit hii qui ab inicio ipsi uiderunt, & ministri fuerunt uerbi dei, quos & ab inicio secutus sum. Et actus apostolorum, quos non iam auditu perceperat, sed oculis inspexerat. Tradunt autem q̄ euangelium suum ex pauli ore descripserit & ipsum sit qđ apostolus suum euangelium soleat nomiare cum dicit, secundū euangelium meum, sicut & marcus que ex ore petri fuerant predicata conscripsit. Memoratur autem ex comitibus pauli, crescens quidem ad gallias esse profectus. Linus uero & clemens in urbe roma ecclesie prefuisse, qui comites & adiutores eius fuisse ab ipso paulo perhibentur. Sed & dionisium ariopagitem apud athenas quem lucas describit, primum paulo predicante credidisse, inter socios eius fuisse, & ecclesie atheniensium constat sacerdotium suscepisse. Sed nunc interim ad hystorie ordinem redeamus.

Capi.iiii.

¶ Citur post neronem qui tredecim annis obsedit romani culminis principatum, galba & otho, āno & sex mensibus detento principatu defuncti, uespasiano regni gubernacula derelinquūt, posito per idem tempus in procinctu belli qđ iudeis intenderat. Vbi ab ipso exercitu cum quo oppugnabat iudeam, subrogatur imperio. Isq; confestim romam tendēs, tito filio suo curam belli, & hierosolimorum oppugnationes iniungit. Verum post ascensionem domini & saluatoris nostri, iudei uel in ipsum cōmissi piaculi, uel persecutionis in apostolos, & necis in stephanum, sed & obtruncationis in apostolum iacobum, in iacobum nihilominus fratrem domini qui appellabatur iustus sceleris admissi, ceterorumq; omnium quos propter fidem christi insidiis dolis atq; omni fraude nequicie circūuenerant, pro his inquam omnibus malis penas diuinitus reposcebantur, & apostoli quidē ab illis prius fugati, ac p̄ omnē locū dispersi sicut supradiximus, p̄gebāt ī uirtute christi q̄ eis precepat dicēs. Euntes baptizate oēs gētes in noīe meo. Ecclesia uero que in hierosolimis fuerat congregata, responso a deo accepto, emigrare iubet, & trāsire ad oppidū quoddā Pellā noīe trāsīordanē, quo ablatis ex urbe sanctis & iustis

& iustis uiris uindictæ celestis fieret locus. tã de urbe sacrilega
 quã de populo impio p̄ excidiũ patrie euerfionemq; sumende.
 Quantis ergo malis gens tunc uniuersa mulctata sit. atq; ipsa iu
 dee terra, bello, fame, igni, cedibusq; uastata sit, quanta populorũ
 milia, patres simul cum coniugibus ac paruulis & liberis absq;
 numero absq; discretionẽ trucidati sint, que etiam diuersarum
 urbium obsidiones, sed & ipsius magnifice & famosissime ciuita
 tis hierusalem quanta uastitas, & quanta fuerit diuersarũ mor
 tium strages, quisue per hec singula bellorum extiterit modus,
 & ut secundũ id quod prophete predixerant, abhominatio deso
 lationis in ipso quondam dei famosissimo collocata sit templo,
 utq; ad ultimum cuncta ignis populatus sit, & flamma consum
 plerit, si quis plenius nosse uult hystorias iosephi relegat. Nos ue
 ro ex his ea tantum que ad explanationem suscepti operis suffi
 ciunt assumemus, & in quibus refert, q̄ ex omni iudea populi i
 die solẽni pasche, hierosolimam uelut exitiali quadam manu co
 gente conuenerant, Quos tricies centena milia hominum dicit
 fuisse, iusto scilicet dei iudicio, tempore hoc ultionis electo, ut q̄
 in diebus pasche saluatorem suum & salutare christum domini
 cruentis manibus & sacrilegis uocibus uiolauerant, in ipsis die
 bus uelut in unum carcerem omnis multitudo conclusa, feralis
 pene exitium qd̄ merebatur exciperet. Preteribo que in eis uel
 gladii cede uel aliis belli machinis conlata sunt explicare, ea tan
 tũmodo q̄ dire famis exitio ptulerũt, supradicti hystoriographi
 sermõibus p̄ferã, quo legẽtes hec itelligãt quãtũ piaculi sit aude
 re aliqd̄ i christũ, & quã grauibus hac cã suppliciis expiẽt. Cap. v.

a Ge itaq; quintus iosephi hystoriarum liber ponatur i me
 dio, Ex quo omnis eorum luctuosa tragedia pernoscatur,
 Diuitibus autem permanere inquit aut perire, unum atq; idem
 erat, Si enim in urbe permansissent facultatum suarum causa,
 crimine obiecto, quasi qui detransfugiendo cogitarent, perime
 bant. Necessitas uero famis factiosorũ extollebat arrogantia, &
 utrũq; simul inedia cũ temeritate crescebat, Publice qdẽ frumẽ
 tũ nusq; oĩno erat, Sed irruentes urbis predones perscrutabant̄
 demos

domos & siquidem inuenissent tanquã de his qui sefellerãt penas sumebant. Si uero nõ inuenissent, nihilominus tanquã eos qui occultius & diligentius absconderint, cruciabant. Indicium uero haberi ab eis pabula capiebant. Hoc ipso q̃ adhuc uiuere & subsistere corporibus uidebantur, tanquã qui profecto iam interissent, nisi absconditos uspiam tegerent cibos. Si quos sane tabescentes macie uidissent, hos cū uenia preteribant, superfluum putantes perimere, quos paulo post absumeret fames. Multi tamen innoculis omnium censu suo mercati sunt unum metrũ. Si diuites frumenti, ordeï si inferiores fuerunt. Et concludentes se in inferioribus quibusq; penetralibus domus. Nonnulli nec in panes confectas fruges edebant. Alii uero in quantum uel necessitas uel metus permetteret exquoquebant. Et mensam quidem nullus expectabat apponi, sed ex ipso semiuista igni rapi entes, propria uelut furtiua deuorabant. Et erat infelicis ipsius cibi spectaculũ miserabile. Cum ualidiores quiq; inuenta diriperent. Inbecillioribus uero nihil preter luctum supererat & lacrimas, & omnium licet acerbitates rerum superet fames, nihil tamen ita subruit & subuertit, sicut uerecundia. Quicquid enim saluis rebus pudore dignum est, id in hac necessitate contēnitur. Deniq; & uxores de uirorum manibus, & filii de parentum. Et qđ est infelicus matres cibos de paruulorum suorum manibus atq; ore rapiebant. Et cum dulcissimi liberi in manibus atq; ante ora positi tabescerent, exigua uite subsidia dentibus ipsis eximere nemo parcebat. Verum nec ipsos quidem infelices & per exiguos sumentes latebant cibos, sed continuo aderat predonũ quis, & statim ut clausas cuiuspiam conspexissent fores, inditiũ credebant hoc esse, q̃ intrinsecus positi ederent. Et repente de spicatis foribus precipites irruebant, atq; ab ipsis ut ita dicam faucibus exprimentes, siquid forte sumptum iam fuerat reuocabant. Verberabantur senes si cibum uendicare temptassent. Sparsis etiam crinibus mulieres trahebantur, occultare nitentes, siquid forte deprehensum fuisset in manibus. Nulla senibus pro canice reuerentia, nulla erga paruulos miseratio.

miseratio. Sed in exiguo panis fragmento paruulos inherentes,
 ex ipso cui inhererant suspensos elidebant in terram. In eum ue-
 ro qui raptos cibo preuenisset adsumpto, crudelius seuebāt,
 & excogitabāt dira supplicia obturātes infelicibus naturales di-
 gestionū meatus. Aliis uero preacutas sudes p eadē uerēda adi-
 gentes, horresco que gesta sūt referens, ad cōfessionē p hoc uni-
 us panis aut ciati farine, miseros perurgebāt. Nam ipsi tortores
 nec patiebant famē. Esset enī quodāmodo tollerabilius, si hoc cō-
 pulsi inedia facere uiderent, sed ut uel prepararent sibi iposterz
 cibos, uel ut crudelitas exercicio cōualesceret. In his etiā siq for-
 te furtim pstationē hostiū p colligendis herbis ereplissent, oc-
 currentes eis qui hostiū manus effugisse gauderent, diripiebant
 quicquid attulerant. Supplicantibus autē, & terribile quoddam
 sibi nomen dei inuocantibus, ut uel partē aliquā ex his que cum
 mortis periculo quesierant indulgerent, nihil prorsus prebebāt
 sed hoc beneficii loco cesserat, si cōprehensum uiuū licuisset eua-
 dere. His aut post aliquanta adiungit dicens. Iudeis uero cum
 egressu urbis omnis pariter spes excludebat salutis, & iualecēs
 acerbitas famis, domos simul & familias gentemq; uastabat, ita
 ut in petrabilibus strata iacerent mulierum paruulorumq; ca-
 dauera. Per plateas uero infeliciū senum corpora, fame magisq;
 etate consumpta, Iuuenes uero atq; omnis etas rubustior, uelut
 simulacra quedam in uiis & egressibus oberrabant, corruentes
 quocunq; loci gressum subruisset inedia. Sepelire autem cada-
 uera proximorum, nec defunctorum multitudo, nec uirium de-
 bilitas permittebat, simul & p sue unusquisq; uite incerto. Deni-
 q; aliquanti supra eos quos sepeliebant animas emisere. Multi
 etiam dum prosequuntur funera priusq; ad sepulchrum ueni-
 retur efflabant. Sed nec planctus ex more defunctis exhibebat
 aut luctus, quia hoc sibi totum uendicauerat fames. Sed nec ari-
 ditas inedia, humorem cuiquam reliquerat lacrimarum. Obse-
 derant ciuitatem profunda silentia, & nox plena mortis cun-
 cta contexerat. Quibus malis omnibus grauiores soli uigebāt
 predones, qui nec sepulchra quidē diripere & spoliare cadauera
 inlicitum

inlicitum ducebant. Non tam predam petentes, quā scelus irri-
 sione cumulantes. & aciem gladiatorū suorum in cadauerum ob-
 truncationē probantes. Interdum etiā in nonnullos adhuc spirā-
 tes mucro examinandus agebatur. q̄ alii semi neces cum uide-
 rent. supplices dexterās extendebant. ut in se quoq; beneficii lo-
 co conuerterent scelus. quo scilicet cruciatibus famis uelocius ab-
 soluerentur. Sed nouo crudelitatis genere. necem quā sponte in-
 ferebant. si rogarentur negabāt. Cum tamen unusquisq; defici-
 entium cum gemitu oculos retorqueret ad templum. non de
 morte propria dolens. sed de impunitate predonum quos sup-
 stites derelinquebāt. Et primo quidem sumpto publico sepelire
 mortuos iusserant. fetoris intollerantia. ut uero omnem sumptū
 cepit uincere multitudo morientium de muro cadauera precipi-
 tabant. At cum titus circuiens peruidisset repletos mortuorū
 cadaueribus uallos. & humani corporis tabe patriā terram riga-
 ri. cum ingenti gemitu eleuatis ad celum manibus deum inuo-
 cat testem. hoc suum opus non esse. Et post aliquanta iterū ta-
 lia quedam prosequitur. Non cunctabor inquit proferre qđ sen-
 tio. Arbitror enim qđ etiam si aduersū impios ciues romanorū
 paulisper arma cessarent. aut hiatu terre. aut aque diluuiō. aut so-
 domitanis ignibus & fulminibus celitus tortis. supplicium ciuitas
 dependisset. que multo infaustiorē illis qui hoc perpessi sunt. &
 nequiorē uirorum presentē hanc protulisset etatē. pro quibus &
 omnis gens pariter mereret̄ extingui. Sed & in sexto libro de
 eisdē talia scribit. Et eorū inquit qui p̄ totā ciuitatē famis inedia
 corrūpebantur. multitudo innumerabilis erat. quorum nec ex-
 plicari miseria potest. Per singulos nāq; domos sic ubi fuisset ali-
 quid cibi repertum. bella continuo & cedes inter caros ipsoq;
 parentes ac liberos nascebantur. dum non solum emanibus. sed
 ex ipsis etiam faucibus inuicem cibum rapere certabant. Fides
 autem nec mortuis erat. Sed & ipsi cum iam spiritum exalarent
 perscrutabantur a predonibus. ne cui forte intra gremium cibi
 aliquid resedisset. Alii autē p̄ inediam hiantes uelut rabidi ca-
 nes. huc atq; illuc ferebantur. & quasi insania quadam exagitati.
 in eadē

in eadē domos sub momento tēporis iteꝝ ac sepius irruebant. Omnia tamē necessitas uertebat in cibū. etiā illa que nec mutis quidē animalibus edere usus fuit. Ad ultimū ne loris quidē uel cingulis aut ipsis etiā calciamētis abstinerūt. Portarū quoq; īdumenta detrahētes. cōficienda dentibus ingerebāt. Nōnulli & feni ueteris festucas edebant. Sed & de q̄squiliis undecunq; collectis paruissimū pondus dragmis quatuor distrahebāt. Sed qd opus est p̄ hec pōdus famis illius explicare. cū gestū sit ibi facinus. qd̄ neq; apud grecos neq; apud barbaros ullus accepit auditus. horrendū quidē dictu. auditu uero incredibile. Equidē libenter tam immane facinus siluissem. ne quis me crederet monstruosa narrare. nisi multos memorie nostre uiros testes cōmissi sceleris habuissem. Porro uero nec aliquid in hoc patrie prestare me arbitror. si subtraham eorū malorum uerba. quorum pertulit facta. Mulier quedā ex his qui ultra iordanis aluēum cōmanebāt maria noīe. eleazari filia de uico bethezob. qd̄ interpretatur domus isopi genere & facultatibus nobilis. cum reliqua multitudie que cōfluxerat & hierosolimis reperta. cōmunē cū omnibus obsidiōis casum ferebat. Huius reliquas quidē facultates quas e domo in urbē conuexerat tyranni inuasere. Siquid uero reliquiā ex magnis opibus fuerat quibus uictū quotidianū pertenuem duceret irruentes p̄ momenta predonū satellites rapiebant. Pro quibus ingens mulierē uelut insania iam quedam ex indignatione fatigabat. ita ut interdū predones malectis in necē sui & conuitiis instigaret. Verum cū neq; irritatus quisq; neq; miseratus eū perimeret. & si quid forte tibi fuisset ab ea quesitum ab aliis quere retur. nec iam usq; reperiendi copia fieret. Fames autē dira uisceribus ipsis insisteret ac medullis. & ad furorem iam perurgeret in edia. fame & ira pessimis usa consultoribus. contra ipsa iam armatur iura nature. Erat nanq; ei sub uberibus paruulus filius. Hunc ante oculos ferens. infelicis inquit matris. o infelicioꝝ fili. in bello fame & direptione predonum cui te seruabo. Nam & si uita sperari possit. iugo romane seruitutis urgemur. Sed nunc ipsum etiā seruitutem preuenit fames. Predones uero utraq; ui grauiores

3

grauiores purgent. Veni ergo nūc o mi nate esto matri cibus, }
 predonibus furor. seculis fabula. que sola deerat cladibus iudeo
 rū. Et hec cū dixisset. simul filiū iugulat. Tū deinde igni suppositū
 torret. & mediū quidē cōsumit. mediū uero seruat obiectum
 Et ecce cōfestim predones irruūt. obuste carnis nidore cōcepto.
 mortē minant. nisi sine mora cibos quos paratos senserāt demō
 straret. Tum illa equidē partē inquit uobis optimā reseruaui. Et
 cōtinuo que superfuerāt mēbra detexit infantis. At illos repēte
 ingens horror inualit. & imanes quāuis animi diriguere. uox fau
 cibus interclusa ē. Illa uero truci uultu. & ipsis iam predonibus
 truculētior. meus inqt hic filius. meus ē partus. & facinus meū ē
 Edite. Nam & ego prior comedi quem genui. Nolite effici
 aut matre religiosiores. aut femina molliores. Quod si uos pietas
 uincit & execramini cibos meos. ego que iam talibus pasta sum
 ego his itē pascar. Post hoc illi territi tremētēsque discedūt. q̄
 hunc solū ex oībus facultatibus misere matri reliquerāt cibum.
 Repleta ē aut cōfestim ciuitas uniuersa nefarii sceleris nuntio.
 Et unusquisque ante oculos facinus qđ perpetrātū fuerat adducens
 tanq̄ si ipse hoc perpetrasset horrebat. Omnes autem quos
 famis necessitas purgebat. festinabāt magis ad mortē. beatos di
 centes eos quibus cōtigit interisse priusq̄ talium malorū pollue
 rentur auditu. Hactenus iosephus. Cap. vi.

ī Citur iudeos p̄ his que in christū deū cōmiserūt piaculis.
 talis cōsecuta ē pena. Dignū autē ē huic hystorie adhibere
 dominicas uoces. quibus ipse saluator talia secutura esse predixit
 Ve aut ait pregnantibus & nutrientibus uel lactantibus in illis
 diebus. Orate aut ut non fiat fuga uestra hyeme uel sabbato.
 Erit enī tūc tribulatio magna qualis nō fuit ab initio seculi usq̄
 nunc. neq̄ erit. Colligens aut supradictus hystoriographus oēm
 numerū pemptorū. uel fame uel ferro. undecies centena milia de
 signauit. Ceteros uero latrones & sicarios ac predones post ur
 bis excidiū mutuis declarat interisse uulneribus. Electos autem
 quosq̄ iuuenū quos decor & proceritas corporis cōmendabat.
 ad triumphū dicit esse seruatos. Reliquos autē qui supra decem
 & septē

& septē annos agebāt etatis. uinctos ad oꝝa egypti p̄ metalla de
 signatos. & per ceteras puñtias esse dispersos. Alii quidē ut lu
 dis gladiatoris. alii ut bestiis traderent. Si qui uero intra septi
 mū & decimū etatis reperti sunt annū. p̄ diuerſas puñcias ī serui
 tutē distrahi iussi sūt. quorū numerus usq; ad nonagīta milia per
 ductus ē. Hec uero oīa gesta sūt sc̄do āno īperi uelpasiani. iuxta
 ea que ipse dominus & saluator noster iesus christus predixerat
 Quippe qui ea q̄ gerēda erāt. presentia iam uideret tūc secūdu
 euāgeliorū fidē. Vidēs ciuitatē fleuit super eā. & uelut in auribus
 eius prelocutus ē hec uerba. Si agnouisses inquit & tu ī hac die
 que ad pacē tibi sunt. nunc abscondita sunt ab oculis tuis. Quia
 ueniēt dies in te. & circūdabunt te inimici tui uallo & circūdabūt
 te. & perurgebunt te undiq; & ad solū reducent te. & filios tuos
 qui in te sunt. Sed & rursum tanq̄ de populo dicēs. erit enī inq̄t
 necessitas magna super terrā & ira populo huic. & cadent in ore
 gladii. & captiui ducent ī omnes gentes. & hierusalem erit con
 culcata a gētibus. usq; quo cōpleant tēpora gentium. Et itē. Cū
 autē uideritis circūdari ab exercitu hierusalē. tunc scitote qa ap
 propinquabit eius desolatio. Cōparet nunc unusquisq; domini &
 saluatoris nostri sermones. cū hystoriographi relatione. de bello
 qd̄ gestū ē atq; excidio ciuitatis. Et uidēs mirā diuine prescientie
 uirtutē. agnoscat predicētis diuinitatē. Hec quidē iudeorū genti
 post passionē saluatoris. iusta ulcione uenerūt. p̄ eo qd̄ auctorem
 uite a semet uniuersa gens cōclamauit auferri. Verūtamen nihil
 obstat ea addere. per que pietas & clemētia dei. licet ingratis ui
 detur oblata. Quadraginta nanq; post admissum piaculum con
 tinuis p̄tracta annis impiorū pena differtur. In quibus & aposto
 li omnes. precipue tamen iacobus qui dicebatur frater domini ī
 hierosolimis episcopus cōstitutus. indefinenter populum cōmisſe
 impietatis & feralis ausi de scelere cōmonebant. si forte possent
 cōmisſi penitudinē gerere. si possent flere p̄ scelere. & ultrices pe
 narum flāmas lacrimarū ubertate restringere. Ostendebat nāq;
 eis deus p̄ suā patiētā. qd̄ ipsorū q̄reret penitētā. Quia nō uult
 tm̄ deus mortē peccatoris. quātum ut cōuertat̄ & uiuat. Ca. vii.

111 Ollire autē adhuc mēris eorū duriciā nitebat̄ diuina ma-
 iestas signis & p̄digiis celitus datis. tortoresq; simul & mi-
 nacē dexterā ostēdendo potiusq; inferēdo. De qbus supradicti
 hystoriographi fides. ut ī ceteris etiā ī hoc sufficiens erit. Relega-
 mus ergo quid in sexto hystoriae suae libro. de his ipse signa-
 uerit. Sed infelicē iqt plebē. teterrimi quidā hoies & deceptores
 falsa uaticinantes suadebant. ut euidentibus signis & iudiciis ira-
 cūdie & indignationis diuine nō crederēt. Quibus aperte futu-
 rae & urbis & gentis praesagebat̄ excidiū. Sed uelut afflati & amē-
 tes. & qui neq; oculos neq; animā in se haberēt. spernebāt oīa q̄
 celitus nunciabant̄. Etenī stella praefulgens. gladio p̄ oīa similis
 imminere desuper ciuitati. & cometes praeterea exitiabilibus flā-
 mis ardere per totū uisa ē annū. Sed & ante excidii tēpus ac bel-
 li. cum populi ad diem festū azimorū cōuenirēt. octaua die mēsis
 sandicis qui ē aprilis noctis tēpore hora nona. tantus luminis ful-
 gor. arā tēplūq; circūdedit. ut putarēt oēs diem clarissimū factū.
 & permāsit spacio hore dimidie. Quod imperitis quidē & igna-
 ris p̄sperum uidebat̄. Sed legisperitos & p̄bos quosq; doctores
 nō latuit exitiale portentū. In eadē quoq; festiuitate. uitula sacri-
 ficiis admota & aris adsistēs inter ipsas ministroꝝ manus enixa
 ē agnam. Sed & ianua interioris hedis que respiciebat orientem
 cum esset ere solito induta. ac p̄ inde īmensi pōderis. que uix ui-
 ginti uiris sūmo conatu ipellētibus clauderet̄. ferreis quoq; ue-
 ctibus & seris munita. ac pessulis in altū demissis teneret̄ obstri-
 cta. repente hora noctis sexta apparuit sponte patefacta. Sed &
 trāfacto die festo post aliquot dies. prima & uicesima die mēsis
 artemesii qui maius apud nos uocat̄. p̄digiosus apparuit uisus &
 fidē pene excedens. quod uere falsum putaret̄. nisi oculoꝝ fidem
 cōfirmasset malorū cōsecuta perniciēs. Etenī p̄pe solis occasum.
 uisi sunt currus & quadrigae in omni regione per aerem ferri. &
 armatoꝝ cohortes misceri nubibus. & urbes circūdari agmini-
 bus iprouis. In alio autē die festo qui pentecostes appellat̄. no-
 ctu sacerdotes ingressi templū ad ministeria ex more cōplenda.
 primo quidē motus quosdā strepituq; senserunt. Tum deinde
 uoces

uoces subitas audiunt dicentes. Migremus hinc. Addit̄ his etiā aliud terribilius. Etenī quidā ananie filius, iesus noīe, uir plebei us & rusticus, ante quartū belli annū, cum ciuitas in pace & habūdātia perduraret, in die festo tabernaculoꝝ repēte clamare cepit. Vox ab oriente, uox ab occidente, uox a quatuor uentis, uox super hierololimā & super templū, uox super sponſos & sponſas uox super populū, Et indefinēter die noctuq; per oēs plateas circūiens hoc clamabat, usq; quo quidā primores ex populo uiri uelut infausti presagii indignatione cōmoti, correptū hoīem multis uerberibus afficiunt. At ille nequaquā p̄ se aliquid loquens, sed ne eos quidē qui circūsteterant deprecans, eadē uoces pari obstinatione & clamore repetebat. Tunc principes intelligentes ut res erat numinis esse motus in uiro, perducūt eum ad iudicē romanū. Apud quē flagris usq; ad ossa laniatus, neq; preces neq; lacrimas fudit, sed eandē uocē miserabiliter & cum quodā ululatu emittens, per singula pene uerba proferebat, addens etiam hoc. Ve ue. Prosequitur & aliud idem hystoriografus maiore gestū miraculo, dicens oraculū quoddā in sacris littens repertū, q̄ per idē tempus uirum designaret ex eorū regione p̄cessurū, qui totius orbis potiret̄ imperio. Cuius oraculi presagiū idē hystoriographus uespasianū declarare ē suspicatus. Sed uespasianus nō alius quā illis solis gentibus que romano imperio uidebantur subdite dominatus est. Vnde iustius ad christum hec responsa referant̄ ad quē dixerat pater. Pete a me & dabo tibi gentes hereditatē tuā, & possessionē tuā terminos terre. Et cuius per idem tēpus per apostolos suos in omnē terram exierat sonus, & in fines orbis terre uerba eorum.

Cap. viii.

o Pereprecium sane est posse ista agnoscere quis fuerit hic iosephus, & unde, uel ex quo genere originē ducens, qui tā tam nobis materiam rerū gestarū cognitionēq; prestiterit. Exponit ergo etiā hoc ipse de se hoc modo scribens. Iosephus mathie filius ex hierosolimis sacerdos, qui & ipse primo bello romanos oppugnauerit, & posterioribus nihilominus iterfuerit preliis necessitate constrictus. Constat ergo hunc uirum per idem tēpus, non solum

non solum apud romanos habitum esse nobilissimum. ita ut literarum merito in urbe roma etiam statua donaretur. & libri eius bibliothecae traderentur. Conscripsit namque antiquitatum hystoriam in uiginti libris. Belli uero iudaici cum romanis habitum hystoriam. septem uoluminibus comprehendit. Quam non solum greca facundia. uerum & patrio idest hebreo sermone suis etiam ciuibus se edidisse confirmat. dignus cui preceteris omnibus debeat credi. Sed & alia eiusdem uiri extant de iudeorum uetustate duo uolumina. In quibus contradicere appioni cuidam gramatico uidetur. qui illis temporibus aduersum iudeos scripserat. & ad alios quosdam. qui morem gentis iudeorum atque instituta lacerauerant. In primo ergo ex his duobus libris que uolumina apud hebreos in auctoritate habeantur secundum maiorum traditionem per hec edocet. Cap. viii.

neque igitur innumera inquit apud nos habentur uolumina inter se inuicem discordantia. Sed duo tantum & uiginti sunt libri. qui omnium temporum seriem continent. Qui & iuste creduntur diuinitus inspirati. Ex quibus quinque sunt moysi continentis legis uite & successionis humane profapia. usque ad ipsum moysi terminum pertendentes. Qui paulominus ad tria milia annorum continentiam gerunt. A morte uero moysi usque ad artaxerxen qui post xerxen regnauit apud persas. que gesta sunt. prophete quique per ea tempora tredecim uoluminibus conscripserunt. Reliqui uero quatuor libri. hymnos in deum & uite instituta ac monita mortalibus tradunt. Ab artaxerxe uero usque ad nostrum tempus scripta sunt quidem omnia. fide tamen non eadem que primis habetur digna ducuntur. pro eo quod non ita extiterit prophetarum iugis & explorata successio. Rebus igitur ipsis constat. quam nos uenerabiliter utamur scripturis nostris. Nam cum tot secula intercesserint. neque addere quis unquam neque auferre aut permutare quid ausus est. Sed omnibus gentis nostre hominibus insita hec quodammodo atque ingenita fides. est credere hec dei esse consulta. & his iugiter inherere. ac pro ipsis si ita res poposcerit libenter & animam ponere. Sit etiam hec pars hystoriarum phi. his in locis

phi. his in locis anobis ut arbitror nō incompetenter inserta. Est adhuc & aliud eius elegās satis uolumē qđ aius sit qui iperium teneat innobis. Quē libellū quidā machabeorū attitulauere. pro eo qđ certamīa inibi & agōes pprietatē a machabeis frībus desu data contineat. Sed & infine uicesimi antiqtatū libri. significat idē ipse proposuisse se quatuor uoluminibus cōprehensurū. secū dum fidē & religionē patriā. de deo & substātia eius ac legibus & cur quedā apud eos liceāt quedā uero nō liceāt. Sed & alia nō nulla opuscula a se dicit esse coposita. In fine etiā supradiēti uice simi libri antiqtatū. iustū quendā extiberiade. qđ conatus sit hoc idē opis qđ ipse explicuerat aggredi. arguit falsitatis per hec uerba. Sed nō ego te imitatus su in his que cōscripserā. Iplis etenī iperatoribus obtuli libros meos. cū adhuc ipsa que gesta sūt pe ne in oculis haberentur. Quippe qđ conscius mihi essem seruate in oībus ueritatis. nec me de eorū testionio sefellit opinio. Sed & aliis pluribus obtuli quorū multi ēt iplis interfuere bellis. sicut Agrippa rex. & nōnulli eius propīqui. Et Impator quidē Titus intātū probauit ex istis debere libris ad oīs hoīes rerū gestarū notitiā puenire. ut manu sua subscriberet publice ab omnibus eos legi debere. Rex uero Agrippa sexaginta & duabus epistolis de opis nostri ueritate testatus ē. ex quibus & duas in serui. Sed de his satis dictū est. nūc ad narrationis nostre seriem redeamus.

Cap. x.

Post martyriū Iacobi & cōtinuo cōsecutum ciuitatis excidium. tradit Apostolos ceterosq; dñi discipulos qui ad illud tēpus reliq; erāt. in unū e locis oībus cōuenisse. simul cum his qui propīqui scđm carnē dñi dicebātur. Plurimi nāq; & ex his per illud tēpus superant. & habuissē ī cōmune cōsiliū. quē oporteret dignū successione Iacobi iudicari. Omīsq; uno consilio atq; uno cōsensu Symeonē cleophe filiū decreuisse. Cuius mētio ī euāgelis facta ē. ut epātus sedē susciperet. Cōsobrinus is scđm carnē saluatoris fuisse dicebat. quia Cleopham fratrem fuisse Ioseph

Egelippus testatus est.

Cap. xi.

Er idē tēpus Vespasianus post excidia Ierosolimosarū omīsi qui forte

si q forte ex fãilia dauid supfuisſent apud iudeos . uelut regalis
 p̄lapie uiros p̄quiri iubet. Vnde etiã p̄ hac cã grauiffia iudeis p̄
 ſecutio exorta e a tito filio ueſpaſiã. Sed ueſpaliano decẽnio p̄
 cipatu miniſtrato. titus filius in ip̄erio ſuccedit. Cuius ſecũdo re
 gni anno Linũ. xii.ãn̄is in ſacerdotio trãfactis. urbis rome ep̄iſco
 patũ tradidiſſe anacleto ferunt . Cap. xii . Sed Titus non
 ap̄lius quã duobus annis totidẽq; menſibus principatu romani
 ap̄icis miniſtrato. Domitiano fri ſũmam rex reliquit . Quarto
 igitur año Domitiã apud Alexandriã Annianus. xx. & duobus
 ãn̄is m̄iſtrato ſacerdotio defũctus eſt. In cuius locũ ſc̄d̄s ſuccedit
 Abilius. Cap. xiii . In urbe uero roma duodecim Anacle
 tusãn̄is i ep̄atu exactis. ſacerdotii ſedẽ clem̄ti tradidit. C. xiiii.
 Quẽ adiutorẽ ſuũ Paulus apoſtolus Philippẽſibus ſcribẽs deſi
 gnat dicẽs. Cum clem̄te & ceteris adiutoribus meis . quorum
 noĩa ſũt in libro uite. Cap. xv . Huius clem̄tis ep̄iſtola ha
 beẽt ad corinthios ſcripta precipua plane & ualde mirabilis. quã
 uelut ex perſona romãe ecclie dictauit. cũ diſſenſio apud cor̄thi
 os fuiſſet exorta. Quã ep̄iſtolã in plurimis eccleſiis publice legi
 & ueteꝝ & noſtris etiã tẽporibus conſtat. Verum de ſeditione
 facta apud corinthios. ac diſſenſione plebis. teſtis ualde fidelis .
 Egeſippus indicat hoc m̄o dicẽs. Cap. xvi. Multa & erga
 multos crudelitate Domitianus exercita. plurimiſq; i urbe roma
 nobilibus & illuſtribus uiris nullo iure nullaq; r̄one trucidatis.
 innumeris etiã i exiliũ truſis. & bonoꝝ direptione mulctatis. ad
 ultimũ neroniane & cheomachie impietatis ſucceſſor efficit̄. Se
 cũdus hic quippe ab illo p̄ſecutionẽ moliẽt in noſtros. cũ utiq; pa
 ter ſuus Veſpaſianus nihil prorfus noſtris inrogauerit iniurie .
 Cap. xvii . Quo in tẽpore apoſtolus & euãgelifta Ioannes
 obpredicationẽ uerbi diuini & teſtioniũ ueritatis. in inſulam pa
 thmos traditur ablegatus. Deniq; hyreneus ſcribẽs decõputo
 noĩs antixpi qd̄ cõtinet̄ i reuelatiõẽ que dicit̄ Ioannis. q̄nto ad
 uerſũ hereſes libro hec de ipſo Ioãne cõmemorat. Qd̄ ſi oportẽ
 ret inq̄t aptius i hoc tẽpore de iſto noĩe predicari . a quo magis
 potuerat aperiri. niſi ab eo q̄ ipſã reuelationẽ uidit. Neq; enim
 multũ tẽporis

multū tēporis ē qđ reuelata ē. sed pene nostra etate. In fine & cī
Domitiāi p̄cipatus exorta ē. In tātū uero per idē t̄p̄s fidei no
stre īstituta florebat. ut etiā nōnulli aliēi a religiōe nrā scriptores
hystoriarū suarū tradiderūt monumētis & de persecutionibus il
lius t̄p̄is & etiā de martyriis. Quod & diligēter explorato t̄p̄e
designat. q̄ q̄ntodecimo āno Domitiāi principis. cū aliis plurimis
ab eo etiā flauīā domicillā sorores filiā flauī demētis unius tunc
ex cōsulibus uiri. ob testioniū quod xp̄o perhibebat. in insulam

Pontiam noīe deportatā.

Cap. xviii.

a Pud ipsū uero Domitianū. cū iussisset om̄s perimi qui de
genere dauid & regia stirpe descēderēt: uetus traditio tenet. q̄
delati sint qđā q̄si essēt deposteritate Iude. quē frēm fuisse sal
uatoris secūdū carnē tradūt. Quiq; duplici urgebāt inuidia. ue
lut q̄ ex dauid genere & ex ipsius xp̄i p̄pinq̄tate descenderēt.
Que hegesippus per ordinē his uerbis refert. Cap. xviii.

a Dhuc aut̄ uiuebāt qđā decarnali genere dñi nrī nepotes
Iude. eius q̄ scđm carnē frater dñi dicebat. Quos qđam
detulere. tanq̄ ex dauid stirpe ueniētes. Hos reuocatus qđā noīe
q̄ ī hoc missus fuerat perducit ad Domitianū cesarē. Et ipse enī
formidabat de aduentu xp̄i. sicut & initio herodes. Interrogati
ergo a Domitiano si eēnt ex familia dauid. cōfessi sūt. Tūc ques
iuit ab eis. q̄tis possessiōibus uel q̄tis eēnt facultatibus p̄diti.
At illi respōderūt q̄ utriq; nō āplius eēt in bonis. nouē milibus
denariis. Ex q̄bus singulis pars media p̄portione deberet. Nec
hec sibi in pecuniā subsistere. sed in estiatione terre. q̄ eis esset
in quadragīta minus uno iugēbus cōstituta. Quam suis mani
bus excolētes uel ut ipsi alerēt & ut tributa depēderent. Simul
& testes ruralis & diurni operis manus labore rigidas. & callis
obduratas preferebāt. Interrogati uero de xp̄o quale sit regnū
eius uel Es ipse aut unde aut q̄do uēturus. respōdere q̄ non hu
ius mūdi regnū. neq; huius terre ei designet īperiū. sed q̄ cele
ste ei regnū per angelorū ministeria in cōsumatione seculi p̄p̄a
ret. q̄do scilicet aduenturus ī gloria de uiuis ac mortuis iudica
bit. & restituet unicuiq; profactis ac meritis suis. Ad hec Domi
tianus cum

3

tianus. cū neq; in eis quicq; criminis inueniret & uilitatē eorum q̄maxiē cōtemneret. abire eos liberos iubet. Sed & p̄secutionē quā aduersus ecclias agitari iusserat. datis rursū cōpescit edictis. Illi uero dimissi ab eo uel martyrii merito. uel tate p̄pinq̄uitatis prerogatiua. pacis iā tempore duces ecclie effecti usq; ad Traiani tēpora p̄manserūt. Hec qdē Egesippus. Sed & Tertulianus de Domitiano similia refert dicēs. Tēptauit aliquādo & Domitianus simile aliqd. portio neronis de crudelitate sed quasi hō cito destitit. ita ut etiā eos quos inexiliū miserat reuocaret. Post Domitianū uero q̄ndecim annis ip̄erio potitū Nerua suscipit principatū. Sub quo om̄s quidē honoꝝ tituli qui in Domitianū conlati fuerāt. detrahūtur. Reuocari aut̄ qcūq; ab eo inexiliū trusi sūt. ac recipere facultates. ex senatuscōsulto iubent̄. De quibus singuli testimoniū p̄hibēt. qui gesta illoꝝ tēpoꝝ cōscripserūt. Tūc igit̄ apostolū Ioannē post abolitionē insule. ephesū quasi ad scōlam propriā redisse. nostoꝝ scriptores declarāt. Cap. xx.

n Erua uero post añū plus minus defūcto Traianus succedit ip̄erio. Cuius primo p̄cip̄atus año Abilius apud alexandriā tredecim añis sacerdotio ministrato diē obiit. Cui succedit Cerdon tertius in sacerdotiū. Quā tēpestare in urbe roma Clemēs quoq; tertius post paulū & petrū pōtificatū tenebat.

f Ed & apud anthiochiā Euodius primus fuerat Ca. xxi. & secūdus Ignatius Ierosolimis quoq; Symeon secundus post Iacobum frat̄e dn̄i hisdē tēporibus gubernabat eccliam.

2 N his superstes adhuc apud asiā demorabatur Ca. xxii. ipse ille quē amabat dominus Iesus apostolus simul atq; euangelista Ioannes ecclesiarum que inibi erant gubernacula gerens. post Domitiani ut diximus obitum regressus ex insula. Quod quia ita se habeat. duobus fidelibus testibus adprobabo. Hyreneus & Clemēs Alexādrius. huic ueritati adstipulātur In secundo aduersū hereses libro. Hyreneus hoc mō scribēs. & om̄s inq̄t p̄sbyteri testes sūt. q̄ in asia Ioannē discipulū dn̄i uiderūt sciunt hec tradidisse Ioannē. q̄ & p̄mansit apud eos usq; ad tēpora Traiā. Itē ī tertio eiusdē opis libro idē scriptor de eisdē ita testatur

ita testat. Ecclesia igitur quae est apud ephesum, a paulo quodam fundata est a iohanne uero edificata, quae permansit in ea usque ad tempora traiani. Habes hunc testem fidelem de apostoli temporibus contestantem. Accipe quod est clemens cuius pariter promissimus testimonium dicat. hystoriam quaedam praenecessariam simul texes. Quam nos quoque si inseramus, utile fore legentibus credimus. Scribit ergo hec, Cap. xxiii.

a Vdi igitur fabulam & non fabulam, sed rem gestam de iohanne apostolo & memoriis omnium traditam. Cum post tyranni obitum de partibus illis ephesum rediret, rogabat eum uicinas illustrare praesentias quo uel ecclesias fundaret in quibus non erant locis, & in quibus erant, sacerdotibus ac ministris instrueret, secundum quod ei de uno quoque spiritus sanctus indicasset. Cum igitur uenisset ad quaedam urbem haud longe positam, omnibus ecclesiasticis solempniter adimpletis, uidit iuuenem quendam, ualidum corpore & uultu elegantem, sed & animis acrem nimis: respiciensque ad episcopum qui nuper fuerat ordinatus. Hunc igitur tibi summo studio commendo, sub testimonio christi & totius ecclesiae. Tu ille suscipies, omnem se adhibiturum sic precipiebat diligentiam pollicetur. Sed iterum atque iterum eadem sepius repetens, iuuenem commendabat attentius. Et post haec ephesum rediit. Tu uero episcopus adolescentem in domum suam suscepit commendatum, & cum omni diligentia enutrit amplectitur fouet. Ad ultimum est baptismi gratiam tradit. Post haec iam uelut confidens gratia qua fuerat communitus, paulo indulgentius habere iuuenem cepit. Sed ille ubi immatura libertate potitus est, continuo per equos quibus luxus & desideria cordi est, amare uitia, & corrupte uite incedere tramitem praedocetur. Et primo quodam conuiuio illecebris decipitur. Inde nocturnis eum furtis lotium sibi participemque consciscunt. Post haec est ad maiora flagitia pertrahunt. Cum iterea seculum iuuenis formabat, & instituebat ad scelera & qui esset acer ingenio, sicut equus infrenis & ualidus, duris moribus obfirmatis, recti itineris lineam derelinquens, rectore contempto, rapido cursu totus fertur in preceps. Ita succedentibus sibi malis, ut desperationem quoque adeo sibi prestite salutis acciperet. Dignatur iam de paruis sceleribus cogitare, gratia quaeque molitur, & ex integro perditioni se tradens, nulli inferiorem se in flagitiis patitur. Denique illos ipsos qui prius magistri criminum fuerant discipulos facit

discipulos facit . Et latronum ex his turmam quibus ipse dux
 & princeps uiolentus preellet instituit .& cum his omni cru-
 delitate crassatur. Verum tempore elapso.cum rei ita poposcil-
 set utilitas.inuitatur iterum ad illam urbem Ioannes.Et cū ce-
 tera quorū gratia uenerat ordinasset.age iquit o Episcopo. depo-
 situm repreienta.qđ tibi ego plane & Cristus commendauimus
 ecclia teite quā regis. At ille obstupuit.priō pecuniā putās a se
 repositi quā non acceperat.Sed rursū considerabat. nec posse
 fallere Ioannem.nec qđ non dedit querere. herebat igitur stu-
 pens. Quem Ioannes herentem uidens.iuuenem inquit illū re-
 peto ate.& animā fratris. Tunc grauitē suspirans senior. & in la-
 crimis resolutus ille ait mortuus est. Quomodo iquit uel qua-
 li morte? deo ait mortuus est. quia pessimus & flagitiosus euasit
 Ad ultimū et iam latrocinium aggressus est. Deniq; nunc mō-
 tem quēdam cū multa latronum manu occupauit. Quibus au-
 ditis Apostolus.uestem continuo qua erat indutus scidit. & cū
 ingenti gemitu feriens caput suum.bonum inquit te custodē
 fratris anime dereliqui. Sed iā nunc mihi equus paretur & dux
 itineris.& confestim ab ipsa ecclia ascendens.concitus propera-
 bat. Cūq; peruenisset ad locum attinetur ab his latronibus qui
 custodias obseruabant. At ille neq; effugere.neq; prorsus decli-
 nare usq; nitens.ingenti tantum uoce proclamabat. quia ad hoc
 ipsum ueni.adducite mihi principē uestrum. Qui cū ueniret ar-
 matus.eminus agnito Ioanne apostolo pudore actus infugā uer-
 titur. Ille equo post eum admisso confestim insequitur fugitan-
 tem.etiam etatis oblitus.simul & clamans. Quid fugis o fili
 patrem tuum? quid fugis inermē senem? miser noli timere.ha-
 bes adhuc spē uite.ego autē rōnē reddā pte. certe & mortē pte
 libēter excipiā sic & domus exceptit p nobis.& p tua aia dabo
 aiam meā.Sta tm̄ & crede mihi qa xpūs me misit. At ille audiēs
 restitit.ac uultū demisit ī terrā. Post hec arma p̄iecit. Tū deīde
 tremefactus flebat amarissime.& accedētis ad se seīs geibus puol-
 uic̄.geitibus & ululatibus qbus poterat satisfatiēs.& uberrimis
 lacrimarum suarum fontibus iterū baptizabat̄.occultans solam
 dexterā suā

dexterā suā. Apostolus uero iurifiurandi sacramento se ei asal uatore impetraturū ueniam pollicens. simulq; genibus eius pro uolutus. atq; ipsam dexteram ex cuius cedis conscientia torque batur tanquā iā per penitentiā purgatā de osculans. ad ecclesiam reuocat. Et indelinerter pro eo orationes profundens. & cum ipso pariter ducens crebra ieiunia. indulgentiam adeo quā ei pol licitus fuerat expetebat. Sed & uariis sermonum consolationi bus. uelut quibusdā precantationibus efferos & exterritos eius animos mitigabat. Nec prius abstitit. quam eum in omnibus emendatum etiam ecclie proficeret. prebens per hoc magna ex empla uere penitentie. & documentum ingens noue regenera tionis. atq; insignia quedam & trophea inuulibilis in eo resurrec tionis ostendens. Hec a clemente dicta non solum ad scientiam rerum. sed ad utilitatem legentium profutura. hunc in nostris quoq; libris teneant locum. Cap. xxiii.

a Ge iam etiam huius apostoli que sint scripta que in auc toritate habeantur cum his pariter explicemus. Est igit primo euangelium nominis ipsius. qđ in omni orbe personuit Quod aut post cetera tria euangelia quarto aueteribus statutū est loco. hec erit ratio. Venerabiles & uere deo digni apostoli cristi cum essent in omnibus puritate uite & animi uirtutibus clari non magnipendebant sermonis ornatum. Quippe in qui bus anima erat diuinis ornata uirtutibus. simul & signorū gra tia que eis a domino nostro iesu cristo concessa fuerat. confiten tes. non suatoriis humane sapientie uerbis. summam predicatio nis dominice collocabant. sed in ostentatione spiritus & uirtute per quam mirabilibus consumatis / & uerborum suorum fide facta uniuerso orbi regni celorum scientiam tradiderunt. parui ducentes plures libros condere quod huiuscemodi predicatiois assertio. non argumēto humani sermonis. sed ad stipulatione di uine uirtutis indigeat. Cap. xxiiii.

d Eniq; Paulus qui inter omnes Apostolos erudi tior etiam in uerbis uidetur & in sensibus pre potens non amplius quam paruum epistolarum suarū corpus

suarum corpus reliquit, que utiq; immentia continerent intra se
 atq; innumera sacrameta. utpote qui etiã usq; ad tertiũ celum
 raptus, que gererent inspexerat. Et in ipsũ quoq; deo dignum
 paradisiũ abductus, audierat ibi ineffabilia uerba & doctrinã q̄
 cuiq; illa inibi est. siue corporeus siue incorporeus illius interim
 schole discipulus effectus exceperat. Sed & reliqui dñi ac saluato
 ris nostri discipuli, nõ solũ ex illis duodecim, sed & si qui extra
 numerũ hunc, de schola tamẽ dñi & saluatoris nostri sermonem
 aliquẽ diuinitus inspirati memorie reliquerũt, breuẽ hunc & suc
 cinctũ p̄ oĩa esse uoluerũt. Igit̄ ex ipsis discipulis dñi Matheus tã
 tũmodo & Ioãnes ad scribendũ appulisse animũ tradunt. necessi
 tate quadã in hoc ipsum prouocati. Matheus enĩ primo hebreis
 predicauerat. Verũ cũ pararet trãlire ad gẽtes, patria lingua scri
 pturã cõposuit, & ea que predicauerat cõprehendens, dereliquit
 his ad memoriã a quibus proficiscebatur ut gentibus predicaret
 Post hũc luce & marci scriptura euãgelica, scđm eas causas quas
 superius diximus editur. Ioannẽ uero tradunt usq; ad ultimum
 pene uite sue tempus, absq; ullius scripture indicis euangelium
 predicasse. Sed cum horum trium euangeliorum, etiã ad ipsum
 noticia peruenisset, probasse quidem dicitur fidem & ueritatem
 dictorum. Deesse tamen uidit aliqua & ea maxime que primo
 predicationis sue tempore dominus gesserat. Certũ est enim q̄
 in superioribus tribus euangeliis, hec uidentur sola contineri, q̄
 ab eo gesta sunt anno quo Ioannes baptista uel inclusus est in
 carcere uel punitus. Deniq; si obserues, statim in initio narratio
 nis posteaq; refert matheus de quadraginta dierum ieiunio, &
 de temptatione eius, continuo subicit dicens, Audiens autẽ quia
 Ioannes traditus est decessit de iudea & uenit in galileam. Sed
 & marcus similiter posteaq; iquit traditus est Ioannes, uenit ie
 sus in galileam. Lucas uero etiam priusq; incipiat aliquid de acti
 bus referre iesu dicit, q̄ adiecit herodes super oĩa mala q̄ gesse
 rat & conclusit Ioannẽ i carcere. Quia iquã ab his hec uidebãt
 omissa rogatus dicit Ioãnes apostolus, ut ea q̄ preterierãt prio
 res ãte traditionẽ Ioãnis saluatoris gesta cõscriberet. Et ideo dicit
 in euãgelio

in euāgelio suo. hoc fecit iniciū signorū iesus. Et itē in alio loco indicat dicens. Nondū enī Ioannes missus erat in carcerē. Ex quibus cōstat qđ ea q̄ anteq̄ Ioannes traderet̄ ab iesu fuerāt gesta describit. Et ideo siqs hoc diligētius cōsideret. euidēter iuenit nō sibi euāgelia dissonare. sed alterius tēporis gesta eē q̄ scribit Ioānes. alterius uero q̄ ceteri. Vnde q̄a natiuitatē scđm carnē saluatoris uel matheus uel lucas descriperāt. reticuit hoc Ioānes. & a theologia atq; ab ipsa eius diuinitate sumit exordiū. Que pars sine dubio ipsi uelut eximio p̄ sp̄m sanctū reseruata ē. Hec ē de euāgelio Ioānis dicta sint. De marci uero euāgelio. sufficienter supra cōprehēlū ē. Lucas uero ī initio euāgelii sui cām cur scriberet idicauit. Videlicet qm̄ multi alii temere presūperāt enarrare. q̄ sibi magis erāt ad liqdū cōpta. Volēs ergo abstrahere nos a ceterorū narratiōibus. fidē facit per se cōscripte ueritati. certus q̄ eā uel paulo exponēte uel aliis apostolis q̄ ab inicio ipsi uiderāt ac sibi tradiderāt cōsecutus sit. & hāc nobis per ppriū euāgelii tradat. Hec a nobis ē de luca breuiter dicta sint. Oportunius uero & plenius ī tēpore īsertis his q̄ antiqui auctores scripta reliq̄rūt. ut se cūcta habeāt idicabimus. Ioānis tamē extāt preterea & epistole. de quarū priā. neq; ab ātiq; ūquā. neq; aposteris dubitatū ē De reliqs uero duabus & de reuelatōe. et nūc anceps sentētia habet̄. De quibus ut dixi & a ueteribus dubitatū suis ī locis ipsorū uocibus approbabimus. Vt ergo quādoqdē ī hos deuenimus locos. omnē noui testamēti canonē designemus. Priō nobis oīum euāgeliorū celestis quadriga iūgat̄. His actus apostolorū copulet̄. Post hos pauli epistole socient̄. Cōsequāt̄ uero has. priā Ioannis epistola. Similiter & petri priā. Hec sūt de quibus nulla unquā p̄fus extitit dubitatio. Sequēti loco iā sūt illa de quibus a nōnullis dubitatū ē. Reuelatio Ioānis. de qua quid singuli uetērsense rint. suis ī locis ostendemus. Et epistola iacobi. sed & iude. Petri quoq; scđa. & itē Ioānis scđa & tertia. siue hec ipius euāgeliste. siue ē alterius eius cognoīs ostēdāt. Post hec iā scripta ē q̄ dicit̄ actus pauli. Sed & libellus q̄ appellat̄ pastoris. & reuelatō petri de quibus q̄maxie dubitat̄. fert̄ et barnabe eplā & doctrīa q̄ dicit̄ apostolorū

Quidā

Quidā autē his fotiant etiā euāgeliū qđ dicitur scđm hebreos. Quo precipue utuntē illi hebrei q christū suscipe uidēt. sed ī eclesia ei cōtradicūt. Que oīa tamē a nobis necessario enumerata sūt. ut absq; ulla ābiguitate clarescerēt. q̄ sint ī ueteri auctoritate & q̄ sint ī qbus uel cōtradicūo aliqua uel etiā cūctatio. cū tamen a quāplurimis ecclesiis recipiāt. soleat admitti. Sed & de illis sciē dū ē q̄ sub noīe apostolorū ab hereticis pferūt. uelut petri & thome & mathie. & ceterorū similiter apostolorū actus q̄ appellant euāgelia. Sed & andree & ioānis atq; aliorū apostolorū actus. qui nulq; p̄sus ī scripturis ueterū. eorū dūtaxat q̄ apostolis successerūt. aliqua mētio eorū aut cōmemoratio habet. In qbus & ipse stilus. multū ab ecclesiastica cōsuetudie deprehēdit eē diuersus. Sensus quoq; ipse & oīa q̄ ī his inserūt. lōge ab apostolica dissonāt fide. Ex quo signēta eē prauitatis heretice cōprobāt. Vnde nō inter illa quidē de quibus dubitari diximus collocanda sunt. sed ut aliena penitus & a pietatis regula discrepantia propellēda Verū ad hystorie ordinē redeamus. Cap. xxv.

1. Giť simoni mago menander succedit. scutū diaboli nō īferius priō. Et ipse samarites genere. In arte at̄ magica solus reptus ē. q̄ nō modo eqparare. sed & supgredi ī pietatē magistri posset. Maioribus qppe portētis efferebat̄ semetipsū saluatore dicens. ad hoīm salutē de celestibus & īuisibilibus seculis destinātū. Afferēs nō aliter posse unūquēq; āgelos seculi uicere. nisi prius a semet magice artis p ordinē suscipet disciplinā. & p baptis- mū a se datū īmortalis & eternus effectus ī hac uita ppetnus fieret. q̄ oīa ex libris Hyrenei uolētibus scire pfacile ē. Sed & Iustinus ī his ipsis ī qbus simonis fecerat mētionē. et de hoc talia q̄ dā scribit. Menādrū quēdā samaritanū ex uico capparathea simonis discipulū. stimulis demoniacis icitatū uenisse antiochiā. & quāplurios p artē magicā decepisse scimus. q̄ hoc et̄ suadere potuit sectatoribus suis. qđ nō eēt morituri. Ex qbus ī hodiernū sūt aliq̄ ex illo eadē cōfiteētes. qđ ē uere diaboli cōmētū. ut hoīes magi christiāorū sibi nomē īponerēt quo p hoc sanctū & uenerabile religiōis nostre mysteriū macularēt. q̄ tam irridēt & spnūt ecclesiastica

ecclesiastica dogmata. uel de immortalitate anime. uel de resurrectione mortuorum. Verum hi talibus freti auctoribus de spe salutis & uite penitus exciderunt. Cap.xxvi.

¶ Sed & alios idem demon quos ab amore christi separare non poterat. alia nihilominus arte decepit. idem ebionicos quos interpretantur pauperes. Vere enim pauperes sunt & egeni in scientia glorie christi. Quonia quidem solum eum hominem putant. & perfectum uite ac uirtutis uirum iustum effectum. Comuni etiam natiuitate ex uiro & femina precreatum. Custodiendam uero censentes etiam legis obseruantiam. nec sufficere ad salutem solam christi estimant fidem. Quidam tamen ex ipsis refugiunt hanc impietatem. ut ex uiro & femina asserant eum natum. sed confitentur de spiritu sancto & maria uirgine. Nec tamen semper eum fuisse deum & uerbum ac sapientiam dei fatentur. Corporalem uero legis obseruantiam custodiunt. Apostoli autem epistolas omnes pariter respuunt. & ipsum apostatam legis appellant. Utuntur & euangelio uno quodam quod secundum hebreos appellatur. Cetera omnia nihil ducunt. Sabbata cum iudeis secundum legem. nobiscum dominicam diem sacramentam per resurrectionem domini obseruant. Unde competenter ebionite per paupertatem intelligentie compellati sunt. Cap.xxviii.

¶ Isdem temporibus est alterius hereseos obortum principem cherinthum accepimus. De quo gaius cuius iam in superioribus fecimus mentionem. in disputationum suarum dialogo ita scribit. Sed & cherinthus inquit per reuelationes quasdam quas uelut a magno apostolo conscriptas. & per angelos ei reuelatas putaret. alia quedam portenta nobis introducit. Post resurrectionem terrenum dicit futurum esse regnum christi in hierusalē. Et homines in carne iterum concupiscentiis & uitis subiectam conuersationem habituros. Contra fidem quoque scripturarum quosdam mille annos designat. in quibus multa quedam & alia corruptiois opera & nuptiarum festiuitates dicit futuras ad eos quos libidini sunt dediti decipiedos. Sed & dionysius cum de Ioannis reuelatione disliceret. & quedam secundum ea que antiquitus ecclesie tradita fuerant disputaret. mentionem facit huius ipsius uiri in his uerbis. Cherinthus inquit a quo & cherinthiana heresis oborta est. figmenti sui auctoritate

3

auctoritatem magni nois acquirere. secundum scripture huius prauam intelligentiam getuebat. Quippe cuius hec erat heresis ut affirmaret terrenum futurum esse christi regnum. et quia erat uentri & gula ac libidini deditus. ea futura decernebat. que sibi propria libido dictabat uentris & eorum que sub uentre sunt incitamenta. cibis. potibus nuptiis. predicabat explenda. Et ut aliquid sacratius dicere uideretur. legales agebat festiuitates rursum celebrandas. & hostias carnales iterum iugulandas. Hyreneus uero secretiora ipsius heretici in primo operis sui libro publicauit. Que inde discat. si qui plenius scire uult. Cap. xxviii.

¶ Ed & alia heresis que appellatur Nicolaitarum. per pauco tempore tenuit. Cuius etiam in reuelatione Ioannis mentio facta est. Isti Nicolaum unum ex illis qui cum Stephano ab apostolis constituti sunt diaconi auctorem se habere iactabant. Sed Clemens alexandrinus in tertio libro Stromatum hec de eo scribit. Pulchram inquit ualde hic uxorem habuit. & post ascensionem domini & saluatoris nostri cum increparetur ab apostolis tanquam de zelotipie iniuria. productam in medium uxorem suam si quis eam uellet habere permisit. Ex qua occasione isti consequens putauere. ut secundum hoc factum uel dictum Nicolay. unusquisque carne sua in quo delectaret abuteretur. Et obtinentes dictum uel factum simpliciter uel innocenter. absque ulla reuerentia promiscuos nunc & illicitos concubitus expetunt. hii qui sub illius nomine sectam sibi proprie libidinis assumpserunt. Mihi autem comptum est Nicolaum nullam prorsus agnouisse mulierem. preter eam quam in matrimonio acceperat. Cuius etiam liberi. femine quidem usque ad ultimam senectutem casta uirginitate durauerunt: filius autem ipsius sanctitatem incorrupti corporis custodiuit. Que cum ita se habeant. constat illud quod in medio apostolorum pro zelotipie suspitione produxit uxorem ex contemptu uitii uel libidinis gestum. quo per hec continentem se ostenderet eius rei quam nimie putabatur expetere. continendam magis quam expetendam carnis edocens uoluptatem. Quoniam quidem nolebat ut opinor secundum saluatoris preceptum duobus dominis seruire. libidini et deo

& deo. Dicunt autem etiam Mathiam ita docuisse aduersū carnem pugnandum. & in nullo prorsus uoluptati eius ac libidinni concedendum. Animam uero alendam sapientie partibus. & scientie cibis in maius semper augendā. Hec de illis heresibus que temporibus memoratis a ueritate declinantes cito extincte sūt c
retulisse sufficiat. Cap. xxviii.

Lemens sane hic cuius uoces adnotauimus scribēs aduersus eos qui nuptias spernunt inter cetera etiam hec dicit. An & apostolos improbant? Petrus etenim ac Philippus & uxores habuerunt. & filias etiam uiris nuptum dederunt. Sed & Paulum non tedet apostolum in quadā epistola sua mentionē uel salutationem facere comparis sue. quā se ideo negat circūducere. ut ad predicationem euangelii expeditior fiat. Verum quoniam Clemētis fecimus mentionem. absurdum nō erit aliam quoq; eius memorabilem narrationem proferre. quam in septimo eiusdem operis libro ita inseruit. Aiunt inquit beatum Petrum cum uisisset uxorem suam duci ad passionem. gauisum esse electionis gratia ac reuersiōis ad propriam domum. & exclamasse post eam cum duceretur. ac proprio nomine compellantem dixisse. O cōiunx memento domini. Talia erant sanctorum coniugia. tā perfecta fuit affectio beatorum. Cap. xxx.

Gitur quia de uite exitu Petri uel Pauli iam in superioribus explanauimus. sed & tēpus Ioannis quo uita excessit ex parte iam diximus. nunc etiam de loco quietis secundum fidē Policratis Ephesii Episcopi edocere conueniens puto. Hic etenim Policrates Victori Episcopo urbis Rome scribens. & ipsius & Philippi apostoli ac filiarum eius pariter meminit dicens. Sicut iā supius inseruimus. quod magna lumina in Asia partibus dormierunt. que resuscitabit dominus in nouissimo die aduētus sui. cū uenerit ī gloria. & reqret omēs scōs suos. Dico autē de Philippo iqt q fuit unus ex aplīs. q dormiuit apud Ierapolī. Sed & due eius filie inibi uirgīes cōsenuere. & alia eius filia spū scō repleta pman sit apud Ephesū. Et Ioānes ille q supra pectus dnī recūbebat. q fuit sacerdos dei. pontificale petalum gestans. martyr & doctor optimus apud

optimus apud Ephesū dormiuit. Hoc etiā de locis in qbus rege
 scūt in sōno pacis, adiecisse sūfficiat. Sed & gaius cuius ante m̄tio
 facta est idialogo suo quē cū proculo disputās scribit, de filiabus
 Philippi simul & obitu ipsius cōsonis uocibus memorat dicens,
 Post hoc aut̄ prophetisse quatuor fuerūt Philippi filie, cuius se-
 pulchrū est apud Ierapolim Asiē urbē una cū filiabus suis. De
 his aut̄ & Lucas in actibus Apostolorū meminit, cū adhuc apud
 cesareā degerent dicit ergo ita. Venimus inqt̄ Cesareā, & ingres-
 si in domū Philippi euāgeliste qui erat ex septē, māsimus apud
 eū. Huic aut̄ erant uirgines filie quatuor prophetantes. His igit̄
 a nobis de Apostolorū temporibus uel excessibus prout potui-
 mus ex scripturis ueterum cōgregatis. Sed & de scripturarū ca-
 none qui in auctoritate habeant̄ libri, uel qui penitus repudient̄.
 Qui uero mediū quodāmodo ad instructionē ab ecclesijs non etiā
 ad indubitatam auctoritatē recepti sint, consequēter expositis, tē-
 p

damus ad cetera . . . Cap . xxxi .

Ost Neronem Domitianūq; sub hoc cuius nūc tempora
 memoramus, per singulas ciuitates ex insolētia populi persecutō-
 nem in nostros accepimus motā. Quo ī tēpore etiam Simeon
 Cleophe filius, quem secundū hierosolimis ordinatū Episcopum
 supra edocuimus, per martyrium carnis uinculis resolutus est.
 Horū ad stipulator, ipse ille est Egesippus, quē in pluribus iā pro-
 duximus testē. Is ergo refert q̄ a qbusdā hereticis accusatus sit
 supradictus uir, tāq̄ xpianus, & multis supplicijs afflictus p̄ mul-
 tos dies, ita ut etiā iudex ipse cū amicis suis de eius patiētia mi-
 raret̄. Et ad ultimū iuberet fili eū qua dominus ptulit passione
 uitā finire. Sed & ipsa uerba qbus hec protestatur addere grati-
 us puto. Ait ergo cū de hereticis diceret. Ex his igit̄ ipsis accusa-
 uerūt qdā Simeonē Cleophe filiū, tāq̄ q̄ eēt ex genere Dauid &
 xpianus. Et ita martyr effectus ē, cū esset ānoꝝ cētū uiginti sub
 Traiano Cesare, apud atticū cōsularē. Addit aut̄ etiā hoc q̄ accu-
 satores eius cū ī illis tēpōribus p̄q̄rerēt si q̄ ex genere Dauid & ex
 regia tribu descēderēt, cōprehēsi sūt iter ipōs. Q̄ d̄ aut̄ Symeon
 unus fuerit ex ipsis auditoribus dn̄i, uel lōgeuitas eius iditio est
 uel euāgelioꝝ

uel euāgelioꝝ fides. ubi etiā mater eius Maria Cleophe uxor re-
fert. Sed & alios quosdā idē scriptor refert preter eos de quibus di-
ximus nepotes Iude unius ex fratribus dñi p idē tēpus supstites iuē-
ros & Doitiāi tēporibus martyres factos hoc mō scribēs. Veniūt
igit̃ hii & presūt oī ecclie tāq̃ martyres & propinq̃ dñi. Et red-
dita pace ecclie pmanferūt usq; ad tēpora Traiani Cesaris usq;
quo cōsobrinus dñi Symeon de quo supra diximus filius Cleophe
calūniā pateret̃ ab hereticis. tāq̃ Cristianus cōsulari delatus. Cūq;
multo tēpore suppliciis fuisset affectus. martyrio cōsumatus est
oībus q̃ ad erāt. & ipso iudice mirātibus. ut cētū uiginti annorū
senex. crucis suppliciū ptulisset. Post hec idē scriptor addit etiā
hoc. q̃ usq; ad illa tēpora uirgo mūda & imaculata pmanfit ec-
clesia. Corruptoribus ueritatis & diuini uerbi temeratoribus aut
nūquā oīno extantibus. aut etiā si qui forte fuerāt ī occultis & ab-
ditis hiatibus terre delitescētibus. Vt uero & aplōꝝ chorus &
om̃is illa etas que a dom̃o susceperat uiue uocis auditū de hac
luce discessit. tū uelut in uacuā domū false doctrine īpius se er-
ror īmersit. & tanq̃ ubi nullus iā diuinis cēsus defensor existe-
ret. nudato ut aiūt capite. corripientē arma mēdatii. oppugnare
apostolicā ueritatē nitunt̃. Sed istud bellū intrinsecus gerebatur
Persecutionū uero extrinsecus pōdus urgebat eccliam. et tā imē
se caterue martiꝝ cottidie iugulabant̃. ut Plinius secūdus q̃ tūc
p̃uintiā administrabat. multitudie iterēptōꝝ p̃motus. referret
ad īperatorē. q̃ innumera hoīm milia cottidie obrūcarent̃. ī qui-
bus nihil oīno sceleris deprehēderet̃ admissū. aut aliqd cōtrariū
romanis legibus gestū. nisi hoc solum q̃ ante lucanos hymnos
Cristo cuidā caneret̃ deo. Adulteria uero uel cetera huiusmodi
crimina apud eos īlicita hñi. & penitus arceri. Cetera uero scdm
a leges eos agere communes. Cap. xxxii.

D quē tūc Traianus rescripti sui auctoritate decernit. ut
xpiani nō qdē reqrāt. si q̃ tamē iciderint. puniāt. p̃ qd̃ ex parte
aliq̃ p̃secutiōis sedatū putabat̃ icendiū. Sed his q̃ neq̃tiā suā ad
uersū nos exercere cupiebāt. ledendi occasio nō uidebat̃ exēpta.
Interdum enī populus īstigabatur. īterdū etiā iudex occasiōibus
utebatur &

utebat. & negabat quesitos, quos punire uoluisset oblatos. Hec
Tertulianus in apolegetico suo dicit, ex quo possunt instrui ple
i nius scire cupientes. Cap. xxxiii.

Cit̄ ī urbe roma tertius ab apostolis Clemēs. nouē annis
sacerdotio p̄functus Euaristo diuini uerbi tradidit misterium.

i N Ierofolis uero Symeone de quo sup̄ius Cap. xxxiiii.

dixius defūcto, iustus qdā ex his q̄ de circuncisiōe ad fidē
xp̄i uenerāt, ep̄iscopatū suscepit. Quibus tēporibus apud Asiā
superat adhuc & florebat ex apostolorum discipulis Policarpus
Smyrneorū ecclie ep̄iscopus, & Papias filius apud Ierapoli sacer
dotium gerēs. Cap. xxxv. Sed & ī nostra quoq; tēpora fa
me celebritate uulgatus Ignatius, apud āthiochiā post Petrū se
cunda successiōe ep̄iscopatū sortitus. Quē sermo tradidit de Sy
rie ptibus ad urbē Romā trāsmisū, & p̄ martyrio xp̄i ad besti
as datū. Quiq; cū p̄ Asiā sub custodia nauigaret, singulas quasq;
digrediēs ciuitates, ecclie populos euāgelicis cohortatiōibus edo
cebat īfide p̄sistere, & obseruare se ab hereticorū cōtagiis, q̄ tunc
primū copiosius cepant pullulare, & ut diligētius ac tenatius apo
stolorū traditiōibus ihererēt. Quas traditiōes cautele grā, & ne
qd̄ apud posteros remaneret īcerti, etiā scriptis se asseruit ep̄isto
lis reliqsse. Deniq; cū Smirnā uēisset ubi erat Policarpus, scribit
īde unā eplām ad Ephesios eorūq; pastorē, ī qua meminit & One
simi, Asiā magnesiē ciuitati q̄ supra meādrū iacet. In qua & ep̄i
Damei m̄tionē fac. Sed & ecclie q̄ ē Trallis scribit cuius p̄cipē
tūc esse polimiū designauit. In ea uero quā ad Romanā eccliam
scribit, deprecāt̄ eos ne se tāq; supplicis suis parcētes, uelit priua
re martyrio. Et his post aliquāta utiū uerbis, A Syria inqt Ro
mā usq; cū bestiis terra mariq; depugno, die ac nocte conexus &
colligatus, decē leopardis, de militibus dico ad custodiā datis, qui
ex beneficiis nr̄is leuiore s̄iūt. Sed ego eorū neq̄tiis magis eru
dior, nec tam ī hoc iustificatus sū. O salutare bestias q̄ preparā
tur mihi, q̄do uenient, q̄do emittent, q̄do eis frui licebit car
nibus meis, q̄das & ego opto acriores parari, & inuitabo ad
deuoratiōē mei, & deprecabor ne forte ut ī nonnullis fecerunt
timeant cōtingere

Ignatius

timeāt contingere corpus meū. Quinimo & si cūctabunt. ego uim faciā. Ego me ingerā. Date queso ueniā. ego noui qd expedi at mihi. Nūc ĩcipio et te discipulus xpī. Faceſſat inuidia uel hūani affectus uel neqtie ſpūalis. ut Ieſū Criſtum merear adpiſci. Ignes uel cruces. beſtie. diſperſiones oſſiū. diſcerptiōesq; mēbroꝝ. ac totius corporis pene. & oīa in me unū ſupplitia diaboli arte queſita cōflent. dūmō Ieſū Criſtū merear adpiſci. Hec & multa alia his ſimilia ad diuerſas ecclīas ſcribit. Sed & ad Policarpū uelut apoſtolicū uirum datis litteris. Anthiochenā ei ecclīam precipue cōmendat. Ad Smyrneos ſane ſcribens. utitur uerbis qbusdam unde aſſūptis neſcimus. qbus hec de ſaluatore proloquitur. Ego aut poſt reſurrectionē quoq; in carne eū ſcio fuiſſe & credo. Nā & cū ueniſſet ad Petrū ceteros. ait eis. Accedite & uidete. qā nō ſum demoniū incorporeū. Qui et contingentes eū crediderunt ei. Scit aut & Hyreneus eius martiriū. & mētionē facit ſcriptoꝝ eius per hec uerba. Sicut dixit iqt quidā ex noſtris ꝑ martirio Criſti dāpnatus ad beſtias. Frumentū inqt ego ſum dei. beſtiāꝝ dentibus molor & ſubigor. ut panis mūdus effitiar Criſto Sed & Policarpus hoꝝ memoriā facit in epiſtola quā ad Philippenſes ſcribit per hec. Deprecor inqt om̄s uos. obedientie operam dare. & meditari patientiā quam uidiftis in Ignatio. & Rufo. & Zoſimo beatis uiris. Precipue aut in Paulo & ceteris apoſtolis. qui fuerūt apud uos. ſciētes qꝫ hi om̄s non iuacū. ſed per fidem & iuſticiam cucurrere. uſq; quo peruenirent ad locū ſibi a domino preparatum. Quoniam quidem paſſionum eius participes extiterūt. nec dilexere preſens ſeculū. ſed eum ſolum qui pro ipſis & pro nobis mortuus eſt. & reſurrexit. Et poſt pauca ſubiūgit. Scripſiſtis mihi & uos & Ignatius. ut ſi qꝫ uadit ad partes Syrie deferat litteras ad uos. Quod fatiā cū tēpus inuenero Mittam uobis & Ignatii epiſtolas & alias. ſi que ſūt que ad nos tranſmiſſe ſūt ex qbus utilitatem maximā capiatis. continentes deſide & patiētia iſtructionē ꝑfectā. ſecundum domini preceptū ꝑ

Hactenus de Ignatio .

Cap. xxvi.

Oſt hūc rexit ecclīā ciuitatis Anthiochene Heros Inter eoſdem ſane

eosdem sane floruit uir eque insignis Quadratus. Qui una cum philippi filiabus in prophetica grā celeberrimus fuisse phibetur Sed & alii plurimi p̄ idem tēpus apostolorū discipuli superstites erāt. qui ecclie fundamentis que ab illis locata fuerant. dignissima desuper fidei edifitia construebant. augentes in oībus predicationem uerbi dñi. & salutaria semina regni celorū per oēm terrā latius differentes. Deniq; nōnulli ex his ardentiore diuine philosophie cupiditate succensi. aīas suas uerbo dei cōsecrabant. explettes perfectionis salutare preceptum. ut facultates suas primo indigentibus diuidentes. expediti ad predicandū euāgeliū fierēt Vt si quibus forte prouintiis nomen fidei esset incognitū predicabāt. primaq; apud eos fundamēta euāgelii collocantes. atq; electis quibusq; ex ipsis officium regende ecclie quā fundauerāt cōmittentes. Ipsi rursū ad alias gētes aliasq; prouintias properabant. & euangelistarū fūgebant officio. Quosq; similiter ut ī exordio apostolos. diuinorū signorū comitabantur effectus & sancti spūs gratia. ita ut uideres una allocutione integros simul populos ad cultū diuine religionis adduci. & predicantium uerbis nō esse tardiorē audientiū fidē. Verū qm̄ impossibile est nobis singulos enumerare qui post apostolorū primas succensiones in ecclesiis que per orbē terre sūt uel principes uel euāgeliste fuerit uel pastores. Illos tantūmodo cōmemorasse sufficiat. quorū libris inserta ad nos usq; fidei & predicationis monumenta uenere. Vt clemētis & Ignatu. cetroq; quorū supius fecimus m̄tionē.

c Lemens tamē in epistola quā ad corinthios Cap. xxvii. scripsit meminit epistole pauli ad hebreos. & utitur eius testimoniis. Vnde cōstat q̄ apostolus tanq̄ hebreis mittendam patrio eam sermone cōscripserit. & ut quidā tradūt Lucā euāgelistā. alii aut̄ hūc ipsum Clementē idinterpretatū esse. qđ & magis uerū est. q̄a & stilus ipse epistole Clemētis cū hac cōcordat. & sēsus nimirū utriusq; scripture plurimā similitudinē ferūt. Dicitur tamē esse alia Clemētis epistola. cuius nos noticiā non accepimus Sed & alia eius opuscula nō minima a nonnullis haberi phibentur uelut petri & Appionis disputatio que in usu a ueteribus habita minime

habita minime reperiuntur. quia nec pura in eis & incorrupta apostolice fidei regula manifeste deprehenditur. Papie quoque feruntur quinque libri qui attribulantur uerborum dominicorum explanatio. horum facit & Hirenus mentionem per hec uerba. Cap. xxviii.

h Ec autem & papias Ioannis auditor. Policarpi uero condiscipulus & sodalis. uir unus ex antiquis. protestatur in primo libro suo. Quinque enim uolumina conscripsit. Hec quidem Hirenus de Papias. Ipse uero de se ita indicat. tanquam qui non ab apostolis. sed ab eorum discipulis suscepit fidem. per hec uerba. Non pigebit autem nos tibi omnia que quondam a presbiteris didicimus & bene retinemus recordantes exponere cum interpretationibus suis & ut se eorum ueritas habeat explicare. Neque enim multa dicentibus sed uera tradentibus auscultauimus. Neque his qui hominum precepta. sed qui domini mandata memorabantur ab ipsa ueritate suscepta. quod si quando aduenisset aliquis ex his qui secuti sunt apostolos. ab ipso sedulo expiscabar. quid Andreas quid Petrus dixerit. Quid autem Philippus uel Thomas. quid uero Iacobus quid Ioannes. aut quid Matheus. uel alius quis ex discipulis domini. Que uel Aristion uel Ioannes presbiter ceterique discipuli dicebant. Nec enim tantum mihi librorum lectiones prodesse credebam. quantum uiue uocis presbiterique magisterium. Sed mihi dignum uidetur intendere quod secundo nomen Ioannis enumerat. & eum quidem cuius primo meminit Petro & Iacobo ac Matheo ceterisque apostolis sociat. Quae sine dubio ipsum euangelistam esse & apostolum constat. Alium uero Ioannem distinctione quadam facta extra apostolorum numerum collocat. preferens ei Aristionem quendam. & euidenter eum presbiterum nominat. ut per hec comprobetur uerum esse illud quod quidam Asiani scribunt. quod duo sint apud Ephesum sepulchra. & utrumque Ioannis appellatur. Quibus si diligentius intendamus. fortassis secundus hic erit Ioannes. si ille non creditur primus sub cuius nomine reuelatio habetur que appellatur Ioannis. Sed & hic ipse de quo nobis sermo est Papias apostolorum se uerba ab his qui secuti eos fuerant. Aristione uidelicet & Ioanne. presbitero asserit suscepisse. Unde & frequenter nominatim in commentariis

incōmentariis suis. a Ioanne & Aristione traditū sibi de singu-
 lis quibusq; cōmemorat. Meminit sane idem ipse etiam de qui-
 busdam mirabilibus in opere suo que pretereunda minime cen-
 seo. Per Philippi enim euangeliste filias prophetissas hec sibi tra-
 dita esse designat. Mortuū resurrexisse tēporibus suis dicit. Sed
 & de Iusto qui cognominatus ē Barfabas refert miraculū igens
 qa uenenū biberit. & nihil ex hoc triste pertulerit propter dnī fi-
 dem. Iustus autē ipse est hic. qui post saluatoris ascensū a sanctis
 apostolis cū Mathia ad apostolatus sortem statutus est sicut in
 actibus apostolorū cōmemoratur. Dicit autē & alia plurima a ma-
 ioribus sibi tradita miracula. & nouas qualdam parabolas salua-
 toris & doctrinā incognitā magisq; fabulosā. Mille ānos futuros
 post resurrectionem. qbus corporaliter regnū xpī ī hac terra futu-
 rū sit. Sed ego puto eū spirituales & multicas apostolorū traditio-
 nes corporaliter & secundum litteras suscepisse. nec potuisse di-
 scernere ea que illi in figuris uelut lactantibus & paruulis loque-
 bātur. Qui & reuera etiā ex ipsis que cōscripsit opusculis. exigui
 sēsus uir. & minus capax ostenditur. Multis tamē post eccliatū-
 cis uiris. erroris huius prebuit causas. auctoritatē dogmati tātum
 ex uetustate tribuēs. nō etiā ex rōne dictōrū sicut. Hyreneo. & si-
 qs alius eū ī hac pte uisus ē seq. Alia quoq; q plurima supra me-
 morati Aristiōis refert. tanq̄ ex uerbis ei domini tradita. & Ioā-
 nis pbrī. q̄ siqs uult plenius noscere. ipsos eius relegat libellos.
 Nos tamē illud assuēmus ex his. qd̄ de Marco euāgelista his p-
 tulit uerbis. Etiā hoc iqt presbiter narrabat. q Marcus iterpres
 fuerit Petri. & quecūq; meminerit ab eo dicta cōscripserit. Nō
 tam p ordinē ea q̄ a domīno dicta sūt uel facta digesserit. qa nō
 ipse auditor dnī fuerit uel sectator. sed nouissime ut dixi Petro ad-
 esit ad usū ac mīsteriū predicādi. nō ad cōscribēdos dnī sermo-
 nes. Itaq; nihil peccauit Marcus ī eo q̄ ita qdā scripserit quasi q
 passim audita recordari uideat̄. Et hoc solū satis egit. neqd ex
 auditis obmitteret. aut aliqd falsū scriberet. Hec de Marco scri-
 bit Papias. Sed & de Matheo ita refert. Matheus quidē scripsit
 Hebreo sermōe. Interpretatus ē autē ea q̄ scripsit. unusq; sicut
 potuit Hec

potuit. Hec etiā de Matheo. Vtitur sane idem Papias testimonis ex epistola Ioannis prima. Et Petri similiter prima. Simul & hystoriā quandā subiungit de muliere adultera. que accusata est a Iudes apud dominū. Habetur aut in euāgelio quod dicitur secundū hebreos scripta ista parabola. Sed de his ista sufficiant.

Explicit liber tertius. Incipiunt capitula libri quarti.

Ca.i. Qui sub Impio Traiani. Romanorū uel Alexādrinorum Epī fuerint. Ca.ii. Qualia sub eodē passī sunt Iudei. Ca.iii. Qui sub Adriano fidei defensiones scripserint. C.iiii. Qui sub eodē Romanorū Alexādrinorūq; fuerint sacerdotes. Ca.v. Episcopi Ierosolimorū ab exordio saluatoris usq; ad tēpora memorata. C.vi. Excidiū nouissimū Iudeorū tēporibus Adriani. C.vii. Qui temporibus hisdem falsi noīs scientie p̄cipes extitere. C. viii. Qui fuerit tūc ecclīastici scriptores. Ca.viiii. Epistola Adriani que p̄secutionē a nr̄is remouerat. C. x. Qui principatu Antonini Romanorū Alexādrinorūue fuerint sacerdotes. Ca.xi. De his qui sub eodem tēpore diuersas adseruerunt sectas. C.xii. De Iustini defensione apud Antoninū. C.xiii. Epistola Cesaris Antonini ad Asianos p̄defensione nostrorū. Ca.xiiii. Que de Policarpo discipulo Apostolorū ferunt. C.xv. Vt Policarpus sub Vero aliq; nonnulli Smyrne martiriū meruerūt. C.xvi. Vt Iustinus philosophus xp̄i uerbū predicās Rome martyrium meruit. Ca.xvii. De martyribus quos Iustinus ī suis cōmemorat libris. Ca.xviii. Que Iustini scripta ad nos usq; puenerūt. C.xix. Qui tūc uiri Romane Alexādrineq; ecclīe p̄fuerūt. Ca.xx. Qui Antiocensiū. C.xxi. De his q; memoratis tēporibus ecclīastici scriptores enituerūt. C.xxii. De Egesippo q; ip̄e cōmemorat. .xxiii. De Dionisio Ep̄o corinthiorū. uel de eplīs eiusdē. .xxiiii. De Ep̄o Theophilo Anthiocheno. .xxv. De Medesto. .xxvi. De Melitone quosq; ip̄e cōmemorat. .xxvii. De Appollinare. .xxviii. De Musano. .xxix. De secta sc̄dm Tatianū. .xxx. De Bardēaso Syro uel scriptis eiusdē.

Expliciūt caplā

Incipit liber.iiii.
Duodecimoāno

4

V

VODECIMO anno p̄cipatus Traiani Cefaris.
d Cerdo quē Paulo āte memorauimus Alexādrinoꝝ
 gubernare plebē. diē obiit. Post quē quartus ab apo
 itolis. Primus noīe sacerdotii inibi iura suscepit. Ea
 dē tēpestate Alexāder quoq; Rome. cū octauū annū Euarītus
 sacerdotalis administrationis īplet. qnta successiōe post Petrū
 atq; Paulum. plebis gubernacula sortitus est. Et quidem salua
 toris nostri institutio ecclesiarumq; profectus crescebat in dies
 Iudeorū porro funera densissimis cladibus exagitabantur. Itaq;
 postquā predictus Imperator annum octauum decimum princi
 patus ingressus est. rursus Iudeorū tumultus exarsit. Quo ma
 gnus mox numerus gentis eius occubuit. Nam & Alexandria.
 & per egiptum. uel cyrenem tanquā atroci quodam seditiofoq;
 spiritu exagitati. primo simul cōmanentibus uicinifq; gentibus
 inferre certamina. Tum deinde paulatim seditione crescente se
 quenti iam anno bellum publicum & non minimum intulere
 Romano duci. Tūc Lupo cuidā ī partibus egipti ac sane pri
 mo prelio Iudeos secuta uictoria ē. Sed gētiles qui ex acie fuge
 rant irrumpentes Alexādiam. Iudeos si quos forte inibi reper
 erant captos interemere. Quorum auxilio destituti reliqui qui
 apud Cyrenem rebelles extiterant. uelut desperantes. ad agros
 Egypti & castella uastanda uertūtur duce Luca. Ad uersus hos
 Imperator mittit cum exercitu peditum atq; equitū sed & naua
 li manu. Martium turbonem. Qui multis sane preliis nec par
 uo tempore consumptis. multa milia Iudeorum non mō apud
 Cyrenem. sed & ī egipto qui Luce auxilium ferebant prostrauit
 p ac perculit. Cap. ii.

Rinceps uero Romanus etiam eos qui apud Mesopota
 miam consistebant Iudeos ratus similia ausuros. Lutio quieto
 precipit delere prouintiam funditus. ac totam gentem penitus
 excidere. Tum ille directa acie. magnam eorum multitudinem
 sternit. Cuius facioris grā. Quietus remuneratiōis uicē ab Impato
 re. prouintie Iudee īdeptus ē presidatū. Sed hec etiā grecoꝝ gētiliū
 hyltoriographi. p singlās qsq; etates eodē ordie mēorie tradiderūt

Traiano autem

c Raiano aut uiginti annis minus sex mensibus principatu. C.iii.
 profecto. Eius Adrianus imperia succedit. Huic quadratus
 oratione splendidissima Apologeticum librum pro nostra religione
 conscriptum et ualidissimis communium assertionibus obtulit. Quo-
 niam quidem maligni quidam homines sub eodem principe nostros nitentur
 incessere. Qui liber hodieque seruetur, & apud nos & apud
 multos ex fratribus nostris. Ex quo uolumine inditia magni cu-
 iusdam uiri, & mentis ac fidei apostolice, eius scilicet qui conscripserat col-
 ligunt. Idem igitur ipse sue antiquitatis specimen, talibus exprimit uer-
 bis. Nostri aut saluatoris inquit opera semper aderant uita & uera in
 his qui sanati fuerant, & in his qui a mortuis excitati sunt. Non enim
 uisi sunt tantummodo uel resurgere, uel sanari, sed perpetuo ab ho-
 minibus uidebantur non tantum saluatore presente, sed & post disces-
 sum eius multis temporibus, ita ut aliquanti qui ab eo uel curati uel
 resuscitati sunt, etiam ad nostra usque tempora perdurarint. Et de hoc
 quidem satis dictum. Sed & Aristides uir fidelis & pietate nostre re-
 ligionis imbutus, quadrato simile uolumen ad Adrianum pro fidei
 nostre ratione conscripsit, cuius etiam nunc scripta seruantur. Cap.iiii.

t Tertio autem eiusdem principatus anno. Alexander episco-
 pus Romane urbis sacerdotium simul ac uitam finiuit, de
 cennio expleto. Huic subrogatur Xystus. Sed & Alexandria eodem
 tempore defuncto Primo, duodecimo sui sacerdotii anno episco-
 i patum Iustus excepit. Cap.v.

N Ierosolimis sane episcoporum tempora successionesque
 nullis ad integrum monumentis conseruata reperimus, eo quod
 ualde ad breue tempus mortis celeritate precepti, sacerdotio signu-
 li quoque functi perhibeantur, ita ut quantum ex ueterum lectione compe-
 rior, ad tempora usque principis Adriani sub quo iudei excidium
 passi sunt, tradant quindecim episcoporum successiones esse de-
 cursas. Quos omnes aiunt hebreos antiquae originis extitisse, et
 scientiam Christi fideliter recepisse. Et ideo incunctanter ab his
 qui poterant de fidei merito iudicare, sacerdotio quoque uisos esse
 dignissimos. Quippe cum omnis tunc ecclesia ex hebreis fidelibus co-
 aceruata firmataque uideretur, incipientibus ab apostolis & per-
 durantibus nimirum

durantibus nimirū usq; ad illud tēpus excidii .quo Iudei iterum
 deficientes a romanis.magnis rursū preliis subiugati sūt. Igit̄
 quia per idē tēpus assumere episcopos ex circūcisiōe cessatum ē
 necessariū uiderē. om̄s a primo usq; ad id tēporis enumerare pa-
 riter sacerdotes. Primus itaq; Iacobus q; dñi frater est habitus.
 Post hūc Symeon electus est. Tertius iustus. Zacheus quartus
 deide Thobias qntus. Benjamin sextus ac septius Ioannes. Tūc
 Mathias quē Philippus excepit. Cui decimus Seneca subroga-
 tus ē. Iustus exīde .ac duodecimus leui. Post hūc Effrem. & quar-
 tusdecimus Ioseph. Ac finis omniū iudas. Isti sūt fere om̄s. qui
 Ierosolimis Episcopi ab apostolis ad illa usq; tēpora que supius
 designauimus. plebi illi ex circūcisiōe presuerūt. Rome aut̄ duo
 decimo āno memorati principatus Sixto duodecim annis ecclie
 gubernaculis fūcto. Thelesphorus septimus ab apostolis subro-
 gatur. Anno post quē & uno mēse. Alexādrine ecclie moderam̄
 Eumeneus sexta successione suscepit. cum decessor eius undeci
 u annis populo presuisset . Cap. vi.

Erum iudaicis motibus ac factionibus rursū ad maiora
 progressis. Rufus Iudee presidens armata manu sibi ab ip̄erato-
 re decreta. insolentiā gentis acerrime cōprimebat. Multa milia
 passim uiroꝝ femināꝝ puerōꝝq; conficiens . quorū terras iure
 belli romano uendicabat ip̄erio. Tēpore quo ista gerebant̄. du-
 cebat exercitū Iudeoꝝ Barchochadas quidā. Quod nom̄ signifi-
 cat stellā cecam uir crudelis & scelestus. Sed ex uocabulo suo ue-
 lut uilibus mācipiis persuadebat. se obsalutē eoꝝ sidus magnū
 celitus esse delapsū egris. mortalibus lōga obscuritate dānatis
 ferre lucis auxiliū. Igit̄ cū maxime belli huius fomēta cōcresce-
 rent. octauo decimo anno principatus eiusdē. apud Bethara op-
 pidum preualidum Ierosolimis uicinum. cum longior a Roma-
 nis tenderetur obsidio . fame ac siti perduellibus intrinsecus
 ad extremum internitionis adductis. Postquam dux ipse pre-
 cipue meritas suo facinore penas luit . omnis hec natio iam ex
 illo ab omni regione finitima Ierosolimorū penitus arcebat̄. cū
 factiōe diuine legis. tū maxie cōstitutiōibus & decretis Adriani
 ita ut ne

ita ut ne decelsiori qdem prospectu. eminus eis saltē paternum solū pphanis obtutibus liceret īpicere. Aristopellus hystorographus ista prosequit̄. Ita factū est. ut ciuitas post īteritū iudai ce gētis. incolis mox in eā peregrine nationis cōfluētibus. pmutatis ciuibus etiā ipsa Helia appellaret̄. ex cognōto Imperatoris Helii Adriani. Et ut in romanorū ius tota cōuersa ritum pariter i mutaret ac nomen. Cap. vii.

Citur ex gētibus ut inibi cepit ecclia cōgregari. prius post Episcopos ex circūcissione. sacerdotiū ciuitatis illius accepit Marcus. Cūq; iā refulgētibus in modū clarissiorū fideorū ecclesiis. ubiq; terrarū uigēte etiā per omne genus hoīum fide qua cūcti pariter in saluatore ac dnm̄ nostrū Iesum Cristū integre & constanter crediderāt. ille totius bonitatis emulus demon utpote ueritatis inimicus. & salutis humane hostis ppetuus. oīa molimina contra dei eccliam uersās. q̄ prius externis eā psecutiōibus & hostilibus obpugnauerat. nūc malignis q̄busdā uiris & deceptoribus reperitis. ītestino bello eā quaterē niti. Scilicet ut fraudulēti fallacēq; hoīes nostre religiōis simulato tātū noīe induti. fideliū quidem si quos forte psuasionis sue fraude deciperēt. pessūdarent. Ignorantes uero fidei nrē misterii. peruersis & feralibus suis gestis uel assertionibus īpeditos. a desiderio uere fidei & salutis lōgius submouerēt. Igit̄ hūani generis deceptor ātiquus. post menādrum quē supra retulimus Symonis successorē. uelut quādā bestiā bino ore sibilantē. binisq; linguis diabolica uenena uibrantē. Saturninū quendā Anthiochie genitū & basilidē Alexandrie ortum pduxit. Quorū uterq; suis ī regiōibus officinas īpie ac deo īiuse cōdidit disciplie. Et qdē ī oībus pene Saturninū eadē q̄ Menandri cōmentatū esse significat Hyreneus. Basilidē uero pretextū mystice doctrine īmensū tetendisse m̄tis impie cogitatū. dū pdi giosa fabularū figm̄ta sibimet cōplacerēt. C. viii.

[Ed de contra multi admodū ecclesiastici uiri pro ueritate fortiter stare. ac scriptis quoq; & assertionibus uera ratione subnixis. p apostolica & ecclesiastica traditione certa re. ut ex librorum monumentis etiam posteris ad cauenda hereticorū uenena

7

hereticorum uenena munimen & subsidiū preberet. E quibus peruenit ad nos liber celeberrimus scriptoris id tēporis Agrippe castoris confutationē basiliadis ualidissimā continens. per que uersutia & calliditas uiri ad decipiendū nimis apta detegit. Deniq; cū publicaret eius archana. dixit eū de euangelio quidē quatuor & uiginti cōmentarios condidisse. Prophetas uero sibimet nūcupasset quosdā .Barchabā. & Barchob. aliosq; qui nūquā extiterint. Quos ipse tamē cōstituerit sibi. ac Barbaris uocabulis ut eēt appellatio ipsa terribilis noīarit. Docere etiā eum refert. immolata absq; ullo respectu consciētie degustāda. & sine scrupulo atq; indifferēter fidē negandā psecutionis tēporibus. Sectatoresq; suos ad morē Pythagoricū docuit quinquēnio silere. Addit alia quoq; nō pauca quibus secte huius errorē penitus a se deprehēsum & cōfutatū esse declarat. Sed & Hyreneus scribit coeuū tēpore & moribus memoratorū fuisse Carpocratē quendā. supstitionis alterius qui gnostici appellantur uocabulo abscentia conficōto auctorē. qui sane prestigia Simonis magi. nō ut ille clam. sed publice ac palā tradebat. Et uelut pro sūmis atq; optis studiis. laudē cōfessā ac publicā de nefariis artibus a deceptis auditoribus reqrebat. et magicas tenebras in luce publica perorabat. De amatoris dūtaxat somniis que immissis ademoniis parhaedris aliisq; similibus fraudibus. Deq; his consequenter doceri oportere omnem hoīem decernebat. q ad perfectionē sui misterii uel potius sceleris cuperet puenire. asserens nō aliter unumquēq; effugere posse mūdi huius principes uel decliare. nisi p huiuscemodi facinora sua cuiq; nefaria debita soluerētur. His igit ille totius boni emulus utēs sue malignitatis ministris. tā eos q post fidē ab his decipiebāt rapiebat ad tenebras sēpiternas. quā illos qui nec dum crediderant tanquam hec esset nostre religionis infamia submouebat a fide. dum execrabilem horum hominum uitam ipsam cristianorum professionem audiens quisq; uitaret. Nec aliunde tunc suspitio de nobis tanquam de uere impiis & incestis fuerit exorta. Qua adfereretur illicitis plebem nostram stupris & promiscue habitis in matribus ac sororibus pollui atq;

pollui atq; execrandis infantidii dapibus funestari. Sed non in longū durauit infamia. ubi se ipsa cepit ueritas aperire. Quinimo & clarius ac splendidius inlucelcente uita nostrorū. extinguebatur continuo superstitiosi caligo figmenti. Et singulis q̄bulq; sectis que aduersum ueritatem exorte fuerant. euanescentibus uel in multifidas ac multiformes species diffluentibus proficiebat. & extollebatur in dies. solus uere & catholice ecclesie splendor. nulla temporū uarietate fucatus. Quod castimonia sui ac puritate. & diuine conuersationis gloria per omne genus hominū sapientia; doctrina; fide & actibus refulgebat. Etenim ipso cōfessum tēpore quo ceperat. obprobrii huius flāma resticta est. Permanit autē apud singulorū mentes ueritas. que suis sēp uiribus nitens cōuincit & arguit fallitatē. nec passa est adulterino maledictorū fucō. ecclesie castitatem pudicitiaq; lacerari. In tantū ut ex illo ad nostra usq; tempora nullus tam seue mentis extiterit. qui honestatem & castimonia plebis nostre. ore sacrilego concinnatis macularet obprobriis. Sed ad romanos & ad grecos ad scytas & barbaros. & ad ipsas pene in ultimis orbis partibus reconditas nationes intantū suauis odor de ecclesie gestus. & diuinum quiddā respirans sacte conuersationis aura peruenit. intantum ad aures omniū ac mētes felix xpianorū fama peruecta est ut omne hominū genus legibus & superstitionibus patriis derelictis: ad fidem se cōuerteret cristi. Omnisq; barbaries genuina feritate deposita. ad Iesum Cristū concurreret. & disceret ab eo quia mitis est & humilis corde. Extiterunt preterea per diuinam grām uiri ea tempestate eruditissimi. q̄ probabiliter & sufficienter obscena hereticorū cōmenta conuincerent. & quid uera fides in ecclesia catholica castitatis haberet ostenderent. Inq̄bus Egesippus celeberrimus habebatur. qui integerrimā traditionē apostolice predicationis simplici sermone conscriptam. in quinque libris memorie tradidit. Vbi & de suis ipse temporibus aliquanta commemorat. & de quibusdam qui simulachra collocauerāt talia quedam scribit. Quibus inquit templa. imo potius sepulchra fecerunt. sicut etiam nunc uidemus. Ex quibus est unius

Antinous seruus

Antinous seruus Adriani Cesaris . cui agones annui celebrantur qui Antinoi appellatur nostris adhuc temporibus instituti. Nam & ciuitatem condidit eius nomini Antinoum . & tēplū ei & sacerdotes instituit ac prophetas. Sed & Iustinus fidelissimus nostre philosophie sectator . & in grecoꝝ disciplinis eruditissimus. scribens ad Antoninum Apologeticum pro nostra religione librum. horum meminit ita dicēs. Non mihi uidetur absurdum meminisse in his etiā de Antinoo. q̄ nuper certum est quē omnes timore principis quasi deum colere ceperunt. Cū bene nouerint quis qualisue pauloante fuerit . & unde duxerit genus. Idem quoq; ipse etiā iudaici belli qđ tūc gerebatur memoriam fatiens. talia quedam refert. Etenī in hoc qđ nunc geritur iudaico bello. Barchochabas p̄iceps iudaice factionis . christianos solos nisi negarēt Cristū tanq̄ blasphemos ad supplicia rapi iubebat. In quibus libris etiam de conuersione sua quam habuit a gentili philosophia. ad uere religionis fidem. q̄ non absq; probabili rōne & examinato iudicio ad hec conuersus sit. hoc modo scribit. Nam & ego ipse inquit sectis platonice institutus. audiens infamari Christianos. & uidens eos impuidos ad suscipiendam mortem atq; omne supplitium tollerandum. cōsiderabam q̄ impossibile esset in malitia eos & in libidine cōuersari. Quis enim aliquando uoluptuosus & luxuriis deditus & qui humanis carnibus uesci delicias putet . mortem libenter amplectitur ? quo scilicet ipsa confestim careat . pro qua infamari maluit uoluptate. Quinimmo uiuere perpetuo si liceret & latere iudicia. in hoc magis operam daret . nedum semetipsum statute ac professe morti studeret offerre. Sed & idem ipse uir scribit Adrianum principem susceptis a Sereno Graniano clarissimo uiro preside litteris. in quibus de cristianis percontabatur . rescripsisse . q̄ non esset iustum cristianos nullius criminis reos . absq; iudicio legibusq; puniri . Simul & exemplum epistole ipsius subicit . continentis hunc modum. Ca. viii.

e Xemplum epistole imperatoris Adriani ad Minutium Fundanium proconsulem Asię . Accepi litteras ad me scriptas a decessore

scriptas a decessore tuo Serenio Gratiano clarissimo uiro:& non placet mihi relationem silentio preterire. ne innoxii perturbentur & calumniatoribus latrocinandi tribuatur occasio. Itaque si euidenter prouintiales huic petitioni sue adesse ualent aduersum cristianos ut pro tribunali eos in aliquo arguant: hoc eis exequi non prohibeo. Precibus autem in hoc solis & acclamationibus uti eis non permitto. Etenim multo equius est si quis uolet accusare te cognoscere de obiectis. Si quis igitur acculat & probat aduersum leges quicquam agere memoratos homines: pro merito peccatorum etiam supplitia statues. Illud me hercle magnopere curabis. ut si quis calumnie gratia quenquam horum postulauerit reum in hunc pro sui nequitia supplitiis seuioribus uindices. Ca. x.

u Erum Adrianus post hec uicesimo & primo anno sui principatus diem obiit. Et Antoninus cognomento pius romanum suscepit Imperium. Huius primo anno Telesphorus annis undecim sacerdotio in urbe Roma administrato uita decessit. & Higinus episcopatus sorte romane suscepit ecclesie. Verumtamen Hireneus refert Telesphorum martiro uitam finisse. simul indicans Higinu episcopi temporibus Valentinum autorem ualentiniane heresis extitisse. & Cerdone quemdam erroris illius principem quem postea Marchion secutus est eosque uno tempore Rome sed & diuersis impietatibus efferbuisse. Scribit autem ita.

Cap. xi.

n Am Valentinus uenit romam sub Higinu. Inualuit autem temporibus. Pii & ad Anicetum usque durauit Cerdo uero qui ante Marcionem fuit & ipse sub Higinu: qui erat in urbe Roma ab apostolo nonus episcopus uenit Qui tamen aliquando quidem quasi penitens & errorem confitens excusabat. aliquando rursus occulte. interdum etiam publice impietatem docebat. In quo conuictus a cetera fraternitatis arce. Hec autem dixit Hireneus in tertio aduersus hereses libro. In primo autem libro nihilominus de Cerdone hec dixit. Cerdo uero a sectatoribus Simonis impietatis sue occasionibus sumptis romam uenit sub Higinu ibique docuit quod his que a lege & prophetis predicatus est

predicatus est deus. non esset ipse pater domini nostri Iesu cri-
 sti. Quia ille quidem notus esset . hic autem ignotus est. Et il-
 le iustus. hic autem bonus. Cui succedens Marcion ponticus ab-
 sq; reuerentia ulla blasphemans. auxit doctoris insaniam . Idem
 quoq; ipse Hyreneus in mensum profundum Valentini erroris
 de materia & ceteris ualidissime coarguit. Et serpentis in modū
 cecis semetipsum latebris obtegentem. in lucem protrahit ac de-
 nudat. His adiungit & de Marco quodam quem dicit Magicis
 artibus imbutum adprime enituisse. De cuius prophanis super-
 stitionibus & archanis non tam sacris quam sacrilegis & multi-
 cis misteriis ita scribit. Etenim quidam eorum thalamum con-
 struunt. & nefarium quoddam initiandi celebrant genus. tanq̄
 secretis quibusdam carminibus ac uerbis. non tam sacris quā
 execrabilibus eum qui introducitur. consecrantes . Spiritua-
 les nuptias aiunt esse que faciunt . instar uidelicet superna-
 rum coniugationum . Adducentes uero eos ad aliquam aquā
 & baptizantes. hec super eos proferrūt uerba. In nomine aiunt
 ignoti patris omnium. & in ueritate omnium matre. & in eo qui
 descendit in Iesum. Alii uero ebraica nomina ad pauorem au-
 dientium super eos quos initiant. terribiliter oblocuntur . Hec
 defectatoribus Marci Hyreneus scribit. Quarto autem episco-
 patus sui anno cum decessisset Iginus . romane ecclesie sacerdo-
 tium Pius suscepit. Apud Alexandriam uero Marcus. tertio
 decimo anno episcopatus sui Eumenide defuncto. Qui Marcus
 cum decem annis sacerdotium ministrasset. Celadioni post obi-
 tum suū ecclesie gubernacula dereliquit . Pius uero i urbe roma
 qundecī annis i sacerdotio expletis Aniceto post se tradidit sedē
 Cuius tēporibus Egesippus refert semetipsum romam uenisse
 & permansisse inibi usq; ad Eleutherii qui post Anicetum sub-
 rogatus est epātum. Quibus tpribus simul florebat Iustinus
 i habitu philosophi. diuinum predicans uerbum & fidei nostre
 rationem tam scriptis uolumibus quam uiue uocis asserticē de-
 fendens . Qui & aduersum Martionem scribens . commemo-
 rat de eo. quod adhuc superesset eo tempore quo scribebat .
 Deniq; ita ait

Deniq; ita ait. Marcion uero quidam ponticus qui hodieq; sup
 est. docet homines alium credere esse deum maiore conditore
 deo. Hec ille hominibus ingerens. & demonibus adiutoribus
 utens. multis blasphemare persuasit ut negarent creatorem om
 nium deum ipsum esse patrem cristi. sed alium quendam
 qui quali maior hoc esset; & tamen omnes sectatores eius cri
 stiani appellantur. Ita nimirum sicut omnes communi uocabu
 lo cum diuerse sint secte. philosophi nucupantur. Sed & post
 pauca nihilominus dicit. Est autem & nobis liber aduersus om̄s
 hereses compositus. quem si uultis decurrere dabimus. C. xii.
 h Ic autem ipse Iustinus scribit etiam contra paganos uo
 lumen inlignae. Sed & alios libros pro nostra religione.
 in quibus ad Antoninum principem qui cognominatus est Pi
 us sermonem dirigit. Scribens & ad senatum. In urbe etenim
 roma maxime consistebat. Deniq; in uno ex his libris. etiam
 de semetipso uolens quis uel unde esset ostendere. hoc modo
 scribit. Imperatori Elio Adriano Antonino Pio Cesari augusto
 & uerissimo philosopho. & Lutio philosophi Cesaris proprio fi
 lio. ac Pii adoptiuo. amatori sapientie. & sacro senatui. atq;
 omni populo romano. pro uiris ex omni genere hominum cō
 gregatis. & iniusto odio laborantibus. ac non digna patientibus
 Iustinus Prisci filius Bacchiadis ex urbe neapoli Palestie. unus
 pro omnibus hoc defero postulat. Sed & interpellatus idem
 Imperator in asia ab his qui uario iniuriarum genere affligēbā
 tur. tale rescriptum ad uniuersos asie promulgauit. Ca. xiii.
 i Mperator Cesar Marcus Aurelius Antoninus Au
 gustus Armenicus. pontifex maximus. tribunitie po
 testatis quindecies. consul tertio. uniuersis simul plebibus Asie
 salutem. Ego quidem non ambigo etiam ipsis diis cure esse ne
 qui noxius lateat. Multo enim magis ipsis conuenit punire
 eos qui sibi immolare nolunt. quam uobis. Sed uos confirma
 tis eorum quos persequimini sententiam quam de uobis habēt
 dicentes uos impios & sine deo esse. Vnde & optabilius ha
 bent & animam ponere pro deo suo. & mortē libenter amplecti
 quam uobis

quam uobis talibus adquiescere . & in uestre religionis iura cō
 cedere . De motibus autem terre qui uel facti sunt uel etiam
 nunc fiunt absurdum non erit in errorem uestrum iusta com
 monitione solari. Quoniam quidem cōperi q̄ in huiuscemodi
 rebus ad illorum inuidiam cōmunes casus transfertis. in quo
 illi quidem maiorem fiduciam accipiunt apud deum. Vos autē
 in omni tempore de talibus ignoratis . ceteros quidem deos
 negligitis . Cultum uero immortalis dei quem cristiani colūt
 expellitis & deturbatis. usq; ad mortem cultores illius obser
 uantie persequentes . Super quibus plurimi exprouintis iudi
 ces. etiam uenerabili patri nostro scripserant . Quibus rescrip
 tum est ab eo. ut nihil omnino molestie huiuscemodi homini
 bus generarent. nisi forte arguerētur aliquid aduersum Romāi
 regni statum moliri. Sed & mihi ipsi de his quāplurimi retule
 rūt . Quibus ego paternam secutus sententiam pari modera
 tione rescripsi. quod si quis persistit huiuscemodi hominibus absq;
 ullo crimine mouere negotia . ille quidem qui delatus pro hoc
 nomine fuerit absoluitur. etiam si probatur id esse q̄ ei obicit
 cristianus. His autem qui crimen obtendit. reus pene ipsius quā
 obiecit existat. Proposita epheſi publice in cōuētū Asiae. C. xiiii.

Ec ita gesta esse testatur etiam Melito episcopus ecclesie
 h Sardensis. ī eo libro quem ad Imperatorem Verum pro
 fide nostra ac religione conscripsit. Quā tempestate etiā Ani
 ceto romane ecclesie presidente . Policarpum romā uenisse atq;
 habuisse sermonem cum ipso Aniceto de pasche die Hyreneus
 refert. Sed & alia quedam de eodem Policarpo scribit. que mi
 hi dignum uidetur corpori huic nostre narrationis inferere. Ter
 tio igitur libro aduersus hereses. hec de eo cōmemorat Hyre
 neus . Policarpus inquit qui non solum ab apostolis eruditus ē
 neq; solum conuersatus est cum his qui dnm uiderant. sed ab
 ipsis ordinatus est Smyrneorum ecclesie episcopus. Quē nos
 quoq; in prima etate nostra uidimus . Diu etenim permansit
 in uita & lōgeua etate perdurās nobilis uiuēdo. sed & moriēdo
 nobilior extitit

nobilior extitit . quippe qui uitā martyrio termiāuit. Docebat autem semper & ea que ab apostolis ipse didicerat . & ecclesie hoc tradebat que sola uera ducenda sūt . Quorum testes sūt omnes ecclesie que in Asia constitute . sunt& hii qui per tempus etiam nunc in Policarpi successione perdurant . Multo autem uerior & fidedignior . hic auctor ecclesie est . & ueritatis testis .quam Valentinus & Marcion & ceteri peruerse mentis homines. Qui etiam sub Aniceto romam perrexit. & multos ex supradictis hereticis ad ecclesiam dei conuertit . Hanc solam predicans tenendam esse ueritatem. quam ipse sciret se ab apostolis suscepisse. quam & tradebat ecclesie . Et sunt adhuc etiā nunc qui audierunt ab ipso. q̄ Ioannes apostolus discipulus dñi apud Ephesum. cum balneas lauandi gratia fuisset ingressus & uidisset ibi Cherinthum. exiuisse continuo & discessisse nō lotus dicens. Fugiamus hinc. ne & balnee ipse corruat. ī quibus Cherithus lauat ueritatis inimicus. Idem etiam Policarpus Martiōi aliquando cū occurrisset dicenti sibi agnosce nos. respondit agnosco . Agnosco primogenitum Sathane. Tanta tūc apostoli atq; eorum discipuli in religione cautela utebantur. ut ne uerbi quidem communionem cum aliquo eorum qui a ueritate deuiauerant habere paterentur. Sicut & Paulus dicit. Hereticum hominem post unam & alteram correptionem deuita. sciens quia peruersus est huiusmodi & peccat. cum sit a semetipso dampnatus. Extat & epistola Policarpi ad philippeneses scripta perualida. Ex qua formā fidei eius ac predicationis si quis forte salutis sue sollicitudinem gerit . capere potest . Hactenus Hyreneus Policarpus uero in ipsa epistola quam ad Philippeneses scripserat. utitur testimoniis de prima Petri epistola. Sed enī Antonino qui Pius cognominatus est uicesimo & secundo anno principatus exacto . Marcus Aurelius Verus & Antoninus filius eius. cum Lutio fratre succedunt. Quo in tempore Policarpus maximis persecutionibus Asiam quatentibus . uitam martyrio finiuit. De quo plane necessarium duximus memorie tradere maxime

7.

tradere maxime . cū scripta extet eius epistola ex persona ecclesie Smyrneorum ad Ponti ecclesias data que de martyrii eius beato sine designat . Cuius exemplum infra scriptū est. Ecclesia dei que est apud Smyrnam. ecclesie dei constitute apud Phile molium . & omnibus qui ubiq; sunt sanctis ecclesiis catholicis misericordia & pax & caritas dei patris & domini nostri Iesu christi multiplicetur. Scripsimus uobis fratres de martyribus & de beato Policarpo . qui uelut signaculo quodam martyrii sui finē persecutioni posuit. Et Paulo post describentes etiam ceterorum martyrum agones . talia quedam scribunt. deterrere & enim uolentes inspectantem populum. nunc flagris usq; ad interiora uiscerum martyres laniabant . ita ut abdita corporis & que natura in archanis locauerat nudarentur Nunc autem marinas coeleas que conchilia uocant . & acuta queq; fragmenta indorsum suppinatis martyribus substernebant . In quibus omne tormenti genus & pene speciem consumentes . ad ultimum deuorandos eos bestiis exponebant. Sed in his precipue designatur uir fortissimus effloruisse Germanicus nomine. qui p gratiam diuinam & meritum uirtutis . metum corporee fragilitatis exclusit . Volente namq; proconsule persuasionibus agredi uirum . & obicere ei prime etatis florem. debere eum sui met ipsius miserationem capere . Ille nihil moratus . sponte dicitur preparatam sibi bestiam prouocasse . ueluti tardantes in crepans penas . & iniq; huius uite ultro uelocē expetisse discessū Verum cum ex huius tam insigni morte . stuporem cepisset adstantis populi multitudo. & totius cristianorum gentis mirari uirtutem de contempnenda morte cepissent . conclamant omnes . Tolle impios . Policarpus requiratur . Sed cū ex acclamatione grauis perturbatio fieret . Cherinthum quendam natione frigem . nuper de suis regionibus aduentantem . accidit primo quidem bestias ceteraq; tormenta sponte lacescere . de hinc fractis animis cedere . ad ultimum etiam salutem segnitia perdere Que

perdere. Que res eum ad martyriū procatia potius & temeritate quam deuotione profulisse declarat. Ipse namq; se iudici ingesserat uictus. Itaq; exemplum euidentis omnibus dedit. cautius in rebus talibus & circumspectius agendum. quia nō temeritas. sed fides & modestia coronatur. Cap. xv.

f Ed de his quidem talia gesta sunt. Insignis autem uir Policarpus primo quidem cum audiret uulgus in se adclamationibus excitatum. in nullo penitus motus est sed mansit inpauidus. Tranquillus namq; erat moribus. & serenus aspectu. Qui cum in eadem ciuitate uelut interritus permaneret. adquiescens tamen deprecantibus se familiaribus suis. ad agrum quendam ciuitati proximum secedit. atq; ibi cum paucis die noctuq; nihil aliud quam in orationibus permanet. pro pace ecclesiarum que ubiq; sunt supplicans deo. qđ ei facere in omni uita sua moris perpetui fuit. Sed is in oratione positus. ante triduum quam comprehenderetur. uisionem uidet per noctem cervical capitis sui flammis esse consumptum. Cumq; euigilasset post uisum. interpretatus est astantibus somnium suum. Dixitq; procerto se ob cristum per ignem uite exitum sortiturum. Imminente igitur questione. rursus fratrum caritate compulsus. commigrauit ad alium locum. Quo non multo post inquisitores eius ingressi. correptis duobus pueris. & altero ex his uerberato. per inditium eius ad Policarpum perueniunt. cum iam declinaret dies. Et ingressi. ipsum quidem offendunt in superioribus quiescentē. Vnde cum posset facilis ei transitus esse ad alteram domum. noluit dicens. Volūtas domini fiat. Quin immo & cum comperisset adesse comprehensores suos. in occursum eis progressus. leto admodum uultu ac placido compellare uiros cepit cum ingenti oris gratia. ita ut illi mirarentur & stuperēt. quid tantum studii fuerit. ut uir illius grauitatis & honestatis. in tam longeuā etate. & tāta uite auctoritate positus. perquiri

positus . perquiri & comprehendi sit iussus . Sed ille nihil mo-
 ratus . continuo apponi mensam hostibus quasi hospitibus iu-
 bet . atq; epulas largius ministrari . unius hore ab eis spatio
 orationis gratia impetrato orabat . Igitur tanta dei gratia re-
 pletus . ut admirarent omnes qui aderant . & ipsi qui ad com-
 prendendum uenerant peniterent . q̄ tam honestum uirum
 ac deo dignū . & ipsa etate uenerabilem . rapere iuberentur ad
 penam . Et post aliquanta eadem scriptura uerbis ipsis talia
 coniungit ex ordine . Postea uero quam finiuit orationem .
 memoriam fatiens omnium quoscunq; nosse potuit . maiorū
 minorumq; . nobilium & ignobilium . & totius catholice eccle-
 sie que per orbem terre est . Instante iam hora progreditur
 & alino sedens . ad ciuitatem ducebatur . Cum esset dies ma-
 gni sabbati . pergenti occurrit ei prefectus pacis herodes no-
 mine . & pater eius Nicetas . Qui leuantes eum secum in ue-
 hiculū . persuadere sedulo conabantur dicentes . Quid enim
 mali est dicere deum Cefarem & immolare . & decetero ui-
 uere securum . Hec ille primo tacitus audiuit . sed ubi per-
 sistebāt . ait ad eos . Quid multis opus est . Facturus nō sum
 qđ dicitis . At illi postea quam nihil se profecisse senserunt .
 indignatione commoti . cum contumelia eum uehiculo detur-
 bant . ita ut pedem lederet preceps actus . Sed quasi nihil
 fuisset iniurie . tota alacritate contentus . pergebat ad stadi-
 um quo duci fuerat imperatus . Cum uero tumultus ingens
 instadio ex ingressu eius fuisset exortus . uox e celo delapsa
 est . Fortis esto Policarpe . & uiriliter age . Sed auctorem qui-
 dem uocis uidere potuit nemo . auditus tamen ad plurimos
 uenit . Interea animatur ad furorem tumultus populi . u-
 dentes quia Policarpus introducitur . Cumq; eminus a pro-
 consule interrogaretur si ipse esset Policarpus . se esse confi-
 tetur . Ergo inquit habeto etatis tue reuerentiam . & parce
 ultime senectuti tue . Iura fortunā Cefaris . gerēs de prioribus
 penitudinem &

penitudinem . & conclama etiam tu . tolle sacrilegos . Tum Policarpus toruo uultu ad populum qui instadio residebat aspiens . eleuata ad celum dextera . cum gemitu proclamauit & dixit . Tolle sacrilegos . Sed insistente proconsule & dicente iura fortunam Cesaris . & dic in cristum conuitia . & dimitto te . Policarpus adhoc . Octoginta inquit & sex annis seruius ei . & nihil me lesit unquam . quomodo possum maledicere & blasphemare regem meum . qui salutem mihi dedit ? Cumq; rursus uehementius urgeretur ut fortunam Cesaris iuraret . si hanc inquit iactantiã queris ut ego fortunã Cesaris iurem . & qui sim ignorare te simulas . omni libertate audi a me quia cristianus sum . Si uero etiam rationem uis cristiane religionis accipere statue diem & audi . Proconsul dixit . Suade hoc populo . Policarpus ait . Tibi quidem respondi . Docemur enim principibus & potestatibus his que a deo sunt honorem deferre . eũ scilicet qui religioni non sit contrarius . Populo autem furenti satisfacere non est meum . Proconsul dixit . Bestias habeo paratas . qbus subitieris . nisi cito penitueris . At ille respondit . Adhibeantur . Nobis enim immobilis stat sententia . nec possumus de bono ad malum perpenitudinem commutari . Melius autẽ erat si hii mutarentur ad bona . qui perseuerant in malis . Tum proconsul inquit . Igni te faciam consumi . si tibi bestie contempnende uidẽtur . nec propositi recipis penitudinẽ . At ille . Ignẽ minaris inquit hũc qui admomentum incenditur . & paulo post extinguitur . quia ignoras futuri iudicii ignem eternum . qui ad perpetuas penas preparatus est impiorum . Sed quid moraris Adhibe utrum uoles . Hec & multa alia his similia dicens Policarpus . confidentia simul & letitia replebatur . ita ut alacritatem uultus eius . responsionumq; constantiam proconsul maximo stupore miraretur . Misso igitur curione ad populum iubet uoce maxima protestari . Policarpum tertio confesum cristianum se esse . Quo audito uniuersa multitudo tam gentilium

9

tam gentiliū quam iudeorum Smyrnenſium ciuitatis . cum ingenti furore adclamabant. Hic eſt totius Aſie doctor . & pater criſtianorum . noſtrorum autem ſubuerſor deorum . Ipſe eſt qui multos docet ne imolent . ne ue adorent deos . Et poſt hec uerba adclamabant philippo munerario . ut leonem policarpo dimitteret . Qui reſpondit non ſibi licere . quia iā editionis ſue munus expleſſet . Tunc illi omnes pariter conclamare . ut policapus uiuus arderet . Oportebat enim uisionem eius quā de ardente ceruicali uidit impleri . Que cū dicto citius gererentur . iſtis populis ligna uel de balneis uel de publicis quibuſq; locis & ſarmenta congregantibus . precipue iudeis ardentius in hoc ex more feruentibus . cum omni uelocitate extructus eſt roguſ . Tum depositis ſenior indumentis . ac zona reſoluta . calciamenta quoq; pedibus temptabat educere . que nunquā niſi a religioſis quibuſq; fide & deuotione ſemetipſos inuicem preueniētibus reſolui conſueuerant . Ita namq; in oī etiam reliqua uita ſua uenerabiliter ab omnibus colebatur . Vt ergo expedita ſunt que ad ignem pertinebant . cum eum uellent rogo impoſitum etiam clauis affigere ait . Siſtite me . Qui enim dedit mihi ignis ferre ſupplitiū . dabit ut & ſine clauorum affixione flāmas immobiliter perferam . Tum illi omiſſis clauis . uinculis uſi ſunt ſolis . Quibus poſt tergum manibus reiunctis . uelut electus aries & ex magno grege aſſumptus . acceptabile holocauſtū omnipotenti oblatuſ eſt deo . has preces etiam in ipſa paſſione dicitur profundens .

Cap. xv .

Eus dilecti & benedicti filii tui Ieſu criſti pater . per quem tu agnitionem ſuſcepimus . Deus angelorum & uirtutum . & uniuerſe creature . ac totius iuſtorum generis . qui omnes coram te uiuunt . Benedico te qui me in hanc diem perducere dignatus es . ut particeps exiſterē martyrum . & calicis criſti tui . in reſurrectionē uite eterne aīe ac ſpiritus dei mei per incorruptionē ſpiritus ſancti . i quibus ſuſcipiar i cōſpectu tuo hodie . tāq; ſacrificiū pingue & acceptabile . ſicut preparati & preſignati ita & feciſti .

Verus es tu

Verus es tu. & sine mendatio deus. Propterea & in oībus laudo
 te. & benedico te. & glorifico te. p̄ eternū deū & pontificē Iesum
 cristū dilectū filium tuū. per quē. & cum quo tibi in spiritu s̄c̄to
 gloria est nunc & īfinita secula. Et cum amē insonuisset. &
 oratione completa subitiunt ignem homines ignis eterni igna-
 ri. Cūq; flamma ingens reluxisset. uidimus miracula omēs nos
 quibus ea deus uidere concessit. Ex quibus & quāplurimi a do-
 mino ad hoc referuati sunt. ut adnuntiarent ceteris que uiderūt
 Flamma etenim in modum camere curuata. specie quasi ueli
 nauis uento sinuati. supra corpus martyris stetit. Quod cor-
 pus in medio positum. non erat ut caro ardens. sed tanquā si
 aurum aut argentum in fornace candesceret. Tūc preterea odo-
 rem naribus haufimus. tanquā turis icensi. uel preciosissimi fra-
 grantis unguenti. Ad ultimum uidentes scelerum ministri igni
 corpus non posse consumi. iussere propius accedere confectōrē
 & corpus cui ignis cesserat. mucrone transfodere. Quo facto
 tam largus profusus est sanguis. ut restingueret rogam. Popu-
 lus autem miraculi stupore descessit attonitus. erga electos dei
 tam insigni eius fauore perspecto. Hic est ergo admirabilis &
 electus temporibus nostris magister apostolicus. & prophē-
 ticus Smyrneorum ecclesie sacerdos. Qui omne uerbum q̄
 locutus est. & impletum est. & implebitur in futuro. Sed ille
 emulus totius bonitatis. & aduersarius omnium iustorum. post
 quam uidit quod & pro martyrii gloria & pro uite egregie uir-
 tutibus coronatus est. & per mortem premia immortalitatis in-
 deptus. satis agere cepit. ut reliquias eius ad sepulturam nostris
 desiderantibus nemo concederet. Instigabatur ergo Niceta he-
 redis pater. frater autem Dalce. adire iudicē. & petere ab eo ne
 humanum concederet corpus. ne forte inquit relinquentes il-
 lum qui crucifixus est. cristiani hunc colere incipiāt. Iudeis ma-
 xime ista machinantibus. qui & nostros intentis oculis obserua-
 bant. ne eum flammis adhuc ardentibus raperent. Ignoran-
 tes miserrimi. q̄a neq; xp̄m aliquando possumus derelinquere
 qui mortem

qui mortē pro totius mundi salute sustinuit. neq; aliū quenq; colere q; uerū deū & q; solus colēdus sit nouerius. Martyres uero tāq; discipulos domini diligamus & ueneremur. quasi itegrā fidē magistro seruantes & domino. quorum nos quoq; infide & per seuerantia caritatis optamus esse participes. Vbi autē uidit centurio tam obstinatam iudeorum contentionem. positum in medio ipsum corpus exussit. & ita nos postmodū ambusta ossa preciosissimis gemmis cariora. & omni auro probabiliora per ignem facta collegimus ac sicut cōueniebat ex more cōdidimus. Quo in loco etiam nunc prestāte domino sollēpnes agimus celebresq; conuentus. Maxime quidem in die passionis eius. Sed & cum eo eorum memorias qui prius passi fuerant celebramus. ut sequentium animi adprecessorum uiam exemplis insignibus susci tentur. Hactenus de beato Policarpo. Cum quo etiam alii duo decim ex Philadelphia uenientes. apud Smyrnam martyrio consumati sunt. Sed in eadem epistola continebatur etiam de aliis quam plurimis eiusdem temporis martyribus intexta narratio In quibus refertur post Policarpum. q; etiam Metrodorus quidam ex Martionis heresi presbiter igni sit traditus. Inter ceteros autem qui per idem tempus martyres extiterunt famosissimus inibi refertur quidam Pionius nomie. Cuius per singulas interrogationes responsum cōstantiam. & profide nostra ad populum orationes. quāq; apud iudices interritus sēper astiterit docens & disputans etiam in ipsis tribunalibus. utq; his qui in persecutione titubauerant. cohortationibus suis ad consurgendum dexteram dederit. & in carcere positus qualiter ingressis ad se fratribus animos ad martyriū tollerantiam roborarit. quos ue etiam ipse pro martyrio tulerit cruciatus. utq; sit clauis affixus. & ardenti rogo superpositus. & ut in his beatum uite fecerit finem. Si quis uult plenius scire ex illa que a nobis de antiquis martyribus scriptura composita est plenius discet. Post hec etiam aliorum apud Pergamum Asię urbem martyrum gesta referuntur. Carpi cuiusdam & Papii. & Agotonice optime femine aliarumq; multarum que pro beatis confessiōibus

pro beatis confessionibus martyrio coronate sūt. Cap. xvi.

c Vm quibus & uir mirabilis de quo paulo superius fecimus mentionem. Iustinus cū secundū iam librum pro religionis nostre defensione conscriptum. temporis illius iudicibus obtulisset. remunerationē lingue fidelis & erudite martyrii munus accepit. quodam philosopho Crescēte nomine cane tam professione quam moribus. dolos uiro insidiasq; tendente. Quoniam quidem sepe cum eo disputans. auditoribus mediis. non solum obtinuerat eum. uerum & uehementius ueritate sibi suffragante confuderat. Vnde & uictorie sue palmā martyriū percepit a domino. Hoc autē ita futurum. etiam beatus ipse uerus philosophus ueritatis in ea defensione quam ab eo conscriptam supra diximus. aperte sicut erat futurum prophetica mente predixit his uerbis. Nam & ego inquit ipse Rome ab aliquo horū quibus pro ueritate obsisto insidias me esse passurum spero baculo aut claua feriendū. Certe uel acrescente hoc. nō philosopho sed philocōpo. idest non amatore sapientie. sed amatore iactantie Neq; enim dignum est philosophum nominari eum. qui de his que nescit publice protestatur. & cristianos sine deo esse & impios dicit. ad gratiam & libidinem eorum quos in errore positos ipse maioribus laqueis erroris iuoluit. Si enim ignoratur ab eo cristi doctrina. & ea arguit que ignorat. nequissimus est. & imperitis multo nequior. quia imperiti uel idiote obseruant ne disputare audeant de his que ignorant. & de illis testimoniū perhibere que nesciunt. Si uero legit que apud nos scripta sunt & aut non intellexit eorum uirtutem aut intellexit quidē. sed dissimulat. ne & ipse suspectus habeatur intalibus. multo nequior & detestabilior iudicandus est. qui imperiti uulgi captans fauorem. ueritatis ac pietatis quam probat hostis existit & proditor. Nam & proposuisse me ei sciatis quedam. ex quorum responsionibus nihil scire conuictus est. Et intantum sunt uera que dico. ut putē uobis etiā q̄stionis habite iter nos disputatiōes allatas. Ex qbus aptissime dignoscit̄ q̄ nostra sūt p̄itus ignorare. Si uero nec dū uenerūt hec ad notitiā uestrā. paratus sū rursum uobis audientibus

uobis audientibus disputare. Hec sunt beati Iustini uerba . in quibus secundum ea que predixerat. per Crescētis insidias martirio consumatus est. Tatianus quoq; uir eruditissimus impri- ma etate sua cum magna admiratione oratoriam docēs. ex qua & non parum glorie quesierat. postmodum ad nostra studia se conuertens. libros etiam ipse aduersum gentes dignos memorie dereliquit. in quibus Iustini meminit his uerbis. Sed & admira- bilis inquit uir Iustinus. satis recte prosecutus est . similes istos dicens esse latronibus. Et post aliquanta cū de philosophis que- dam dixisset. addit etiam hec. Crescens deniq; ille qui obsedit urbem magnam in puerorum quidem stupris omnes preibat in pecunie autem cupiditate nullo inferior erat . Mortem uero cum ceteris contempnendam suaderet. ipse tam pessimā de ea opinionem gerebat. ut Iustinum tanquam ultimo malo trade- ret morti. pro eo quod ueritatem predicans . uoluptuosos & de- ceptores philosophos arguebat .

Cap. xvii.

i Dem quoq; Iustinus priusquam propriū desudaret. aliorū qui ante se martires extiterūt describens agones. in priō defensionis sue libro. talia quedam refert. Mulier ait quedam coniuncta erat uiro turpi. que & ipsa prius turpiter uixerat. Hec postquam cristi precepta cognouit. pudica effecta uiro quoque pudicitia persuadebat. suggerens ei scriptum esse in cristianorū preceptis eternas imminere penas his qui pudicitiam in uita sua iustitiamq; contempserint. Sed ille in eadem obscenitate persi- stens. actibus iam suis alienam a se fatiebat uxore. Quippe cum nefas esse mulier estimaret. in eius mariti contubernio perma- nere. qui nature lege contempta. nouas uias libidinis exquirebat. Statuit igitur repudiare iura coniugii. Sed propinquis interueni- entibus. & de mariti emendatione pollicentibus. compulsā est in eius rursus cōsortio residere. Verū ille post hec Alexandria pro- fectus. cum turpius agere atq; inceste uite maiora nuntiaretur augmenta quesisse. mulier ne ultra in coniunctione eius manēs particeps incesti hominis haberetur. libello ei repudii dato di- scedit . Tum ille egregius maritus. quem gaudere oportuerat q̄ in tantum

de hō Iustino .

Cristos neglis .

q̄ in tantum uxoris sue castitas profecisset .ut non solum ni-
 hil turpe committere. sed ne mariti quidem patiēter ferre tur-
 pitudinem posset. a quo emendationem refutante pro castimo-
 nie amore discesserit. nouo criminis genere pro castitate accusat
 uxorem. Cristiana inquit est. Et illa quidem libellū tibi optulit
 Imperator. ut primo permetteretur ei rem familiarem ordinare
 tum deinde responderet obiectis. quod & indulxisti. Verum ma-
 ritus cum mulierem non posset arguere in Tholomei cuiusdam
 exitiū qui magister mulieris in cristiana religione fuerat tali ar-
 te conuersus est . Amicum habebat centurionem quendam
 huic persuadet ut percōtaretur a Tholomeo si Cristianus esset.
 Hoc tantum Tholomeus tanquam amator ueritatis . nequa-
 quam gloriam sue professionis occultans percontanti Cristia-
 num se esse confessus est . Hunc continuo centurio in uincula
 coniecit. & multo tempore squalore carceris maceratum ad ulti-
 mum Vrbitio iudici obtulit. A quo simili modo hoc solum in-
 terrogatus est Tholomeus. si esset cristianus. Qui rursus tanti
 boni tibi conscius diuinam religionem pretulit. & de Cristi ma-
 gisterio ac totius boni institutionibus. publica confessione testa-
 tus est. Qui enim negat quod est. sine dubio culpabile iudicat }
 esse quod negat. Continuo igitur post confessionem ab Vrbitio
 duci iubetur ad mortem. Lutius autem quidam Cristianus uir
 uidens tam temere datam sententiam. ait ad Vrbitium. Quid
 queso cause est q̄ neq; adulterum. neq; corruptorem. aut homi-
 cidam uel latronem. raptoremq; aut alterius cuiuslibet facinoris
 reum. sed tantum pro noīe Cristiani q̄ hoc se uocabulo confes-
 sus est nuncupari. ad mortem duci hoīem precepisti? Non sunt
 hec digna pio Imperatori. nec sapiētissimo puero filio eius. neq;
 sacro senatui que agis o Vrbiti. At ille nihil aliud inquirens ait
 ad Lutium. Videris mihi & tu Cristianus esse. Cūq; Lutius res-
 pōdisset hoc plane sum. etiam ipsum Vrbitius duci pariter ius-
 sit ad mortem. Ille gratias ago iquit q̄ me nequissimis dominis }
 absolutum. ad bonum & optimum patrem. & regem omnium }
 deum remittis. Sed & tertius quidam pari mō libertate usus
 pari queq;

pari quoque sententia punitus est . Post hec illa Iustinus adnexu
it ex ordine . que paulo ante retulimus . Idest & ego inquit spe
ro me ab aliquo horum quibus pro ueritate obstiti . insidias esse
passurum . Et cetera . Cap . xviii .

Lurima autem scripta nobis hic uir studiose monimenta dere
liquit . quibus erudite eius anime ac diuinis dedite disciplinis in
dicia colligamus . In quibus emolumentum plurimum inuenire pos
sint . hii qui amore doctrine & scientie gerunt . Extat igitur eius
liber hic de quo superius memorauimus ad Antoninum qui di
cebatur Pius & filium eius . ac senatum . pro nostra religione con
scriptus . Sed & secundus nihilominus defensionem nostre fidei con
tinens . quem scribit ad successorem superscripti principis Antoni
num uerum . cuius tempora nunc cepimus explicare . Sed & alius li
ber est aduersum paganos . in quo de singulis uel nostris uel gre
corum philosophis conferens . disputationem latissimam conscripsit .
Ibi etiam de natura demonum disserit quedam . que his inferere lon
gum est . Sed & alius liber est aduersum paganos qui super scri
bitur confutatio . Est alius eiusdem monarchica . quem non solum
de nostris libris sed & de grecorum uoluminibus texuit . Est &
alius qui superscribitur psalter . Et alius uelut in subnotationis mo
do de anima in quo diuersas questiones inseruit ex his que apud gre
corum philosophos agitantur . Quibus contradicendum se repro
mittit . & suam de his sententiam in illius responsionis uoluntate pro
laturum . Composuit etiam dialogum quasi cum iudeis . quem apud eph
esum cum Triphone hebreorum nobilissimo doctore habuit . In quo
exponit quomodo ipse per diuinam gratiam ad credulitatem uel fidei
perductus sit . cum prius imensum studium erga philosopho
rum gesserit disciplinas . perquirende ueritatis amore detentus
Simulque refert de iudeis . quod aduersum ecclesiam christi insidiis
feralibus agant . & pro his in simulat Triphonem dicens . quia non
solum non penitistis pro his que a uobis male gesta sunt . sed &
uiros aptos ad hoc elegistis de ierosolimis . & misistis per omnem ter
ram . qui circumirent & dicerent . impiam heresim surrexisse christia
norum . simul & criminosa quedam diffamarunt aduersum nos . Quo
scilicet per hec

*de libris Jo. Justinij
repositis.*

scilicet per hoc ignorantes quicq; deterriti . consortia nostra uitarēt . In quo non solū uobis ipsis . sed & aliis obpropria fingēdo causa mortis extitistis . Scribit autē q̄ usq; ad sua tēpora . prophetie gratia ī ecclesiis floruit . Sed & apocalipsim Ioānis apostoli esse dicit . Prophetis etiā quibusdā utitur testimoniis ad Triphonē . conuincēs eū de his . q̄ iudei absiderint hec descripturis & abstulerint . Sed & multa eius alia apud quāplurimos fratru ferunt . que ita probabilia ac digna aueteribus iudicata sunt ut Hyreneus ex ipsis inueniat assumere & in quarto aduersum hereses libro . de his hoc modo scribere . Et bene inquit Iustinus in eo uolumine quē aduersū Marcionē scribit persecutus ē dicēs . quia ipsi dnō nunquā adquiescerē . si aliū deū diceret preter oīum creatorē . Et iterū in q̄nto eiusdē operis libro dicit . Et optime inquit Iustinus affirmat . quia ante aduētū dnī nunquā ausus est sathanas blasphemare deū . Quippe qui nōdū cognouisset dāpnationē suā . Hec autē necessario nobis de opusculis Iustini dicta sint . ad īquisitionē librorū eius studiosos quosq; fideles prouocantibus .

Cap. xviii.

Citur octauo anno supradicti p̄cipis Aniceto undecimo anno episcopatus sui defuncto . successit Soter . Apud Alexandriam uero Celadion quatuordecim annis ministrato sacerdotio Agrippinum successorem reliquit .

Cap . xx .

Pud antiochiā uero Theophilus per idē tēpus sextus ab apostolis . ecclesie pontificatū tenebat . Vbi quartus post Heronem fuerat Cornelius Post quē quito gradu Heros successerat

Vnc etiā Egesippus de quo supra memorauimus . īsignis habebatur . & Dionisius Chorinthiorū episcopus . Sed & Pinitus nobilissimus apud Cretam in episcopis fuit . Philippus etiā & Apollenaris . & Melito . Musanusq; & Modestus . & precipuus Hyreneus . quorū omniū ad nos usq; apostolice fidei & sane doctrine preclarissima monimenta perlata sunt .

Ca. xxii.

X quibus Egesippus in quinto cōmentariorū libro . ubi sententiā sue fidei plenissima cū adstructione designat . indicat hoc etiā q̄ cū ad urbē romā pergeret . plurimis per loca

singula epis

3

auctoritatem magni nois acquirere. secundum scripture huius prauam intelligentiam getuebat. Quippe cuius hec erat heresis ut affirmaret terrenum futurum esse cristi regnum. et quia erat uentri & gule ac libidini deditus. ea futura decernebat. que sibi propria libido dictabat uentris & eorum que sub uentre sunt incitamenta. cibis. potibus nuptiis. predicabat explenda. Et ut aliquid sacratius dicere uideretur. legales agebat festiuitates rursu celebrandas. & hostias carnales iterum iugulandas. Hyreneus uero secretiora ipsius heretici in primo operis sui libro publicauit. Que inde dilcat. siqui plenius scire uult. Cap. xxviii.

¶ Ed & alia heresis que appellatur Nicolaitarum. per pauco tempore tenuit. Cuius etiam in reuelatione Ioannis mentio facta est. Isti Nicolaum unum ex illis qui cum Stephano ab apostolis constituti sunt diaconi auctorem se habere iactabant. Sed Clemens alexandrinus in tertio libro Stromatum hec de eo scribit. Pulchram iquit ualde hic uxorem habuit. & post ascensionem domini & saluatoris nostri cum increparetur ab apostolis tanquam de zelotipie iniuria. productam in medium uxorem suam si quis eam uellet habere permisit. Ex qua occasione isti consequens putauere. ut secundum hoc factum uel dictum Nicolay. unusquisque carne sua in quo delectaret abuteretur. Et obtinentes dictum uel factum simpliciter uel innocenter. absque ulla reuerentia promiscuos nunc & illicitos concubitus expetunt. hii qui sub illius nomine sectam sibi proprie libidinis assumpserunt. Mihi autem comptum est Nicolaum nullam prorsus agnouisse mulierem. preter eam quam in matrimonio acceperat. Cuius etiam liberi. femine quidem usque ad ultimam senectutem casta uirginitate durauerunt: filius autem ipsius sanctitatem incorrupti corporis custodiuit. Que cum ita se habeant. constat illud quod in medio apostolorum pro zelotipie suspitione produxit uxorem ex contemptu uitii uel libidinis gestum. quo per hec continentem se ostenderet eius rei quam nimie putabatur expetere. continentem magis quam expetendam carnis edocens uoluptatem. Quoniam quidem nolebat ut opinor secundum saluatoris preceptum duobus dominis seruire. libidini et deo

Samarite. Saducei. Pharisei. Sed & alia quāplurima scribit. de quibus ex parte iā pro locorū oportunitate insuperioribus memorauius. Differuit autē & de euangelio secundū hebreos & sirios. Et quedā etiā de lingua hebraica disputauit. & iudaicarū traditionum meminit. per que indicat se ex hebreis ad fidē cristū uenisse. Verū & hic ipse & Hyreneus. & omnis antiquorū chorus. librum attitulatū sapiētie Salomonis dixerūt. sicut & prouerbia. Et cetera. De apocriphis uero cū ageret aduersus quosdam hereticos. corrupta in his quedā ac falsata esse perhibuit. Cap. xxiii.

f Ed ueniendū nobis est tandē ad beati Dionisii cōmemorationē Corinthiorū ecclie epī. cuius eruditione & gratia quā habebat in uerbo dei. fruebātur non hii populi solū quos regendos acceperat. sed & procul positi. quibus per eplās presentiam sui reddebat. Extat deniq; eius ad lacedemōios scripta de catholica fide. in qua & de pace atq; unanimitate florentissime edocet. Et alia ad Atheniēses. in qua ad euāgelii credulitatē inuitat & cōcitāt segniores simul & arguit quosdā uelut pene prolapsos a fide. cū epūs eorū Publius fuisset martyrio cōiūatus. Sed & Quadrati qui Publio martyri successerat in sacerdotio meminit. simul & memorat. qđ labore eius & industria reddiuius quidam in eis calor fidei reparatus sit. Et illud in eadem designat epistola. qđ Dionisius Ariopagites qui ab apostolo Paulo istructus credidit xpō. scđm ea que in apostolorū actibus designātur. primus apud Athenas ab eodē apostolo epūs fuerit ordinatus. Fert & alia eius epistola ad Nicomediēses. i qua heresim Marcionis ipugnat. & eccliaſtice fidei regulā mirabili ratione cōstituit. Scribit & aliā ecclie Gortinēsiū ceterisq; simul ecclesiis Crete. i qua episcopū ipōrū Philipphū uelut magnis uirtutibus & optimis studiis predictū ptestat. Dicit autē ab hereticorū cōiuiis abstinēdū. Scribit & aliā ecclie Amastrenorū. ceterisq; cū ea Pōti ecclesiis. in qua Bachilidis & Helpirti meminit. tanq̄ q eū cohortati sint ad scribendū. Et multa in ea ex diuinis scripturis explanat. simulq; episcopi eorum mentionē facit nomine Palmee. Sed & denuptiis & castitate plurima cōmemorat. Et ex quocūq; lapsu resurgentes & cōuertentes se

Quomodo. Ariopagites

conuertentes se a peccato. etiã si ab heretica peruesitate resiliant
 suscipi iubet. Coniūgit̃ & his alia eius eplã ad Gnosios. in qua cõ
 monet & deprecatur ep̃m eorũ Pynitũ. ne grauiã honera discipu
 lorũ ceruicibus superponat. ne ue fribus necessitatẽ cõpulle calti
 tatis inducat. in quo nonnullorũ periclitetur infirmitas . Ad que
 rescribẽs Pynitus Dionisio sententiã quidẽ cõsiliũ melioris amplex
 titur. Simulq; obsecrat eũ. post illa que prius scripserat robustio
 ris iã & ualidioris cibi decetero scripta trãsmittere. quibus adme
 liorẽ profectũ ecclie sue populus aleretur. ne sēper cibo lactis in
 herẽtes. paruulorũ uitã in corpore iã senescẽte perdurẽt. Simul &
 recte fidei sue insignia. & sollicitudinẽ quã erga curã plebis expẽ
 dit. eruditionisq; ac sapientie & uerbi diuini. in hac eplã Pynitus
 nobis uelut in quodã speculo uiuentẽ sui dereliquit imaginẽ .
 Dionisii aut̃ fertur & alia ad romanos data ad ep̃m Soterem. In
 qua instituta antiquus tradita in ecclia romana custodiri libẽter
 aplexũ. se his indicat uerbis. A principio nãq; moris est iquit no
 bis om̃s fratres uariis iuuare beneficiis. multisq; ecclesiis que sũt
 per diuersa terrarũ loca cuncta quibus indigẽt destinare. Singulo
 rum quoq; necessitates in oĩbus cõsolari. Sed & permetalla fra
 tribus relegatis. que usus poscit prebere . Hec ab initio romane
 ecclie facere moris fuit. a patribus sibi huiuscemodi institutiõẽ
 dimissa. & semp̃ integre custodita. Beatus uero ep̃s uester So
 ter. non solũ seruauit que patres tradiderãt. sed & auxit in meli
 us. Qui nõ tantũ factis que usus corporalis poscit ipartit. uerũ
 & adueniẽtes fratres clemẽti satis & mitissimo cõsolatur alloquo
 & tanq̃ Pium se ac religiosum patrẽ singulis exhibet. In hac ipã
 scriptura meminit etiã epistole Clemẽtis ad corinthios scripte. si
 gnificãs uetere instituto & antiqua consuetudine semp̃ ipsã epi
 stolã lectã esse in ecclia. Deniq; sic dicit. Beatã iquit duximus ho
 diernã dominicã diem. in qua legimus epistolam uestram quã &
 semper ad nostri cõmonitionem legimus. sicut & illam priorem
 aclemente ad nos scriptam. Idem adhuc ipse de epistolis suis tã
 quam falsatis a quibusdam. hec scribit. Epistolas enim quasdam
 fratribus rogantibus me scripsi . quas tamen apostoli sathane
 zizanũs repleuerũt

zizaniis repleuerūt. quedā auferentes alia autē addentes. quibus
ue repositū est in iudicio dei. Quid autē mirū si dnica uerba scē
scripture falsare conati sūt. qui uilia hec que nos scripsimus cor
ruperūt. Fertur adhuc & alia preter istas Dionisii ad Chrisopho
rum fidelissimā sororē scripta. in qua cōueniētes uel sexui uel mē
sure eius rōnabiles ei diuini uerbi exhibuit dapes. Sed de Dio
nifio satis dictum . Cap. xxiii.

Theophili uero quē Antiochie ep̄m supra diximus. ferunt
tres institutionū libri ad Autolicū scripti. Et alius aduersū here
sim Hermogenis. in quo & testimoniis utitur de reuelatione Io
ānis. Sed & alii extant eius institutionū uariarū libri. Igitur ea tē
pestate hereticis per oēm locū zizanorū modo pura uerbi dei se
mina maculatibus. & areas aplice doctrine adulterina admixtione
fedantibus. ex oī parte sacerdotes dn̄i uelut uigilātes agricolae. ex
cutere eorū & expurgare mala semina nitebant. & tanq̄ solliciti
pastores . insidiantes lupos gregibus Cristi . clamoribus simul
infectionibusq; repellere. cōmonendo fratres. instruēdo. scribē
do etiā longe positis. Ipsos quoq; interdū sicubi corā deprehēdis
sent cōminus perurgendo. & uerborū lucta ac disputationū certa
mine prosternendo. Alii etiā posteris cōsulentes. questiones eorū
& peruersas obiectiones. editis cōmētariis cōfutando. Inter quos
& Theophilus de quo nunc loquimur. non ignobili aduersū eos
idest aduersum martionē indicatur ex his que legimus disputa
tione cōgressus. Huic igitur septimus ab apostolis in Antiochene
ecclie sacerdotio. Maximus successit. Sed & Philippus quē Gor
tinenfis ecclie ep̄m supradiximus. nobile etiā ipse monimētū ad
uersū Martionē dereliquit. Similiter & Hyreneus . Cap. xxv.

Agnificentius autē ceteris Modestus . qui oīs ipsius de
ceptiones & fallacias reuēto quo uelabāt nequitie tegmine
denudauit . Cap. xxvi.

Elito quoq; Sardensis antistes ecclesie . & Appollenaris
apud Ierapolim eccliam regens. celeberrimi inter ceteros habe
bant. Qui & Impatori Romano apollogeticos similiter libros
pro nostra fide luculentissime cōscriptos porrexerūt. Horū quāta
relicta sint

reliſta ſint monim̄ta que ad nr̄am uſq; notitiã peruenerũt. infra
 oſtẽditur. Melitonis de paſca libri duo. De optima cõuerſatione
 liber unus. Sed & de prophetis. De ecclia. De die dn̄ica. De fide
 hoĩs. De ſigm̄to. De obediẽtia fidei. De ſenſibus. De aĩa & cor-
 pore & mente. De lauacro. De ueritate. Item de fide. De genera-
 tione Criſti. & de prophetia eius. Item de aĩa & corpore. De ho-
 ſpitalitate. Itẽ liber qui dicit̄ clauis. De diabolo & reuelatione Io-
 ãnis. De deo corpore induto. Et poſt oĩa liber ad Antoninũ Ve-
 rum. In libello ſuo de paſca. tẽpus quoq; quo ſcribit inſinuans ita
 dicit. Sub Sergio inquit Paulo procõſule Aſie. quo in tẽpore Sa-
 garis martyrio coronatus eſt. q̄ſtio ingens oborta eſt apud Lau-
 ditiã de paſca. quibus diebus hec ſcripſimus. Huius etiã ipſius li-
 belli mentionẽ facit Clemens Alexãdrinus in opere ſuo ubi de
 paſce rõne ſcribit. q̄ ſe dicit ex occasione huius ipſius libelli qui
 Amelitone prius editus fuerat ſcribere. In eo autẽ libro quẽ ad
 Impatorẽ ſcribit. talia quedã memorat illis tẽporibus aduerſum
 nos geſta. Quod nũquã inquit factũ eſt. nunc perſecutionẽ pa-
 titur genus pioꝝ. Effugantur undiq; nouis decretis per omnem
 Aſiã promulgatis. Impudentes nãq; hoĩes & calũpnioſi qui ra-
 pere aliena deſiderant. occasione accepta impialiũ preceptorum .
 more predonum die noctuq; craſſantur & diripiunt innocentes
 Et poſt aliquãta iterũ dicit. Et ſi quidẽ te iubente hoc faciunt. bo-
 num credamus quicquid Iuſto Impatore iubente committitur
 Sed & nos libenter ferimus mortẽ quã a te cognofcimus inro-
 gari. Sed hoc eſt ſolũ qd̄ te obſecramus. ut ipſe prius miſtros p-
 teruitatis huius requiras. & ſi ate mãdate ſũt iſte quas inrogãt
 mortes. ipſe diſcutias. Si uero tuã quoq; cõſciẽtiã preceptũ iſtud
 tam imane & tã barbarũ latet. obſecramus ne nos deſpicias &
 patiaris religioſos ciues tam publico latrocinio iugulari. Et iterũ
 poſt aliquãta addit etiã hec. Etenim philoſophia hec qua nos uti-
 mur. primo quidẽ florebat apud Barbaros. Introducãta eſt autẽ
 etiã Romane ueſtre cõuerſationis Auguſti tẽporibus. Ex quo &
 regni ueſtri ſublimius culm̄ aſcẽdit. obſeruantie huius auſpitiis
 eleuatũ. Cuius imperii feliciter propagati. tu felix ſucceſſor exiſtis
 & traditum tibi

& traditū tibi feliciter seruas una cū filio. Propter quā & simul ti-
 bi cū Imperio traditū nrē philosophiē ritū pari religione custo-
 di. uelut qui ingressu suo partibus suis causā prosperitatis intule-
 rit. & fidē que cū ipsius Augusti felicitatibus adoleuit. integram
 tu quoq; nunc regnans illibatāq; conserua. Quia nec ipsi Au-
 gusto in ingressu eius uel iprocesso triste aliquid accidit. Sed &
 contrario leta oīa. & oīa magnis successibus plena. obsecrantibus
 deū sūmū pro Imperii eius statu religionis huiusce cultoribus.
 Nec quisquā principū nisi Nero solus & Domitianus. nequam
 hoīm suggestionibus aduersati sūt dogmati nostro. Ex quorū tē-
 pore accidit nos falsis calūpniis infamari. Sed illoꝝ errorē qui ex
 ignorātia uenerat. emendauerūt patres tui. qui frequētibus post
 modū decretis. aiaduenterūt in eos qui auderēt molestie aliquid
 huiusmodi cultoribus inrogare. In quibus auus tuus Adrianus
 & ad alios quidē multos iudices. precipue tamē ad Fundaniū pro
 cōsulē Asiē. hoc litteras dedit. Pater uero tuus tecū pariter Ro-
 māi regni apicem regēs. oībus quē generaliter ciuitatibus. maxie
 tamē Adlatriſſeos & ad Theſſalonicēses. & ad Athēiēses. p̄ his
 mittit edicta. Te uero multo magis eandē credimus seruare sen-
 tentiā. imo & multo clementius confidimus prouisurū. tanq̄ qui
 uere philosophiē & pure religionis amator existas. Hec & multa
 alia nobiliter ab eo scripta in libello de quo memorauimus infe-
 rūtur. In his autē que & de explanatione scripturā scribit. quasi
 iprefatione enumerat. que sint uolumina ueteris testamenti que
 in canone debeāt obseruari. Quā partē scripture. indere his ne-
 cessariū puto. Melito Onesimo fratri salutē. Quā quidē frequē-
 ter me rogasti pro studio quā habes erga uerbū dei. ut excerptam
 tibi testimoniā ex lege & prophetis de saluatore & de fide nostra.
 simulq; indicē qui sit ordo uel numerus ueteris testamēti uolu-
 minū. Postulata libenter expleui. sciens quā sit in te discēdi studiū
 uel quāta fidei deuotio. & ut eterne uite desiderio nihil prepōis
 Scias ergo perrexisse me usq; ad orientis locū. ubi predicationis
 nostre cepit exordiū. & ubi gesta sūt illa oīa que legūtur scripta
 ibiq; diligēter de oībus explorasse. que essent ueteris testamēti
 uolumina. Ibi igitur que cū oī iuestigatione cōpi hec sūt. Moysi
 libri quinq;

libri quicq; Genesis. Exodus. Numerus. Leuiticus. Deuteronomiū
Tum deinde Iesus naue. Iudicū. Rut. Regnorum libri quatuor.
Paralippomenon libri. ii. Psalmi Dauid. Salomōis proueria. que
& sapiētia. Ecclīastes. Cantica canticorū. Iob. Prophete aut. Isaias.
Hieremias. Duodecim prophetarū liber unus. Daniel & Ezechiel.
Esdras. Ex his ergo & Eglogas tibi. idest excepta testimonia in
sex libris digesta transmisi. De Melitōis monimētis ista cōperimus

a Pollenaris uero cū multa a multis habeantur. Ca. xxvii.

ad nos tamen ista sūt que uenerunt. Apollogeticus liber
ad predictū Impatorē scriptus. Et aduersū paganos libri quinque;
De ueritate libri duo. Et quos postmodū edidit aduersū Catafri
gas. Montanū scilicet. & pseudo prophetissas eius. q tūc primum
deuianāi arecto itinere exordiū sumpserant. Ca. xxviii.

f sed & Musani cuius ī precedētibus fecimus mētione. fert

libellus multa elegātia scriptus ad quosdā fratres. qui de
clinauerant ad heresim que dicitur Encratitarū. tūc nuper exor
tā. Cuius auctore extitisse Tacianū sermo asserit. illo ipso de quo
insuperioribus memorauimus beato Iustino testioniū dante. cu
ius eū & discipulū ferūt. De quo tam Hyreneus in priō libro cō
tra hereses hoc refert. A Saturniō iqt & Martiōe descēderunt
hii q uocāt Encratite. nuptias refutātes q̄ adeo antiquus īstutute
sūt. & subtiliter accusātes illū q ab initio masculū & feīam ad re
stitutionē huāni generis fecit. Sed & ab aīalibus abstinēdum pre
dicāt. īgrati existētes deo. q̄ hec huāis usibus p̄creauit. C. xxviii.

c Ontradiciūt etiā plurimū hoīs saluti inimici. Et hoc nūc in
uētum est ab his qbus Tatianus qdā auctor extitit. & hu
iuscemōi blasphemias ītroduxit. Qui fuit qdē adiutor Iustini. sed
dōec cū ipō fuit. nihil tale sēire p̄didit. Postea uero quā ille mar
tyr effectus ē. abscedit se ab ecclesiis. doctoris adrogātia tumidus
& elatiōe nimia īflatus. tāq̄ q se ceteris duceret meliorē. pprium
malēs quā a ueteribus traditū docēdi īstituere stilū. seclā qdā iūsi
bilia scdm Valētini fabulas ītroducēs. Nuptias aut & fornicatio
nē corruptionēq; pari iudicās lege. filia Martiōi Saturninoq; con
firmās. De salute uero Adā idubiū deducēda. nouis qōnibus cō
mentatur. Et paulopost idem Hyreneus addit etiam hoc. Nō

Non multo

Non multo aut inquit post. Seuerus quidam supradicte heresi robur adiungens. fometa maxima eius sectatoribus prestitit. unde & magis Seueriani appellati sunt. qui utuntur quidem lege & prophetis & euangelis. sed propria quadam interpretatione scripturarum sensum peruertunt. Obtrebant autem Paulo apostolo. & refutant eius epistolas. Sed neque actus apostolorum suscipiunt. Verutamen prior eorum auctor Tatianus collationem quandam faciens euangeliorum. nescio quomodo composuit euangelium unum ex quatuor quod Diatesseron nominauit. quod etiam nunc habetur a multis. Dicitur autem & nonnulla a sermonibus apostoli permutasse. tanquam qui emendare uelit ordinem compositionisque uerborum. Reliquit autem hic ipse infinitum librorum numerum. Sed ille quem aduersum gentes scripsit liber. ex omnibus scriptis eius precipuus & ualde utilis comprobatur. Sed de his satis dictum.

Fr idem tempus inuenis heresibus ubique pullulantibus C. xxx. & precipue apud Mesopotamiam. Bardesanes quidam uir disertissimus in Sirorum lingua. & uehemens dialeticus. aduersum Martionem. aliosque nonnullos dialogos scribit. quos propria lingua compositos edidit. Sed & plura alia eius extant uolumina. que discipuli eius in grecum uertere sermonem. Erat namque ita potens in uerbo & doctrina. & indisputationibus ualidus. ut plurimos & nobiles uiros habuit sectatores. Est & eius ad Antoninum de Fato potentissimus dialogus. Sed & alia multa scribit que satis utilia & per necessaria persecutionum que tunc erant temporibus extitere. Referunt autem hunc ipsum fuisse primo de Valentini scola. Sed cum magistrum notasset erroris. & ineptas eius fabulas arguisset. uisus est sibi ad meliorem sectam fidei sententiam conuertisse. Nec tamen ex integro ueterum errorum sordes maculaque deposuit. Eisdem uero temporibus etiam romane ecclesie Soter episcopus uiuendi finem fecit.

Explicit liber . iiii . Incipiunt capitula li. v.

Cap. i. Quanti & quemadmodum sub Seuero apud Galliam. pro pietate subierunt mortem. Ca. ii. Ut martyres quamdiu habebant in uita. omnes qui in persecutione lapsi sunt reuocabant. Cap. iii. Qualis Attalo martyri apparuit uisio. Ca. iiii. Ut martyres Hyreneum sua commendatione persecuntur. Ca. v. Quemadmodum sub Marco

sub Marco Aurelio Cesare nostrorū precibus exauditis pluuiā
 prestitit deus . Ca.vi. Enumeratio episcoporū q̄ fuerint ro
 me . Ca.vii. Quod usq; ad illa tēpora perfideles miracula fie
 bant . Ca.viii. Quēadmodū Hyreneus canonē scriptura
 rum diuinarum diffinit.& de .lxx. iterpretibus . Ca.viii.
 Enumeratio sub Cōmodo sacerdotū. Ca.x. De Pantheno
 philosopho . Ca.xi. De clemēte Alexandrino . Cap .xii.
 De epis hierosolimorū . Ca.xiii. De Crodone & Martiōis
 secta . C.xiiii. De pseudo prophetis Catafrigarū . C. xv.
 De Scismate q̄ sublato factū est rome . Ca.xvi. Que de
 Montano & pseudo prophetis ferūtur . Ca.xvii. De Mil
 ciade & scriptis eius . Ca xviii. Quanta etiam Apollonius
 Catafrigas confutando prosequitur . Ca.xviii. Serapionis
 de secta Catafrigarū . Ca.xx. Que Hyreneus contra hereti
 cos apud urbē romam disceptauit . Ca .xxi . Quod rome
 Apollonius martyriū passus est . Cap.xxii. Qui tunc epi
 scopi nobiles habebāt . Ca.xxiii. De pasce questiōe . C. xxiiii.
 De dubitatione que orta est apud Asiā . Ca.xxv . Vt om
 nibus una sententia de pasca cōplacuit . Ca.xxvi. Que de
 Hyrenei scriptis ad nos usq; peruenerūt . Ca.xxvii . Que
 etiā ceterorū qui hisdē tēporibus floruerūt . Ca .xxviii . De
 his q̄ Artemonis introduxerūt sectā. qualis moribus fuerit .
 Ca.xxix. Quo quo pacto sacro scōs libros temerare ausus sit.

Expliciunt capitula . Incipit liber.v.

GITVR Soteri episcopo octo annis in urbe Ro
 ma sacerdotio ministrato. duodecimus ab aplis succe
 dit Eleuterius. septiodesimo anno iperii Antonini
 Veri. Quo in tēpore p̄ multas romani orbis p̄uincias ex adcla
 matiōe & seditiōe uulgi p̄secutiōes aduersū nostros dirissime con
 citate sūt. ita ut multa milia martyꝝ p̄ loca singlā fierēt. Q̄d co
 nicere ex his facile possumus. q̄ ad rerum gestarum memoriam
 conseruandam. litteris mandata reperimus. Et quamuis de hoc
 plenior nobis narratio quam de singulorum martyriis profecuti
 sumus sui

sumus sui sub titulo uideantur exposita. que instructionem pariter doctrine & scientie necessariā non minimā continet. tam̄ que etiā presenti operi competere duximus pauca inseremus emultis Alii nāq; scriptores hystoriarū referant bella. trophea. uictorias magistratuū. ductūq; fortia gesta concelebrēt. mortēq; ciuū aut hoīū narrēt. patriam. coniuges. liberos. diuersis cuncta cedibus confusa describāt. Noster hic sermo quia narrationē cōtinet de his que ad deū pertinēt rebus. absurdū non erit si bella describat. que caro pro aīe salute perpeffa est. & pugnas quas aīa ut celestem patriā recuperaret excepit. si certamia eius referat que p̄ fide ueritatis exegit. in quibus non aduersū mortales milites. sed aduersum spirituales demōes dimicauit. nō pro libertate carnis. sed pro spiritus libertate. Si inquā monumentis litterarū mādemus prelia. que non pro terrarū spatiis. nec prouītiarū possessionibus. sed pro celorū regno & paradisi hereditate peracta sūt. Nō regi mortali imperiū quesitura. sed ab immortalī rege omnium deo triūphorū gloria perceptura. Cap. i.

g Alliarū nobilissime urbes. Lugdunensiū ciuitas habetur & Viennensium. Quas precipiti lapsu preterfluit Rodanus nobilissimus fluuiorū. In his que & quanta erga dei martyres gesta sint supra memoratis Antonini Veri tēporibus. descripta per ordinē ab eis ad ecclesias Asiē & Frigiē fideli relatione transmissa sūt. De quibus ut fides certior habeatur. ipsa scriptorum exempla subitiā. Serui cristi habitātes apud Viennā. & Lugdunū Gallie urbes. fratribus qui per Asiā & Frigiā eandē quam nos redēptionis cristi fidē & specie gerunt. pax uobis & gratia & gloria adeo patre. & cristo Iesu dnō nostro. Et cū nonnulla uelut iprefatione profecuti uiderentur. post aliquāta ita rerum gestarum ordiunt̄ initium. Tribulationis aiunt nostre magnitudinem & gentiliū furorē quem sanctis martyribus intenderunt sicut est enumerare. ne presentes quidē ipsi sufficimus. ne dū scriptura cōprehēdere. Oibus etenī uiribus cōgressus ē inimicus. tāq; q̄ iā p̄ acerbitatē p̄secutiōis aduētus sui ostētaret initia & pro hoc institueret & informaret mīstros suos. aduersus seruos dei om̄e ministeriū sceleris

ministeriū sceleris & crudelitatis explere. ita ut primo domorū
 nobis prohiberet habitatio. Tum deinde usus balnearū. Post
 etiā processus ad publicū. Ad ultimum ne oīno inquolibet loco
 domi forisq; publico priuatoq; uideremur. Sed aderat dei gra
 tia. que fragiliores quosq; nostrorum demanibus eorū eripiebat
 Procedebāt aut in mediū uiri stabiliores colūpnis. qui possint p
 patientiā suā nō solū ferre impetus quos excogitabat inimicus.
 sed & ultro expetere. & spē se oībus uel obprobriorū uel tor
 mentorū crutiatis obiectare. & lacescētibus iam pene tortori
 bus. ipsi adhuc parū putare. pro eo q; morā sibi hāc esse quodam
 modo ad Crīstū festinātibus crederet. Rebus fere ipsis & patiē
 tie uirtute clamātes. quia non sunt condigne passiones huius tē
 poris ad futuram gloriā que reuelabitur innobis. Ferebāt ergo
 fortiter adclamationes aduersū se & probra atq; iniurias populī
 & contumelias eorū laudes suas ducebāt. Sed & uerberari se ab
 eis ac lapidari. & concludi patienter accipiebant. equaminiter su
 scipientes quicquid illud turentis uulgi excogitasset infania. De
 niq; quodā tēpore adstante tribuno & prioribus ciuitatis. pro so
 lis adclamationibus populī correpti & in carcerē trusi sunt fra
 tres. usq; ad presētiam presidis cuiq; adueniēti offerunt. In quos
 ille tanta crudelitate uisus est. ut seuitie eius spē singulas nemo
 possit exponere. Vectius igitur Pagathus unus ex fratribus.
 qui & in deum perfectā caritatē & in hoīes integrā custodiret.
 cuius uita cū esset adolescens ita erat examinata rationibus &
 probata ut etiā grauissimis senibus preferretur. Incedebat enī ī
 oībus mandatis & iustificationibus domini sine querela. Ad ob
 sequia quoq; seruorū dei promptissimus erat. Is cum Zelo diuīo
 & feruore spiritus plenus. tam crudelia seruis dei supplitia uide
 ret inferri. & contra ius fasq; tot penas humanis uilceribus exc
 gitari. indignitatē rei ultra non ferens. poscit se audiri pro ciui
 bus optis qbus nihil impietatis cōmissū pbari poterat locuturū.
 Erat enī & nobilissimus iter suos. & eruditissimus. Verū cū de
 fensionem eius non reciperet obstinatio iudicis. inquit tantum
 ab eo. si esset & ipse cristianus. Utq; cristianū se esse clarissima
 & libera uoce

& libera uoce testatus est. tanq̄ aduocatus inquit cristianorū &
 ipse uinctorū numero sotietur. Sed nihil illi quidē quid dicerēt
 ignorabāt. Ille uero habēs in se aduocatū pronobis Iesum. hoc no
 mine meruit honorari. sācti pres biteri Zacharie qui erga sāctos
 plenitudinē caritatis ostenderat secutus exēplū. Qui & ipse dū
 frībus adest. & defensionē libertatis que in nostra religione con
 sistit exsequitur. dominicū secutus exemplū. aīam suā pro ciui
 bus suis posuit & pro amicis. Et ideo cū hoc pariter uelut disci
 puli fideles Cristi. in regno uenturo sequēt agnū quocūq; uadit
 His igitur optimis & fidelissimis ducibus uisus. om̄is reliquus sā
 ctorū chorus. promti & alacres aīas suas pro fidei libertate pōe
 bant. Aliqui aut̄ impares & infirmiores inuēti. & ad inlate p̄se
 cutionis euehendū pondus iualidi. decē ferme numero lapsu suo
 luctū nobis & ingentē tristitiā reliquerunt. & multos aīos quos
 priorū fides accenderat infregerūt. Vnde & om̄s ualde per terri
 ti sumus. nō propter tormēta que crudelius uidebant̄ inferri.
 sed pro exitu cōfessionis incerto. quia multo nos grauius lapsus
 nostrorū. quā ea que inferebant̄ tormenta cruciabāt. Compre
 hendebātur tam̄ cottidie. quos dignos dominus iudicabat in lap
 sorū numero subrogari. ita ut ex utraq; ecclīa om̄s qui studiosi &
 magni uidebant̄. & quorū labore & industria regebantur ecclīe
 uniuersi pariter tenerētur. Accidit aut̄ etiā seruos comprehēdi
 quorū dā ex nostris paganos. qm̄ quidē publice iussū fuerat req
 ri om̄s & teneri. Quiq; demonis instinctu cū tormēta pertime
 scerent que īferri scīs uidebant̄. monētibus se ī hoc ipso militi
 bus quibus ita fuerat preceptū. cōmenti sunt aduersū nos. uelut
 Thiestealēnas & incesta edippia perpetrantes. & alia que nec
 proloqui aut cogitare nobis fas est. & que ne credere possumus
 aliquādo apud hoīes gesta. Que cū de nobis diffamata fuisset
 in uulgus. horrori maxio & execrationi apud om̄s hoīes esse ce
 pimus. etiā apud eos qui prius aliquid moderatiōis erga nos ser
 uandū esse censebant. Et om̄es simul fremere aduersum cristia
 nos. atq; īsanabili odio furere ceperūt. Tūc uidimus cōpleri illud
 qd̄ a dnō dictū ē. q̄a uēiet tēpus. ī quo oīs q̄ occiderit uos putet
 se obsequium

se obsequiū offerre deo . Post hec iā supra omē narrationis ge-
 nus . & suppliciorū & cruciatuū modū . qui sanctis martyribus
 inferebatur perurgente sathana . quo scilicet etiā illorū confes-
 sione tale aliquid eliceretur a nobis esse cōmissum . in quo omēs
 pari atq; eodē furore persistebant . uulgus . iudex . officiū . milites
 perurgentes precipue Sanctū noīe quēdā diaconum Viennen-
 sem . & Maturū neofitum quidē . sed infide & patientia ro-
 bustissimū . Sed & Attalū pergamenuū ciuē . qui colūna & fir-
 mamentū ecclesie nostre in oībus fuit . & Blandinā feminā . p
 quā cristus ostēdit . qā ea que apud hoīes despecta sūt . & cōtēptui
 habent . in magna gloria apud deū ducunt . & quia caritas eius
 que fragilia sūt per naturā . per gratiā facit esse firmissima . Cū
 enī omīs nos de ea trepidaremus . sed & ipsa eius carnalis dnā
 que erat exnumero martyrū uereretur . ne forte Elandina cede-
 ret intormentis . & pro debilitate corporis uix ad prime confes-
 sionis tormenta sufficeret . tanta tollerantie uirtute firmata est
 ut resolverētur prius & cōciderent carnificū manus . qui sibi pro
 contentiosa iudicis animositate inuicē succedebāt . Deniq; apri-
 ma luce usq; ad uesperā tormenta semp innouātes . ad ultimū
 uictos se confitentur . stupentes quomō in ea spiritus permane-
 ret . cū nihil iam in illa ex corpore supplitio resedisset . Sed illa
 uere beata . ut postmodū nobis ipsa disseruit . quotiens uocē con-
 fessionis emisit . & cristiana sum proclamauit . totiēs noue ui-
 res corpori reddebant . & tanq; ablutis per confessionē dolori-
 bus . iustaurabatur recentior ad agones . Etq; quo magis intellexe-
 rat qd̄ uox pia sensū doloris extingueret . sepius & alacrius cri-
 stiana sum & nihil apud nos mali geritur proclamabat . Diaco-
 nus quoq; Sanctus noīe . etiā ipse supraquā dici potest . & supra
 quā humanā fas erat ferre naturā . acrius insistētibus ministris
 demonū quo aliquid ab eo elicere possent cōfessiōis inlicite . no-
 ua penarum genera pertulit . & que longe substantiam huma-
 ne conditionis excederent . At ille uir deo plenus intantum
 crudelitates eorum risit . & ferinam in questione seuitiam . ut
 nunquam dignatus sit . uel qs esset genere . unde nec domum
 nec patriam

nec patriā . uel nomen saltim suū eis fateri . Sed de his singulis interrogatus nihil aliud in oībus tormentis , nisi cristianū se esse respondit . Hoc mihi nomen , hoc genus & patria est . Aliud inquit omnino nihil sū , quā cristianus . Vnde & incredibilis eos agitabat insania , q̄ tantis penarū generibus consumptis extorquere ei nec professionē quidē proprii uocabuli potuissent . Ad ultimū cādentes laminas eris & ferri erga īguinis loca & delicatiora queq; mebrorū instauratis ignibus adhibent . ex quo carnes quidē eius aduste igni defluebāt . Ipse uero permanebat īmobilis inconcussus . intrepidus . celestibus eternisq; fōtibus qui procedūt de uentre Iesu humanas in se tēperans flāmas . Verūtamē mēbris oībus martyr erat . & toto corpore unum uulnus horrebat . Perit in eo humane forme agnitio . & non solū qui esset . sed & quis esset tormētorū crudelitas ne agnosci posset abstulerat . Cristus tamen in eo solus per martyrii gloriam recognoscebatur . qui per eius patientiā destruebat aduersarias potestates . & suos milites per tollerātie roborabat exemplum . ostendēs oībus quia nihil terribile ē ubi diligitur pater . nil dolosi est ubi fides cristi est . Sed artifices scelerū nequaquā martyris erubere uirtutē . Post paucos etenī dies considerātes q̄ si tumentibus adhuc uulneribus que indignarētur etiā admollissimū manus tactū tormēta rursū inferrent . & denuo mēbra iā putrefacta uexarent . Vnū eduobus fore . aut in sua eū impietatis iura cessurū . aut si intormentis aiām posuisset . terrotē crudelitatis metū ceteris intentandū . Sed hoc longe cōtra quā impii cogitauere cessit . Nam q̄ uix credi ab infidelibus potest restitutū est in primā speciē corpus per secunda tormenta . Et offitia membrorū que abstulerat prima crudelitas . secunda reparauit . ita ut iterata supplitia nō ei iā penā cōtulerint . sed melā . Sed & Blādina quā pauloātē mēorauius . simili exēplo ad supplitia secunda reuocat . Que cum semiuiua pene & in mortis quodā cōfinio posita iteratis fuisset pullata cruciatibus . uelut esompno quodā subito euigilās . īmemoriā future beatitudinis uenit . & uoce constanti tanquā de excelsō edito contionaretur ad populum .

ad populum. Multum iqt erratis ouiri q̄ putatis ifantum uifce
 ribus uelci eos. q̄ ne mutox̄ qdē aīalium carnibus utunt̄. Et sic
 iconfessione pdurās itex̄ numero martyx̄ fotiata retrudic̄. C.ii.
 ¶ Ed poſtea quā p̄ beatorx̄ martyx̄ patiētiā tyrannica eua
 nuere ſupplicia. aliis rurfus diabolus machinis oppugnare
 parat famulos dei. Quo ſcilicet afflictione carceris & penali
 ſqualore cōſumpti. ac ſeptio ut dicūt puncto in neruo pedes cō
 tra quā credi fas eſt diſtenti. in intimo tenebrax̄ loco per oīa pe
 narx̄ genera que furētium ſeuitia excogitare poterat deperirent
 Quāplurimi ergo hoc genere inergaſtulis cōſumunt̄. dnō ſuſci
 piēte eorx̄ huiuſcemōi exitum. q̄bus nec ibi defuit diuine maie
 ſtatis auxiliū. Aliq̄ti etenī ex his qui ſeuiffima tormēta ptule
 rant. nec huāne aliquid medele pmīſi ſunt cōſequi. mix̄ in mo
 dum uirrite dnī cōualeſcere. & ſubitā mētis alacritatē ac deſpera
 tum corporis robur recuperare ceperunt. ita ut cohortatiōe ſua
 ceteros ad patiētiā confirmarēt. & qui ipatientes erāt penarum
 illi magis qui nuper fuerant correpti. & quorum corpora non
 dū torimta ſolidauerāt. illi deniq; erāt q̄ pectoris horrore & cō
 cluſionis tenebris necabant̄. Vex̄ beati Fotini Lugdunēſis epī
 glorioſā martyrii confeſſionē. fas non eſt ſilētio preterire. Qui
 cum nonagenario maior eſſet etate & corpore. utpote illius cui
 inualidus. cetera pene iā mortuus. ſolo martyrii amore uiuebat.
 Ducit̄ autē ad tribunalia. imo potius defertur. ſenio & languore
 reſolutus. Cuius adhuc ſolum aīa ſeruabat̄. ut Criſtus p̄ eā ma
 gnificentius ifragili corpore triumpharet. Statuit̄ interea ſenior
 pro tribunalibus ipie plebis. undiq; clamor attollit̄. hunc ipſū eſ
 ſe inſonāt criſtianum. Tum uero aprefide iterrogat̄. q̄s nā eſſet
 xpianorx̄ deus. Reſpōdit. Si dignus fueris ſcies. Hinc uero cunc
 tos uelut rabies imenſi cuiuſdā furoris inuaſit. ita ut qui prope
 aſtabāt. pugnis. alii calcibus ſubigerēt ſenē. nec etati nec grauita
 ti aliqd reuerentie deferentes. Illi autē qui longius erāt. quicqd
 furentibus teli ueniſſet in manus eminus iaciebant. ita ut unū
 quiſq; ſummi ſibi eſſe delicti duceret. ſi aliqd ifenem ſcleris nō
 intuliſſet. In hoc enim uindicādos deos ſuos eſſe credebāt. Quē
 ſum ſeminecē

cum seminecē proiecissent in carcerē. incōtamiatū paulopost spi-
 ritū reddidit. Per idē tēpus imensa quedā dei dispēlatio procura-
 tur. & mīa ex insperato cristi dñi arte conqritur, quod nūquā
 fere prius a persecutoribus gestū meminimus. Om̄s enī hī qui
 primo cōprehēsi negauerāt fidē correpti tradūtur in carcerē. Et
 quo infelicibus ne solam quidē penalis prestaret exitiū. nō quasi
 xp̄iani iā. sed tanquā homicide & incesti detinebant. habētes mi-
 seri duplicē penā. Quā quidē ceterorū supplitia mitigabat spes &
 corona martyrii Cristi; caritas & facti spūs gratia releuabat af-
 flictos. Istos autē ipsis penalibus cathenis & pondere carceris gra-
 uius cōscientia cruciabat. ita ut uultu ipso & aspectu discernere-
 tur a ceteris. qđ illi producebant de suppliciis leti & diuinū qđ
 nescio in ipsis uultibus preferentes. uincula sua monilia pretiosa
 ducebāt. per squalorē carceris Cristi bonus odor effecti. ita ut ui-
 derētur sibi nō in ergastulo. sed in miro odore thece cōclusi. At
 illi alii tristes. demeris ipsis quoq; cōspectibus horridi. & om̄i tur-
 pitudis deformitate fediores. sed & ipsis gētilibus in multo obp-
 brio expositi erant. tanq̄ degeneres & ignaui. qui fidē perdiderit
 & crimen inuenerit. Et qui xp̄ianorū quidē noīe caruerint homi-
 cidarū tamen penas nō effugerint. Que cū ita geri uiderent ce-
 teri. incredibiliter corroborati sunt. ita ut cōprehēsi absq; ai nu-
 tatione cōstanter nihil aliud quā xp̄ianos se esse faterent. Et cū
 quedā in his locis fuissent longius profecuti post aliquāta iterū
 hoc subiūgit. Post hec iā per diuersas spēs martyrii eorū uelut co-
 ronā quandā uariis floribus cōpositā dominus xp̄us intexens. of-
 ferebat patri. ut ab eo uelut uictores magni agonis. remunera-
 tionē eternorū sumerēt premioꝝ. Nā Maturus. & Sāctus. & Elna-
 dina. & Attalus numeꝝ diebus inumeris milibus gentiū diuer-
 sarū adspectaculū cōgregatis. statuūt in medio arene. Et rursus
 Maturus cū Sancto. tanquam nihil prius gestum fuisset. ad om-
 nia tormentorum & uerberum genera renouantur. certantibus
 omnimodis aduersariis. quatenus eorum patientiam frangerent
 & ab ipso ut ita dicam uertice coronas eorum diriperent insanis
 populi uocibus instigati. Sed illis eo magis animos roborat spes
 uicine iam

uicine iā glorie. quā sibi iā iāq; manu cōtingere & cōrectare dexteris uidebant. Cūq; & supplicioꝝ genera. & spectaculoꝝ iā pene tempus fuisset abſūptum. nec moueri ullatenus a ſententia ualuiffet. cū etiā ſelle ferree ſuperpoſiti. cōſumptā uerberibus carnē ignis ſubter miniſtratus exureret. Ad ultimū infatigabiles martyru ſpūs ferro celis ceruicibus effugarunt. Blandina uero religata ad ſtipitē atq; in crucis modū diſtēta. beſtiis pabulū preparatur. Que tamē in ligno pendens uultu interrito & ſatis leto orationē fundebat ad dn̄m. qua & ſibi cōſtantiā. & ceteris agonis ſui confortibus perſeuerantiā precaret. Et facile uota ſpabat implenda. que propriis iuuabat exemplis. Simul & illud edocens. q̄ paſſionū xp̄i confortibus certū ſit etiā glorie eius donāda eſſe cōfortia. Sed cū nulla ex beſtiis corpus eius auderet contingere. de poſita de ligno ruſū reuocat ad carcerem. aliis adhuc agonibus preparanda. ut per multas uictorias caput quidē tortuoſi ſerpētis attereret. fratru uero aīos ad tollerantiā concitaret. per hoc q̄ ipſa in paruo & fragili corpore tot certaminibus permaneret in uicta. & per ſingulos agones diſcederet coronata. Cap. iii.

a **T** talus quoq; populi uocibus poſtulat. Erat enim ualde nobilis. Et q̄ cunctis nobilius eſt. uir optie conſciētie. & in fide xp̄i per oīa exercitia ſemp martyr. Cūq; circumactus fuiffet in amphiteatrū. titulo ſe precedēte in quo ſcriptum erat. Attalus xp̄ianus Fremere in eum uulgi iſanientis furor uehemētius cepit. Sed cum preſidi indicatū fuiffet eſſe eū romane ciuitatis uirū. iubet eum cū ceteris in carcerē recipi. ſimul & ad Ceſarem refert. eiufq; ſentētiā quid de eo iuberet expectat. Vex̄ iter moras poſiti in carcere nō iſfructuoſum ſibi tempus tranſire patiuntur. ſed uigore animi & alacritate fidei ſue. eos qui iſfirmiores uidebant animabant. Et ipſi nōdum martyres cohortationibus ſuis martyres plurimos faciebant. Ex quo magnum gaudiū matri naſcebatur eccleſie. uidenti ſuos filios qui pene iam decidiffet in mortem uidebantur. per hos reparari ad uitā. & monitis eoz multi qui iam negando uelut aborſum quoddam effecti fuerāt quaſi iterum parturiebantur. & Criſtus in eis iterum formabat Docebant enī

Docebantur enim ab his quia deus non uult mortem peccatoris. sed ut conuertatur & uiuat. Igitur cū a Cesare rescriptū fuisset. ut persistentes quidem punirentur. negantes autē dimitterentur. Die quodam celeberrimo in quo ex omnibus prouitiis coeuntes nundinas apud nos agere solēt. in ipso frequentissimo conuentu tribunal ascendens. preparari sibi iudex cristianos. & introduci ad suppliciorum pompam prebendam cunctis qui ad erant iubet. Rursum itaq; cruces. rursum pene. rursum tormenta reparantur. Et si q forte ciues romāi reperti sūt. hos plecti capite decernit. Ceteros uero bestiis tradi. Ingens tamen ab omnibus gloria Christo conferebatur pro his qui ante negauerāt. & dimitti neq; negantes potuerant. Nunc uero cū negatibus uenia prestaretur in confessione persisterent. & deperditionis grege reuocati in numero martyrum iungerent. Igitur cum erga lupradictos questio haberetur. Alexander quidam genere Frix. medicus disciplina. uir religiosus & prudens. & uite ac morū probitate cunctis carus acceptusq; amore dei cōcitatus. cū adisteret tribunali. nutibus ortabatur ad confessionem eos in quos questio agebatur. ita ut oībus qui adstabant palam fieret quid aīo ageret. Cūq; id populi notauissent. indignantes maxime pro his qui prius negauerant rediuiua nunc confessione reuocabant. conclamare aduersum Alexandrum. hoc ipso instigante comite. Qui uisus a preside in medium statui. & quis esset interrogatus. Cristianum se esse libera professione testatur. Quem continuo preparandū bestiis cōdēpnauit. Et postera die simul cū Attalo producit. Quē contra preceptum Cesaris gratificari populis uolens. etiam ipsū tradi bestiis iussit. Sed cū ferarū nulla sanctorū corpora contigisset. oībus eos uerberum ceterarūq; penarum suppliciiis cruciatos. ad ultimum iconspectu populi in medio arene iugulari iubet. Beato Alexandro in oībus que perpeffus est penis. ne unum quidē penitus proferente sermonem. sed ab initio usq; ad finem infra semetipsum semper cū deo loquente. & in laudibus eius ac precibus permanente. Attalus uero cū prunis subter subiectis infella ferrea torreretur. cumq; nidor aduste carnis

aduste carnis ad nares & ora inspectantis populi pferretur, uoce magna exclamabat ad plebem. Ecce hoc est homines comedere qđ facitis uos. Quid anobis uelut occultum inquiritis facinus, qđ uos aperta luce cōmittitis. Nos enim neq; cōmedimus hoies neq; aliud qđ mali agimus. Et cum interrogaret qđ nomē haberet deus, respōdit Qui plures sūt nominibus discernūt. Qui unus est non indiget noīe. Post hos nouissimo iā nūdinax die. Bāldina rursus iducit cum Pontico ānox. xv. fere puero. Qui q; & in priorū cruciatibus iussi fuerāt semp adstare, quo magis ceterorū uidentes supplicia terrerent. Statuunt ergo in mediū iubent iurare per deos. Illi uero cōtrario nullos esse atebāt istos per quos iurare cogerentur. Cūq; aliis quampluribus uerbis exprobrarent gentiū deos, insanire magis in eos cepit populi multitudo, neq; tenerā pueri etatē neq; texum femine miserantes. sed per oīa tormentorū genera quali quodā eos circulo peragētes, nihil deesse penis patiebantur, quas crudelitas inuenisset. Tunc ponticus maximū patientie robur materna cohortatione suscipiens, & perseuerans in confessiōe fidei, impollutū spm̄ reddidit. Beata uero Blādina ultima omnīū, uelut oīum nobilis mater premissos martyrii ad coronā filios insequi iam secura festinat, exultans & ouans uelut ad thalamum sponi inuitata & ad nuptiale cōuiuuium. Ex quo fiebat ut in uerberibus tripudiaret, & craticulis exusta gauderet, ac tā hilaris uideretur & leta, tāquā si inter dapes regias accubaret. Post hec ad bestias traditur, sed ab his intacta perdurat. Inde etiam aliud excogitatur crudelitatis genus, ut reti constricta obiceretur tauro ferociter instigato. A quo cum fuisset innumeris ictibus lacerata, & toto arene ambitu iactata, nihil penitus leditur, sed permanet leto ut semper uultu, mente constanti, spe ipsa & animi presumptione cum cristo iam colloquens. Ad ultimum iugulari gladio iubetur. Stupentibus ipsis etiam impiis, & dicentibus, qđ nunquam fuerit femina que tanta ac talia ferre potuerit. Sed nec sic quidem satietatem aliquā capere crudelitas quiuit. Antiqui etenim serpentis uirulentia concitati feri ac barbari mores, mansuescere nesciebāt
 Ex ipsa quippe

Ex ipsa quippe sanctorum patientia. seuior eis contentionis rabies
 accendebat. Et uelut pudore quodam fatigabat. quod maior inesset
 cruciatis quam cruciatibus uirtus. Et ex hoc ad nefanda odia iu-
 dex simul instigabatur & populus. ut scriptura compleretur que
 dicit. iniquus adhuc inique agat. & iniustus adhuc fatiat iniusta.
 Igitur inaudito seuiicie genere eorum qui necabantur in carcere cor-
 pora canibus iuebantur exponi. adhibita simul custodia die no-
 ctuque. ne qui collectas reliquias humanitatis intuitu traderet se-
 pulture. Sed si quid forte uel bestiis uel igni reliquum ex corpori-
 bus martyrum fuerat. ipsaque cum truncis suis capita punitorum in se-
 pulpta per custodiam militum seruabantur. Et querebat si quid ultra
 posset humana crudelitas. etiam in eos qui iam uite huius lumen
 excefferant. Exultabant tamen gentes magnificantes simulacra
 sua. quorum uirtute datam in illos uindictam dicebant. Si qui uero iter
 ipsos paulo mitior uel humanior uidebatur. ubi nunc est aiebat
 deus eorum. Et quid eis profuit ista religio. pro qua etiam animas po-
 suerunt. Igitur apud illos erat uarium illud insultationis genus
 Apud nos uero ingens luctus habebat. precipue quod non posse-
 mus corpora humi tradere. Quippe quibus nec noctis tempore
 aliqua ad hoc oportunitas prebebatur. Neque muneribus suadere
 custodes. neque precibus aut ullo alio genere copia erat. ita atten-
 te & sollicite curabant. ne daretur extremis ossibus sepultura.
 Post aliquot autem dies cum nullam sepeliendi gratiam prestitissent. in-
 censa ossa martyrum & in fauillam redacta. cum reliquo terre puluere
 in Rodanum fluium dispersere. ne usquam eorum reliquie residerent
 Quasi uero hoc agentes deum uincerent. & sicut dicebant. spem
 eis per hec resurrectionis adimerent. Sperantes enim aiebant de
 sepulchris quandoque se esse resurrecturos. idcirco noua nescio qua
 persuadente sibi superstitione leti se tormentis mortibusque sub-
 itiunt. Nunc uideamus si resurget. & si potest eis adesse deus eo-
 rum. & eripere eos de manibus nostris. Hec sunt que illis tem-
 poribus gesta ex epistola fratrum Lugdunensium declaratur. Ex quibus
 quid etiam per ceteras prouincias geri potuerit. coniectura ca-
 piendum est. Referunt adhuc in ipsa epistola quedam etiam de humilitate
 & mansuetudine

& mansuetudine beatorum martyrum . que dignum puto adhuc suis sermonibus sicut cetera lotiari. Quique aiunt ad imitationem Christi qui cum in forma dei esset non rapinam arbitratus est esse se equalem deo. in tanta gloria positi ut semel & iterum ac frequenter martyres facti. post bestias. post ignes & lamias. neque se ipsi martyres dicebant neque aliis ita se appellatibus indulgebant. Sed si forte aliquis nostrum uel in epistola uel in sermone eos martyres nominasset. increpabant acrius. dicentes. quod hec appellatio soli Christo debetur. qui solus ueritatis fidelis est martyr. & qui primogenitus est ex mortuis. & auctor uite eterne. Vel certe illis solis aptum hoc esse uocabulum. qui post bonam confessionem discedere de hac uita & pergere meruerunt ad deum. Nos autem aiebant humiles & egeni. optamus ut ipsa saltem. in nobis confessio tuta permaneat. In quo etiam ceteros fratres cum lacrimis obsecrabant. ut pro eis dominum precarentur. quo perfecte confessionis signaculum martyrium mererentur accipere. Et tanta in eis humilitas erat. ut cum rebus ipsis essent martyres. nominis tamen iactantiam fugerent. Apud gentiles uero cum omni fiducia consistebant. nobilitatem anime per contemptus iniurie & suppliciorum patientiam demonstrantes. Erant ergo inter fratres humiles. inter persecutores elati. suis mites. aduersariis terribiles. Christo subiecti. diabolo erecti Humiliabant se sub potentissima manu dei. per quam nunc sublimius exaltati sunt. Placabant omnes. accusabant neminem. Soluebant cunctos. ligabant nullum. Orabant etiam pro persecutoribus suis. utentes sermone sancti Stephani primi martyris & dicentis domine ne statuas illis hoc peccatum. Aduersum quos eo uehementiora diabolus prelia concitabat. quod per nimiam caritatem quam habebant in Christo Iesu. etiam eos qui lapsi fuerant & quos iam se immanis illa bestia absorbuisset crediderat rursum uiuos de eternis eius uisceribus educebant. & uelut matres erga paruulos suos. ita erga eos totis profusis miserationum uisceribus inherebant. omnipotenti deo effundentes pro ipsis fontes ac flumina lacrimarum. Vitam petebant eis a deo. tribuebatur eis. Nec sibi gratum

sibi gratum iter ducebant eundi ad dominū. uel letam putabāt
 martyrii forte coronam . si partem membrorum suorum de
 ecclesiis raptam . uelut spolia quedam detemptari adiabolo per
 misissent. Super omnia autem pacem & ipsi diligebant. & nobis
 seruare mandabant . Nec aliam sibi nisi per pacem uiam ad
 martyrium construebant . cauentes ne ullam post se dissensio
 nem fratribus . ne ecclesie matri mesticiam dereliquerēt . sed
 pacem semper habendam . pacem fratribus custodiendam &
 caritatem precipue tenendam que est unitatis & concordie uin
 culum cōmonebant. Hec non inutiliter ut opinor a nobis ad
 hedificationem legentium memorie tradita sunt . que extan
 torum uirorum auctoritate descendunt . propter eos qui tu
 mido & inflati aduersum fratres feruntur . Et si qui forte titu
 bauerint . miserationum Cristi uiscera ab eis putant penitus
 excludenda . Refertur adhuc in eadem scriptura & alia narra
 tio. quam cognitionis causa his inserere dignum putauī . Al
 chibiades quidam erat in numero eorum qui pro Cristo uincti
 tenebantur . Hic uitam satis arduam & austeram gerebat .
 nihil cibo uolens accipere . sed tantum sale & pane cum aqua
 utebatur . Cumq; hunc uite rigorem uellet etiam in carcere
 positus obtinere . Attalo post primam confessionem suam quā
 in amphitheatro confessus est reuelatur . quia non recte face
 ret Alchibiades . creaturis dei & ipse non uti . & aliis formā
 scandali derelinquere. Quibus cognitis Alchibiades cepit om
 nia cum gratiarum actione percipere . Quia que illi reuela
 bat spiritus ut doceret . & huic ut sequeretur idem spiritus
 persuadebat . Sed de his finis sit . Igitur Montanus & Alchi
 biades & Theodotus in Frigie partibus tunc primum apud
 quamplurimos in prophetarum opinionem uenerunt. Et quia
 per illud adhuc tempus multe etiam alie uirtutes & gratie
 in diuersis ecclesiis per donum sancti spiritus ministrabantur
 facile accommodantes fidem etiam his potuisse prophetie gra
 tiam dari . Cumq; plurima inter fratres dissensio fuisset ex
 orta rursus

orta rursum ecclesie galliarum iudicium suum & sententiam
 de his quoq; cum omni reuerentia & recte fidei expositione
 decernunt . epistolas martyrum qui apud eos consumati fue-
 rant proferentes . Quas illis in uinculis positi , per Asiã &
 Frigiam fratribus consistentibus scripserant . & Eleuthero ur-
 bis Rome episcopo qui de pace eum ecclesie commones .
 Quiq; etiam Hyreneum presbiterum tuuc adhuc ecclesie Lu-
 gdunensis supradicto urbis Rome Episcopo Eleuterio comen-
 dabant . testimonium uite eius perhibentes . sicut ipsorũ etiã
 uoces que infra scribuntur ostendunt .

u Alere te in deo . iterum & Cap .iiii.

semper optamus pater Eleutheri . Rogauimus fratrem
 & sotium nostrum Hyreneum hec tibi scripta deferre . Quẽ
 deprecamur ut habeas commendatum . Emulator namq; est
 testamenti Cristi . Scimus enim q; solus officii gradus non fa-
 cit aliquem iustum . quo tamen iste recte utitur in presbiterio
 sed plus eum ex uite merito commendamus . Enumerant
 etiam post hec diuersorum martyrum glorias . quanti ferro
 celi . quanti bestiis . quanti ignibus . quanti etiam squa-
 lore carceris assumpti sunt . Que si qui uult plenius nolcere
 ipsas ex integro requirat epistolas .

i Gitur Antonini temporibus quibus Cap .v.

hec gesta referuntur . Marcum Aurelium fratrem eius
 Cesarem bella inferentem Germanis ac Sarmatis tradunt
 hystorie . cum siti eius periclitaretur exercitus . estuantem &
 querentem quid facto opus esset . repperisse in legione quos-
 dam milites cristianos . Quibus ut nostris moris est pre-
 cibus exauditos . pluuiam prestitit deus . flexis genibus de-
 precantibus . exaudisse deum deprecationes eorum . Et subi-
 to contra omnium spem . largissimis hymbribus perfusis .
 exercitus quidem periclitantis pro quo orauerant cristiani si-
 tim sedatam . hostes uero qui iam exitialiter imminebant .
 fulminibus crebris . & celitus prolapsis ignibus effugatos .
ignibus effugatos

ignibus effugatos. Quod factum refertur quidem & ab hysto-
ricis gentilium . Sed quia nostrorum orationibus impetratum
sit non refertur . quippe apud quos etiam cetera miracula que
a nostris gesta sunt. non habent fidem. Nostrorū uero & Ter-
tullianus hoc memorat . & apud grecos Apollenaris. Qui etiā
ipsam legionem pro insignis facti miraculo . mutato nomine uo-
citatum dicit ab Imperatore Fulmineā . Tertulianus uero Mar-
ci Imperatoris epistolas etiam nunc haberi dicit . quibus de his
apertius indicatur. Sed nos iam ex hoc ad hystorie ordinem re-
deamus . Igitur Photino nonagesimo uite sue anno cum cete-
ris gallie martyribus consumato. Hyreneus Lugdunensis eccle-
sie suscepit sacerdotium . Quem Hyreneum Policarpi audito-
rem fuisse impueritia comperimus . Hic intertio aduersum he-
reses libro. Eleutherii episcopi temporibus . que tempora nunc
habemus in manibus. scribere se opus illud indicat his uerbis .

Undata igitur & hedificata ecclesia beati Cap. vii .
apostoli Lino. offitium episcopatus iniungunt. Cuius Lini
Paulus in epistola ad Timotheum meminit. Huic succedit Ani-
cletus. Postquem tertio loco episcopatum suscepit Clemens .
Hic autem cum beatis apostolis fuit. & cum ipsis uitam semper
exegit. atq; ab ipsis institutus recentem gerebat traditionis eo-
rum memoriam . & predicationis eorū formam semper habe-
bat in oculis. Sub hoc ergo Clemente. seditio non modica ex-
orta est apud Corinthum inter fratres. ita ut ex persona roma-
ne ecclesie . scriberet ipse Clemens ad Corinthios epistolam ne-
cessariam. que eos retocaret in pacem & fidem eorum que con-
cussa fuerat renouaret. exprimens in ea apostolorum traditionē
quam nuper ab eis ipse susceperat . Et post aliquanta iterum
dicit . Huic autem Clementi successit Enuaristus . & Enuar-
isto Alexander . Et post hunc sextus ab apostolis ordina-
tur Xystus . Postquem Telesphorus . qui & illustre marty-
rium duxit . Post hunc Hyginus . Deinde Pius . Postquem
Anicetus . Huic successit Sother . qui nunc duodecimo
loco ab apostolis

post primus .
Dum . post hunc
Anicetus . post
Clemens .

loco ab apostolis episcopatus obtinet sortem, & easdē quas apostoli tradiderunt predicationes diuine fidei, integras illibatasq; h
 custodit.

Cap. vii.

Ec Hyreneus in supradictis libris complexus est. Sed & in secundo nihilominus eiusdem operis libro, dicens etiā suis tēporibus reliquias quasdam diuine uirtutis in ecclesiis iueniri hoc modo scribit. Abest autē longe ab eis ut mortuū suscitent. sicut domius suscitauit, & apostoli per oratiōes. Sed & fratres frequenter fecerunt hoc implurimis ecclesiis, ita ut omni simul ecclesia congregata, ieiuniisq; & orationibus multis ad deum profusis, conuerteretur spiritus mortui, & redderetur homo uiuus per orationes sanctorū. Et iterū dicit post aliquanta. Quod si dominū per fantasiam dicent fecisse hec, ad prophetas ueniamus q; hec ab eo gerenda esse predixerant, & qui confirmarunt hūc esse filium dei. Propter qd̄ & discipuli sui in ipsius noīe & ab ipso accipientes gratiā faciunt hec, ab subueniendū saluti hoīm, prout unusquisq; meruerit. Alii namq; demones fugant & ita eos qui incurati sunt purgant, ut interdū ipsi illi qui curati sunt, credentes in ecclesia permaneant. Alii autē prescientiam accipiunt futurorū, & uisiones propheticas uident. Alii infirmos manu supposita restituunt sanitati. Sed & mortui ab his aliquotiens suscitati suut, & permanserūt nobiscū per annos multos. Et quid plura? non est numerus singularū uirtutum que per uniuersum mundū in ecclesiis dei geruntur, per gratiam & nomen Iesu Christi sub pontio pilato crucifixi. Que tamen cottidie fiunt nō ob aliquam nundinationē, neq; ob pecunie questū, sed sicut gratis gratia accipitur a deo, ita gratis eadē ministratur. Et iterū alio in loco idē Hyreneus ita scribit. Sicut inquit audiuius multos ex fratribus in ecclesia gratiā habētes prophetarū, & oībus linguis loquentes per facti spūs donū. Qui & misteria & secreta dei in manifestū cū expedit proferunt. Hec autē inseruimus, ut ostendamus diuersas scī spūs grās usq; ad illa adhuc tēpora apud dignos quosq; i ecclesiis pdurasse, qm̄ qdem i initiis polliciti sumus hoc nos in tempore probaturos

Cap. viii.

Sed & de ordie

Ed & de ordine canonis diuinarum scripturarū. quid etiā
 supradictus uir Hyreneus sentiat. ipsius nihilominus ser-
 monibus proferamus. Primo inquit de sanctis euangeliis uidea-
 mus. Matheus quidem hebreis propria eorum lingua conscrip-
 tum edidit euangeliū. cū Paulus & Petrus in urbe roma euāgeli-
 zarēt. atq; ecclesie inibi fundamenta solidarent. Post quorū exi-
 tum. Marcus discipulus & interpret Petri. euāgeliū qđ ille pre-
 dicauerat digessit in libro. Post hec Ioannes discipulus domini
 qui & supra pectus eius recubuit edidit euangeliū apud Ephe-
 sum urbem Asiae positus. Hec intertio supradicti operis libro.
 In quinto uero de reuelatione Ioannis scribēs. & de numero no-
 minis antixpi. hec refert. Cum igitur hec ita se habeant. & in oī-
 bus rectis & antiquis exēplaribus iste numerus iueniatur. sed &
 illi hec eadem contestantur. qui Ioannē uiderūt in corpore posi-
 tum & uerbū dnī predicantē. quia numerus bestie secundū gre-
 corū cōputū & litteras que ī eodē cōscribūtur. Et paulopost itere
 subiūgit hec. Nos ergo periculū incurrere nolumus. de antixpi
 noīe cōfidentius aliquid pronūtiātes. Si enī oporteret hoc euidē-
 ter & palā in hoc iā tēpore predicari. utiq; & p̄ illū q̄ apocalipsim
 scripsit. nomē eius euidēter fuisset expressū. q̄a nec ipsa reuelatio
 āte multū tēporis scā est. sed pene iā nrā etate prope finē Domi-
 tiani Cesaris. Hec nobis etiam de apocalipsi uir supra memora-
 tus exposuit. Meminit autē prime epistole Ioannis. & prime Pe-
 tri plurimaq; ex ipsis sumit exempla. Nec non & libellū qui di-
 citur pastoris amplectitur dicens. Bene ergo refert scriptura que
 dicit. primo oīum credēdū est. q̄a unus ē deus qui oīa creauit atq;
 cōposuit. Utitur autē & testimoniis de sapientia Salomonis. Sed
 & apostolici cuiusdam uiri cuius nomē reticuit sermonū q̄si me-
 moriter meminit. Iustini quoq; martyris & Ignatii memoriā
 facit. & ea q̄ scripserūt producit in mediū. & promittit se quoq;
 aduersū scripta martionis respōsurū. Sed & de septuagīta inter-
 pretibus diuinarū scripturarū. audi qbus referat uerbis. Deus
 inqt hō factus ē & ipse domīus saluabit nos. q̄ dedit signū illud
 q̄ de uirgīe scriptū ē. Et nō sicut qđā dicūt eorū q̄ modo ausi sūt
 Aliter interpretari

Aliter interpretari scripturas & aiunt. Ecce iuuenula in uentre accipiet & pariet filium . Sicut interpretatus est Theodotion Ephesius.& Aquila Ponticus.ambo iudei profeliti. Quos secuti sunt Ebionite.qui dicunt Crisum de Ioseph natum . Et post pauca iterum infra subiungit . Prius enim inquit quam romanorum inualesceret principatus . cum adhuc Macedones Asiam possiderent . Ptolomeus Lergi filius uolens bibliothecae suae quam apud Alexandriam ex omnium ueterum grecorum uoluminibus construebat maiorem gloriam querere . petit etiam ab Ierosolimitis.ut hebreas eorum scripturas in grecam linguam interpretatas acciperet. At illi subiecti quippe erant macedonibus.electos & in scripturis scis eruditissimos atque in utraque lingua peritissimos uiros septuaginta presbiteros . miserunt ad Ptolomeum.In quos tamen dei uoluntas & consilium gerebat Tum ille singulorum uolens accipere documenta.& uerens ne forte per interpretationem occultarent insertam diuinis uoluminibus ueritatem.singulos a se inuicem separat.& eadem seorsum positos interpretari iubet.eumque ordinem interpretandi in singulis quibusque uoluminibus obseruari. Quosque rursus se coram in unum omnes reuocari.& conferre ad inuicem que singuli interpretati sunt facit.Et tunc deus uere glorificatur & scriptura sancta.que uere diuina esset agnoscitur.Omnes enim eadem.hisde uerbis.eisdemque noibus ac sententiis scripserant ab initio usque ad finem.ita ut & ipsi qui aderant gentiles agnoscerent.quia dei nutu scripture tunc interpretate sunt. Et nihil mirum si diuina prouidentia hoc ita fieri procurauit.cum in ea captiuitate que populo acciderat sub Nabuchodonosor rege corruptis scripturis.cum post.lxx. annos iudei ad patriam suam redirent.temporibus Artaxerxis Persarum regis.inspirauerit deus Hefdrum sacerdotem ex tribu leui.ut omnia priorum prophetarum uolumina ac uerba repararet.ac restitueret populo legem que per Moysen fuerat data.Hec Hyreneus.

i Citur decem et nouem annis Antoninus cum Ca .viii. in imperio perdurasset.post excessum sui principatum Commodum de reliquit.Huius primo imperii anno.Iulianus apud Alexandria sacerdotium suscipit Agrippino

de iuliano

de ptolemaeo

suscipit Agrippino exactis duodecim annis in episcopatu defuncto
 c Vm per idē tēpus scole eccliaſtice & doctōris Ca.x.
 offitio preeſſet uir in omī eruditiōe nobiliſſimus Panthe-
 nus. Exquo apud eos conſuetudo antiquitus tradita uſq; in ho-
 diernū permanet. diuinarū ſcripturāꝝ doctores inibi ſcole ecclia-
 ſtice haberi uiros. dūtaxat inſcientia & eruditione probatiſſimos
 Huius ergo offitii uelut auctor quidā & dux de quo ſupra dixi-
 mus. ſatis illuſtris habebatur. Quippe qui etiam in philoſophis
 prius qui Stoici appellantur. nobiliter clariſſet. Cuius tantū ſtu-
 dii erga uerbū dei & tantum amoris fuiſſe traditur .ut etiā ad
 predicandū Criſti euangelium oībus gentibus que in oriētis ul-
 timis ſecefſibus reconduuntur. fidei & deuotiōis calore profectus
 ſit .& uſq; ad Indiam citeriorē uerbū dei predicando perueniret
 Erant enim adhuc in illis tēporibus & euangeliste nonnulli. qui
 ad imitationē ſanctōꝝ apoſtolorum indiuerſis orbis partibus ob-
 errantes per gratiā dei & animi ſui uirtutem . uerbū dei & fidē
 Criſti ignorantibus quibus q; gentibus inferebāt. In quibus pre-
 cipuus & illuſtris Panthenus habebat. Quem ferūt cū ad In-
 dos perueniſſet. repperiſſe q; Bartholomeus apoſtolus apud eos
 fidei ſemīa prima condiderit. & Mathei euangeliū hebreis ſcrip-
 tū litteris dereliquerit . qđ per idem tempus ſupradictus Pan-
 thenus inibi repertum detulerit. Sed & in multis preterea aliis
 doctōr. in eccliaſticiſ ſtudiis apud Alexandriam. claram ſatis &
 nobilem uitam. optimo & admirabili fine cōcluſit. Tam uiua uo-
 ce diſcipulos inſtruens quā & libroꝝ monumentis etiam poſte-
 ris theſauros ſcientie derelinquens . Cap.xi.

i N huius diuinarum eruditionum ſcolis. quā maxime ef-
 floruit apud Alexandriam Clemenes. eodē uocabulo quo
 & ille in urbe roma apoſtolorum & ſucceſſor & diſcipulus uoci-
 ratur. Deniq; hic ipſe Clemens in ſeptimo diſpoſitionum libro
 Pantheni tanquā magiſtri & preceptoris ſui mentionem facit .
 Sed & in primo libro Stromatum hunc eundem designat. in eo
 loco ubi enumerat . q; plures apoſtolice predicationis reperit
 uiros . hoc dicens . Mihi quidem commentarii huius operis
 operis non ad

opis nō ad ostētatōnē scribūt . sed ad cōmēmoratōnē secte & ad
 obliuionis remedium. Quo scilicet in his sit mihi adumbratio
 quedā rex magnificax diuinorūq; uerborū. que audire merui aui
 ris factis & beatis. Quorū ab alio apud Achaiā. ab alio apud Sy
 riam. ab alio uero inoriēte & maxie apud Palestinā institutus sū
 exhebreorū origine ueniēte. Ad ultimum autē in egypto magi
 stero usus sum. uiri uirtutis & sciētie merito oībus preferendī .
 Post quē uelut thesauro in absconditis repto aliud querere ultra
 cessauī. Et illi quidē diuine doctriē ueritatē mihi quesui ab ipsis
 statim primis auctōribus. Petro. & Iacobo. ac Ioāne. & Paulo factis
 apostolis tradita fuerat. tanq̄ patrē filiis cōmendarunt. Sed pau
 ci p̄ribus similes filii. Tamē deo fauēte. per ipsos in nobis aplici
 germinis plātata sunt semina . Cap. xii.

p Er idē tēpus ecclie Ierosolimorū Narcisus preerat . Qui
 fame merito nostris adhuc tēporibus celebrat qntā deci
 mā post eos qui excircuncisione fuerāt successione. usq; ad tēpo
 ra Adriani obsidionis adducēs. Primum namq; inibi exgētibus
 ep̄m fuisse indicauimus Marcum. Postquē Cassianum. inde Pu
 blium. Post hunc Maximū. & sic Iulianum. Postquem Gaium. &
 iteꝝ alium Iulianū. Capitonē quoq; & Valentē . Inde Dolitianū
 Postquē tricesimum ab apostolis Narcisum. Cap. xiii.

u Erum ea tēpestare Rodo quidā ex Asie prouitā oriūdu
 ut ipse scribit. in urbe roma eruditus. refert a Tatiano cu
 ius īsuperioribus īter ceteros scriptores meminimus. libros quā
 plurimos & maxie contra Martionis heresim scriptos . Quā as
 serit idē Tatianus. indiuerfas scissam esse sentētias. Sed & qui. &
 quā obcausā ex eadem herese scissi sint. ipse per hec uerba desi
 gnat. Propterea inquit etiā inter semetipsos discordant. quia id
 affūmare cupiūt. qđ nō potest stare. Ex eorū nāq; grege est Ap
 pelles. qui abstinētie & senectutis prerogatiua usus. unum quidē
 oīum esse fateē initium. Prophetas tamē contrario spū asserit ī
 spiratos. sequēs psuasione uirginis cuiusdā acte spū demonis no
 mine Philumie. Alii autem sicut ipse nauta Martion. duo esse
 p̄cipia ītroducūt. Ex qbus ē & Potitus. & Basiliscus. Qui & ipsi
secuti sunt

secuti sūt quidē ponticū lupū. Sed nō inueniētes exitū reꝝ sicut nec ille quidē. ad ea que putarūt esse facilia conuersi sūt. & duo principia introduxerūt. absq; ullis hoc probationibus cōfirmātes. Alii quoq; ex eisdē rursus indeterius deuoluti sūt. nō solū duo sed tria principia & tres naturas cōfirmātes. Quorū princeps & auctor Sinerus sicut ipsi defēsores dogmatis huius dicūt. Sed & ipse describit qđ cōgressus sit cū Appelle. ita referēs. Nā & senex Appelles hūit nobilcū sermonē. & multa male docere conuictus est. Vnde & asserēbat nō oportere oīo fidei discuti rōnē. sed unū quēq; debere in eo qđ credidit pmanere. Salutē nāq; his esse qui in crucifixū spant. tantū ut in bonis operibus inueniant. Manifeste tamē decernebat de deo sicut prediximus unū esse principiū ut & nos dicimus. Et inde exponēs eius oēm sententiā. introducitur etiā ipse suū sensū. Dicebā autē inquit ad eū. Vnde tamen inquit ostēdimus unius principii rationē. aut quomō hoc asserat edisserere. Tum ille prophetie quidē aiebat semetipsas coarguūt. qđ nihil oīo cōtinēt ueritatis. ex eo qđ inter se inuicē discordēt. & utiq; false sunt. que sibi metipsis aduersant. Quomō autē sit unū principii. se quidē scire denegabat. Itatām sibi uideri. Cūq; ad iuraretur ame. ut qđ uerū est diceret. sacramēto cōfirmauit. se nescire quomō unus sit unigenitus deus. sed tantūmodo credere. Tum ego derisū plane eū & notatū habui. qui se doctorē profiteretur eorū que ignorare fateret. In eodē quoq; opere refert Callistion quidā in urbe roma discipulus extisse Tatiani. qui scripsit cōpositum esse a Tatiano propositionū uel q̄stionū libꝝ. in quo oīa que obscura sūt & difficilia in scripturis diuinis absoluat. Sed idē Roddo in cōmentariis suis propositiones eius probaturū se. & cōfutaturū promittit. Est autē eiusdē & in exemēto cōmentarius. in quo refert. qđ Apelles quāplurā aduersū legē Moysi cōscripserit impia. & aduersū totā legē blasphemias protulerit uoces. coarguens ut sibi uidetur. & destruens ea que scripta sunt. Cap. xiiii.

h Ec & multa alia ex supradicti scriptoris cōperimus libris.

Cū tamē hostis huāni generis ad salutē hoīm debellandā. nihil usquā ocii gerit. sed diuersas & uarias hereses p̄singula q̄q; suscitāt loca

suscitat loca. In quibus maximū sui generis serpentē apud Asiā Frigiāq; producit mōtanū. qui se paraclitū noiaret. Ee cū eo mulieres priscam & maximillā. quas prophetissas uelut ex ipsius factas inspiratione iactabat. Cap .xv.

¶ Ed in urbe Roma Florinus quidā gradu presbiterii de ecclesia cōlapsus. una cū Blasto sōtio & criminis & furoris. plurimos de ecclīa in suū baratrū deducebāt. uoua aduersū ueritatem signāta machinantes. Sed aduersū heresim catafrigarum scutū ualidissimū protulit Apollinaris Hyerapolites. de quo supra memorauimus. aliq; quāplurimi ad id locorū eruditissimi uiri aduersū eos pro ueritatis defensione certarūt. Qui etiā nobis ad hystorie textū munimenta ualidissima reliquerūt. Interī ut diximus Apollinaris scribēs aduersus hanc heresim. & designās iprefatione. q̄ per ecclīas Galatię uicināq; puintiaę digrediens. & plurimos ab eis inretitos uidens. multos quidē & corā disputādo correxerit. rogatus tamē a fribus etiam hec ad ipsos scripta transmiserit. In quibus post aliquanta cū auctore huius heresis designasset. progrediēs etiā hec addidit. Cap .xvi.

o Rigo inquit huius heresis que aduersū ecclīam nuper exorta est. inde descendit. Vicus quidā esse dicit apud Mesīā Frigrię ciuitatē qui appellat Ardabau. In quo aiūt Montanū quēdā noīe qui nuper ad fidē Cristi uenerat. sub Grate Asię p cōsule cupiditate nimia primatus accensū. contrariis spibus in le metipso locū dedisse. ac repente in quodā excessu mētis effectū & uelut spū actū proloqui cepisse noua quedā & diuersa ab his que ex successione maiōr ecclīę tradita fuerant. uelut prophetali specie proferentē. Que cū ita uiderēt fieri hii qui per idem tēpus aderāt auditores. alii eū uelut demone repletum. & erratico perflatū spū ad decipiendos populos iudicātes obiurgabāt. & proloqui omīno prohibebant. memores dnīci precepti & comminationis eius qua iubet obseruari a falsis prophetis. Alii autē uelut factō spū repletū. & prophetica grā donatū putabāt. Et in memores dnīci precepti. erratico & seductori spūi eatenus indulgebāt. ut etiā prouocare eum ad dicenda aliqua delectarentur. Et hoc fiebat arte

fiebat arte diabolica, qua indisciplinatis perditio parabat. A qui-
 bus Mōtanus cū supra quā dignum est inueneratione haberet
 intantū temeritatis progressus est, ut etiā duas qualdā mulieres
 infano spiritu quo ipse replebat particeps sibi faceret ad infaniē
 dum secū pariter & doceret, quo facilius uterq; sexus in errore
 p̄ utrūq; caperet. Hic etiā beatificare eos qui tibi familiarius ad-
 herebāt, & promissionū magnitudine tumidos reddere. Interdū
 etiā obiurgare quosdā, uti ne in oībus adulatores deprehēderēt.
 Tamen perpauca erāt ex Frigibus qui eorū deciperentur infania.
 Quibus & persuadebat, uniuersā eccliam que per orbē terre est
 blasphemare, & non solum nihil ei deferre reuerētie, sed ne limē
 quidē eius incedere. Frequēter tamē aduentantibus ex Asia fra-
 tribus, uesani & contra fidem Cristi bachātes, cōfutati ut here-
 tici corruptoresq; ueritatis, ab ecclie conuētū & societate depul-
 si sunt. Hec in primo libro scribens, & per omne opis sui corpus
 fraudes heresis in singulis quibusq; cōuincens. In sc̄do quoq; uo-
 lumīe de eisdem etiā hoc scribit. Quale est autē iquit qđ & p̄-
 phetaꝝ percussores nos uocāt, pro eo qđ insanas eorū non suscipi-
 mus fantasias. Dicunt enī hos esse quos promiserit domūs ad
 populum suū se esse missurū prophetas. Respondeāt ergo nobis
 si adeo missi sunt prophete Montanus & mulieres eius, q̄s eorū
 a iudeis persecutionē passus est. Aut quis abiniquis occisus est.
 uel quis eorū pro noīe dn̄i tentus est. Et ante reges & presides
 stetit. Aut quis in sinagogis iudeorū flagellatus est. Vel q̄s la-
 pidatus est. Quinimo & ecōtrario tradit, qđ finē uite exemplo
 iude traditoris acceperit. Dicunt enī ipso demone quo ispirabā-
 tur id agente, diuersis quiq; tēporibus, uitā laqueo finisse. Illū ue-
 ro admirabilē uite ueluti prophetie ipsorū primogenitum Theo-
 dotum noīe, tradunt quodā tēpore uisum sibi esse uelut in celo
 assumi, & credidisse se spiritui erroris, quo euectus in excelsū, &
 inde deductus ad terrā finē uite exitu pessimo terminasse. Sed
 hec ipsi de Mōtano uel Theodoto ac mulieribus ita gestum ne-
 gant. Tamē a plurimis affirmat. Quod tum iter negantes & cō-
 firmātes, nos rei fidē relinquimus in medio. Item post aliquanta
 subiungit etiam

subiungit etiā hec. Sed & scī epī probatissimi uiri qui per idē tē
 pus fuerāt. Zoticus de Cumana. & Iulianus de Apamia. aggressi
 cohibere spm̄ qui loquebat̄ in Maximilla. iusserunt Themilonē
 obturare os eius. & excludere uocem falsi & erratici spiritus.
 Quod & ita factum est. Et itē coarguēs falsā fuisse Maximille
 prophetiā. que bella quāplurima imminere predixerat. his utit̄ uer
 bis. Et quomodo nō eius mēdatium euidenter arguit? Tredeci
 m̄q; iā exacti sunt anni usq; ad presentē diē. ex quo mortua est
 ista mulier. & nusquā prorsus uel priuati uel publice bellum ali
 quod exortum est. Sed & cristianis per dei misericordiā pax iu
 gis & firma pdurat. Sed & in tertio libro de his qui se iactabāt
 q̄ multi martyres ex eorū heresi extitissent. hoc dicit. Cū inquit
 oībus que supra diximus cōuicti nihil respōdere potuerūt. ad mar
 tyres cōfugiunt. dicētes se multos habere martyres. & hoc esse ī
 ditium q̄ uerus sit apud ipsos propheticus spiritus. Qđ ergo?
 Quia multi & alii heretici plurios martyres hēnt. ideo adq̄scen
 dū ē eis. qđ etiā ueritas apud ipsos sit? Nā primi q̄ dicūt Mar
 tioniste. habēt plurios martyres. Sed que esse poterit apud eos
 martyrii ueritas. ubi Cristi ueritas nō ē. Et post aliq̄ta itē sub
 iūgit. Deniq; ait. Scī martyres q̄ pro uera fide martyriū ducūt
 cum de ecclia pcedentes ad passionē ducunt̄. si qui forte inuen
 ti fuerint cum eis de heresi catafrigum. secernunt se ab eis &
 respuunt eorū societate. nec ullo genere cū iā martyrii palmā te
 neāt. spūi Montani & Maximille adquiēscēdum putāt. Sicut &
 nr̄is tēporibns apud Apamiā que ē supra Meādū posita. gestū
 scimus a Gaio & Alexādro qui de Eumenia martyres extiterūt.
 i Ne eodē aut̄ opere meminuit Meltiadis Cap. xvii.

scriptoris tanquā qui & ipse libꝝ aduersū heresim supra
 dictā conscripserit. Deniq; & inserit ex eius dictis suo operi hec
 uerba. Neq; enī credendū est iquit. in excessu mētis idest p̄amē
 tiā prophetari. qđ est proprie pseudo prophetarū. Vbi enim quis
 amens efficitur. iusti rectiq; esse non potest tenax. Qui sine du
 bio initiū sumūt ex īperitia. ad finē uero deoluunt̄ amentie. si
 cut supra diximus. Hoc aut̄ modo neq; iueteri testamēto queq;
 neq; in nouo

neq; nouo per dei spm̄ extitisse prophetā poterūt demonstrare
 Quia neq; Agabus. neq; Iudas. neq; Silas. neq; q̄tuor filie Phi
 lippi. neq; Aminia q̄ i Philadelphie ecclia pphetauit. neq; Qua
 dratus. neq; alius quisquā ex numero ipsoꝝ. hoc modo dinolcīt
 prophetasse. Et post pauca iterū subiungit & dicit. Si enim post
 Quadratū & Ammiā Philadelphie ut aiūt. mulieres iste Mōta
 ni accesserūt in prophetica grām. & sicut confirmabant uniuerse
 ecclie date sunt ad prophetandū usq; ad aduentū dñi. decipitur
 eoꝝ confirmatio. Quartū decimū & enī iam pene habet annū
 ex quo defuncta est Maximilla. Hec ex supradicti uiri cōmenta
 riis. Ipse uero de quo indicat Melciades. etiam alia nobis proprii
 operis non cōtēpnenda monimenta dereliquit. Scripsit namq;
 & aduersus gentes librū. & aduersus iudeos alium. & ad princi
 pes Romani regni Apolegeticū p̄ fide nrā. scribit & aduersus
 catafrigas hereticos. Cap. xviii.

¶ Ed & Apollonius quidā eccliaſticus nihilominus scriptor.
 libellū aduersum eos edidit. in quo satis uigilanter prophe
 tias ipsoꝝ falsas esse cōuincit. & singula in eis uerba coarguit. si
 mul & uitam moresq; eoꝝ qui auctores hereſeos extiterūt expo
 nit per hec uerba. Sed uideamus inquit. quis est hic nouus ma
 gister. & primū nobis doctrinam eius scdm̄ dñi ſententiā actus
 ipsius & opera cōmendēt. Hic est qui docuit nuptias solui. & qui
 ieiunioꝝ leges primus imposuit. Qui Pepuzam & Thimiū op
 pida frigie Ierusalē noīauit. atq; in hec om̄s congregandos discer
 nit. Qui exactores pecunie statuit. Qui sub noīe oblationū mu
 nera artificiosius accipit. Qui salaria prestat predicantibus uer
 bum suū. ut per hoc inuitati enixius doctrine eius operā prebe
 ant. Hec de Montano. De mulieribus uero eius post aliquāta ita
 scribit. Ostendemus aut̄ primo oīm̄ has prophetissas. ex quo spi
 ritu replete sūt. uiros suos reliquisse. Quomodo ergo mentiunt̄
 priscam uirginē fuisse? & post aliquāta iterū dicit. Non tibi uide
 tur q̄ om̄is scriptura prohibet. prophetā munera accipere uel pe
 cunias? Si ergo uideam prophetem accepisse aurū & argentū. &
 uestes preciosas. quomodo eā prophetem putē? Et iterum post
 aliqua subiungit

aliquāta subiūgit dicēs. Sed & Themisus qui apud eos noīe tan-
 tum confessionis īflatus est. uere autē cōfessionis fructibus caret.
 quāquidē per multā pecuniam uincla deposuit. quem oportebat
 utiq; humiliter se agere. Hic arrogantia elatus. apostolice sibi ali-
 quid auctoritatis assumēs. epistolae ad omēs ecclias scribit. Inqui-
 bus docere conatur eos qui multo rectius quā ipse credebant.
 Et cohortatur omēs ad nouas uerborū adinuentiōes accōmodare
 aurē suā. Blasphematur autē dñm & apostolos eius. & scām eccliam
 Sed & de alijs quibusdā qui apud eos ut martyres honorantur
 ita scribit. Verū ne in pluribus īmoremur. dicite nobis de Ale-
 xandro qui semetipsū martyrē dicit. quē cōuiuā hēt hec prophe-
 tissa. quē adorat ut deū. non ne hic pro latrocinis alijsq; nefarijs
 actibus reus extitit? Non nos dicimus. sed acta hęc publica con-
 tinent. Quis ergo eorū cui donat peccata? Prophetissa ignoscit
 martyri latrocinia. an martyr ignoscit pphete rapacitatis & aua-
 ritie crimina? Cum enī domūs dixerit nolite habere aurū. neq;
 pecuniā. neq; duas tunicas. isti in oībus cōtraria gerūt. acquiren-
 tes & congregantes ea que dominus etiā habentes iussit abice-
 re. Probamus nāq; eos qui apud ipsos uel prophete uel marty-
 res noīantur. non solū adiuuibus. sed etiā pauperibus. pupillis ac
 uiduis pecunias cōgregare. Aut si habēt cōfidentiā adsint. & pro
 his habeant nobiscū disceptationē. ut si cōuicti fuerint. uel de ce-
 tero desinant talibus si implicare cōmertijs. Oportet enī ex fra-
 tribus uel agnosci uel etiā probari prophetā. Sicut & domūs di-
 cit. qā arbor ex fructibus cognoscitur. & propheta uerus proba-
 tur ex fructibus. Vt autē de Alexandro certius cognoscat. scien-
 dum est quia iudicatus est apud Emiliū Frontinū proconsulem
 Ephesi. non propter nomē Cristi. sed propter quedā latrocinia.
 Nam a Cristi noīe iā apostata extiterat. Sed post hec ut fideles
 quidā frēs qui per illud tēpus apud iudicem aliqd poterant pro
 ipso intercederent. simulauit se propter nomē domini laborare. &
 per hoc dimittit. Nec tamē in ecclia patrie sue receptus est. ubi
 latro esse ab oībus noscebatur. Quod si qui forte minus his q̄
 dicimus accōmodandā existimat fidem. ī archiuis publicis apud
 Ephesum gesta

Ephesū gesta seruant. Que tamen ibi seruari. hii optimi pro-
 phete qui ei famulantur ignorant. Qui utiq; cū in his conuinci-
 tur. sine dubio prophetarū ignorātia cū ipso pariter redarguitur.
 Hec & multa alia in eo similia possumus edocere. Aut si confi-
 dunt. cōminus ueniāt. excipiant intentiones nostras. & exuant se
 ab his si putant se eorū posse effugere conscientiam. Item post
 pauca de ipsis prophetis ista subiungit. Quod si negant se pro-
 phete ipsorū munera accepisse. statuunt hoc. ut si conuicti fuerit
 prophetas se esse ultra non simulent. & mille deferā probamen-
 ta. Verūtamen necessariū puto etiam reliquos horū prophetarū
 fructus probari. Dicite mihi o uos prophetisse. uultus prophetan-
 tis candoribus & ruboribus aliquando fucatur. prophetissa sti-
 biis tingitur. prophetissa ornamentis utitur. & ornatibus delec-
 tatur. Deinde propheta ad tabulam & ad tesseras ludit. Pro-
 pheta pecuniam suā ad usuras dat. Dicant si licet hoc facere pro-
 phetis. Ego autē uniuersa hec eis probabo. Hec & multa alia idē
 Apollonius ad confutandos eos satis probabiliter & constanter
 intexuit. designans etiam hoc. q; quadragesimus iste quo hoc scri-
 bebat ageretur annus. ex quo Montanus false huius uaticinatio-
 nis initium dederat. Refert etiam de quodā Zotico. q; apud Pe-
 puzā cū prophetare se Maximilla simularet. repente ingressus ce-
 pit imperare spūi qui in ipsa loquebatur. ita ut eū penitus cohi-
 beret. Sed obstiterūt hii q; eis adulabāt. Meminit autē & Thar-
 see cuiusdā martyris. qui quasi extraditione priorū se accepisse as-
 seruerit. saluatorē precepisse discipulis suis. uti ne ante duodecimū
 annū ab ierosolimis discederent. Refert preterea & apud Ephe-
 sum mortuos a Ioāne suscitatos. & alia quāplurima. Ex quibus
 omībus uehemēter supradicta heresis cōfutat. Hec Apollonius.
 Erapion autē qui post Maximinū episcopus Cap. xix.
 apud Antiochiā fuit. in epistola sua quā ad Caricū & Pon-
 ticum scribit. de hac ipsa heresi post aliquanta hoc dicit. Vt autē
 etiā hoc sciatis. q; ista que nūc noua prophetia uel potius execra-
 tio noua processit. ab omī fraternitate que in uniuerso mundo
 est respuitur & refutatur. Tranmisi uobis Claudii Apollenaris
Ierapolitani Asie

Ierapolitani Asiæ prouincie ep̄i litteras. q̄bus de his pl̄ius iſtrua
 mini. In hac aut̄ ipſa Serapionis epl̄a . ſubſcriptionē quorūdā epi
 ſcoporū & martyrū continēt . Ex q̄bus unus hoc modo ſcripſit .
 Aurelius Cyrinus martyr. opto uos bene ualere . Alius quoq̄
 hoc mō. Aurelius Publius Iulius a de Beltho Colomatratie epi
 ſcopus. Viuit deus in celis . quia beatus Sothas qui eſt Manchia
 lo. uoluit demonē priſcille eicere. ſed aduatores eius nō permittē
 rūt. Sed & multorū ſimul ep̄orū eadē declarantiū ſubſcriptiones
 ſupradictis litteris inherebant. Verū de his ſatis dictū Ca. xx.
 p̄ Er idē tempus in urbe Roma diuerſis nihilominus noui
 tatibus per nōnullos regula traditionis eccleſiaſtice ueva
 batur . Pro quibus Hyreneus addiuerſos ſcripta prerogauit. Ex
 tat igit̄ unus eius libellus qui ſuperſcribit̄ ad Blaſtū deſcimate
 Alius ad Florinū de monarchia. & q̄ nō ſit deus malorū creator
 Hoc enim ſupradictus uir uidebatur aſſerere . Qui tamen po
 ſtea in errore deuolutus eſt Valentini. Scribit aut̄ idē Hyreneus
 & de Ogloade lib̄e in qua ſignificat conſecutū ſe eſſe quoldā ex
 ſucceſſoribus ap̄lorū. cuius libelli ſubſcriptionē ſatis elegāter adſi
 xam . his inſerere dignū duxi. Adiuro te inquit qui trāſcripſeris
 lib̄e hūc per dñm̄ noſtrū Ieſū xp̄m̄. & aduentū eius in gloria. cū
 ueniet iudicare uiuos & mortuos. ut cōferas hec que ſcribis . &
 emēdes diligenter ad exēplaria de q̄bus trāſcripſeris ad fidē. Et
 ut ſacramētū adiuratiōis huius ſimiliter trāſcribas. & iſeras his q̄
 trāſcripſiſti. Hoc aut̄ utiliter ab illo dicta iſerere opi nrō necella
 riū credidi. quo p̄ hec diligēs efficiat̄ oīs q̄ hoc uel legere uel de
 ſcribere dignū duxerit. ſciens exemplū diligentie. a ſcis uiris & il
 luſtribus traditū. Verū in his que ad Florinū ſcripſiſſe Hyreneū
 ſupradiximus. facit Policarpi mētionē. Cū quo ſe etiā conuerſatū
 eſſe deſignat p̄ hec uerba. Hec inqt̄ dogmata florine que aſſe
 ris. cōfidenter dico. quia nō ſūt conſona eccliaſtice fidei hec dog
 mata. ne illi quidē qui de ecclia pulſi ſūt heretici. potuerūt aliquā
 do cōmentari. Hec dogmata impietate docent. Hec dogmata ſan
 cti illi preſbiteri qui ante nos fuerūt nūquā ptulere. illi q̄ & apo
 ſtolos uiderūt. quos & tu noſti . Vidi enī te dū adhuc puer eſſe
 in Aſia apud

ī Asia apud Policarpū. tūc qdē preclara agētē dū adhuc esses ītra
 palatiū & studētē placere Policarpo. Multo enī magis mihi illius
 tprīs reꝝ gestarū inheret memoria. quā presētis. Quia hec que a
 puero discimus. cū aīa ipsa coalescūt & adherēt ei. Vnde etiā locū
 ipm̄ tibi possū dicere. ī quo sedēs disputabat beatus Policarpus. &
 incessū illius. & uultū ac totius uite modū. & ipsius quoq; corpo
 ris habitū. Sed & disputationes quas hēbat ad populū. & cōuer
 satōnē q̄ fuerat ei cū Ioāne. quomodo narrare solitus erat. uel ce
 terorū q̄ ipm̄ dnm̄ uiderāt. & quomodo recordabat oīa ac recen
 sebat uerba q̄ sunt dicta a dnō ab eis audierat. & de uirtutibus
 eius ac doctria. Et tamē oīa hec cū scripturis cōsona pferebat.
 Que tūc ego p̄ mīa dei quā mihi donare dignatus ē. attētius &
 studiosius audiēs describebā. nō incartis. sed in corde meo. queq;
 p̄ grām dei fideliter custodio. & mecū ipse sine intermissiōe quo
 dāmodo rumino. Deum ergo testor. & incōspectu ipsius tibi af
 firmo q̄ si qd tale audisset beatus & aplicus uir Policarpus. ex
 clamasset statī & aures suas obturasset. ac sicut moris erat ei di
 xisset. Deus bone. ī que me tprā reseruasti ut hec audiā ? Nōne
 etiā ipm̄ cōtinuo locū fugisset. in quo sedēs uel stans huiuscemo
 di uerba audisset. Sed ex eplīs eius quas scripsit uel ad uicinas ec
 clesias uel ad aliquos ex frībūs cōmonēs & cōfirmās eos & cohor
 tans ad fidē. potest sētētia eius euidenter agnosci. Hec Hyreneus.
 u
 Ex ea tēpestate. Cōmodo Romani regni apicē Ca. xxi.
 gubernāte. pax ecclesiis p̄ oēm terrā propagabat. & sermo
 dñi ex oī genere hoīm ad agnitiōnē & pietatē dei sūmi aīas con
 gregabat. Deniq; & in urbe Roma multos ex illis illustribus &
 prediuitibus uiris. cum liberis & cōiugibus ac propinquis atq; oī
 pariter familia fotiauit ad fidē. Sed hoc non equis oculis ille anti
 quus humane salutis hostis aspexit. Cōtinuo deniq; aggredit̄ ua
 riis nrōs machinis ipugnare. Primo ī urbe Roma huius Apol
 lonii martyris defensionē fidei. apud grecos passionis eius hysto
 riā cognoui. satis eleganter contionasse de supstitiosa prauitate
 hoīm. Apolloniū quendā uirū in fide nrā & in oībus philosophie
 eruditiōibus illustrem ad iuditiū p̄trahit accusator eius. citato
 quodā ifelicissimo

quodā infelicissimo & dei pate salutis hoīe. Quiq; qm̄ lex que oblatos puniri iusserat cristianos. in delatorem prius animaduertendum censebat. a Perhennio iudice ut eius crura cōminuerentur sententiam primus exceptit. Tum deinde exortatur beatus Apollonius martyr. uti defensionem pro fide sua quā audiente senatu atq; omī populo luculenter & splendide habuerat. ederet scriptam. Et post hec secundū senatusconsultum. capite plexus ē Ita nāq; a prioribus lex iniquissime promulgata censebat.

i Citur sub eiusdē Cōmodi p̄cipatu. Eleutherio Ca. xxii.
 in urbe Roma tredecim annis sacerdotio functo Victor succedit. Sed & Iuliano apud Alexandria post decē annos defūcto Demetrius substituitur. Apud Antiochiā quoq; octauus ab apostolis episcopus constituitur Serapion. De quo iūsuperioribus memorauimus. Tunc apud Cesaream Palestine Theophilus. Et Narcissus in Ierosolimis ecclesias procurabant. Apud corinthū uero Bacchilus. Et apud Ephesum Polocrates nobiles in episcopis habebantur. Sed & multi in aliis locis erant per idem tempus egregii sacerdotes. Nos tamen eorū facimus mentionem quorū fidem & scientiam ex proprii operis inditiis possumus habere q̄ compertam. Cap. xxiii.

Vibus ea tempestate ecclesiis presidentibus. in prouintiis Asię questio non minima exoritur. uelut ex antiqua eorū obseruatione descendens. q̄ quartadecima luna putarent omni genti pasca obseruandum. Quando scilicet iudeis pasca precipitur imolari uelut necessario cōfirmātes. quacūq; die septimane quartadecia luna uenisset. solui debere ieiuniū. cū talis cōsuetudo in nullis p̄rius aliis unquā obseruata fuisset ecclesiis. Ob quā causā cōuētus epōrū & cōcilia per singulas quasq; prouintias cōuocant prorogatisq; ad se inuicē eplis de singulis q̄busq; locis. unū om̄s ecclesiasticū dogma confirmāt. ne liceat aliquando nisi i die dñi ca in qua dom̄us resurrexit a mortuis dominicū pasce celebrare misterium. & i hac sola soluendum esse pascale ieiuniū. Extat deniq; usq; i hodiernū cōciliū apud Cesareā Palestie h̄iti decretū in quo primus est Theophilus ipsius Cesaree ep̄s. & Narcissus Ierosolimorū sacerdos

Ierosolimoꝝ sacerdos. hētur & ī urbis Rome cōcilio simile aliud decretum. cui prefuisse Victor episcopus indicatur. Et Ponti pro uintie Palmeas. Galloꝝ quoq; sacerdotalis cōuentus extat. Hyreneū presulē scribens. Achaie uero Bachilū corinthiorum ecclie episcopū. qui om̄s diuersis locis unā eandemq; iudicii sui sententiam protulere

Cap. xxiiii.

¶ Ed episcopi regionis Asiæ seruandā magis aueteribus sibi traditam consuetudinē confirmabant. In quibus Polycrates qui in eis primatū agere uidebatur. ad Victorem episcopum Romane ecclesie scribens. morē traditiōis antiq; ad se usq; delatū. per hec uerba designat. Nos ergo inquit intemeratū pasce colimus diem. neq; addentes neq; auferentes aliquid. Etenim magna quedam luminaria apud Asiam dormierūt. sūmi & electi uiri quos dominus suscitabit in aduentū suū cum ueniet de celis in gloria. & requiret om̄s s̄ctos suos. In quibus est Philippus euangelista. qui dormiuit apud Hyerapolim. sed & due filie eius que uirgines senuerunt. Et alia eius filia spiritu sancto repleta que apud Ephesum dormiuit. Nec non & Ioannes qui supra pectus domini recubuit. qui fuit sūmus sacerdos. & pōtificale petalum gessit. martyr & doctor ecclesie. Qui & ipse apud Ephesū dormiuit. Policarpus quoq; apud Smyrnam & episcopus & martyr. Similiter & Traleas episcopus apud Eumeniam. sed apud Smyrnam martyrio consumatus. Quid autē dicā etiam Sagarē nihilominus sacerdotē & martyrem. qui apud Laudotiā quiescit in pace. Sed & Papiam. & Macharium. & Melitonem. propter regnū dei & eunuchum & spiritu sancto repletū. qui iacet in ciuitate Sardesiū. expectās aduenūt de celis dñi. ut resurgat a mortuis. Isti ergo oēs diē pasce ī quartadecia die m̄sis obseruauerūt sc̄dm euāgeliū nihil oīno extrīsecus agētes. sed & fidei regulā p oīa cōseruātes. Sed & ego oīm ur̄m minimus Polycrates. sc̄dm traditiōnē pr̄m meoꝝ obseruo. eoꝝ dūtaxat. quos & ab initō secutus sū. Septē nāq; ex parētib; meis. p ordinē fuerūt ep̄i ego octauus. Qui oēs ita obseruauerūt hūc diē. ut cōueniret cū illo quo ferr̄ta iudeoꝝ populis auferret. Vnde fr̄s k̄m̄i. sexagita qnq; annos etatis

annos etatis gerens in nomine dñi . multorū quoq; orbis terre
 episcoporum notitiam plenissime habens.& sanctis scripturis in
 tendens.non perturbabor ex his que adterrorē proferunt . qa
 & maiores mei dixerūt.obtemperare oportet deo magis quam
 hoibus.Et post pauca de his qui secum aderāt episcopis.ista sub
 iungit.Poterā aut etiā presentiū episcopoz facere metionē.quos
 ipsi petistis ut euocarē.licet & feci. Quoz nomina nō scribam
 nā multitudo est.Qui om̄s scientes paruitatē meā cōsensu suo
 que scribimus confirmāt.certi q̄ non inaniter canos attulimus.
 sed indisciplina Cristi semper conuersati sumus.Sed adhuc Vic
 ctor Romane ecclie episcopus pertinatius agens . passim totius
 Asie ac uicinarū prouinciaz ecclias acōmunionis societate absci
 dere nititur.tanquā in heresim declinātes.& litteras mittit.qbus
 oēs simul absq; discretiōe ab eccliaistico federe segregaret. Sed
 hoc nō oibus placebat episcopis.qn potius & ecōtrario scribētes
 ei iuebant.ut magis que pacis sūt ageret.& cōcordie atq; una
 nimitati studeret.Deniq; etiam extant ipsoz littere.qbus aspe
 rius obiurgant Victore.uelut inutiliter ecclie cōmodis consulen
 tem.Nam & Hyrenus cū ceteris quibus preerat galliaz episco
 pis scribens.confirmit quidē ut in dnica die resurrectionis domi
 ni misteriū celebraret.Victore tamē arguit.q̄ non recte fecerit
 abscidere a corpore inuitatis tot & tantas ecclias dei . que morē
 antiquitus traditū custodirent. Sed & de multis aliis cōmonet
 per bec uerba .Non solum inquit de die pasce agitur controuer
 sia.sed & de ipsa specie ieiuniorum. Quidam enim putant una
 tantum die obseruari debere ieiunium.alii duabus.alii uero plu
 ribus. Non nulli etiā quadraginta.ita ut horas diurnas noctur
 nasq; computantes diem statuunt . Que uarietas obseruantie
 non nunc primum neq; nostris temporibus cepit.sed multo an
 te nos ex illis ut opinor . qui non simpliciter q̄ abinitio traditū
 est tenentes.in alium morem uel per negligentiam uel per ipe
 ritiam decidere . Et tamen nihilominus omnes isti etiam cum
 obseruantiam uariarent inter semetipsos . & nobiscum paci
 fici fuerunt semper & sūt.nec dissonantia ieiunii .fidei cōsonantiā
 consonantiā rupit

consonantiā rupit. Post hec inserit etiā hystoriā quandā. que pro
 sui oportūitate nec a nobis debet omitti. Deniq; ait. Et illi om̄s
 āte Soterem presbiteri . q ecclesie tūc cui nūc prees sacerdotiū
 tenuerūt. Anicetū dico. & Piū Iginūq; & Thelephorū. & Xystū
 Neq; ipsi ita tenuerūt. neq; hii qui cū ipsis erāt. Et tam̄ cum ipsi
 ita nō obseruarēt. pacē semp habuerūt cū illis ecclesiis. que hunc
 obseruantie morē tenebant. Cū utiq; & ipsis cōtrariū uideretur
 q non etiā ceteri similiter obseruarēt. nūquā tamē obhoc repul
 si sūt aliqui ab ecclie societate. aut ueniētes ab ipsis partibus nō
 sunt suscepti. Immo potius & om̄s presbiteri qui fuerūt ante te
 omibus semp qui non ita obseruabant. presbiteris eccliarū. eu
 caristiā solēpniter transmittēbāt. Beatus aut Policarpus cū ad
 urbē Romā uenisset sub Aniceto. cūq; de aliis nonnullis parum
 quid habuisset inter se. statim tamē coissent in pacē. de hac que
 stione ita egerūt. ut non unus quisq; sententiā suā obstinata cō
 tentione defenderet. Neq; enī aut Anicetus Policarpo suadere
 poterat. ut non obseruaret ea que nouerat Ioannē discipulū dñi
 uel ceteros apostolos cū quibus semper fuerat obseruasse. Neq;
 rursum Policarpus Anicetū persuasit ea deserere que ille dice
 bat se maiorū more seruare. Cūq; hec ita inter se habuisset com
 municarunt sibi iuicē. ita ut cederet Anicetus Policarpo. etiam
 sacerdotali ministerio honoratus dūtaxat cōtemplatione pfungi
 Et ita abinuicē plena fide. pace integra. & firma caritate discedūt
 ut om̄s ecclie siue que ita de pasca siue que non ita obseruarent
 inter se tamē concordia custodirent. Hec Hyreneus aiens nomi
 nis sui opus. pacem uidelicet dei ecclesiis colligans scribit. Et nō
 solum Victori. sed & diuersis eccliarum doctoribus similiter per
 epistolas asserit. q nulla pro hac questione in ecclesiis dei dissen
 a sio debeat oboriri .

Cap. xxv.

Pud Palestinā quoq; cōueniētes ī unū sacerdotes dei Nar
 cissus Ierosolimorū & Theophilus de qbus iā supradiximus. sed
 & cū ipsis Cassius Tyrius. & Clarus de Ptolomaide. & ceteri per
 multi pariter congregati. cū de hac questiōe ageret. qd etiā apud
 ipsos aplica traditio cōtineret. circa finē decreti qd incōcilio eorū
 statutum est

statutū est. Hoc modo indicāt. Epistole autē nr̄e exēplaria p̄ om̄s
 eccl̄ias tran̄smittātur. uti ne rei effitiamur animarū. que diuersis
 erroribns inmerguntur. Designamus igitur uobis. quia & apud
 Alexandria eadē qua apud nos die pasce solēpnitas geritur. quia
 & ipsorū nobis littere deferunt. & ipsi nr̄a scriptura suscipiūt. ut
 pariter & cōsonanter diē festū celebremus. Hactenus de supradī
 cta questione ex his que in uetery scriptis haberi repperimus .

e Xtat autē adhuc Hyrenei preter eos quos Cap. xxvi.
 supra enumerauimus libellos etiā aliud uolumen egregiū
 aduersū gētes qđ de disciplina attitulauit. ad Martionē quendā
 scribens. Sed & dialogi de diuersis in quibus testimonia de eplā
 ad hebreos ponit plurima. & de sapientia que dicit Salomonis.
 Hec sūt q̄ ad nostrā notitiā etiā de Hyrenei opusculis puenerūt

c Ommodus autē tredecim ānis ip̄erio Cap. xxvii.
 gubernato. Pertinaci post se regnū reliqt. Quo l̄ ex solis
 mēsisibus retento idē Pertinax diem obiit. & Seuerus post hunc
 suscepit principatū. Cuius tēporibus plurimi eccl̄iastici uiri nobi
 les & stilo illustres extiterūt. sicut ex eorū monimētis agnosimus

e X quibus est Eraclitus. qui in apostolo Cap. xxviii.
 cōmētatus est. Et Maximus. q̄ de famosissima om̄i hereti
 corū disseruit questione. qua semp̄ inquirīt unde sint mala. uel
 unde malitia. Et q̄ materia facta sit. & non infecta. Sed & Cādi
 dus. qui in exameron idest de principio genesis scripsit. Appius
 quoq; de hisdē similiter cōmētāt. Sextus etiā qui de resurrectio
 ne disseruit. & de ceteris nonnullis. Arabianus quoq; & alii inu
 meri quos longū est uel enumerare. uel etiam pro aliquo illustri
 unūquēq; uel dictorū suorū inditio designare. Plurimi tamē ipsorū
 exortas tēporibus suis hereticorū perfidias cōfutantes. fidē rectā
 & apostolicā monimētis suorū uoluminū mandauere. Ut Arte
 monis illius hereseos auctorē. quam postmodum Paulus Samo
 satenus nostris iam pene temporibus instaurare conatus est. de
 qua dignū ē que uel qualis sit hystoria cōprehēdere. Hec here
 sis purū hominē idest absq; deo fuisse saluatorē confirmat. Idq;
 antiqtus ab ipsis etiā apl̄is traditum esse mētīt. Aduersū quos
unus ex his

unus ex his quos supra memorauimus ecclesiasticus scriptor ita respōdit. Aiunt inquit aliqui ipsos etiā apostolos ita uel susce-
pisse uel ceteris tradidisse sicut nunc ipsi asserūt. Et hanc uerita-
tem predicationis esse seruata usq; ad Victoris tēpora. Et quomō
successores eorū scribentes aduersū gentiles uel aduersū hereti-
cos idest Iustinus .& Melciades .& Tatianus .& Clemēs & alii q̄
plurimi de deitate Cirsti aptissime disserūt. Hyrenei uero & Me-
litonis .ceterorūq; qui per idē tēpus fuerūt uolumia q̄s ignorat :
Quibus dñm & hoīem simul predicāt xp̄m. Sed & psalmi uel cā-
tica q̄ a fribus fidelibus ex initio scripta sūt . uerbū dei esse xp̄m
& deum tota hymnorū suorū laude cōcelebrāt. Quomodo ergo
tot seculis fidem predicatā . nūc isti asserūt qđ a Victoris tēpori
q̄ bus exordium sumpserit. Cap .xxix.

Quomodo autē Victori de hoc calūpniā faciūt qui sciāt ui-
ctorem. Theodotū Coriariū qui princeps & pater extiterat ipie-
tatis ipsorū decōmunionē ecclesie repulisse . qui primus rome au-
sus est dicere purū hoīem fuisse xp̄m. Si enī sicut dicūt ita cre-
debat . quomodo eiciebat de ecclia Theodotū . blasphemie ipsius
iuentorē? Sed de Victore hoc cōmemorasse sufficiat. Cui decem
ānis epātu functo Zepherinus sacerdotii successor extitit . neno
p̄ncipatus Seueri āno. De quo Zephirino eadē scriptura qua iſu-
perioribus usi sumus . talia quedā refert. Cap .xxx.

2. Gĩt cōmonebo uos frēs de his que gesta sūt apud nos . q̄
si forte iſodomis accidisset . etiā illos emēdare & corrigere
potuisset . Confessor erat qđā apud nos Natalis noīe . nrā adhuc
cōfessus memoria . hic deceptus aliq̄do ab Asclepiodoto quodā
& Theodoto collectariis . qui ābo discipuli erant Theodoti Coria-
rii illius qui primus pro hac stulta assertionē ab ecclie societate
depulsus ē . Victore tūc urbis Rome epō . adqueuit ut accepto ab
eis salario . epūs illius heresis noīaretur . certa pactione . id est cen-
tum quinquaginta denariis mēstrue prestationis . Quiq; natalis
cū se in hoc deceptus locasset . frequenter admonebatur iſomnis
a domino . Quia misericors deus & dominus noster Iesus Cri-
stus nolebat martyrem suum qui sibi in multis passionibus
testis extiterat .

testis extiterat. de ecclia perdere. Sed cū neglegētius suscipet ui
 siōes. priatus amore & turpis lucri deuictus illecebra. ad ultimū a
 scis anglis p totā noctē uerberatus. & pēis grauibus excruciatu
 mane cōiurgēs cilicio se iduit. & cinere se cōispergit. ac multis la
 crimis errorē suū deflens. ante pedes se Zepherini epī proster
 nit. & uestigiis oīm non tantūmodo clericorū. sed etiam laicorū
 multa cū lamentatione prouolutus. in lacrimas & miserationes
 oēm prouocauit eccliam. ut indulgētiā sibi a Cristo continuis &
 iugibus pro ipso precibus īplorarent. ostendēs simul in cōspectu
 dñi liuores corporis & cicatrices quas pronoīs ipsius confessione
 susceperat. Vix aliquādo in cōmunionē eccliaſtici corporis reuo
 catus est. Sed & post aliquāta idem scriptor adiungit hec etiam
 Scripturas aut diuinas. absq; ulla timoris dei reuerentia corrupe
 runt. Antiq; uero fidei regulā proterue & impie respuunt. igno
 rantes Cristū. Quē idcirco nō inuenerūt. quia non recte quæſie
 runt. & intantū stultitiē īpietatisq; prolapsi sūt. ut si quis eis ser
 monē de scripturis proposuerit. illi ecōtrario proponāt. utrū hic
 sermo de quo agitur cōiunctū aut sepatū genus siilogismi faciat.
 & derelinquētes scās dei scripturas geometriā tractāt. tanq̄ qui
 uere de terra sint. de terra loquūtur. Et ideo eū qui desurū est
 & de celis uenit. ignorāt Deniq; Euclides apud eos. uel maxime
 in geometrie disciplinis uiget. Sed & Aristoteles & Theofra
 stus. ab his in āmiratione habēt. Galienus uero a nonnullis eorū
 & adoratur & colitur. Quorū artibus & doctrinis. hereſeos sue
 īpietate nitunt̄ asserere. & deceptionibus hoīm ignorantū deū.
 simplicitatē diuinarū scripturarū & sinceritatē fidei subtrahunt.
 Sed hoc faciūt. quia nec uicini effecti sūt fidei. Propterea & diui
 nas scripturas absq; ullo timore contēpserūt. & corrupentes eas
 emēdare se dicūt. Verum ne qui me putent falsa aduersum eos
 proferre palā est oībus noscere. si quis uult exēplaria eorū accipe
 re. & cū aliis nihilominus eorum exemplariis conferre. inuenient
 etiam inter se ipsa multum dissonare. quia unusquisq; ut si
 bi uidetur emendat. Deniq; Aſelepiodoti non conueniunt
 omnino cum Theodotis. Tum deinde etiam discipulis ipsoꝝ
 si qui forte

si qui forte cōscripserūt. qđ eis uisū ē uel addere licuit uel auferre. & omnibus preferūt habere se emēdata. magis aut̄ inquinata exēplaria Rursū Hermofili exēplaria non cōsonāt cū Apollonidis. Sed ne ipsa quidē sibi ipsis concordāt. si priora cū posterioribus conferas. Semp enī emēdāt quibus semp displicet qđ emēdant. & noua queq; perquirūt. cū eis que in usu sūt uidebuntur aduersa. Quid aut̄ temeritatis habeat istud admissū. neq; ipsos arbitror ignorare. Aut enī nō credūt diuino spū scripturas esse cōscriptas. & sunt infideles. aut semetipsos arbitrant̄ sapientiores esse spū sancto. Et quid aliud indicāt per hoc. nisi qđ a demone arguūtur. Neq; enī negare possūt factū suū. quādo quidē etiā manus eorū in ipsis exēplaribus teneant̄. & nouerint ipsi qđ a magistris suis & doctoribus scripturarū. scđm illud corrupte te genus etiā explanationis susceperint intellectū. Quidā aut̄ ex ipsis nec corrūpere iam scripturas dignati sūt. sed penitus abnegare. legē scilicet & prophetas. & obtentu impie huius assertionis in ultimum perditionis gurgitē deuoluti sūt. Deniq; hec sufficiant hystoriis esse mādata. Explicit liber.v. Incipiūt caplā libri.vi.

Cap.i. De persecutiōe Seueri. Ca.ii. De martyrio Leonidis pr̄s Origenis & de ipsius Origenis a puero īstitutiōe. Ca.iii. De eo qđ a puero uerbū dn̄i predicabat. Ca.iiii. Quāti per ipsū docti hoīes facti sūt. Ca.v. De Potamiana. Ca.vi. De eo qđ Origenes se castrauit. C.vii. De Alexādro & Narciso. Ca.viii. De ep̄s hyerosolimorū. Ca.ix. De Alexandro. Ca.x. De Serapione & libris eius. Ca.xi. De libris Clemētis. Ca.xii. De Eracla. Ca.xiii. Quantū studiū fuerit Origeni erga scripturas diuinas. Ca.xiiii. De Simacho īterprete. Ca.xv. De Ambrosio & studio origenis. Ca.xvi. De ep̄s qui tēpore Origenis fuerūt. C.xvii. De Ypoliti libris. Ca.xviii. Quomodo Origenes presbiter factus est. Ca.xix. Quomodo Eraclas apud Alexandria susceperit sacerdotiū. Ca.xx. De persecutiōe Maximini. Ca. xxi. De ordinatiōe Fabiani ep̄s cop̄i. & mirabilibus que in ea gesta sunt. Cap.xxii.

Cap.xxii. Quāti discipuli fuerint originis. Ca.xxiii. De Africano. Ca.xxiiii. De Berillo. Ca.xxv. De Philippo Imperatore. Ca.xxvi. De Dionisio episcopo. Ca.xxvii. De Araboꝝ discessione. Ca.xxviii. De heresi ecclesitarum. Ca.xxix. De Decio. Ca.xxx. De passionibus Dionisii. Ca.xxxi. De martyribus qui apud Alexandria passii sunt. Ca.xxxii. De his que scribit Dionisius. Ca.xxxiii. De nouato. Ca.xxxiiii. De Serapione. Ca.xxxv. De his q̄ ad nouatū scribit Dionisius. Exliciūt capitula. Incipit liber vi.

T cū Seuerus quoq; persecutiones agitaret ecclesiis
 a predara a militibus Cristi pro pietate certamina
 martyrii gerebantur. precipue tamē apud Alexan
 driā. quo ex omī egipto ac Thebaide. uelut in quod
 dam stadium pietatis atlete deducebant. Qui pro suppliciorū
 mortis q; patientia. consequebant a deo immortalitatis coronas.

i N quibus & Leonides Origenis pater pro Cap.ii.
 martyrio Cristi capite plexus. tenere adhuc etatis supradi
 ctum pueꝝ dereliquit. Quiq; qualibus animis ex eo erga diuina
 legis studia uiguerit. non erit iportunū paucis exponere. Preci
 pue quia & apud quāplurimos opinio de eo celeberrima peruul
 gata est. Et si quidē uelit quis oēm uitam uiri huius littēꝝ tra
 dere monimētis. certū est quia tanta sūt de eo ac talia que pro
 prium de eo & opus requirāt & otiiū. Nos tamē in presēti quan
 ta possumus breuitate inferemus huic opi etiā que ad ipsū spec
 tant pauca de multis. Que uel ex ipsius eplis ad nos usq; serua
 tis. uel ex alioꝝ hystoriis indicata cognouimus. Cuius gesta si res
 pateret. etiā ex ipsis cunabulis digna mihi uidentur posteritatis
 memoria. Decimū namq; iperū agebat Seuerus añū. Alexādie
 uero per idem tempus oīq; egipto presidebat Letus. Episcopatū
 in ea post Iulianū Demetrius susceperat. Cum supra modū accē
 so persecutionis incendio. & multis ea tēpestate martyrio coro
 natis. intantū ardorē capescendi martyrii puerulus tunc adhuc
 Origenes exarserat. ut spōte se piculis iegeret. & aliis i certamē
 positis. preceps

*Leonides origen
 p. 112.*

positus preceps in medios rueret. ita ut insectari ipsam mortem & rapere uelle uideretur. Quam & adipisci omnimodis potuisset. nisi quod dispensatione domini ad utilitatem multorum putatur pro totius ecclesie edificatione seruatus. per sollicitudinem matris. que gloriose mortis eius desideria impediuit. Que cum primo maternis obsecrationibus supplicaret. ut sibi consuleret. ut parceret matri. & ille ex his precibus inflammator ad amorem martyrii redderet. maxime ex eo quod patrem iam teneri cognouisset in uinculis. & ipse propere solutus effici uinculorum eius ac martyrii festinaret. arte quadam materni affectus inhibetur. Etenim cum maturare eum uelle & ante lucanum prorumpere ad agoniam certamina presensisset. noctu cubiculum filii dormientis ingressa. omnia eius indumenta quibus procedi ad publicum poterat furata subtraxit. ut per hec domi residere necessitate cogere. Ille maternis impeditus dolis. cum nihil aliud agere posset. nec tamen mens quiescere pateret. audet aliquid super etatem epistolam scribit ad patrem. se quidem maternis artibus detineri. sed illum tenere debere quod cepit. Et addit etiam hec. Vide pater ne propter nos aliud aliquid uelis. Hec sunt prima puerilia Origenis rudimenta. Hic ludus eius infantie. hec a tenero religionis & pietatis inditum. Talis in eo erga deum coaluit affectus. Hinc tam lectioni se cepit diuinorum uoluminum mancipare. & in eruditionibus fidei diuine semet ipsum haud segniter exercere. Quoniam iam & apertamente in his imbui ceperat. qui ei sensum inter seculares libros quibus in prima etate erudiebatur. etiam nostrarum scripturarum nonnulla interim legenda subiciebat. Tum deinde paulatim etiam preferre hec scolaribus studiis comonebat. Nam inde etiam lectiones exigere per dies singulos & memorie commendare. puerum non inuitum. immo potius erga discenda promptiorem cogebat. Quippe qui legens hec. non solo simplici intellectu uideretur esse contentus. sed negotia patri de scripture sensibus ac questionibus commouere. Inquirens ab eo quid sibi uideretur. quod per spiritum sanctum scriptura dicitur inspirata. uel quid diuini consilii tegat simplicitas ista uerborum. At ille simulabat quidem increpare se eum. & uetare ultra etatem aliquid querere. Apud semetipsum tamen incredibiliter exultabat. omnipotenti

exultabat. oīpotenti deo grās referens. qui ei talis sobolis esse do-
 nauit patrē. Deniq; frequenter dicitur dormiēti puero religio-
 sus & sollicitus superueniēs pater. opimentū pectoris detraxisse.
 & uelut dei spū intus incluso. pectus eius tanquā tēplū quoddā
 ueneratus & demulcēs osculis abscessisse. beatū semetipsū adeo
 effectum pro tanta prolis felicitate gratulatus. Hec & multa his
 similia in puerili etate Origenis extitisse memorāt. Vt uero pa-
 ter eius martyrio consumatus est. puer ipse cum matre uidua &
 sex aliis paruulis frībus septimūdecimū agens etatis annū. insū-
 ma facultatū penuria derelictus est. Quoniāquidē census pater-
 nus qui uel maximus fuerat. fisco per proscriptionē sociatus est
 Nec tamē ei defuit oīpotentis dei prouidentia. Ob insigne nāq;
 uel litterarū uel religionis studiū a quadā nobili & locupletissima
 femina pfamiliariter foueri cepit. Que tamē Paulū quēdā An-
 tiochie ortū. atique hereseos famosissimū sectatorē. adoptiuū do-
 mui sue illo ī tēpore habebat. Inqua adolescētulus Origenes cū
 necessitatē haberet apud predictā feminā una degeret. documen-
 tum iam inde a puero fidelissime & catholice sue mētis ostēdit
 Nam cum ad supradictum uix uelut ad magistrum & summi
 nominis doctorē p dies singulos imense multitudines cōuenirēt
 non solum hereticorū uerū & ex nostris multorū pro eo q̄ eru-
 ditionis eius sūma ab oībus crederēt. nullo tamē pacto uel pro
 honoris grā uel etiam pro necessitate coniunctionis flecti potuit
 Origenes. ut cū eo saltim in oratione cōsisteret. Ita ei a priā eta-
 te ecclīastice regule obseruātia honorabilis fuit. & hereticorū so-
 cietas execrabilis. Sicut ipse in quodā loco opis sui ait. quia here-
 ticorū execrāda doctrina est. Nec tamē deerat ei erga cōmunes
 litteras studium. in quibus pater eū erudiendū tradiderat. sed ex-
 ercitabatur & in his multo attentius etiā post cōsumationē prīs
 In arte nāq; grāmatica ita fuerat instructus. ut & ad docendum
 plene sufficeret. & ex hoc ei que ad necessitatē trāsfigēde domus
 uidebant. necessaria pararētur.

Cap. iii

u Erum cū preeffet auditorio & grāmaticam doceret sicut
 ipse in quibusdam scriptis suis refert. & cum ecclīe apud
 Alexandriam

Alexandria magisterii deesset officium. cumque omnes deturbati perse-
 quutorum minis & ferocitatibus aufugissent. aliquanti gentilium
 conueniebant ad Origenem. tunc adhuc grammatice docente. audire ab
 eo uerbum de nostra fide ac religione cupientes. Quos ille non so-
 lum ad fidem de perfidia conuertebat. uerum etiam perfecte uite insti-
 tutionibus informabat. Quorum primus extitit Plutarchus qui pro
 ipsum conuersus ad fidem nostram. non solum perfecte uite institu-
 ta seruauit. uerum etiam que est summa beatitudinis martyrii con-
 sequutus est palmam. Secundus cum hoc fuit Eraclas. & natura Plu-
 tarchi frater & meritis. Qui cum ab eo infide nostra atque scien-
 tia sed & uite purioris institutionibus ad perfectum fuisset in-
 structus. Alexandrine ecclesie preesse post Demetrium subroga-
 tus est. Sed ea tempestate qua Aquila Alexandrine atque Egypto
 presidente persecutionum rabies crescebat. octauumdecimum Orige-
 nes agebat etatis annum. quo tempore perfamosissimum apud omnes
 uel incredulos uel infideles domi forisque nomen eius effectum est
 Precipue per id quod sanctos omnes in confessionis uiculis positos. non
 solum sermone & cohortatione perfecte & spiritualis doctrine ad mar-
 tyrium roborabat. uerum etiam multos suis officiis ac ministe-
 riis. uinculorum penis & squalore carceris subleuabat. Sepe denique
 etiam ante tribunalia iudicum & in ipsis eorum cruentibus aderat
 aduersum profanas interrogationes iudicum affectu eis ac mente
 copatiens. uultuque & nutibus si dici potest uelut firmiores eis re-
 sponiones subicere gestiens. Sed & cum sententiam suscepissent. ea-
 dem licentia utebatur. omnibus se periculis inferens nec repudians
 persecutoribus intuentibus extremis quoque oculis martyres sa-
 lutare. ita ut non nunquam pro his etiam impetus in eum gentilium
 fieret. Sed diuina dextera cum admiratione omnium protectus euade-
 ret. Verum nec enumerari facile nec referri potest. quotiens &
 quam crebro imo per singulos pene dies. de quantis eum & quali-
 bus periculis dum erga predicationem uerbi dei impiger & promptus
 est. eadem illum diuina dextera confirmauit. quotiens in insidiis po-
 sitis qui eum clam interimerent effugit. Et intantum aduersum
 se dum in opus dei promptus est. infidelium concitauit insaniam
 ut turme militum

ut turme militum disposite domū in qua cōmanere uidebatur
 obsederint. nec tamen eum capere aut tenere potuerint diuina
 protectione seruatum. Tanta rabies contra eum mentes homi-
 num inceſerat. pro hoc ſolo q̄ plurimos per eum uidebant ad
 fidem noſtram ab incredulitate conuerti. Et intantum cottidie
 aduerſus eum perſequutio cumulabatur. ut tota urbs maxima
 Alexandria eum tegere non poſſit. ſed de domo ad domū trā-
 ſiret. & tamen undiq; fugaretur. cum uiderent per loca ſingu-
 la multitudines plurimas per eum ad fidem dei ſotari. Obtine-
 bat aut̄ hoc. quia non ſolum in uerbo erat ei perfecta doctrina.
 uerum etiam in opere cōſumate diſcipline prebebat exempla. Et
 dicebatur ſicut aiunt de eo. qui hic eſt qui quale habet uerbum
 talē habet uitam. & qualem habet uitā tale habet uerbū. *Qm̄*
que docet agit. & que agit hoc docet. Maniſte autem & euidē-
 ter aderat ei diuina gratia. per quā innumeros ad imitationē ſui
 in fidem dei prouocabat. Vnde & uidens Demetrius epiſcopus
 q̄ ad ipſum precipue doctrine gratia & predicationis uerbi dei
 multitudines plurime cōuolarent. catetizandi ei. id eſt docēdi ma-
 giſterium in ecclia tribuit caput deterſum. Quod primus poſt
 apoſtolos apud Alexandriam Panthenus. Secundus p̄ ordinem
 Clemēs. Tertius adminiſtrauit Origenes ipſius diſcipulus Cle-
 mētis. qui Clemēs in ope Stromateo ubi etiam tempora quibus li-
 bros deſcribebat in prohemiis deſignauit. ad finē imperii cōmo-
 di pertendit. Vnde certum eſt q̄ Seueri tempora hec ipſa que
 nunc habemus in manibus continebat. Qua tempeſtate etiam
 Iudas quidam alius ſcriptor. de ſeptimanis que in Daniele refe-
 runtur diſſeruit. Qui & ipſe decimū Seueri Imperatoris annū
 regni cōmemorat. Is etiā diuulgatā antixpi preſentiam iā iamq̄
 eſtimans imminere ex pſecutionum nimietate. multorum ex
 noſtris fidelium animos pturbauit. Igitur Origenes iniuncto ſi-
 bi a Demetrio epiſcopo magiſterii officio. grāmaticā ſcolam ne-
 gligere cepit. magis ſe uerbo dei conferēs. Vtitur ſane etiam cō-
 ſilio non puer ili. Bibliothecam gentiliū libroꝝ tradit cuidam
 fideli amico. paſtus cum eo quatuor ſibi obolos ex eius precio
 p̄ dies ſigulos

obserua diligenter

per dies singulos i ferri, quo scilicet nec grauis esset cuique insusten-
 tãda uictus necessitate, nec cõgregandã pecuniã domi reseruare
 uideret. Igitur i talibus institutis plurimũ tẽporis exigẽs, uita mo-
 ribus, exercitiis, per oĩa cristianus philosophus habebat. Cum &
 pro iuuenilibus cupiditatibus reprimẽdis, & pro sapientie profe-
 ctibus capescendis, die noctuq; artioribus se abstinentie constrin-
 geret frenis, & indefinẽter diuinorũ librorũ meditationibus inhe-
 reret. In abstinentia plurima, in ieiuniis indefinẽtibus, in uigiliis
 pene iugibus, ita ut si quando parũ aliquid somni necessitas na-
 turalis exigeret, hanc ille non supra stratũ quo oĩno nullo uteba-
 tur, sed supra nudi soli dependeret superficiem. Ante oĩa uero
 precepta euãgelica & uoces saluatoris sũmo amore, & studio im-
 plendas esse censebat. quibus precipitur duas tunicas nõ haben-
 dum, neq; calciamẽtis utendũ, de crastino cogitandũ. Que ille &
 singula sũma cũ diligentia in fide contendebat explere. Et supra
 uires atq; etatẽ suã scãdm apostoli monita in frigore & nuditate
 agones patiẽtie desudabat. Ita cũctis auditoribus suis renũtiãdi
 oĩbus que possidebãt, & beate paupertatis prebebat exempla. Erat
 igitur per hoc carus oĩbus & acceptus. In hoc uno nonnullos of-
 fendens, q; cupientes de facultatibus propriis aliquid sibi saltim
 uictus grã ministrare, pro districta cõtinẽtie disciplina refutabat.
 Cũ utiq; pro labore quo in uerbo dei desudabat, non solũ dupli-
 ci scãdm apostolũ, sed & multiplici honore dignus ab oĩbus duce-
 retur. Sed ille honorẽ sibi sũmũ incontinẽtia deputabat. Deniq;
 & per multos annos traditur absq; omĩ calciamẽto nudis incef-
 sisse uestigiis, Vini quoq; usum ceterorũq; similiũ, nisi ex ea sola
 que uite necessitas deposcebat, nullum penitus habuit, usq; quo
 incõmodo stomachi imo iam pene periculo cogeret. Talibus igi-
 tur uite atq; instituti sui exẽplis informans eos quos a gentili
 uita & stulta philosophia ad uerã xpĩ philosophiam sapientiamq;
 conuertebat, nõ solũ in intimis aĩe archanis fidẽ habere docuit,
 per hec q; geri ab eo uidebant que docebãtur, uerũ etiã ad mar-
 tyrii eos amorẽ per ea quibus cottidiano roborabant exercitio
 prouocabat, Ex quibus & multi cõprehẽsi in persecutiõẽ, palmã
 martyrii consecuti

i martyrii consecuti sunt. Cap. iiii .

N his primus erat Plutarchus, de quo superius memora-
uimus. Quē cum uidisset populus admortē duci, & adlisterē ei
Origenē, qui oratu suo ad magnanimitatē aīos eius erigeret, ue-
lut mortis eius auctorē discerpere eū pene & interficere uulgus
irruerat, nisi & tunc ope diuine prouidētie e furentiū manibus
fuisset ereptus. Post Plutarchi martyriū, secundus ex Origenis
discipulis martyr efficiē Serenus. Tertius ex eius nihilominus au-
ditoribus Eraclides martyrio coronatur. Quartus Heros neofi-
tus. Nam superior Serenus adhuc catecuminus consumatus est.
Quintus eiusdem scōle martyr efficitur alius nomīe Serenus.
Qui post multa supplitia pro Cristo etiam capite plexus tradi-
tur. Sed & mulieres plurime. In quibus erat quedam catecumia
de qua ipse in quodā loco ait, quod ignis baptisma consecuta sit
f Ed & Potamiana famosissima feminarum & Ca. v.

martyrum, & ipse eius carnifex Basilides. Etenim ī nostrā
usq; memoriā, ab incolis loci perhennis uirtutum potamia-
ne fama celebratur, q̄ immensos & innumeros agones primo
pro uirginitate & pudicitia desudauerit. Deinde etiam pro mar-
tyrio exquisita atq; inaudita tormenta pertulerit. Atq; ad ulti-
mum una cum uenerabili matre Marcella, ignis supplicis consu-
mata sit. Tradunt igitur Aquilam, hoc enim enim erat tyran-
nici iudicis nomen, posteaq; crudelibus eam suppliciis lacera-
uit, ad ultimum ob iniuriam & nobilitatis eius & castitatis cō-
minatum esse Potamiane, q̄ eā uel crudelissimis gladiatoribus
uel impudicissimis lenonibus traderet. At illa cum ad ea qd mal-
let uel qd eligeret quereretur, protulisse aduersum tyrannū uo-
cem liberam, que ob superstitionem romani ritus sacrilega uideretur.
Et ideo sine mora in eam illatam esse sētentiam. Cūq; Basi-
lides unus ex his quibus implere spiculatoris officium mos est
susceptam eam duceret ad supplitium, ac multitudo impudicorū
pariter impioꝝ Potamiane uerbis & iniuriis conarētur illudere
Basilides abigere impudentius irruentes ac deturbare cepit hūa-
nitatis & miseracionis obtentu. At illa religiosum uiri uotum
erga se &

erga se & propolitū hūanitatē amplexa. certus esto inquit. q̄ cū abiero ad dñm meū. sine mora boni huius tibi remunerationē parabo Post hec aut uerba. constāter suscepit statuta supplicia. picis calide paulatim per artus ac mēbra diffuse. Et hoc modo beata uirgo eterris migravit ad celum. Non multis aut post diebus Basilides cum inter collegas suos obcausā quandā iuramentū posceretur. ait sibi non licere oīno iurare. pro eo q̄ esset xpīanus. Et hoc publice fatebat. loco estimatus est primo dicere. Tū deinde cū constantius adfirmaret. pertrahitur ad tribunal. Vbi cum perseuerasset in cōfessione. uinculis traditur. Tum uero uisitantibus eum nostris. & causā subite ac laudabilis huius p̄mutationis iquirentibus. dixisse tradit. q̄ Potamiana post diem tertium martyrii sui. noctu adlīstens. coronā capiti suo iposuerit. dicens deprecata se pro ipso dñm. & ipetrasse. ut scdm q̄ scriptum est. q̄a qui recipit martyrē. mercedē martyris consequet. Quibus auditis confestim frēs signum ei dñicum tradūt. & die postera ob dñi martyrium capite puniūt. Sed & aliis pluribus per illud tempus apud Alexandriā cōdiscipulis suis cum q̄bus uerbo dei in Origenis scola operam dederat Potamiana. simile munus traditur prestitisse. adlīstens eis per uisum. & coronas martyrii ipetratas a dño deferēs. Sed de his ista sufficiant. Ca. vi.

i Citur per idem tēpus cum docendi officio apud Alexandriam preesset Origenes gestū quid ab eo traditur. qd̄ iuuenilis fortasse & minus perfecti sensus uideatur. sed perfecte fide ac nimie castitati inditiū cōtinens. Illud nāq; qd̄ scriptum est in euangelio. Quia sunt eunuchi qui se ipsos castrauerunt propter regnum dei. etiam secundum hystoriam implēdū credidit Non solum castitatis obtētū. uerum qm̄ persecutionis tempore tam in publico quā ī occulto ac secreto. & tam uiris quā feminis uerbum dñi predicabat. uidelicet quo omēm occasionem turpis maledicti gratia infidelibus uideretur excludere. dominicā uocē re atq; opere in semetipso aggressus est implere. Cūq; id pro eone ab hominibus laudem quereret. sed adeo mercedē speraret. in occulto esse

in occulto esse uoluisset. tam latere non potuit. sed rei geste iditium
 ad Demetrium episcopum peruenit. Ilque ingenti primo stupore
 admiratus est audaci animi uirtutem. Tum deinde collaudans
 fidei eius magnitudinem uel calorem & tam grande in
 opere dei propositum. Nunc maxime ait cepto operi doctrine &
 predicationis insistere. quando aduersariis nulla obrectandi suspi-
 cio derelicta est. Sed tunc quidem talis erat Demetrii senten-
 tia. cum nihil animos incellerat. quod recti iudicii regulam in par-
 tem alteram declinaret. Postea uero cum uidisset adolescentis
 famam satis fieri claram. & magno eum domi forisque preconio
 extolli. humane infirmitatis aliquid passus. opus quod ipse prius
 cum ingenti admiratione laudauerat. infamare postmodum ce-
 pit. Nam cum apud Palestinam precipui & eminentes inter epi-
 scopo uiri idest Ierosolimorum Alexander & Theotistus Cea-
 ree. uidentes diuinum opus eius in uerbo dei. ordinassent eum
 presbiterum. ac summo eum sacerdotio iam iamque dignum pro-
 barent. idque dignissime factum ab omnibus laudaretur. & ne
 sic quidem dignus honor sapientie eius ac uirtutibus in eum
 collatus diceretur. uehementissime momordit hic sermo De-
 metrium. Et non inueniens in eum causam alterius criminis.
 hoc quod aliquando puer adhuc ille egerat. & episcopus iam iste
 laudauerat. postmodum criminis loco protulit. etiam in illos culpam
 qui eum ordinauerant conatus inflectere. Sed hec postmodum
 gesta sunt. Tunc porro Origenes apud Alexandriam doctor
 ecclesie ualde clarus habebatur. omnibus quos fama eius ad
 audiendum eum conuenire prouocabat uerbum dei predicans
 sicut apostolus dicit. oportune. importune. per diem. per no-
 ctem. publice & priuatim. uelut abscessis omnibus impedimen-
 tis. liber prorsus & cum omni fiducia rem gerebat. Cum ue-
 ro decem & septem annis Seuerus tenuisset imperium. An-
 toninus ei filius succedit. Quo in tempore quamque plurimi
 erant qui in confessionibus gloriam quesierant. dei tamen pro-
 uidentia fuerant referuati.

In quibus Alexander

i N quisbus Alexander de quo Paulo ante Cap.vii.
 memorauimus cōfessionis titulo satis clarus. Ierosolimoy
 ecclie subrogatur epūs. cū supesset adhuc Narcissus qui prius
 inibi fūctus est pontificatus officio. Verū qm̄ Narcissi memoriā
 sermo progrediēs attulit. cōgruū mihi uidet̄ aliquid de eius ge-
 stis insignibus memorare. de quo ab incolis quidē loci per pluri-
 ma memorie tradūt. Nos uero unū opus eius memorabimus .
 ex quo ceteris que de eo narrātur merito fides possit abhiberi.
 Accidit aliquando in die sollēpni uigiliaꝝ pasce . oleū deesse lu-
 minaribus. Cūq; id per ministros innotuisset . meror plebi maxi-
 mus fuit. Sed Narcissus fide fidēs. ministris iꝑerat haurire aquā
 sibiq; deferri. Cūq; ptulisset. orauit & benedixit aquā. & infundi
 luminaribus precepit. Tūc repēte miro & sc̄lis inaudito genere
 uirtutis. natura aque in olei pinguedinē uersa. splēdorē luminum
 etiā solito reddidit clariorē. Ad fidē aut̄ rei a plurimis religioso-
 rum fr̄m̄ ex eodē oleo qđ uersū de aqua fuerat reseruatū est. ita
 ut ad nos usq; miraculi huius inditiū perueniret. Et in hoc qđē
 fidei eius ac meriti habebatur exēplū. Animi uero uirtus quan-
 ta in eo fuerit. alio nihilominus uno de eius gestis oꝑe declarabi-
 tur. Is nāq; cū intercetera uirtutū suarū bona esset ualde constā-
 tis aī. & iusti rectiq; indeclinabiliter tenax. quidam homūculi ne-
 quā. male sibi consciū. metuentes ne criminū suorū si arguerentur
 nō possent effugere uindictā. preueniūt factionibus & circūueni-
 re parant eū. cuius iudiciū uerebant̄. Cōcinauerunt igit̄ aduersū
 eū infame satis & noxiū crimē. Conueniūt auditores. testes ex se
 metipsis producūt. qui subsacramēto iuramēti que obiciebantur
 confirmarent. Quorū unus testis. ita ut non igni cōsumeret̄ ue-
 ra se dicere testabat̄. Alius ita. ne regio morbo corrumperetur.
 Tertius ita. ne luminibus orbaret̄. Et quāuis ne iuramētis qui-
 dē istis qđq; fideliū & deū timētiū crederet. eo qđ uita Narcissi & i-
 stitutio ac pudicitia ab oībus nosceret̄. ipse tam̄ eorū q̄ mota sūt
 idignitatē ac molestiā non ferens. simul & secretā ac philosophicā
 uitā sēp hēre desiderās. subterfugit ecclesie multitudinē . & i de-
 sertis locis atq; agellis secretioribus delitescit ānis q̄ plurimis. At
 nō ille magnus

De miraculo aquae & olei
 Ep̄si.

Q3

non ille magnus diuine prouidentie oculus quiescit in longū. sed
 in ipsos ultionē per ea ipsa que sibi in periuriis statuerāt maledi
 cta molit̄. Primus nāq; ille testis parua ignis scintilla noctis tem
 pore domo suo succēsa cū oī genere omiq; familia flāmis ultrici
 bus cōflagrauit. Alius repente ab imis pedibus usq; ad sūmū ca
 pitis uerticē morbo regio quo fuerat imprecatus repletur atq;
 cōsumitur. Tertius aut̄ priorū exitū uidens. & oculū diuinū non
 se latuisse perspiciens. prorūpit in mediū. & audientibus cūctis se
 ra penitētia uniuersū cōcinnati sceleris ordinē pandit. Tātis aut̄
 lacrimis imanis cōmissi facinus deflet. & itantū die noctuq; per
 durat infletibus. usq; quo luminibus orbaret̄. Hii igit̄ figmenti
 n sui huiuscemodi penas dederunt. Cap. viii.

Arcissus uero cū ita desertū petisset. ac locis semet secre
 toribus. abdidiſſet. ut ubi nā degeret nullus agnosceret. necessa
 rium uisū est ep̄s. ut aliū pro ipso ordinarēt. cui nom̄ erat Dius
 Cuiq; cū paruo tēpore prefuisset ecclie. succedit Germanius. Et
 germanio Ingordius. Cū ecce subito uelut rediuius celoq; red
 ditus. ex in prouiso apparuit Narcissus. Et rursū a fr̄ibus ad pre
 sidendū rogat̄ ecclie. Multo enī uehemētius erga eū amor oīm
 fuerat incitatus. uel pro eo q; criminosis innocens cessit. uel q; se
 cretā & philosophicā uitam dilexit. & q; in eo cōpleuit domiū di
 cens. mihi uindictam. ego retribuam dicit domiū. Cap. viiii.

u Erum cū ipse iā senio fessus pontificatus ministerio suffri
 cere non possit. Alexandrū de quo superius memorau
 mus qui iam esset ep̄s alterius loci. diuina dispensatio in adiuto
 riū Narcissi senis euidentissimis reuelationibus euocauit. Is nāq;
 Alexander ex gente Cappadocū ubi erat preclare urbis ep̄s Ie
 rosolimā adorandi & sanctorū locorū uidendi gratia properaue
 rat. Quē loci incole mentes eorū instigante deo cū oī amore &
 ofitiositate suscipiunt. ac ui caritatis & dilectionis nexibus uictū
 domum redire non sinunt. Ostendebatur enim euidenter a
 domino. non solū ipsi beato uiro Narcisso. sed & aliis plurimis p
 reuelationes in plebe. ut ipm̄ in loco sac̄to ep̄m̄ detinerēt. Prete
 rea q; supra cetera oīa magis clarificū fuit. Eo die quo īgressurus
 in urbē Alexander

in urbem Alexander nuntiatus est. & multitudo fratrum pluri-
 ma extra portas in occursum eius egressa est. uox celitus mani-
 festissime oibus audientibus facta est dicens. Suscipite epim. qui
 uobis a deo destinatus est. Cūq; ex his oibus euidenter apud cūc-
 tos fuisset dei dispensatio declarata. episcopi urbiū uicinarum cō-
 pertis oibus qbus de eo res geri dei iudicio docebat. residere in
 ibi eum necessario compulerūt. Ipse ergo Alexander ī eplis suis
 ad Antiochitas scriptis. que usq; ad presens seruantur apud nos
 meminit Narcissi tanquā socii & consortis in epātu. his ipsis uer-
 bis de eo scribens. Salutatur uos Narcissus qui ante me episcopa-
 tum huius ecclie regere cepit. quiq; mecum positus orationibus
 uestris. centum iam & xvi. annos uite sue gerit. Qui & ipse uos
 mecum pariter deprecatur. esse cōcordes. De his quidē talia. Apud
 Antiochiā uero defuncto Serapione epō. Asclepiades loci illius
 suscepit sedē. Qui & ipse unus ex preclaro cōfessorum numero
 fuit. Meminit etiā huius ordinationis supradictus Alexāder An-
 tiocenis scribens hoc modo. Alexander Seruus & uinctus Iesu
 Cristi. beate ecclie que est apud Antiochiā in dno salutem. Re-
 leuauit domus uincula mea. & carceris huius mei dilatauit angu-
 stias. q̄ cōpi sancte ecclie uestre Asclepiadē uirū dignissimū sa-
 cerdotiū suscepisse. Hāc autē eplām idicat se p̄ Clementē Antioce-
 ne ecclie presbrm trāsmisisse. scribēs ī fine epistole hoc mō. Hec
 autē uobis dñi frēs scripta transmisi per Clementē beatū presbi-
 terū. uirū in oibus probatissimū. Quē uē nostis uos & eo amplius
 cognoscetis. Cuius presētia apud nos p̄ dei prouidentia procura-
 i ta. & confirmauit & auxit ecclesiam dñi. Cap. x.

Citur Serapionis ep̄i eruditi uiri. puto quidē etiā alia opu-
 scula apud alios haberi. Ad nos autē illa tantūmodo uenerūt que
 ad Dōnum quendā scribit. qui in tēpore p̄secutionis a fide Cri-
 sti recedēs ad superstitionē iudaicā declinauit. & ea que ad Pontiū
 & ad Cariciū eccliaſticos uiros scribit. Et alie nihilomius eius sūt
 ad alios eplē. Sed & ille liber uenit ad nos quē scribit de euāge-
 lio Petri. ubi arguit qdā falsa ī eo cōscripta. emēdare cupiēs frēs q̄
 erāt apud Rossū. q̄ p̄ occasionē scripture ipsius ī heresim d̄ciabāt
Dignū tam

Dignū tamē uidet̄ mihi pauca quedā de eius libello inferere. ex quibus innotescat que fuerit eius de ipsa scriptura sentētia. Scribit ergo in quodā loco ita. Nos enī frēs. & Petrū & alios apostolos recepimus sicut xp̄m. Que aut̄ sub eorū noīe falsa ab aliis cōscripta sūt. uelut gnari eorū sēsus ac sentētiās declinamus. sciētes q̄ talia nobis nō sunt tradita. Ego enī cū esē apud uos. putabā om̄s recte fidei esē inter uos. & nō decurso libello qui mihi offerebat̄. in quo noīe Petri cōscriptū euāgeliū ferebat̄ dixi. Si hoc est solū qd̄ iter uos similitudine uidet̄ inferre legat̄ codex. Nunc aut̄ cōperto q̄ hii qui codicē illū legi debere asserūt. prospectu cuiusdā occulte hereseos hoc fieri poposcerūt. sicut mihi dictū est Festinabo iteꝝ uenire ad uos. Nos enī nouimus fratres cuius hereseos fuerit Martianus. q̄ etiā sibi ipsi cōtrarius extitit. Nō itelligēs que loqueret̄. que etiā uos discetis ex his que scripta sūt uobis. inuestigata per nos ab illis qui hoc ipsū euāgeliū secundū illius traditionē didicerant. & successores extiterunt sētētie eius Quos nos uocamus. q̄ in hac ipsa doctrīa illoꝝ sūt quā plurimos sensus & ab ipsis mutuati. Nā certum est q̄ plurima scdm̄ recti rationē sētunt de saluatore. Alia uero aliter. que sub c iecimus. Hec Serapion scribit. Cap. x.

Lemētis uero libri habētur plurimi. apud nos tamen hii sunt q̄ inueniri potuerunt. Stromatū libri octo quos hoc modo pretitulauit. Titi flauii Clemētis de uera philosophia cōmentarii sciētie Stromatis. Stromatū autē nos possumus itelligere tanq̄ opus uarie cōtextū. Sūt & alii eiusdē libri. viii. quos nos possumus informationum uel disputationum noīare. In quibus noīatī Pantheni meminit. tanq̄ proprii magistri. & expositiones ipsius plurimas scribit. & traditiones eius opi suo iſerit. Est etiā liber eius ad gētiles exortatorius. Et alius liber q̄ dicit̄ pedagogus. Et alius q̄ superscribit̄. q̄ est qui possit saluus fieri. diues est. Et alius libellus de pasca & disputatio de ieiunio. & de obtreftatione. Et alius exortatorius ad patientiam. Et alius ad neofitos. Sed & ille qui superscribitur Canon ecclīasticus. Item alius de his qui iudaicū sensū iſcripturis secūt. quē ad Alexādrū supradictum ep̄m

supradictum ep̄m scribit. In stromatibus aut̄. non solum ea que ex diuinis scripturis s̄pserat sternit. sed ea que apud grecos auctores habent̄. Vtile n̄q; ei uisū est in illo ope cōparare ac cōferre sibi inuicē dogmata. uel ea que diuinitus sanc̄ta sūt. uel que a sapientibus grecor̄ inuenta. uel etiam que ceteris barbaris uisa sunt. Arguit etiam hereticor̄ errores. Hystoriam quoq; inibi plurimā texit. & ex oībus materiā nobis eruditionis perfecte composuit. Vnde merito libros suos Stromateas appellauit. idest laziniosa quadā & uaria diuersitate contextos. Vtitur sane exemplis etiā ex his libris. quia nonnullis minime recipiēdi uidēt̄. idest ex sapiētia que dicit̄ Salomonis. & ex sapiētia Syrac. qui appellat̄ eccliaasticus apud latinos. Sed & de Barnabe & Clemētis episto la ponit exempla. Vtit̄ etiā de epistola iude. Meminit preterea & scriptor̄ antiquor̄. Tatiani cuiusdā & Cassiani uelut qui chronicas scripserit. Philonis quoq; & Aristoboli. uel Eiesippi. ac Demetrii. & Eupolemi. iudeor̄ scriptor̄. conferens etiā antiquissimis grecor̄. Moysaicum & iudeor̄ genus antiquius esse cōprobat. Multaq; alia instrumenta optimar̄ institutionū illo opere cōtexuit. Et inter cetera hec in primo libello indicat. q̄ ipse non lōge post apostolos fuerit. Promittitq; cōmentarios se in ingenesim scripturū. In libello aut̄ quē scribit de pasca. cōfitetur extorqueri sibi a fr̄ibus. ut ea que a presbiteris idest a successoribus apostolorum uoce sibi sola tradita sunt. describeret in libris ac posteris traderet. Meminit ibi Melitonis. & Hyrenei. ceterorumq; quorum etiā quosdā narrationes inseruit. In libris uero

idest iformationū. ut breuiter dicā uniuersā pariter scripturā diuinā compēdiosis disertioribus explanauit. In qbus ne ea qdē q̄ apochripha a qbusdā habēt̄ preterit. Vt ē Petri reuelatio De eplā uero ad hebreos ita differit. q̄ maifeste Pauli sit apli. scripta sit aut̄ hebreo sermōe tanquā hebreis. a Luca uero qui erat Pauli discipulus interpretata in grecū. Vnde & stilus eius magis similis uideat̄ libello illi quē Lucas de apostolorū actibus scripsit. Quod autem superscriptionem solitam inibi non habet idest Paulus apostolus. hoc esse rationis ostendit. q̄ preiudicatum hebreis erat

hebreis erat de Pauli nomine. ne eius dicta susciperent. Et idcirco prudenter declinasse ne statim in principio Pauli nomine inspecto lectio eius repudiaretur. Post pauca uero addit etiam hec. Et sicut inquit beatus presbiter dicebat. quia dominus apostolus omnipotentis dicitur missus ad hebreos. Pro humilitate ergo Paulus qui ad gentes fuerat destinatus. non scripsit semetipsum hebreorum apostolum uel propter honorem domini qui se missum dixerat ad oues israel. uel quia gentium uidebatur apostolus. Exponit preterea idem Clemens in ipsis libellis. de ordine euangeliorum traditionem sibi a senioribus presbiteris traditam. & dicit priora esse posita illa euangelia. que de generationibus continent. idest Mathei & Marci. Causam uero fuisse euangelii secundum Marcum huiusmodi. Cum Petrus Rome publice predicasset uerbum dei. & in spiritu exposuisset euangelium. auditores rogasse Marcum qui olim iam sectator ipsius fuisset. conscribere ea que sciebat ab apostolo predicata. Cumque id factum Petrus postmodum cognouisset. licet fieri ipse non iusserit. tamen factum non prohibuit. Ioanem uero postmodum dicit. cum uidisset quod ea magis que secundum carnem sunt in euangelis haberent. deprecatum a discipulis. scripsisse etiam que ad spiritum pertinent. Unde & repletus spiritu euangelium spirituale conscripserit. Hec Clemens. Alexander uero de quo superius memorauimus. Clemens simul & Pantheni ad Origenem scribens meminit. uelut qui sibi etiam in corpore noti fuerint. Scribit autem hoc modo. Hoc enim & uoluntatis dei fuit sicut ipse nosti ut amicitie que mihi a patribus fuerunt inuolante durarent. imo uero & ardentius ac robustius auerent. Patres autem nouius beatos illos quos precesserunt. ad quos paulo post nos etiam abiimus. Páthenum dico dominum meum. uere beatum. & sanctum dominum meum Clementem. qui me in multis instruxerunt. Sed & si qui alii tales sunt. per quos etiam te cognoui uirum per cuncta egregium. & dominum mihi & fratrem. Hec quidem ita se habent. Ad amantius autem erat & hoc nomen Origeni. cum per illud tempus Zepherinus Romane ecclesie presideret Romam uenit. sicut ipse in quodam loco scripsit dicens. uoti sibi fuisse ut antiquissimam Romanorum uideret ecclesiam. Vbi non multo tempore pacto. ad iniunctum docendi officium Alexandriam redire festinat. Ibique cum omni sollicitudine & studio

& studio religioso. susceptū opus explebat. Demetrio tūc episco-
po nō solū cohortante se & cōfouente. uerū etiā preferente. qua-
tenus fribus diuine eruditionis non deesset institutio. Ca. xii.

i Nterea cū uideret Origenes se non sufficere ad oīa. idest
uel ī profundioribus & diuinioribus pertractādis uel in sã
te scripture explationibus differendis. uel etiā in eorū q̄ cottidie
fidei addebant̄ instructionibus uel institutionibus adimplendis
Ex quibus oībus ne respirare quidē ei unius saltim hore liberū
tempus dabatur. dū semp ex aliis ī alia uocaretur. ita ut a prima
luce usq; ad profundā uesperā nūquā cessaret auditoriū suū. aliis
accedentibus. aliis uero non recedentibus. Dū uerbi dei dulcedi-
ne conligati sūt. utilius esse ratus est. segregare incipientiū turbas
Et uni ex discipulis suis plene iam & optime instructo uiro atq;
in oībus uirtutibus sibi probato Heracle tradere. participemq;
eum officii sui ac laboris adsumere Erat enī in sermone disertis-
simus. & ī oībus philosophicis eruditionibus adprime institutus
Huic ergo tradendi prima elementa incipientibus delegat offi-
ciū. Sibi uero perfectorū instructiones reseruat. Cap. xiii.

i Nter cetera quoq; eruditionū suarū studia. ne illud quidem
omisit Origenes perscrutari & addiscere etiā hebreæ lingue
uirtutē. ut agnosceret uel ea que a iudeis hebreis litteris legūt̄
qualia sint. uel ceterorū interpretū qui preter. lxx. interpretati fue-
rant. quanta esset editionū diuersitas. ita ut preter istas que in
usu sūt Aquile. uel Simachi. uel Theodotionis. inueniret etiam
alias in absconditis ac secretis latentes. In quibus nec noīa qui-
dem interpretū repperit scripta. hoc aut̄ solū dicit de eis. qđ aliā
quidē in Actiaco littore apud Nicopolim. aliam in Hierico. atq;
in aliis alias repperit locis. Vnde & illos famosissimos codices pri-
mus ipse cōposuit. In quibus per singulas colomellas. e regione
separatim opus interpretis unius cuiusq; descripsit. ita ut prima
oīm ipsa hebreæ uerba hebraicis litteris pōneret. Secūdo in loco
per ordinē grecis litteris e regione hebreæ uerba describeret. Ter-
tiā Aquile editionē subiungeret. Quartā Simachi. Quintā. lxx.
interpretum que nostra est. Sextā Theodotionis collocaret. Et
propter huius

propter huiuscemodi cōpositionē exemplaria ipsa noīauit.

idest sex simplici ordine scripta. In psalterio autē & aliis nonnullis. interserit aliqua etiā de ceteris istis editionibus. Quas quā sine noīe auctōrū repperat. sextā & septimā editionē noīauit

¶ Cū tamen est. q̄ ex istis ipsis interpretibus Ca. xiiii.

Simachus Ebionicus fuerit. Quae ē heresis asserēs xp̄m de Ioseph & Maria natū hoīem purū fuisse. & legē ritu iudaico esse seruandā. sicut iā & superius memorauimus. Sed & cōmentarios quosdā Simachus ipse cōscripsit. in quibus conatur de euangelio scđm Matheum auctoritatem suae hereseos cōfirmare. Hec ipse Origenes cū interpretatione ipsius Simachi scribit se apud Iulianum quendā reperisse. qui se diceret hos libros ab ipso Simacho i
suscepisse Cap. xv

N his & Ambrosius quidā uir genere & litteris satis clarus. cū Valentini dogmatis sectator existeret. scđm ueritatē catholice fidei ab Origene cōuictus. & tanq̄ ueri luminis splendore radiatus. relictis errorū tenebris. ad ecclie se catholice lucē splendoreq; cōuertit. Sed & alii plures eruditi uiri & scientia litterarum admodū nobiles. cū de Origene gloriolissima per oēm locū celebraretur opinio. certatim cōtuebant ad eū uel ob certamina cōmouēda. uel quibus rector inerat mentis sentētia ad audiēdū tenendāq; uirtutē. Innumeri etiā ab hereticis uenientes conuicti per eū & penitentes ab errore cessabant. Philosophorum quoq; opinatissimi quiq; & qui iūmo noīe habebātur. tā i nostris eum quā in suis magistrū incōparabilē fatebant. Erat nāq; ei mos iste ut si quos nostrorū adolescentulorū ingeniosos uideret & lectiōi satis deditos. traderet eis etiā ea quibus philosophi uelut primis elementis discētes imbuerē solent. Id est uel Geometrie partes uel Arismetrice discipline. & si qua alia ad instructionē pertinent disputandi. Si quādo igitur necessitas poposcisset. ut aliqua de libris philosophicis explanaret. etiam ab ipsis eruditissimis in illa disciplina uiris cū tanta admirātionē audiebatur. ut sūmus apud illos & quasi unus ex ueteribus & primis illis auctoribus philosophus haberet. Multos etiā ideotas & imperitos addiscendum cohortabatur

cohortabatur. dicens non parū ad intelligentiā scripturarū emolu-
 mēti eis cōferri. si aut in liberalibus litteris. aut etiā philosophi-
 cis exercerent. Dicebat enī hanc nrām uerā esse philosophiā. cū
 partes illas grecorum que uera non est philosophia precepisset
 Nō ergo aiebat idcirco debere partes suas omittere ueritatē. q̄a
 eas sibi preueniēs fallitas uendicasset. Deniq; existūt testes stu-
 dioꝝ eius plurimi etiā apud philosophos. quorū nōnulli libros su-
 os ad ipsū scribebant. Alii aut uiditio eius cōprobandos defere-
 bant. Deniq; etiā ille qui apud Siciā aduersū nos libros cōscripsit
 Porphirius. quibus diuina uolumina criminat. cū ad explanato-
 res eorū uenisset. nec inueniret aliquid incōmentariis Origenis
 cui culpā possit adscribere. ad conuitia & maledicta se uertit. &
 maculas ei infigit omī apud nos laude dignissimas. in quibusdā
 quidē uera dicendo. in quibusdā autē more suo falsa dicendo. Et
 nunc quidē eum tanq̄ philosophū miratur. nūc uero tanquā cri-
 stianū notat. Audi deniq; quibus de eo uerbis prosequitur. Ad-
 herent inquit de xpianis loquēs. ineptiis iudaicarū scripturarū. In
 quibus cū absolutio uel explanatio nulla sit. ad quasdā se narra-
 tiones incongruas inconueniētēsq; conuertūt. que non tā expla-
 nationi sint his que obscura sūt. quā laudē plausūq; differētibus
 conferāt. Nam ea que Moyses agresti & simplici sermone cōscri-
 psit. diuinitus sancita & figuris atq; enigmatibus obtecta confir-
 mant. atq; ingentibus repleta misteris. inflati mente ac tumidi
 obturbato in semetipsis rationis hūane iudicio. sacramēta putāt.
 in quibus imperitus & agrestis scriptor explicare se nō ualeat. Et
 post aliquanta iterū dicit. Huius aut absurde expositionis initiū
 processit auiro. quē etiam adhuc ego cū essem ualde paruulus ui-
 di arcem totius eruditionis tenentē. sicut etiā ex his que posteri-
 tatis memoriā tradūt uoluminibus cōprobatur. Origenes hic est
 cuius ingens gloria iter eorū magistros habet. Hic nāq; auditor
 Ammonii fuit. q̄ sūmā inter philosophos precessores nostros te-
 nuit. Sed Origenes quantū quidem ad eruditionē pertinet litte-
 rarū. totū pene in semetipsū transfudit magistrū. Quantū uero
 ad uite recte lineā & sanum propositū spectat doctori cōtrarium
 iter abiit

iter abiit. Amonius quippe cū xpianus fuisset aparuulo. & xpianis parentibus genitus. postquā ad etatem sapiendi uentum est & philosophie ianuā contigit. cōtinuo ad legitimū uite se cōtulit cursum. Origenes econtrario cū esset paganus. & gētilibus idest grecoꝝ studiis eruditus. ad ritum religionis barbaꝝ declinauit. Quo se conferens. omē preclarum illud īgenium philosophicis litteris expolitum uiciauit atq; corrupit. dum uitā quidē tanquā xpianus & īpius agit. Doctrine uero & eruditionis grecoꝝ prefulgidum lumē. ineptis & fabulosis narrationibus occupauit. Adsecutus quippe fuerat oīa Platonis secreta. Institutus fuerat in libris Numerii. & Chronii. & Apollofanii. ac Longini. Sed & Moderati atq; Nichomachi. In Pitagoricis uero sūmoꝝ uirorum nō eum latuere cōmētarij. Attigit etiam Ceremoniis Stoyci & Cornuti uolumina. Ex quibus oībus quecūq; secreta & mistica apud grecos habent̄ assumens. ritui barbaro & supstitionibus iudaicis coaptauit. ac philosophoꝝ gliam ad dogmata externa & peregrina conuertit. Hec Porphirius intercio libro aduersus xpianos scribit. in uno uera. in altero falsa cōmemorans. Nam de studiū & īgenii potētia supradicti uiri. haud procul quā se habet ueritas retulit. Quod uero desuperstitione gentili. ad xpianoꝝ cultum cōmemorat eum esse translātū. & Ammoniu a xpianis ad errores paganorū dilapsūm. anifestissime fefellit. Origeni quippe fides & disciplina xpī ab auis atq; attauis seruabat̄. Nā de patre martyre paulo ante retulimus. Ammonius uero fidē xpī q̄ etiā inter philosophica studia integrā illibatā q; seruauerit quo ad usq; ultimū uite spm̄ exalaret. testes sūt libri eius qui etiam nunc habent̄. luculentissime de nostra religione cōscripti. Et precipue uolum̄ illud. qđ de Moyse atq; Iesu consonātia scripsit. Sed & multa alia eius preclara opuscula. que ab studiosis quibusq; p̄ magnifica habent̄. Hoc aut̄ diximus etiā inimicoꝝ testioniis probare cupientes. quā mira & apud ipsos habita sit Origenis eruditio uel doctrina. Ipse uero de se respondēs quibusdā qui ei pro huiusmodi studiis obtrectabāt. ita scribit. Cū uero ad uerbi dei me studia cōuertissem. & fama de nobis celebrior haberet̄ atq; ob id nōnulli

ob id nonnulli philosophorum uel ad percontandum uel ad obliſten-
 dum adire nos & congregari cōuenirent. hereticorum queq; quāplu-
 rimi ad ipugnandos nos excitarent. uisū mihi est. uel philosopho-
 rum hereticorum dogmata diligētius p̄scrutari. ne ad conuincen-
 dos eos. si ignorare que apud ipsos sūt. ip̄paratior inuenirer. Hoc
 aut̄ facimus. exēplū sequentes prioris nostri apostolici uiri Pan-
 theni. qui ingrecoꝝ studiis & philosophie eruditionibus quā ma-
 xime effloruit. Sed & Heraclee qui nūc apud Alexādriā cathe-
 dram presbiterii adornat. quē ego apud magistrū philosophorū
 reppi. illis studiis aliquot iā ānis operā dantē priusq; ego oīno uel
 inciperē. Intantū aut̄ nihil ex hoc supradicto uiro obtrectationis
 exortū est. ut etiā cōmunē habitū quē prius gesserat deponens
 philosophica adsumeret indumenta quibusq; ad presens uti nō
 desistit. libros quoq; philosophorū legere. & in his exerceri pro uiri-
 bus nunquā cessat. Hec ipse proſe querulis quibusdā respondens
 scribit. Per idem uero tempus cū apud Alexandriā in uerdi dei
 studiis exerceretur. adest uir quidā militaris. epistolas ei & De-
 metrio episcopo. sed & prefecto tūc Egypti aduce Arabie defe-
 res cū omī uelocitate & īstantia Origenē illo usq; optātis emitti
 ut sibi de fide xp̄i quā per eum clarissime predicari frequens nū-
 tiabat fama dīſereret. A quibus exortatus. abiit. edocuit. credi-
 derūt. rediit. Post aliquantū uero tēpus apud Alexandriā bello
 ciuili exorto. alius alio. ipse ad Palestine partes successit. & apud
 Cesaream morabat̄. Vbi & disputandi in ecclīa atq; interpretan-
 di scripturas diuinas. ei ab ep̄is iniungebat̄ officiū. Et quidē nec
 dum presbiterii sibi ordinatione collata. sicut relatū inuenimus
 in eplā Alexandri rescribentis Demetrio. post multū tēpus hec
 ipsa culpanti. Scribit aut̄ hoc modo. Quod aut̄ addidisti in litte-
 ris tuis. q̄ nunquā auditū nec aliquando factū sit. ut presentibus
 episcopis laici disputent. nescio quā ob causā tā apertū mendatiū
 adserere uolueris. cū consuetudo exiit. ut sicubi inueniant̄ q̄ pos-
 sit etiam fr̄es instruere in ecclīa & consolari populū. adtractandū
 semp a sanctis ep̄is inuitentur. Sicut Euelpius a fr̄e nr̄o Neone
 apud Larandos. Et Paulinus a Celſo apud Yconium. Et apud
 Sinadan theodotus

Sinnadan Theodotus ab Actico. Nō autē dubium est q̄ & alii plurimi in aliis locis si qui sūt q̄ possint opus dei in uerbo & doctrina cōpetenter explorare. ad hoc ipsam a scis ep̄s inuitēt. Sed hec postmodū gesta sūt. Tunc uero rursū Demetrius litteras misit ad eum per electos uiros diaconos ecclie. Alexandria redire. & cōsuetō operi īsistere oī cū affectione deposcēs. Ca. xvii. f. —

Locebant autē per idē tēpus plurimi disertissimi in ecclie s̄is uiri. Quorū eplās quas ad e inuicē dabant reperimus in Ierosolimoz̄ bibliotheca ad nos usq̄ seruatas. quas construxerat uir eruditissimus de quo superius memorauimus Alexāder loci ipsius ep̄scopus. Vnde & nos ut fateamur qđ uez̄ ē. totius huius opis nr̄i & hystorie cōscribende materiā sumplimus. Erat ergo inter ceteros & Berillus scriptoz̄ precipuus. qui & ipse diueriā opuscula dereliquit. Ep̄s hic fuit apud Bostrā Arabie urbem maximā. Erant nihilominus & Ypolitus. qui & ipse aliquāta scripta dereliquit ep̄s. Venit ad nos etiam Gaii cuiusdā disertissimi uiri disputatio aduersū Proculū Catafrigā. habita ī urbe Roma presēte ep̄o Zepherino. Qui cum argueret Catafrigam q̄ nouas sibi quasdā scripturas presumeret. ipse inter cetera Pauli apli tredecim eplās asserit. eam que ad hebreos scripta est non cōmemorās. Que etiā nunc apud Latinos putat̄ nō esse apostoli Pauli. Vez̄ Antonino septē ānis & sex mēlibus Imperio consumato Macrinus succedit. Qui cum post ānum fuisset defunctus. alius Antoninus regni Romani suscepit principatum. Cuius primo Imperii āno ep̄scopus urbis Rome Zepherinus diē obiit. xviii. ānis sacerdotali functus officio. Post hunc Calistus sacerdotium suscepit. Quo qnq̄ ānis administrato. post suum finem sedē reliq̄ Urbano. Post Antoninum uero. Romanū Imperiū qđ ipse quatuor solis ānis tenuerat. Alexāder suscepit. Tunc etiā Asclepiade apud Antiochiā defuncto. Philetus ī ep̄scopatum succedit. Alexādri uero Impatoris mater Māmea nomine de Raris religiosa femina. cū de Origene fama magnifica ubiq̄ & celebris haberet̄. ita ut ne principum qđē lateret aures sompta opinione uiri. sūmo insugestire cepit. quatenus sibi eius presentia fieret

presencia fieret, ut in litteris, in sermone, infide, imprudencia, omniq; doctrina quam cunctis in admiratione esse cernebat, per semetipsam sumeret documenta. Igitur Antiochia ubi per idem tempus degebat, missis militaribus uiris, cum omni honore & supplicatione ad se tanquam uere diuini uerbi interpretem famulumq; dei orat uenire. Quo cum uenisset, & quantum oportebat operis expleisset ac temporis, omnibus rite peractis que ad uerbum dei & gloriam domini spectant, stabilesq; ac firmos infide quos instruxerat derelinquens, presentia quam fama longe clarior factus, ad proprias scholas Alexandriam rediit.

i In illis diebus Ypolitus de quo Paulo ante Cap. xvii.
memorauimus, inter cetera scripta sua libellum de palca scriptum edidit In quo cum descriptionem quandam temporum faceret, de xvi. annorum circulo qui in palce ratione obseruari solet, nescio quam supputationem secutus, uniuersa tempora inter primum Alexandri imperatoris annum concludit. Sed & alii libelli eius puenerunt ad nos idest in Exemerum, & Enea que post Exemerum scripta sunt. Et contra Martionem, Et in cantica canticorum, Et in parte quandam Ezechielis prophete, Et contra omnes hereses, Sed & alia apud alios opuscula eius inueniri certum est. Ex illo tempore etiam Origenes conscribendi commentarios in scripturas sanctas initium sumit compellente se Ambrosio, & multa uis precum obsecrationumq; cogente. Quiq; Ambrosius tantum studium adhibuit, ut omnia que in hoc opus essent necessaria, affatim atq; affluenter preberet. Notarios septem adhibuit, qui ei incessabiliter astarent, quiq; sibi inuicem illo pene indefinenter dictante succederent, Scriptores quoq; alios tantos, Sed & puellas ad prime eruditas inscribendo totidem numero in hoc ipsum uacare fecit. Omnibus quoq; extrinsecus necessariis abundantissime ministratis, cottidianum de illo opus uerbi dei uolentis & religiosus compulsor exigebat. Sed & ipse ex se ingens studium in eruditione uerbi dei adhibebat, unde maxime dignus uidebatur, cui istud impederet officium, & cui quicquid archanum & absconditum in sacris litteris relictum est panderetur. Cap. xviii.

Interea Urbanus episcopus in urbe Roma, viii. annis administrato sacerdotio, Pontiano sedem reliquit. Post Philetum autem apud antiochiam

apud Antiochiā Zebennus eccliam suscepit. Quo in tempore Origenes rogatus est ab ecclesiis que sūt apud Antiochiā. ut illo usq; pro cōuincendis hereticis qui inibi liberius cōualuerant perueniret. Quo cū pergeret. & iter necessario ageret per Palestinā presbiter apud Cesareā ab illius prouintie epis ordinat. Pro hoc aut que aduersū eum inhumanus liuor accenderit. & rursū pro defensione eius que gesserint hii qui ecclesiis presidebāt. quanta q; alia pro eo q; in predicatione uerbi dei satis clare effloruerat maiora sint. propriā quidē singula queq; hystoriā requirūt. Tamē & nos in scđo libro tres Apologias ex parte quadā perstruximus. unde facilius agnoscere poteit qui scire desiderat. Interea iugi & cōtinuato labore in explanatione diuinorū uoluminū persistebat siue Alexādie. siue apud Cesareā positus. sicut ex ipsis eius cōmentariis indicatur. Exponens sane primū psalmū. Designat etiā ipse qui sit Canon ueteris testamēti. hoc modo scribens Non est ignorandū inquit uiginti duos libros esse in canone ueteris testamēti. sicut hebrei tradūt. scđm numerū scilicet elementorum que apud ipsos habent. Et paulo post addit. Hii sūt autem uiginti duo libri Genesis. Exodus. Leuiticus. Numerus. Deuteronomium. Iesu naue. Iudicū. Regnorū primus & secūdus unus liber est apud illos. quē nomiant Samuel. Item tertius Et quartus unus est apud ipsos. quē appellant regnū Dauid. Et Paralipomenon primus & scđs in uno habent. quē dicunt sermones diez. Hefdras primus & scđs in uno est. Item liber psalmorum Salomonis. prouerbia. & alius Eccliaestes. Et tertius eiuidē cantica canticorū. Sed & duodecim prophetarū liber unus est. Esaias propheta. Hieremias. Ezechiel. Daniel. Iob. Hester. In his cōcludūt canonē uoluminum diuinorū. Machabeorū uero libros extrinsecus habent. De noui autē testamenti canone in primo libro cōmentariorum euangelij scđm Matheum. hoc modo scribit. Ex traditione inqt didici de quatuor euāgelij. qā hec sola absq; ulla cōtraditione suscipi debent in omnibus que sub celo sunt ecclesiis dei. Ita & enī tradiderunt patres. quia primo oīm scriptū sit euangelium a Matheo. qui aliquando fuerat publicanus hebraicis litteris. & traditum h

sc. libri.

traditū his qui ex circūcissione crediderant. Secūdū uero scriptū esse a Marco iuxta ea q̄ sibi tradiderat Petrus. De quo & ī epistola sua cōmemorat dicēs. Salutāt uos filius meus Marcus. Tertium esse secūdū Lucam q̄ Paulus apostolus conlaudat. tāquā his qui exgētibus crediderant scriptū. Sup omīa uero esse euangeliū Ioannis. De apostolicis quoq; litteris ita dicit. Is uero qui idoneus dicit factus est minister noui testamēti. non littera . sed spiritu Paulū dico. qui repleuit euangeliū ab Ierusalem incircuitu usq; ad Illiricū. nec ad omnes ecclesias quas docuerat scripsit. sed quatuordecim solas eplās. & in ipsis plures breuissimas scripsit. Quāuis & nonnulli de ea que ad hebreos scripta est dubitauerint. pro eo q̄ non uideatur in ea seruari eius illa sentētia quam de se ipse pronūciat. dicens. se impitū esse sermone. Sed ego dico sicut mihi a maioribus traditū est. quia manifestissime Pauli est. & semp omēs antiqui maiores nostri ita eam ut Pauli eplām susceperunt. Si uero requiras a me per quē sit eius sermo cōpositus. procerto quidē deus uidet. Opinio tamē que ad nos usq; peruenit. huiusmodi est. A quibusdam dicebatur. q̄ Clemēs apostolorū discipulus & episcopus urbis Rome. greco eam sermone nō tamen sensibus expoliuerit. Alii uero q̄ Lucas. qui euangeliū scripsit & actus apostolorū. Petrus uero sup quē xpī fūdatur ecclesia. duas tantūmodo eplās scripsit. E quibus a nonnullis & de secunda dubitat. Ioannes quoq; qui supra pectus dñi recubuit. post euangeliū scribit & apocalipsim. In qua tamen reticere iulfus est. q̄. vii. tonitruorū locute sunt uoces. Scripsit autem & tres eplās. In quibus due per breues. De quibus & apud quosdā dubia sententia est. De his quidē talia. Cap. xix

Interea decimus erat ānus supradicti principis Romanorū in quo Origenes ex Alexandria profugus Cesareā uenerat. Eracle uni ex discipulis probatissimo de quo superius dixi Catecheseos auditoriū derelinquens. Non multo aut post. & Demetrius epūs defunctus est. quadraginta tribus annis epātū illius ecclesie ministrato. Cui succedit supradictus Eraclas. Per idem tempus erat in episcopis magnificus Firmilianus Capadocū gentis urbis Cesaree. Hic

Cesarre. Hic tantū ueneratiōis erga Origenē sciētie & doctrie grā hēbat. ut indefinēter eū cōstrigeret secū morari. Sed & ipse dereli cta ecclia ad ipm̄ pperabat. & utebat̄ religiosa quadā uicissitudie dū ipse mō adstructionē sue ecclie illū euocaret. mō ipse sui pfectus grā ad ipsū pgeret. & docēti ei diebus ac noctibus adsideret. Sed & Alexāder quā Ierosolimoy ecclie preesse supra docuimus & Theotistus q̄ apud Cesareā gubernabat eccliam. oē pene uite sue tēpus adaudiēdū eū mācipabāt. atq; ipsi soli idiuinis scripturis & eccliaistica doctria sūmā magisteri cōcedebāt. Cap. xx.

a Lexādro uero Impatore post. xiii. ānos p̄cipatus sui defūcto Maximinus Cesar succedit. Qui dū odio fert̄ aduersū decessoris sui Alexādr̄i domū. p̄secutiōes cōmouit ecclesiis. Ita tamē ut eos tantūmō q̄ populis preerāt & doctrie puniri iuberet. uelut q̄ cām ceteris huiuscemōi p̄suasiōis preberēt. Tūc Origenes librū de martyrio ad Ambrosiū scribit. Qui cū ad plurimos cōuenisset. tanq̄ neruis q̄busdā ualidissimis stabiliti. spē se ad cōfessionē xp̄i noīs offerebāt. Ex quo & maxius numerus extitit cōfessorū. tribus ānis a Maximio p̄secutiōe cōmota. In q̄bus finē & p̄secutiōis fecit & uite. Post quē Gordianus ip̄erū suscepit. Pontiano uero sex ānis ep̄atu urbis Rome fūcto. succedit Antheros Qui cū mēse unū nō āplius mīstrasset. Fabiāo sacerdotiū dereliquit

t Radūt aut̄ Fabianū Anthero defūcto cū de Cap. xxi. agro reuerteretur una cum amicis suis. & uniuersus ecclie populus pro ep̄scopo delegendo in unum coisset. atq; alius de alio ut fieri solet intalibus conclamaret. nec tamen uulgi sententia certi aliquid optineret. astitisse etiam ipsum interceteros scire cupientem. qui rei exitus foret. Et subito per dei prouidentiam. columbam celitus lapsam figuram ferentē illius q̄ ī sc̄i spiritus imagine sup̄ Iesū descēderat apud Iordanem. sup̄ caput astitisse Fabiani. Adq̄d̄ spectaculū ora cūctorū oculosq; conuersos. & oēs ut uno spiritu cōmotos hunc esse ep̄scopatu dignum p̄ dei iudiciū decreuisse. eumq; continuo cathedre impositū. & legitimo sacerdotio confirmatū. Quod alii super huius. alii super Zepherini noīe gestū tradūt. Tunc etiam apud Antiochiam ep̄scopo Zebenno defūcto

Columba

Zebeno defuncto. Babylas ecclie suscepit principatū. Ca. xxii.
 a Pud Alexandria uero cum Eraclas Demetrio successisset
 auditoriū Catheseos qđ ab Origene susceptū tenuerat,
 Dionisio tradidit. eo qđ & ipse unus ex discipulis esset Origenis
 Ipse aut cum apud Cesaream moraretur. innumeri ad eum non
 solum regionis ipsius uiri. sed ex prouintiis procul positus cōcur
 rebant. & derelicta patria ac parentibus. sequebant eū uiam dei
 docentem. In quibus fuit & uir famosissimus Theodorus. ipse
 qui non longe a nostra memoria nobilissimus in episcopis apud
 Pontum Gregorius noīatur. fide & uirtutibus atq; scientia per
 oīa apostolicus. Sed & eius frater Antenorodorus. quos Orige
 nes adolescentulos de auditorio rethoris retractos. studia com
 muniū litterarū in diuinā suauit philosophiam cōmutare. Quiq;
 apud eum per quinquēniū tempus uerbo dei operam dantes. in
 tantum profectū diuine eruditionis atq; scientie perueuerūt. tan
 tumq; uite merito & morū cultu enituerūt. ut ab ipsis scolis eius
 immatura adhuc etate ad prouintie episcopatus Ponti sacerdo
 p tium uterq; raperetur. Cap. xxiii.

Er idem tempus erat etiam Africanus uir inter scriptores
 ecclesiasticos nobilis huius epistola fertur ad Origenē scripta obi
 ciētis ei & proponētis. qđ hystoria Susanne que in Daniele est.
 ficta uideat. & aliena a scriptura pphetica. Cui Origenes magni
 ficētissime rescribēs. asserit nequaquā iudeorū cōmētis & fraudibus
 auscultādū. Sed hoc solū pro uero habēdū in scripturis diuinis. qđ
 lxx. interpretes trāstulisset. qm̄ id esset solū qđ auctoritate aplica
 cōfirmatū sit. Venerūt ad nos etiā alia supradicti scriptoris Afri
 cani opuscula. & maxie chronica ualde diligēter studioseq; cōpo
 sita. In quibus cōmemorat se Alexādrīā pperare. Heracle opinio
 ne celeberrima puocatū. quē & indiuisis & in philosophicis stu
 diis atq; oī grecorū doctrīa instructissimū fama loquerēt. Quēq;
 inibi epātus officiū suscepisse supius memorauimus. Idem quoq;
 Africanus scribit ad Anstitudē quēdā. de ea qđ uidet euāgeliorū
 dissonātia. & cur Mathei & Luce ī generatiōe xpī ferat diuersa
 cōscriptio. Vbi ostēdit euidentissimā utriusq; consonantiā. sicut iā
 in primo libro

in primo libro huius operis edocuimus Per idē tēpus Origenes
 triginta cōmētariorū libris ī partē quādā Ysaie prophete editis.
 in Ezechiele xxv. Athenas proficiscens. consummare se memorat.
 Vbi & quāq; libros primos incantica canticorū scribit. Alios autē
 quāq; regressus ad Cesareā cōsumauit. Sed nunc nō opus est opu-
 scula eius enumerare. que pene īnumerabilia sūt. cū idoneo ope
 fecerimus. ubi beati Panphili uitam descripsimus. referātes quan-
 ta ab eo antiquorū scriptorū uolumina. & precipue Origenis. Bi-
 bliotheca Cesariensi quā ipse precipuo & nobili studio cōposuit
 cōsecrata sunt. Si quis ergo nosse uult quāta Origenis uolumīa
 in manus nrās uenerit. inde sumat indiculū. Nunc autē ad hysto-
 rie nobis ordinem properandum est. Cap. xxiiii.

Erillus de quo pauloante mēmorauimus. Bostrene urbis
 Arabie epūs. ecclesiasticā docendi regulā uiolare conatus. peregri-
 na quedā & aliena a ueritate docere cepit. asserens dn̄m & salua-
 torē nostrum. neq; extitisse ante carnis natiuitatē. neq; propriā
 diuinitatis habere subsistentiā. sed hoc solum q̄ paterna deitas
 in eo habitaret. Pro quo quāplurimi epī cōgregati disceptationes
 cum eo nō minimas habuere. Sed īterceteros Origenes magno
 pere exoratus est uenire in cōflictū uiri. Is quoq; primo sentim-
 cum eo disputans. que sentiret diligentius p̄scrutat. Quo cōper-
 to cōtinuo qd absurdi inesset huiuscemodi sensibus. & quid im-
 pietatis talia asserentē cōsequeret ostendens. Abicere ac respue-
 re male cōceptum suasisit errorē. & redire ad fidē ueram sanāq;
 doctrinam. Quodq; pene in causis talibus inauditum est. ita er-
 rorem ab ecclia depulit. ut & emendaret non pderet erroris au-
 ctorē. Deniq; fertur etiā nunc descripta ipsa disputatio Orige-
 nis & Berilli. que per semetipsā preclari opis eius inditio est. Sed
 & multa alia eius similia ad nos gesta dictaq; satis clara & magni-
 fice peruenerunt. que nos uel litteris ipsius uel maiorum rela-
 tione cōperta. nunc interim pro hystorie breuitate preterimus
 Que tam agnosci possūt ex ea que scripta est a s̄cto Panphilo
 martyre Apologia pro ipso una mecū quā ob cohibēdos queru-
 los in inuicē nos iuuantes. cōmuni studio ac labore cōscripsimus
 At Gordianus

a T Gordianus cū per septē annos romanū Cap.xxv.
gubernasset impium. Philippus una cū Philippo filio suc-
cedit. De hoc traditum nobis est. q̄ xpianus fuerit. & idie pasce
idest in ipsis uigijs cū itersse uoluisset & cōmunicari miterijs
ab epō loci nō prius esse pmissus. nisi cōfiteret̄ peccata sua. & in
tra penitentes staret. Nec ullo modo copiā sibi misterioꝝ futu-
rum nisi prius per penitētiā culpas que de eo ferebant plurime
diluisset. Ferē igitur libēter eū q̄ a sacerdote impatū fuerat sulce
pisse. diuinū sibi inesse metū & fidē religionis plenissimā rebus
h atq; operibus comprobans. Cap.xxvi.

Vius tertio Impii anno. Eraclas apud Alexandriam sexto
anno episcopatus sui diem obiit. locūq; sacerdotii Dionisius su-
scepit. Quo tēpore sexagesimo agens Origenes etatis anū. po-
stea q̄ & usu & periculis & laboribus. plurimū fiducie in uerbo
dei acceperat. permisisse fertur ea que ex tēpore in ecclesijs disse-
rebat anotarīs excipi. nec ante unquā dedisse hanc copiā. nisi cū
id sibi. & uite grauitas. & etatis maturitas. & multe experientie
cōcessit auctoritas. Tunc aduersum quendā Celsū Epicurū philo-
sophum qui cōtra nos libros cōscripserat. viii. uoluminibus respō-
dit. Tūc & in euangeliū scđm Matheū libros. xxv. cōmentarioꝝ
edidit. Et in. xii. prophetas quā plurima cōmentatus est. Ex q̄bus
ad nos usq; ad. xx. tantū & .v. uolumīa puenerūt. Sunt eius & ad
ipatorē Philippū eplē & ad uxorē eius Seuerā. absq; ullo adula-
tiōis fūco scripte. Scribit & ad Fabianū urbis Rome ep̄m. & ad
alios quā plurimos ecclīaꝝ p̄cipes. de catholica fide sua. De quo
euidētius in sexto Apologie nrē pro ipso uolumine cōprehendi-
mus. Sūt alie eius eplē ad diuersos scripte. quāꝝ nos interi cētū
numero iuēire potuimus. atq; i libros digestas memor e tradere.

e A tēpestare i Arabie partibus extiterūt qdā iCa. xxvii.
adsertores dogmatū peruersoꝝ. dicētes animas hoīm per
mortem cum corporibus interire pariter & corrumpi. Rursum
in tēpore resurrectionis denuo suscitari cū corporibus. Adquem
morbū ab ecclīa depellendū. cū ingens episcopoz cōcilium cōue-
nisset. iterū Origenes rogatur ab omnibus interesse. & facere
sermonem. Cūq;

de libris origenis.

sermonē. Cūq; corā omī sacerdotū cōcilio disputaret. tā magnifica fuit eius oratio. ut omēs eos quas noui dogmatis error inuoluerat ad fidē rectā & sensū catholicū reuocaret. Ca .xxviii

e Xtitit etiā alia heresis per illud tempus. que dicit Helche
saitay. Quam ille statim ut uisa est apparuisse restrinxit
Facit autē eius mentionē. cū de octogesimo & lecto psalmo i ecclesia disputaret hoc modo dicens. Venit quidā in his diebus. qui sibi magnū aliquid & supra ceteros sapere uideretur. asserere uolens quedā impia & absurda. defendens heresim quandam Elcheseitay que nuper exorta est. & tamē qui sint qui ipsas hereses asserant indicabo uobis. necui forte uestrū subripiat ignaro. Isti ergo quedā de scripturis sanctis refutāt. Et rursum utuntur testimonio denouo & ueteri testamēto quibus uolūt. Apostolū tamen Paulū ex integro respuūt. & asserūt q̄ in persecutionibus si qui negauerit. nihil criminis habeat. q̄ pro eo is qui fixus est in corde suo. etiā si ore negauerit pro necessitate. corde tamē infide permanet. Hec asserūt. & librū quendā circūferunt. quem dicunt de celo lapsū. Cuius uerba si q̄ audierit remissionē accipiat peccatorum aliam preter illam quā xp̄s dicit. Ca .xxix.

i Nterea Philippo septē annis p̄cipatu administrato. Decius succedit. Qui q̄ infestus esset Philippo. persecutionē ecclesiis suscitāt. In qua Fabianus in urbe Roma martyrio coronatus sedem sui Episcopatus Cornelio dereliquit. In Ierosolimis uero Alexander episcopus rursum pro confessione xp̄i iudici sistitur. & uinculis carceris traditur. quiq; cum longēue etatis ueneranda canicie prefulgeret. postea quā frequenter passionibus suis & cruciatibus glorificauerat dñm. de uinculis ad tribunal. & a tribunalibus reuocat ad uicula. iter ipsa uicissim sibi succedentia tormenta defecit. Huic i sacerdotio Marabbanes succedit. Apud Antiochiā uero. similē per oīa Babilas Alexandro. post confessionē gloriose uite finē sortit̄ in uinculis. Post quē Fabianus ep̄tus offm̄ suscipit Sed i hac p̄secutiōe q̄ta aduersū Origenē gesta sit. q̄bus q; cōtra eū pessimus demon artibus cū uniuerso exercitu suo & quanta contentiōe pugnarit. ut que sup omēs ceteros qui per illud tēpus pro xp̄i noīe

*de ore circa p̄cip
in corpore m̄ditur*

pro xpi nomine tenebant. nouas cruces. noua penarum genera. ac
 seculis oibus inaudita tormenta pertulerit. atque pro eo quod in doc-
 trina fidei & ueritatis. firmissimus uidebatur. omnia aduersus eum
 demoniaci furoris arma commota sint. & ignibus intentatis. Ita ut
 mille mortibus uexatus sit. ne tamen una ei quam exoptabat acci-
 deret. quique exitus eum susceperit. persecutore summo studio id ge-
 rente. ut nec interitus prestaret. nec pena cessaret. & quales post
 modum de his ipsis epistolis scripserit. quas omni miseratione & lacrimis
 plenas ex ipsis manifestius que scripta sunt. integram qui agnosce-
 re cupit horum notitiam sumet. Cap. xxx.

d Ionisius uero Alexandrinus episcopus per illud tempus sicut ex
 ipsius epistolis uerissime conperimus. in multis sepe confessioni-
 bus satis clarus efficitur. & pro passionum tormentorumque diuersita-
 te magnificus. Denique refertur insectantibus se quibusdam respondisse.
 Quid insectando laboratis? Caput meum pro quo magnope fati-
 gamini auulsu ceruicibus sumite. & donum magnum ad tyrannum referte

f Ed & idem ipse ad Fabianum Antioenum episcopum Ca. xxxi.

scribens de his qui sub Decio apud Alexandria agones
 martyrii desudauerant. hoc modo refert. Non ex precepto iquit
 Imperatoris apud nos persecutio supersit exordium. sed anno integro
 principalia preuenit edicta minister demonum. qui dicebat in ciui-
 tate nostra diuinus. superstitiosum contra nos exagitans uulgus. a quo
 multitudo succensa. nihil aliud quam proxi sanguinem sitiebant. Pri-
 mo ergo religiosum quendam senem Metranum nomine corripientes.
 iubent impia uerba proferre. Quod ille cum facere recusaret. omne
 corpus eius membratim fustibus conliserunt. Vultumque & oculos
 acutis calamis terebrantes. extra urbem eum cruciatibus eiecerunt
 Ibi que qui in eo supererant spiritus lapidibus eiecerunt. Post hec mu-
 lierem quandam nobilem Cointham nomine ad ydola perducetes. adorare
 cogebant. Recusantem imo potius execrantem. uicula pedibus inecten-
 tes. & per plateas totius ciuitatis trahentes. fedo orredoque supplicii
 genere discerpunt. Dehinc omnes simul irruerunt per domos seruorum dei
 diripientes & euertentes. atque hostili crudelitate cuncta fedantes. ita
 ut preciosioribus quibusque direptis. si quo ulla uiliora repperiebant.
in unum congregata

in unū cōgregata. igni īplateis cremarēt. Nostri tamē direptionē
 hanc bonorū suorū. sicut apostolis de illis dixit antiq̄s. cū gaudio
 susceperūt. Sed & āmirandā uirginē longēue etatis Apolloniam
 noīe cū corrupuissent. dentes ei primo om̄s effoderūt. Congestis
 deinde lignis extruxerūt rogū cōminantes uiuā se eam incensū-
 ros. nisi cū ipsis pariter impia uerba proferret. At illa ut rogam
 uidit accensū. paululū quid in semetipsa molitur. Repente uero
 se emanibus erupit impiorū. atq; in ignē quē minabantē sponte
 prosiliuit. ita ut perterrerētur etiam ipsi crudelitatis auctores. q̄
 promtior inuenta est ad mortē femina. quā persecutor ad penā.
 Syracionē quoq; domui sue repertū. crudelissimis affecere sup-
 pliciiis. ita ut om̄s ei iuncturas mēbroꝝ prius soluentes. de supe-
 rioribus eū precipitarēt. Nullum nr̄is iter erat p̄ uicum. nullius
 platee trāsitus īdulgebat. Neq; die neq; nocte p̄cedēdi usq; libe-
 ra erat facultas. Vt enī q̄s nr̄orū apparuisset ī publico. statī clamor
 uulgi & seditio nascebat. ut uel pedibus traheret q̄ uisus esset.
 uel igni succenderet. Verū cū hec mala per dies singulos augerē-
 tur. subito iter ipsos persecutores rabies quedā belli ciuiliis exar-
 sit. Et dū iter se seditionibus preliisq; decertāt. interi nobis pau-
 lulū licuit respirare. Sed non in longū uenia fuit. Continuo nāq;
 crudelissima principū mittuntē edicta. Quibus tanta aduersum
 nos ferebat īmanitas. ut scdm̄ q̄ predictū est a dn̄o. si fieri pos-
 set scandalizarētur etiā electi. Ex quo preterritis pene om̄ibus.
 qdam ex ipsis nobilibus statim se sponte īpiis actibus īgesserūt
 Alii conuēti tantūmodo. nonnulli a domesticis proditi ad sacri-
 ficia execranda & ad īmundas hostias properabāt. Aliq; ex his
 pallentes & tremētes. ut magis īmolari ipsi. quā īmolare ydolis
 uiderent. Ita ut etiā ab īspectāti uulgo riderent. eo q̄ & ad mo-
 riendū & ad sacrificandū iuxta meticulosi uidebantur & alii sane-
 tā ipudenter ad aras prosiliebat ut & affirmare niterētur se nū-
 quā xpianos fuisse. Hii erāt de qbus predixerat dominus. Qm̄
 pecunias hēntes. difficile saluabūt. Ceteri uero aut istos seq̄bāt
 īpreceps. aut certe uertebāt īfugā Ex quibus nōnulli cōprehen-
 si & īcarcerē missi. alii ad primā statī iudicis fatiē negauerūt fidem
 Aliquāti paululū

Apollonia

Aliquanti paululū suppliciiis tolleratis. ad ultimū deciderūt. Hiū
 uero qui beati effecti sunt. tanq̄ colūne fortissime dn̄i ipsius spi
 ritu cōfirmati. pro fidei sue merito uirtute adnō percepta. admi
 randa deo & angelis martyrii sui spectacula prebuerunt. Quorū
 primus uenerabilis Iulianus podagra cōtractus. ita ut neq; ince
 dere neq; stare posset. cū his qui eū infellula portabant offertur
 Quorū unus quidē statim negauit. Alius uero noīe Eunus cū
 Iuliano sene in dn̄i nostri Iesu Cristi confessione perdurat Qui
 q; iubentē camelis impositi per oēm circūduci ciuitatē. & flagris
 hic inde uerberātibus. populo spectante laniari. usq; quo finē uite
 in ipsis uerberibus ponerēt. Sed uir quidā militaris cū assisteret
 & quosdam uolentes etiā mortuis illudere cadaueribus prohibe
 ret. clamor repente aduersū eum totius uulgi extollit. Offertur
 iudici fortissimus miles iam dn̄i. & nusq̄ se inferior factus. in con
 fessione persistēs capitis proprietate dāpnat. Alius quidā uir no
 minis sui Macharius gēte Libicus. cū multis uerbis a iudice ad
 negandū suaderet. & eo maiore cōstantia fidē suā profiteretur.
 uiuus ad ultimū iubet exuri. Epymachus quoq; atq; Alexander
 cū multo tēpore & in uinculis & incruciatibus carceris torti etiā
 frequēter & diuersis suppliciiis cōfecti perdurassent infide. ignibus
 ad postremū cōsumi iubent. Sed & mulieres cū ipsis quatuor.
 in quibus Admonaria scā uirgo aduersū quā sūma cōtione iudi
 ce persistēte. & imensis eam atq; exquisitis cruciatibus affligēte
 eo maxie q̄ eius sententiā uincere cupiebat. Quā laudabili uoce
 decreuerat. nihil se prorsus eorū que sibi cōtra fas iperabant ac
 turā. Que statuti sui tenax. ad ultimū capite puniēt. Secūda ue
 ro fuit uirgo Mercuria noīe. Anus uenerabilis & secundissima
 infiliis. sed quos non pretulit Cristo Dionisia. & alia Admonaria
 Que dū nimia utunt cōstantia apud iudicē. & ille uinci erube
 sceret a feminis. inauditis tormētōrū generibus tolleratis. finem
 oīm ferro cedēte suscipiunt. Heron quoq; & Arsinus & Ysido
 rus egyptii cū puerulo annoꝝ. xv. Dioscoro iudici offeruntur. Et
 primo oīm Puerulū Dioscorū. tanq̄ pro etate facile flectū āte uer
 bis. post etiā uerberibus cogit. Quē cū i nullo sibi cedere uideret
 ferotius eum

ferotius eū crutiare contēpnit. Tūc deinde ceteros uariis tormē
 tis dilaniatos. cū pari modo cōstantia fidei uideret armatos. tra-
 di ignibus iubet. Diōscorū uero puerū q̄ libi constanter & sapiē
 ter in oībus respondiſſet admiratus. dirferri precipit. sperās eum
 pro etate penitudinē gesturū. qđ nō tā tyrāni miseratione quā
 dñi prouidentia ita gestū est. Nunc enī nobiscū est Diōscorus.
 adeo nobis concessus ad consolationē & firmamētum populi sui
 Nemefius quoq; etiam ipse Egyptius. primo per calumniā quali
 latro delatus est. Qui crimine abluto. post hoc q̄ xpianus esset
 deferē. In hoc uero nulla a iudice moderatio referuatur. Sed ge
 minatis suppliciis excruciatum. cū latronibus iussit incēdi. Igno
 rans q̄ crudelitāte sua. optimo martyri saluatoris similitudinem
 detulit. qui pro salute humani generis. una cum latronibus p̄tu
 lit crucē. Turma autē quedā i unum cōuenerat militū. iter quos
 Ammon & Zenon. & Ptolomeus . & Ingenuus & grandeuus
 Theophilus. Qui tribunalibus adstantes. cū quidam xpianus a
 iudice torquerē. & iam pene adnegandum declīnaret. dirūpebā
 tur intra semetipsos. & uultu oculis ac nutibus. uelut erigere co
 nabantur illum qui in suppliciis positus trepidabat. Interdū etiā
 manus p̄tēdere. ac totius reliqui corporis motibus & habitu di
 uerse inclinati. tanq̄ subleuare lapsantes aīos gestiebant. Conuer
 si uero ad eos omīs. & quid desemetipsis prosterētur ex eorum
 motibus agnoscentes. prius pene quā in eos uulgus clamoribus
 insiliret. ipsi in medium prorūpunt. ac se se xpianos esse testantē
 Tunc uero uersa uice ex eorū cōfidētia persecutoribus terror. no
 stris cōstantia animi adcreſcit. dum hīi qui per tormēta uinci pu
 tabant. sponte se crutiatis offerunt. & ab his q̄ illi pro terro
 ribus inferebāt. uelut pro quadā specie uoluptatis expetitur. deo
 triumphante per s̄ctos suos. Sed nec Scyrionis opus memora
 bile fas est silentio preterire. Is nāq; cum rem cuiusdā potentis
 sub mercede procuraret. iubet ab eo ydolis imolare. Recufans
 cogebatur iniuriis. Persistens rursum blāditiis mulcebat . Cum
 uero utrūq; cōtempneret. preacuta sude ualidissime transfuerbe
 ratus. per media uiscera neci tradit. Quid uero memorē quāte
 multitudines

multitudines in desertis & in montibus oberrantes. fame. siti. frigore. languore. latronibus. bestiisq; cōsumpti sunt. Qui om̄s imitati electos dei prophetas. gloria martyrii coronati sunt. Deniq; & uenerandus senex Ceremon ep̄s hic erat urbis Egypti que dicitur Nylopolis. cū ad arabicum montē una cū grandæua cōiuge discessisset. nulli ultra apparuit. Et cū ad perquirendū eū plurimi fr̄m̄ frequentissime processissent. perscrutatis om̄ibus locis. neq; ipsos ultra quisq;. nec corpora eorū potuerūt inuenire. Hec autē nō frustra. cōmemorauī frater k̄m̄e. sed ut scias quāta apud nos a sanctis martyribus ad dei gl̄iam gesta sint. Cap. xxxii.

T post pauca addit etiam hoc dicens. Isti igit̄ diuini martyres qui cū xp̄o in celestibus sedent. & regni eius participes sūt atq; iudicii. qui cū ipso de lapsis fr̄ibus iudicāt. isti in quā ipsi susceperūt lapsos. & penitētiā cōuersionēq; eorū non respiciunt. sciētes q; deus noster cuius ipsi erant martyres. nō uult oīno mortē morientis. sed conuersionē eius & penitētiā querit. Si ergo isti receperūt quosdā. & in ecclia statuerūt. ī oratione quoq; eis & in uerbo cōmunicauerūt. qd nos uultis facere fr̄es? Quid nobis augendū putatis? Nōne sequi eorū sententias & iudiciū cōuenit. atq; erga eos quos illi miserati sunt. nos existere crudeles & truces? Non puto q; expediat nobis sententias eorū in irritum reuocare. miserationes infringere. benefacta turbare. & recte religioseq; instituta uiolare. Cap. xxxiii.

Ec Dionisius de lapsis faciēs sermonē. Quo tēpore Nouatus Romane ecclie presbiter elatione quadā tumidus. spem penitus eis salutis adimebat. etiā si digne penituisset. Ex quo & p̄iceps hereseos extitit nouatianorum. Qui ab ecclia separati. sup̄banoie semetipsos catharos idest mūdos appellarunt. Obquā rem concilium sardotale celeberrimum in urbe Roma congregatum est. Episcoporū quidē sexaginta numero. Presbiterorū quoq; totidem. cum diaconis plurimis. Preterea etiam p̄ singulas quasq; p̄uincias de hac re magna deliberatione habita decretis significatur. quid facto opus esset. Statuit̄ ergo Nouatus quidē cum his qui eum mētis elatione tumidū sequerent̄. quiq; ad inhumanā istam & nihil

ista & nihil fraterne caritatis continentem sententiam declinarunt. alienum
 esse ab ecclesia. Eos uero qui lapsi incertamine fuerant fraterna mi-
 seratione curandos & fomentis penitentiae medicandos. Scribit
 de hac re & Cornelius urbis Rome episcopus ad ecclesiam Antiochenam
 indicans Fabiano eius episcopo quod statuerit in urbe Roma concilium
 congregatum. quid etiam Italiae. Africae. ceterisque occidentalibus uisum
 sit. Cyprianus uero de his librum magnificentissime scriptum edidit.
 in quo & lapsos ad penitentiam cohortandos. & contradicentes alie-
 nos esse christi uisceribus statuit. Extat autem & alia epistola Cornelii ad
 Fabianum Antiochie episcopum scripta. edocens singula quaeque denouato
 quis qualisque fuerit uel uita uel moribus. & quomodo ab ecclesia
 christi declinauerit. in qua refert quod ex episcopus cupiditate quam intra se
 latenter gerebat. in haec omnia mala deciderit. Ex eo autem maxime ela-
 tus sit. quod quosdam de confessoribus uiros optimos inter ipsa initia
 sibi socios assumpserat. In quibus fuit Maximus quidam presbiter Ro-
 mane ecclesiae. & Urbanus qui sancto confessores extiterant. Sed & Si-
 donius. & Celerinus. qui ualde clariores in confessoribus habebant
 eo quod omnia tormentorum genera superauerant. Sed isti inquit cum diligenti-
 us perspexissent agere eum cuncta fraudibus & dolis medatis atque
 periuriis. & quia bonitatem ad hoc solum simularet ut deciperet igno-
 rantes. relicto eo uel potius execrato. ad ecclesiam cum magna satis-
 factioe reuertuntur. & presentibus episcopis ac presbiteris. sed & laicis
 uiris. primo quidem errorem suum. tum deinde & illius fraudes ac fal-
 sariam confitentur. Addit praeterea etiam hoc in epistola. quod cum semper fratri-
 bus iurare solitus sit episcopum se omnino non cupere. subito & ex in-
 prouisu uelut nouum plasma. episcopus apparuit. Scilicet qui disciplinam
 & instituta ecclesiastica uendicabat. episcopum quem non adeo acceperat
 presumebat. Tribus namque episcopis simplicissimis hominibus & omnimodis
 ignaris. de remota Italiae parte adhibitis. imo potius subtili ab eo
 circūuentione deceptis. imaginariam magis quam legitimam ab eis ex-
 torquet manus impositionem. Ex quibus tamen unus continuo ad ec-
 clesiam redit confessus peccatum suum. & in comunione laici popu-
 lo etiam pro hoc interueniente susceptus est. In locum uero reliquorum
 duorum qui nouato manus imposuerant. ordinati sunt alii episcopi & missi
 Is ergo

Is ergo q̄ euāgeliū uēdicabat. nesciebat in ecclīa catholīca unum ep̄m esse debere. ubi uidebat esse presbiteros. xlii. diaconos. vii. Subdiaconos. vii. Acolitos. xlii. Exorcistas & lectores cū hostiariis lii. Viduas cū indigētibus mille quingentas. quos om̄s deus alit ī ecclīa sua. Addit aut̄ hec q̄ idē ipse Nouatus. iniuuentute sp̄u in mundo uexatus sit. Et cū tēpus aliquantū cōsūpsisset apud exorcistas. egritudine incurrerit grauē ita ut desperaret. Et q̄ iacens in lecto pro necessitate perfusus sit. nec reliqua in eo que baptis̄mū subsequē solēt solēpniter adimpleta sint. nec signaculo chris̄matis cōsumatus sit. Vnde nec sp̄m sanctum ūquā potuerit promereri. Deniq; inqt cū priuata quadā grā diligeret ab ep̄o. & uellet eū ordinare presbiter. clerus uero om̄is & quāplurimi ex laicis prohiberēt dicētes. nō licere clericū fieri eū q̄ in necessitate positus in lecto grām cōsecutus sit. ep̄m ab oībus specialē grām poposcisse. ut sibi hoc de uno isto cōcederet. Scribit etiā de ipso. q̄ persecutiōis tēpore cū ī cellula quadā lateret. & a diaconis ut moris ē subuenire in exitu catecuminis rogaretur timēs procedere. denegabat se esse presbiterū. Et q̄ sacramēta diuidens populis. accipientiū manus teneret. nec prius pmitteret sumere. quā sibi per ea que unus quisq; tenebat ī manibus iuraret. q̄ nūquā se relicto ad Cornelīū remearēt. Hec & multa alia huiusmodi Cornelius de uita ac moribus ac prophanis eius actibus scribit. Cap. xxxiiii

d Ionisius uero de hoc rescribēs ad supradiētū Fabianum. in textu etiā quadā hystoriā dignā memoria. dicens Serapione quendā fuisse apud Alexādriā unum ex his q̄ lapsi sunt. eundēq; sepe deprecatum ut susciperet. nec tam īpetrasse. Oppressum deinde hunc esse egritudine. ita ut triduo iā sine uoce prorsus iaceret. Paululum uero quarta die respirantē. uocasse ad se filiā suā & dixisse. Quousq; me detinetis? Quo uero cito aliq; presbiter roget. ut possim aliquādo dimitti. Et cum hoc dixisset. rursus sine uoce p̄mansit. Abiit cursu puer ad presbiterū noctis tēpore. Infirmabat presbiter. uenire nō potuit. Tam quia preceptum fuerat a me. ut lapsis in exitu nemo recōciliatiōis solatia denegaret. & maxie his quos prius id rogasse cōstaret. pax eucharistie puero

De sacramento
eucharistie

eucharistie puero dedit q ad se uenerat. Quod ifusū iussit seni preberi. Regrediēte adhuc puero atēq̄ ingrederet̄ domū rursus Serapion respitiēs redisti inqt fili. Et licet pres biter uenire non potuit. tu tam̄ i ple qđ tibi preceptū ē. ut possim discedere. Cūq; esset cōpleta solēpnitas. uelut catenis quibusdā uinculiq; diruptis. letiorē iā spm̄ reddidit. Ex quo inquit cōstat certissime. huius boni auxilio nullū debere fraudari. Scribit etiā ipsi nouato Dionisius eplām cuius exēplū inserere his dignū putauī. Cap. xxxv.

d Dionisius nouato frī salutē. Si inuitus ut ais in hoc uenisti. ostēde in eo si desinas uolens. Oportuerat quidē etiā pati oīa ne scinderet̄ ecclīa dei. Et erat nō inferior glīa sustinere martyriū. pro eo ne scindať ecclīa. quā ē illa ne ydolis imolet̄. Immo scđm̄ meā sentētīā. maius hoc puto esse martyriū. Ibi nāq; unus quisq; pro sua tantū aīa. In hoc uero pro omī ecclīa martyrium sustinet. Sed nūc siue tu suadere siue etiā cogere potes frēs redire a d̄ concordīā. maius tibi erit emēdationis meritū quā fuerat culpa cōmissi. Quia illud iā non imputabit̄. hoc etiā laude dignū duceť. Si uero illi in incredulitate permanserint. saluās salua aīam tuā Vale pacē desiderās quā tibi iprecor. Hec eadē etiā Nouatiō scripsit. Dedit & ad Egiptios eplām de lapsorū penitētīa. ī qua & regulas eis statuit penitēdi. Sed & multa alia probatissima ferunt̄ scripta Dionisii. Scribit de penitentia. & cohortatoriū libellū. de martyrio ad Origenē. Ad laudicēses & Armenios de penitentia Ad Corneliū quoq; urbis Rome ep̄m̄ plurima scribit. in qbus etiā hoc indicat. inuitatū se a multis ep̄s idest ab Heleno Tarso Cilicie. & Firmiliano Cappadocie. & Theotisto Palestine. ut ad si nodū Antiochiā p̄gat. q̄ ibi Nouati dogmata quidā asserere conarent̄. Et addit q̄ & Fabiano Antioceno ep̄o defūcto. Demetrianus in ep̄atu successerit. Sed & de Ierosolimorū ep̄o his uerbis scribit. Ammirabilis aut̄ uir inqt Alexāder ī carcere positus. beato fine precessit ad dn̄m. Est & alia ipsius Dionisii eplā ad Romanos scripta de ministeriis. Et alia itē ad ipsos de pace & de penitentia. Et ad quosdā cōfessores q adhuc in urbe Roma Nouatum sequebant̄. Et rursū ad eosdē posteaq̄ ad ecclīam conuersi sūt. duas

fūt duas eplās scribit. Sed & ad multos alios uaria ac diuersa scribens. studiosis quibusq; instructionū & doctrine copiosissimā materiā dereliquit. Explicit liber. vi. Incipiūt capitula. vii. libri.

Ca. i. De Decii & Galli male gestis rebus. Ca. ii. De Cypriano & q̄ statuit hereticos rebatizādos. sed Cornelius papa cōtradicit. Ca. iii. Q̄ d̄ Stephanus papa similiter sētiat. & de cōcordia ecclīay. Ca. iiii. De Sixto papa & hereticis nō rebaptizādis. Ca. v. De heresi Sabelli. Ca. vi. De reuelatiōe q̄ Dionisio ep̄o ad nō facta est. propter electionem hereticorū librorum. Ca. vii. De nouati scismate. Ca. viii. De hereticorū baptisate. Ca. viii. De p̄secutione Valeriani. Ca. x. De his q̄ ad Dionisiū uel ceteros egyptios ep̄os testati sūt. Ca. xi. De his q̄ apud Cesareā Palestinā martyres facti sūt. Ca. xii. De martyrio Mariani. Ca. xiii. Relatio de Astirio. Ca. xiiii. De signis que uirtute saluatoris apud Paneadā fiebāt. Ca. xv. De trono Iacobi. Ca. xvi. De pace a Galieo reddita ecclesiis. Ca. xvii. Qui ep̄i tūc fuerūt. Ca. xviii. De his que apud Alexātriā acciderūt. Ca. xviii. Quomō Dionisius de pace statuit. Ca. xx. De morbis qui acciderunt. Ca. xxi. De Gallieni regno. Ca. xxii. De Nepote & scismate eius. Ca. xxiii. De apocalipsi Ioānis. Ca. xxiiii. De eplis Dionisii. Ca. xxv. De Paulo Samosateno & de Gregorio. & de heresi eius. ca. xxvi. Qui ep̄i qui per illud tēpus nobiles habebātur. ca. xxvii. De heresi manicheorum tunc exorta. ca. xxviii. De ecclīasticis uiris nobilibus quorū aliquātī etiā usq; ad nrām memoriā pdurarūt. ca. xxviii. De ep̄is martyribus & doctoribus eiusdē tēporis. Expliciūt caplā Incipit liber. vii.

Eptimū nobis ecclīastice hystorie librū. scriptorum suorū cudat elogius nobilissius patrū & clarus ī eplis
 f stolis Dionisius. Qui posteaq; Decius nō totis duobus ānis principatu Romani apicis ministrato. cū filiis pariter interēptus est. & Gallus suscepit imperiū. Quo tēpore etiā Origenes septuagesimo etatis āno nō ad integrū expleto defūctus est

defūctus ē. Scribēs Hermāmōi cuidā de Gallo hoc refert. At ne Gallus īqt malū Decii aut uidere potuit aut cauere. sed ī eūdē la pidē offēiōis īpegit. Cuius regnū cū floreret īnitio. & cūcta ei ex lētētia cederēt. lcos uiros q p pace regni eius deo sūmo supplica bāt. psecutus est. cū qbus & pspitatē iuā piter effugauit & pacē

N urbe uero Roma cornelio epātu gerēte. & a d' Ca. ii.

Cartaginē Cypriano. ābobus fide & uirtute pietate prestā tibus qstio exorta ē ī Affrice magis ptibus. si oporteret hereti cos rebaptizari. Cumq; id a Cypriāo & ceteris pene oibus p Af fricā sacrrdotibus oportere fieri decerneret. Cornelius & ceteri omīs p italiā sacerdotes .huiusmōi decretū manēte sacerdotali cō cordia refutarūt. statuētes ātīqtus a pribus sup hoc traditā regu lā debere seruari. Que cōtinebat post abiectiōē prauī & cōfēsiōē recti dogmatis. sola eos manus īpositiōē purgādos Ca. iii.

¶ Ed post Cornelii cōsumationē q tribus circiter ānis sacer dotio fūctus est. epātus sedē Lutus suscepit. Cui octo so lis mēlibus sacerdotio admīstrato Stephanus succedit. Quiq; si militer Cornelio de nō rebaptizādo sētentiā tulit. Ad quē Dio nīsius multa & sepe scripta direxit. de multis ecclīasticis differēs cāis. Inqbus ītercetera etiā hoc īdicat. qd omīs ecclīe abiecta No uati presūptiōē. pacē inter se iuicē seruēt. Scribit ergo de hoc his uerbis. Scito aut frater oēs ecclīas ī oriente q prius cōturbabāt nūc redisse īconcordiā. & oēs sibi unanimiter coherere. gaudētes & exultātes de pace q ultra spē ecclīe reddita ē. Idē Demetrianū apud ātiochiā. & Theotistū apud Cesareā. Mazabbanen ī Ieroso limis. dormiēte ī pace Alexādro. Marinū apud Tyrū. Heliodox apud Laudotiā. Helenū in Tarso. Firmilianū in cappadotia. Vex ne sermo eplē lōgior fieret. nobiliū tantūmō urbiū tibi epōs īdi caui. ut etiā ceteros cū ipsis pariter unū sētire nō dubites p uni uersā Syriā uel arabiā. sed & hii qbus nūc scripsistis Mesopota mie epī idē sapiūt. Pōti quoq; & Bithinie. oēs pariter unanimes & cōcordes. & multa sibi iuicē caritate conexi glificāt dñm nostrū

¶ hoc Dionisius scribit.

Cap. iiii.

Tephāo uero duobus ānis īpleto sacerdotio Rome Sixtus succedit. Ad quem scribit nihilomnis Dionisius de baptisate cōmemorans

cōmemorās q̄ Stephāus q̄dē decessor suus scribens ad Firmilianū & Helenū ceterosq; illarū p̄tū ep̄os statuerit. nec coīcandū esse his q̄ re baptizāt. sed debere cōsiderari magnitudinē rei. q̄a nō q̄cūq; sed p̄ma gni & nobiles ī ep̄is uiri sūt. q̄bus hoc uisū sit. Dicit etiā q̄ sup̄ hoc scri p̄serit plenius ad dionisiū ac filemonē p̄br̄os urbis rome Indicauit aut̄ pariter etiā de sabelli herese q̄ tēporibus ipsius exorta sit scribēs hec.

q̄ Vid aut̄ dicā de ea doct̄ria q̄ ap̄d̄ ptolomaidā p̄etapoleos .C.v. ciuitatē nup̄ exorta ē. plena blasphemias ī d̄m̄ p̄rēm. & in d̄m̄ nr̄m̄ Iesū xp̄m̄. negās uere esse eū filiū p̄ris. nec p̄riogenitū oīs creatu re. Simul & sc̄i sp̄s auferēs itellectū. Pro q̄bus cū utreq; p̄tes adme ueissent. & p̄fētibus fr̄ibus q̄ cōmota fuerāt discussisset. etiā litteris p̄ut deus dedit paruitati mee p̄secutus sū. & scripsi singula queq; di ligēter exponēs quorū tibi exēplaria trāsmisi. Sed & in tertio libro de baptismo quē scribit ad Philēonē p̄br̄m̄ urbis rome. ēt hoc cōmēorat

e Go īqt̄ & tractatus hereticorū lego & traditiones eorū Ca. vi. p̄scrutor. etiā si uidear ad horā uerbis eorū pollui. Sed multum mihi cōfert hoc ipsū. q̄ ex ipsorū uerbis arguere eos possū. Deniq; cū aliq; ex fr̄ibus cōp̄bris p̄hiberet me. ne heretica lectiōe tāq; sc̄eni ali cuius fetore polluere. uisio mihi q̄dā adeo ostēdit q̄ me cōfirmaret. & sermo ad me factus ē. Hic mihi euidenter p̄loquēs. Lege oīa q̄cūq; in māus tuas uenerit. q̄a p̄bare singula q̄q; & discernere potes. quandoq; dē & ex initio hec tibi fuit cā credēdi. Amplexus sū uisionē. q̄a & apo stolice sētētie cōcordabat dicēti. oīa lege q̄ bona sūt tene. In ip̄o quoq; libello cōmemorat. nō tūc primū ī affrica de hereticis baptizādīs ab ep̄is decretū esse. sed & ātea iā ī nonnullis ecclesiis & cōciliis ep̄orū ue lut in Iconio atq; aliis locis de hoc fuisse tractatum. Ca. vii.

Cribit adhuc & ī quarto de baptismo libro ad Dionisiū ur bis Rome p̄f̄biteorū. plurima denouati īpietate cōmemorās. In q̄nto uero libro ad Sixtū urbis rome ep̄m̄ scribēs. aduersū supradictā he resē q̄dā disserēs. etiā tale aliqd̄ accidisse cōmemorat his uerbis. Vere aut̄ frater cōsiliū peto. & req̄ro sciētīā. quid tibi uideat̄ ī ea cā que in ecclia nr̄a exorta est. Vereor enī ne forte fallar in aliquo. Cap. viii.

e Rat apud nos frater q̄dā fidelis ātiquitus. āte etiā quā ego epi scopus ordīarer. imo & anteq̄ decessor meus Eraclius. qui cum interesset his

iteresset his q baptizabāt. & audirēt uel qd iterrogēt. uel qd respon
deāt. Flēs accessit ad me. & p̄cidēs ad pedes meos. cōfiteri cepit baptis
ma ab hereticis aliter se suscepisse Q d̄ tamē sc̄dm ea q̄ nūc uideret
anobis m̄strari. nec baptisma duceret. eo q̄ esset repleta blasphemis
oīs illa cōfessio. Simul & hoc addebat se itantū p̄hoc errore stimulari
ut ne oculos quidē ad deū auderet erigere. Propter qd̄ exortabat̄ mū
dari se & purificari eccliaſtico baptis̄mate. ut & grām cōseq̄ posset spi
ritus sc̄i. Q d̄ ego facere ausus nō fui. sed dixi posse ei sufficere tam
multi tēporis cōmunionē quā ī ecclia cōsecutus ē. p̄ hec q̄ anobis eu
charistie suscipiēs donū. respōderet amē. ex quo & p̄ s̄igula potuisset
ipsa sacramētōꝝ uirtute purgari. Cohortabar igit̄ eū debere cōfidere
fidei sue & cōsciētie iā purgate. & āte oīa q̄ tā diu ī sacramētis nobis
iā p̄iceps fuerit. Sed ille neq; aluctu cessat & lacrimis . neq; ultra ad
mensā dñicā audet accedere. ita ut uix a nobis cohortatus & cōpulsus
orationi audeat iteresse. Hec & multa alia de huiuscemōi q̄stionibus
g per diuersos libros suos Dionisius scribit. Ca. ix .

Allus uero nō itegris duobus ānis īperio detēto rebus hūanis
exēptus ē Post quē Valerianus cū filio Galieno suscepit p̄cipatū. De
quo Dionisius scribēs itēꝝ ad Hermāmonē hoc mō refert. Sed & Io
āni similiter reuelatū ē ut diceret. Et datū ē iqt̄ ei os loq̄ns magna &
blasphemias. Et data ē ei potestas p̄ mēses. xl. & duos. Vtraq; aut̄ cō
plēt̄ ī Valeriano. Vere enī mirādū ē quomō supra ceteros qui āte se
fuerūt hic & hūanus & bēignus extitit erga famulos dei. ita ut ī ini
tiis multo etiā illis bēignior uideret̄ q̄ noīe saltī xp̄iani dicebāt. Intātū
uenerabat̄ seruos dñi. & oīs eius domus erat ecclia dei. Deprauatus
ē aut̄ & aueritate deiectus p̄ q̄ndā doctōrē pessimū magr̄m & p̄cipē
egyptioꝝ magoꝝ. ut iustos & sc̄os uiros p̄seq̄ & iterimi iuberet. tāq̄ q̄
aduersarēt̄ magicis artibus q̄bus se ip̄e subdiderat . Erāt enī reuera
& sūt etiā nūc q̄ possint uirtute meritoꝝ suoꝝ restinguere fallacias
dēonū. Nā ille ut impuros ritus & inscrāda mysteria ac sacra incesta
cōficeret pueros inuestes iugulari iubebat. & orbari liberis p̄rēs. atq;
iteneris uisceribus hūanas rimari p̄ piaculū fibras & uocē illic q̄rebat
ubi fugauerat uitā. Sed & multa alia huiuscemōi de ualeriāi piaculis
mēorās addit etiā hoc q̄ ip̄e abarbaris captus. & lumibus orbatus filios
sceleris &

i sceleris & impuritatē suę reliquerit successores. Cap. x.

Pse uero Dionisius q̄ta ī eius p̄secutiōe p̄tulerit. & q̄bus affectus sit cruciatibus p̄pter nom̄ dei. scribēs ad q̄ndā Germanū ep̄m q̄ q̄si obtrectator eius esse uidebat̄ refert. ubi & acta cōfessiois suę īseruit. apud Emilianū presidē gesta. Inq̄bus cū Dionisius unū solū d̄m q̄ celū fecisset & terrā diceret adorandū. ceteros aut̄ neq; esse deos neq; adorari debere. ī castrū q̄dā deserti q̄d Cefro appellat̄ ī exiliū trudit̄ ob hoc precipue electū. q̄ loci icole gētiles erāt. & ydolorū sup̄stitiōibus satis dediti. Quiq; exulē Dionisiū. p̄rio hostili aīo. & satis aduersa m̄te suscipiūt. Post uero cū paulatī p̄ d̄nī grām uerbū dei his seīare cepisset. pars maxia trucidis & barbari populi relictis ydolis cōuersa est ad d̄m uerū. xp̄o q; subiecta. Quo cōpto. rursus eū ad aliū locū uicinū q̄dē Alexandrie. sed icolis desertū. ac pene hitatoribus uacū trāstulerūt. Sed & ibi cū pro urbis uicinitate nr̄y populi eū frequētarēt. & tanq̄ odore pastoris recepto. grex letior & cōstātor agonibus redderetur. rursū missis cū cēturiōe militaribus uiris. ipsū Dionisiū. & cū eo Gaiū. & Petrū catenis cōstrictos & diuersis cruciatibus afflictos. ī desertū q̄dā Libie p̄traxerūt. Ibiq; eos ī loco squalidissimo & oī usū hūanitatis carēte. a Paretonio triū diey itiere ī desertū p̄teno. nexos uiculis reliq̄rūt. Hec ī diuersis suis eplis sup̄radictus uir scripta dereliquit. In q̄bus mēorat etiā Maximū p̄f bitey. & Dioscorū Demetriūq; & Lutiū. nec nō & Faustīnū. atq; Aglā satis claros & ilignes titulo cōfessiois effectos. Sed & ex diacōibus quosdā ī isula post penas cōfessiois esse defunctos. Sup̄fuisse uero ex his Faustū & Eusebiū. Quibus etiā refert tantū fidutię & magnanimitatis p̄ dei grām datū. ut cū ad eos q̄ ī carcere tenebāt̄ frēs nemo p̄rlus hūanitatis & mīsterii cā p̄mitteret̄ accedere. isti tam̄ īdefinēter & reuiserēt & necessaria mīstrarēt. Et cū p̄ dies sigulos presidis furor cresceret iugulādos alios. alios suppliciis & diuersis cruciatuū generibus affligēdo. squalore carceris & catenay p̄cōderibus enecādos. & sup̄ oīa precipiēdo neq; ad eos prorsus accederet. ut ex īedia q̄si aliud torm̄ti genus adhiberetur. Cōcessit tam̄ deus sup̄radictis diacōibus grām. cōfessoribus suis p̄uidēs. ut iuitis oībus. isus tam̄ nō negaret̄ īgressus. Sciēdū tam̄ est q̄ hic

est q̄ hic Eusebius quē diaconū supradiximus. postmodū episcopus apud Laudotiā Syriē ordinatus est. Maximus uero quē presbiterū noīauimus. ipsi Dionisio apud Alexādrīā successit iepatū Faustus autē & quicūq; ipsis tūc cōfessor eruit. usq; ad p̄secutionē q̄ nris tēporibus facta est. grādeuus & plenus diey p̄durans p̄fecto martyrio obrūcationē capitis cōsumatus ē. Hec a Dionisio certissima fide memorantur. Cap. xi.

Git in Valeriani p̄secutiōibus apud Cesareā Palestie multa aduersis martyria consumata sūt. Inq̄bus tres qdā admirandi adolecētes. quorū unus Priscus. alius Malcus. tertius Alexander uocabat. Cū in suburbanū Agellū supradicte urbis habitaret. diuino fidei calore succēsi. ceperūt semetipsos segnitie atq; ignauiē icusare. q̄ cū celestes ī urbe martyriū proponerēt corone. ipsi nō desideraret. nō raperēt. cū q; domūs & saluator regnū celoy uiolēter diripi debere testatus sit. ipsi inglorios & delices anios humi gereret. His igit semetipsos alloquīs incitātes. urbē petūt & adorto iudice truculēto. cur tantū ī sanguinē piory deseuiret icusāt. Ille cōtinuo nobiles aīos iuuenū quā dignis remuneratur affatibus. deuorādi inq̄t bestiis subrogent. q̄bus nō placet piory sanguinē fundi. Sed & mulier quedā supradictorū iuuenū secuta fertē audatiā. et magnanimitatis exemplū. similēq; sortitē exitum pene. Quā tamē de Martionis scola fuisse loquebant. Ca. xiii.

Arinū quoq; uirū militarē. Ierosolimorū ciuē honore & diuitiis clarum. cū in supradicta urbe inter collegas suos per ordinē gradus sui honor quidā cōtingeret militaris. ut fieri solet in sequētē collegā suū subit iuidia. & exclamat Nō posse marinū adipisci superiorē gradum. q̄ esset xpianus. Interrogatur a iudice marinus. si ita res se haberet. Ita ille esse. & uere se esse xpianum clarissima uoce testatur. Tres ei deliberandi hore decernuntur a iudice. ut eligat utrū uelit imolare diis & imperatori. an xpianus interimi. Cumq; a tribunalibus fuisset egressus Theotignus loci adprehēsa manu eius perducit eū ad eccliam. Ibiq; multis uerbis infide cōfirmās. ad ultimū in interiora perducit altaris. gladiūq; suū quo p̄cictus erat ostēdēs ei. Et rursū offerēs euangelium quid eduobus mallet

eduobus mallet interrogat. Marinus uero promptissima fide cū manū ad euāgelium tetēdit. optine inq̄ Theotignus qđ elegisti o fili. & cōtēpnens presentē uitā eternā sp̄ato. Cōtidēs ꝑ ge. & iuſcipe coronā quā tibi domius preparauit. Regressus cōtūo ad tribunal euocat ꝑ preconē. Aderat enī tēpus statutū. Ille uero nec moras patit̄. nec expectat interrogantē. sed cōtinuo sibi & deliberatū asserit. & ex paternis legibus cōfirmatū. qđ deo obtemperare oporteat magis quā hoībus. Quem iudex ilico capite puniendū ꝑ tali responsione pronuntiat. Cap. xiiii.

Ed inter eos cūctis clarior. & meritis fidei supra ceteros ī signis memorat̄ Astirius uir Romane urbis senator patricius. nobilitate facultatibus prop̄iquitate etiā regia. & oī bonorū fama satis clarus. Qui cum supradicti martyris extremis ite esset exequis & capite cesū cadauer subiectis humeris suis & substrata ueste qua iduebat̄ excipet. honorē quē martyri detulit. continuo ipse martyr asseq̄t. Sed & in multis aliis eū preclaris gestis in fide xp̄i enituisse. tradiderūt nobis hii q̄ eū ī corpore adhuc positū uiderūt. in q̄bus etiā tale aliqd ꝑ eū gestum memorabāt. Apud Cesareā Philippi quā Paneadā Phenices uocāt. adiūctā sub radice mōtis qui appellat̄ Papius. ex quo fluuii Iordanis prima fluenta profiliunt. morē fuisse gētilis erroris. certa ac solēpni die imolari uictimā. Que uictima arte quadā demonis subito nusq̄ cōparebat. Et erat hoc famosissimi miraculi genus. quo ꝑsuaderi astātibus uideret̄ ī celū hostiā iuisibiliter esse sublatā. Accidit igit̄ dū hec gererēt adesse Astiriū. Qui cū uideret om̄s miraculi huius stupore cōstringi. hūanos miseratus errores. cū gemitu & suspirio oculos ad celū pariter tēdit & palmas. xp̄m q̄ ē sup̄ oīa deus tota fide profulsis lacrimis iuocat. ut prestigia fallacis dēonis arguat. misensq; mortalibus erroris huius soluat archanū. Hoc illo cū fletibus supplicāte. subito uictiā q̄ iuisibiliter credebāt assūpta supferri aq̄s uidet̄. & ī cōspectibus oīm reddit̄. nec ultra ī illis locis error huiusmōi potuit reparari Ita unius xp̄iani prece. tātorū de u

ceptionū machina cū auctōribus suis dēonibus dissoluta ē. Erū qa urbis huius fecimus mētionē. iustum Cap. xv.
uidet̄ cōmemorare

uidetur commemorare etiā illud in ea qđ hystoria dignū duxi-
 mus. Mulierē quā sāguinis profluuiū laborantē a saluatore cura-
 tam euāgelia tradiderūt. huius urbis ciuē constat fuisse. domusq;
 eius in ea etiā nūc ostēdit. Pro foribus uero domus ipsius basis
 quedā in loco editiore collocata mōstrat. ī qua mulieris ipsius ue-
 lut genibus prouolute. palmasq; suppliciter tendentis imago ere
 uidereť expressa. Adstat uero alia ere nihilominus fusa statua .
 habitu uiri stola cōpta circūdati. & dexteram mulieri porrigētis.
 Huius ad pedē statue e basi herba quedam noua specie nascitur
 Que cū exorta fuerit. excreſcere uiq; ad stole illius erei indumē-
 ti frimbriā solet. quā cū sūmo uertice crescēs herba cōtigerit. ui-
 res inde ab depellēdos om̄s morbos languoresq; cōquint. ita ut
 q̄cūq; fuerit illa infirmitas corporis hauitū exiguo madefacti sa-
 lutaris graminis depellat. Nihil oīno uiriū gerens. si anteq̄ eree
 fimbrie lūmitatē creſcēdo cōtigerit decerpat. Hāc statuā ad simi-
 litudinē uultus Iesu formatā tradebāt. Que permāsit ad nostra
 usq; tēpora. sicut ipsi oculis nr̄is inspeximus. Et nihil mirū si hii
 qui ex gentibus crediderāt. pro beneficiis que a saluatore fuerāt
 cōsecuti. huiusmodi uelut munus uidebant offerre. cū uideamus
 etiā nūc & apostolorū Petri & Pauli & ipsius saluatoris imagines
 designari tabulasq; depingi. Sed & antiquas ipsorum imagines
 a quibusdā conseruatas nos uidimus. Quod mihi uidetur exgē-
 tili cōsuetudine indifferenter obseruatū. q̄ ita soleant honorare
 q̄ eos honore dignos duxerint. Insignia enim ueterū reseruari ad
 posterorū memoriā. illoꝝ honoris. hoꝝ uero amoris inditiū est .
 d Eniq; & Iacobi cathedra qui primus inter ep̄os Ca. xvi.
 ab ipso saluatore & ab apl̄is ī Ierosolimis est electus. quēq;
 frēm̄ xp̄i uolumīa diuina designāt. usq; ī hodiernū inibi cōseruat
 atq; in ea sedēt oēs. q̄ usq; ad presēs tēpus sedis illius sacerdotiū
 fortiūt. Seruat ergo cū igēti studio uelut a maioribus tradita me-
 moria sc̄itatis. Et cū ueneratiōe magna hētur. uel uetustatis . uel
 primi sacerdotii sc̄ificatiōis optētū. Sed de his ista sufficiāt. C. xvii.
 g Alienus uero Valeriāi filius. posteaq; reꝝ sūmā solus opti-
 nuit lenius ac moderatius erga nr̄os agere īstituit. Datiscq;
 decretis inhiberi

decretis. inhiberi supplicia. psecutionesq; cessare. & quo quisq; pu-
 p tat more exorare qđ diuinū est iunit. Cap. xviii.

Er idē tēpus cū Romāo adhuc sacerdotio Sixtus preesset
 & apud Antiochiā Demetrianus . Firmilianusq; adhuc Cesaree
 Cappadotie sup esset. Pōti ecclias Gregorius q prius Theodorus
 dictus est ex Origenis discipulis cū fre Anthenodoro suscepit
 gubernandas. Apud Cesareā uero Palestine. post Theotistū Dō-
 nus epātum sortitus. & breui defunctus. Theotigno iam nrē me-
 morie uiro sedem tradidit. Qui & ipse Origenis auditor fuisse
 dicebat. In Ierosolimis uero post Mazabbanē. sacerdotiū susce-
 pit Hyreneus. Et hii om̄s in pace ecclias gubernabāt. Ca. xviii.

Ed apud Alexandria etiā si nulla extrinsecus mali causa sit
 eo ipso q genus hoīm ferox seditiosū. & semp iquietū est
 ciuiles inter se motus & bella. nō uirtutis merito. neq; ob defen-
 sionē. sed ob necē atq; interitū ciuiū cōmouebāt. De quibus Dio-
 nysius in eplis suis cōmemorās refert . ita a propriis ciuibus esse
 uastatā deletāq; urbē. ut illa que cōstipatione populorū uix sole-
 ret digrediētibus icedēdi spatiū dare. nūc eo usq; peruenerit. ut
 cōspicere iplateis hoīm ualde rarū sit. madere om̄s ciuiū sangui-
 ne uias. cadaueribus obtegi. & ne ad sepeliendū quidē sufficere q
 supersūt. Vnde & post belli rabiē ferriq; uastationē. corrupti ae-
 ris & fetore cadauerū pestilētia increuent . ita ut si qs ferro sup
 fuerat. idem morbus absumeret. Cap. xx.

Cripsit aut de his idem Dionysius in eplā pascali. que solē
 p niter p ānos singulos legi solet his uerbis. Aliis fortassis homi-
 nibus nō uideat tēpus hoc. tēpus esse solēpnitatis. qm̄ quidē luc-
 tus ubiq; & acerba lamētatio iplateis cūcta circūstrepit. gemitus
 uero inest & mugitus in domibus propter multitudinē morien-
 tium. Sicut enī de primogenitis quondā egyptiorū refert . ita etiā
 nūc ingēs ubiq; clamor adtollit. Nō enī est domus sicut scriptū
 est. in qua nō sit in ea mortuus Priō nāq; ipsi manibus suis par-
 tem maximam & meliorem populi ceciderūt. persequendo san-
 ctos. Partem alterā bella intestina rapuerunt. Partem uero que
 superfuerat . pestilens nunc egritudo consumit . Sed nos nec
 in persecutionibus

i p̄secutiōibus cū iugularemur a festiuitate cessauimus. nec umq̄
 nobis potest sollempnitas impediri. quibus precipit̄ in tribulatione
 gaudere. Oīs igitur nobis locus quicūq; a tyrannis eligebat̄ ad
 penā. siue ager ille seu desertū fuit. siue inlūle. siue carcer. solem
 p̄nitatē nobis impedire nō potuit. Letissimā uero super om̄s ha
 buere sollempnitatē beati martyres. qui cū sanctis angelis in celo
 pasca curarūt. Post hoc persecutores nostri in semetipsos manus
 ac tela uerterūt. Sed ne sic quidē nostrorū festa turbata sūt. In
 secutus est hic pestilēs morbus & plaga terribilis. sed illis multo
 terribilior & grauior. quos nec spes erigit futurorū. Nobis uero
 hec oīa exercitia quedā uirtutis. & fidei probameta ducūt. Quā
 uis enī densior seuiorq; paganos magis quā nostros morbus in
 uaserit. tamē ne a nr̄is quidē penitus absicius ē. Et post pauca ad
 dit dicens. Multi nāq; ex fr̄ibus nostris pro nimia caritate dum
 absq; ulla cunctatione infirmos uisitare non desinūt. & non solū
 uisitare. sed & ministrare. & exhibere officia que dom̄us preci
 pit. repente morbi contagione. cū illis pariter quibus ministrare
 uoluerāt interibant. Affectu enī quodā dilectionis attracti & ue
 lut participare dolores cū dolentibus cupiētes. alienas i se mortes
 haud segniter transferebāt. effectiq; sūt eorū ut dicit apl̄i sermo
 pipl̄ima. Deniq; plurimi nostrorū precipui & electi uiri. inter quos
 presbiteri nōnulli & diaconi multiq; alii de plebe constātissima
 & ardētissima fide tāq; si martyrii tēpus i staret. miserādo infirmos
 semetipsos huiuscemodi mortibus inferebāt. misericordie ex hoc
 martyriū capere presumentes. Et dum curandis egris. defunctis
 exportandis. humādisq; corporibus operā dabant. insequēbant̄
 pene eos. quos suis humeris ad sepuchra deuexerāt. Ca. xxi

p Agani uero econtrario. suos continuo ut egrotare cepe
 rant deserebāt. parentes caros liberos. uxorē cōiunx. filiq;
 nihilominus parētes. statim ut tremere mēbra uidissent. & mor
 bo ora pallere domo propulsos. implateas semineces eiciebant.
 ibiq; insepulta eorū cadauera relinquētes. uim morbi quā p hec
 se effugere opinabant̄ dupliciter incurrebāt. dū ad pestilentie ra
 biē etiā fetor insepultorū cadauerū iungeret̄. Cap. xxii.

Refert idem

r Efert idē Dionisius de Galieni tēporibus. q̄ eo regnāte ec-
clesie dei in pace durarūt. & q̄ mediis eius tēporibus Ma-
crianus uelut nubes quedā tenebroſa & tetra. subito regni eius
obſcurauerit lucē. quo rurſū ad uicē eſtiue nubis abolito. Gale-
nus nouum ut ipſe ait exueteri uniuerſo mūdo lum̄ effuſit. Si-
mel enī atrocē tyrannū & regno deturbauit & uita. Designat
aūt etiā tempus. q̄ nono anno imperii Galieni hec ſcriberet. Ex-
tant & alia quāplurā neceſſaria ſatis & admiranda Dionisii opu-
ſcula. que utilitatis plurimū legentibus cōferant. inter que ſcrip-
ſit etiā de repromiſſionibus futuris. exiſtente cauſa huiusmodi.

e Piſcopus qdā erat ī partibus Egypti Nepos noīe. Ca. xxiii
hic iudaico intellectu de futuris repromiſſionibus ſentie-
bat. eaſq; corporaliter exhibēdas docebat. Et mille ānis indelicis
corporalibus in hac terra ſanctos regnāturos eſſe cū xp̄o. huiusq;
ſui dogmatis probamenta ſūptis ex reuelatione Ioānis testimo-
niis conabat̄ aſſerere. De quibus etiā libellos edidit. īterpretatio-
nes huiusmodi cōtinentes. Igitur Dionisius de repromiſſionibus
ſcribēs adhūc Nepotē ſtūlū iue intentionis obuertit. & in primo
ſtatim libro ſuā ſentētiā que ei de diuinis repromiſſionibus uide-
batur exponit. In ſc̄do uero uolumīe de reuelatione Ioannis diſ-
ſerens facit mētiōē Nepotis his uerbis. Et cōmētarios iqt̄ quos-
dā proferūt Nepotis. quibus innitunt̄ plurimū. & per quos pu-
tant ineffabili quodā ſacramēto oſtendi. qualiter regnū xp̄i futu-
rū ſit ſup̄ terras. Sed in aliis qdē multis etiā ego āplector & dili-
go Nepotē uel pro fide ſua. uel pro eruditione & ſtudio ſcriptu-
rarū. & precipue pro exercitio p̄ſallēdi. qm̄ quidē plurimi fr̄m̄ li-
benter pro hoc eius elegere conſortia. Eſt ergo etiam mihi erga
eū multa reuerentia. & ide magis quia iā preceſſit ad dnm̄. Sed
reuera plus om̄ibus & amāda & preferenda eſt ueritas. laudare
oportet. & abſq; inuidia amplecti ſi quid recte dictū eſt. Diſcuti
uero & diſcerni. ſi quid minus ſane ſcriptū eſt. Et ſi quidē pre-
ſens eſſet is de quo ſermo eſt. ſufficeret ſolo ſermone diſcutere
que minus recte dicta uidebātur. dū interrogatione precedēte re-
ſponſio ſubſequēs inconcordiā qd̄ cōtrariū & diſcrepās uidebat̄
adduce: et. Vbi uero

adduceret. Vbi uero scripta edita sūt. & ut uideť quibusdā satis
 suaſoria. & ubi doctores procedūt q legē & prophetas pro nihilo
 ducāt. euāgelia nō sequāt. aplōꝝ scripta deſpitiāt. Hos aut ſolos
 libros atq; iſtā doctrinā uelut magnū aliqd & occultū miſterium
 uenerent. ac ſimplices quoq; frūm nrōꝝ doceāt nihil excelsū ni
 hil magnificū ſcīre de aduētū & preſētia dei & ſaluatoris nrī le
 ſu xpī. neq; de reſurrectiōis glīa. & nrē cōgregationis ī ipſū ac ſi
 multitudinis repromiſſe. ſed parua quedā. & ſemp mortalia. & nō
 alia quā ſūt ea q nūc uidemus ſperari ſuadet in regno dei. Neceſ
 ſariū uideť ad hec oīa reſpōdere frī noſtro Nepoti. Et poſt aliquā
 ta rurlū ſubiūgit hec. Et enī cū ī Arſenoite eſſemus. ubi multo iā
 tēpore uoluebat iſta doctrīa. ita ut ſcilmata inter frēs & diſcor
 die nō fierēt. cōuocauī pbrōs & doctores qui erāt ī eccleſiis. & pu
 blice cepi habere tractatū. Simul & cohortatus ſū frēs. ut ſi qd
 eos moueret. obicerēt nihil reuerētes. Tū mihi illi ut ſcutū uali
 diſſimū & murū ī expugnabilē. codicē Nepotis obitiūt. Suſcepi
 paciēter & tribus cōtinuis diebus reſidēs. a prima luce uſq; ad ue
 ſperā cū iſtis coepis ſingula eius ſcripta cepi diſcutere. & unūqd
 q; quid ī ſe abſurdi haberet oſtēdere. Et uere ſatis admiratus ſū
 paciētiā & cōſtantiā atq; itelligentiā frūm. qā cōſequenter & per
 ordinē de ſingulis qſtionibus proponebāt. ualidiſſime hiſ q ano
 bis reſpōdebant occurrentes. Poſt hec. cū quid eſſet ī uero pa
 tuſſet. accōmodabāt nihilominus abſq; cōtentione cōſenſū. iudi
 cantes hoc q cōtinuo ſi qd ſemel aīo uiſū fuerit. oī id ſtudio &
 cōtentione ſeruandū eſt. ſed eſſe rectius tūc mutare ſentētiā. cū
 eā melior & rectior ſuperauerit. Patefactis & enim cordibus ſuis
 deo audiebāt uerbū. cuius probatio nō ex hūana perſuaſiōe neq;
 ex eloquētie fūco. ſed ex diuināꝝ ſcripturāꝝ aſſertione ueniebat
 Et ita euidēs fuit aſſertionis nrē probatio. ut is qui iter eos ma
 ximus doctor & uite meritis preſtantior habebat Corātion no
 mine. ſurgēs in medio cunctis audiētibus proclamaret & preſta
 retur. neminē debere ultra eius doctrine facere mētione. Suffice
 re q erratū eſt. decetero nō ſolū nihil horū tenendū uel ſequēdū
 ſed ne cōmemorandū quidē de talibus. Si quidem tam euidens
 & manifeſta

& manifesta contra hec de scripturis diuinis patuisset assertio .
 Om̄s uero reliqui fr̄s gaudio & letitia repleti corde pro em̄da
 tione sui inexplebiles dn̄o gr̄as referebant. Ca.xxiiii.

p Ost aliquāta uero ueniens ad apocalipsin Ioānis hec de ea
 scribit. Nonnulli ex precessoribus nr̄is penitus libellū hūc
 refutandū acanone scripturay atq; abitiendum putarūt. singula
 queq; eius capitula arguētes. Et dixerūt pretitulationē libri non
 esse uerā. sed aliene scripture. Ioānis tantū nomē impositū. Vnde
 neq; Ioānis hūc esse librū. nec reuelationē uideri posse. que cras-
 so quodā uelamine ignorantie contegatur. Addiderūt etiā hec
 q̄ nihil dignū ī ea grauitate apl̄ica censeatur. Sed ne alicuius q̄-
 dem eccl̄iasticoy saltim uiroy scripturam esse dixerūt. Sed che-
 rinthū quendā auctorem Cherintiane hereseos uolentē dogma-
 tis sui fidē apl̄ici nōis opinione firmare. libello a se cōscripto Io-
 ānis titulū pretulisse. Deniq; īquiunt Cherinthi dogmata hec cō-
 tinēt. interris futurū esse regnū xp̄i. Et qm̄ ipse carnis & libidi-
 dinis amicissimus dicebat . ea in repromissionibus futuri regni
 sanctis prebenda censebat. que sui animi libido dictabat. uentris
 & uoluptatis opera mansura ciboy facietatem. & abūdantiā po-
 culoy nuptias. & cetera que hoy cōsequentia seruāt. Et reparari
 rursū sperabat festiuitates & sacrificia iudaica. uictimasq; legales.
 Ego uero quantū ad meā sententiā pertinet. spernere aut abice-
 re scripturā libri huius nullatenus audeo. maxie cū multi ex fra-
 tribus ita mecū sentiant. Sed hoc magis de eo iudico. q̄ excedāt
 atq; emineāt. que in eo scripta sūt hūane auditionis modū. & sit
 in eo arcanus quidā & recōditus atq; admirādus oībus sensus
 Quē & ego admiror ac ueneror. etiā si nō ītelligo. Et ita sentio
 q̄ diuina aliqua sacramēta sermonibus cōtegant hūanis. nō tam
 iuditio meo discernēs. quā fide credens. Et ideo nō reprobo que
 nō ītelligo . sed tanto magis admiror. quanto minus assequor.
 Post hec uero totius libelli differens corpus. & singula queq; dis-
 cutiēs. atq; euidenter ostendens. nullo modo fieri posse. ut scdm̄
 litterā dignus in eo intellectus appareat. Addit etiā hoc dicens.
 Consumata igit̄ oī prophetia. beatos dicit propheta eos qui hoc
 custodiūt. Sed

custodiūt. Sed & semetipsū beatū dicit. Ait enī beatus q̄ seruat
 uerbum prophetie huius. Et ego Ioānes qui uideo & audio hec
 Vocari eum Ioannē. & esse hanc scripturā Ioānis nō nego. Sanc
 ti nāq; alicuius est. & sine ulla dubitatione per dei sp̄m̄ scripta.
 etiā si nō sit ille apostolus filius Zebedei Ioānes frater Iacobi. cu
 ius euangeliū sc̄dm̄ Ioānem scriptū est. & eplā catholica. Vtitur
 ergo Dionisius plurima assertionē. diuinitus quidē inspiratā reue
 lationē non esse dubitandum & Ioānis esse. Non tam̄ sibi liqui
 do uideri q̄ illius sit Ioānis qui euangeliū scripsit. quia ille nulq̄
 noīs sui fecerit mentionē ac sese signauerit noīatim. Hic autem
 qui apocalipsim scribit. tertio mētionē ferme noīs sui facit. Sed
 & ex ipso scripture stilo discretionē faciens. dicit potuisse fieri in
 illis tēporibus fuisse & aliū aliquē Ioannē unū ex sc̄is cui hoc re
 uelauerit deus. Multa uero & alia instructionis ecclīastice moni
 menta. nobis ī libris digesta beatus Dionisius dereliquit. Quo
 rum lectio magnopere ab studiosis quibulq; expetēda sit. Sed iā
 ad hystorie ordinē reuertamur. Syxto Romane ecclīe per ānos
 xi. sacerdotio procurato. succedit Dionisius. Et Demetriano ap̄d
 Antiochiā defuncto Paulus de Samosate sacerdotium suscepit.
 Qui Paulus abiecta satis & idigna de xp̄o sentiēs. traditionem
 doct̄rie ecclīastice corrūpebat. dicens eum cōmunis nature ho
 minem tantum fuisse. Cap. xxiiii.

Vnc Dionisius de Alexādria rogatus uenire ad cōcilium
 & senectutis īpedimento & icōmoditate corporis inhibitus. Per
 eplām tam̄ presentē se reddidit. & qd̄ fidei ac uenerationis erga
 xp̄m̄ teneret exposuit. Ceteri uero ecclīarū pastores. diuersis e lo
 cis & urbibus uelut aduersum latronē quendā xp̄i gregibus in
 sidiantē. cōueniunt Antiochiā. In quibus insignes & ceteris pre
 cellentes erant. Firmilianus a Cesaria cappadotie. Gregorius &
 Athenodorus frēs Ponti prouitie sacerdotes. Helenus Sardēs
 ecclīe ep̄s. & Nicomas abyconio. Et Ierosolimorū precipuus sa
 cerdos Hymeneus. & uicine huic urbi Cesaree Theotignus. Sed
 & Maxius Bostrensis ep̄s dignus eorū cōsortio coherebat. Mul
 ri uero & alii quos lōgū est enumerare per singulos. Sed & pbrī
 quāplurimi & diaconi

& diaconi adsupradictā urbē causa cōpescendi imo delendi noui
 h huius dogmatis cōuenerunt. Cap. xxvi.

Si ergo om̄s sepius in unū coeuntes. Paulūq; Samosatēnū
 statuentes in medio. atq; eius heresim quā ille nūc occultare nūc
 etiā dissimulare conabat. frequēti tractatu & assiduis disputatio
 nibus denūtiātes. arguere blasphemie & publicare nitebāt. Nec
 tam uno id aut sc̄do tantū cōcilio ad finē perducere potuerunt
 Sed & cōuentū sepe ē. & absq; opeprecio discessū. Vex quoniā
 beati Gregorii hystorie textus attulit m̄tionē. dignissimū puto
 tanti uiri gesta que sub orientali & septētrionis axe cūctōꝝ ser-
 mone celebrāt om̄ssa nescio quo casu huic narratiōi ad memo-
 riā posteritatis inserere. Stagnū quiddā erat in Ponti regionibus
 sitū piscibus copiosum. ex quoꝝ captura prediues redditus dn̄s
 prestabat. Ista possessio duobus fr̄ibus sorte hereditatis obuene-
 rat. Sed pecunie cupiditas q̄ pene oīm corda mortaliū supat. etiā
 fraternā necessitudinē uiolauit. Cōuēiebat a fr̄ibus tēpore captio-
 nis nō tā ad capiēdos pisces. quā ad hoīes d̄cipiēdos. cedes ac bella
 mouebāt. hūanus sanguis pro piscibus fūdebat. Sed dei prouidē-
 tia affuit aliquando auxiliū. aduentusq; Gregorii. Videt prelia &
 mortes uiroꝝ. furētēsq; germanos. qd̄ cause existeret. pro qua in
 exitiū sui suorūq; fr̄es accēderēt inquit. nullā nisi capture piscium
 cōpit. Tū ille cū pro honore aduentus sui utreq; partes paululū
 siluisset. nolite inqt o filioli rōnabiles aīas p̄mutis aīantibus uiō-
 lare. fraternā pacem questus cupiditate dissoluere. dei leges & na-
 ture p̄iter iura temerare. & una mecū ad oram stagni exitialis ac-
 cedite. Ego iā uos per uirtutē dn̄i oī certamie cruēte cōtentionis
 absoluā. Et cū hec dixisset. incōspectu oīm uirgam quā tenebat
 īmanu ad priās littoris undas defigit. Et ipse positis geibus pal-
 mas tendit ad celum. atq; his uerbis excelsō supplicat deo. Tu
 deus patrū nr̄ōꝝ qui cū tibi primus hō Adam peccasset. & mā-
 datū tuū preterisset. penā culpe illius moderatus. ad terrā male-
 dictiōis sentētā detorsisti dicēs. maledicta terra ī opibus tuis. &
 nūc ergo miseratus hoꝝ iuuenū fraternū sāguinē q̄ periclitatur
 precipe ut maledicte sint aque iste in opibus istoꝝ. pro quibus
 furore succēsi

furore succēsi fraterne pietatis obliti sūt. ita ut nūquā in hoc lo-
 co uel piscis appareat uel aqua resideat. Sed sit cāpus aratri pa-
 tiens. ac frugū ferax. & custos ineternū fraterne cōcordie pleue-
 ret. Simul ut ille orandi finē fecit. statim se unda subducens. &
 cursu uelotiore fugiens a cōspectu supno iussa discedere. abyssis
 suis redditur. & arentē campū germanis iā cōcordibus derelinqt
 Sed & in hodiernum frugū ferax esse dicit solum. qđ ante fue-
 rat nauū ferax. Memorat etiā aliud inlustrius ab eo & diuini-
 tus gestū. In quodā loco ruris angusti cū res poposceret eccliam
 construi. rupes quedā uicini montis ex parte orientis obiecta. ex
 alia uero preterfluens fluuius. spatū quantū ecclie sufficeret de-
 negabat. Et cum alius omīno nō esset locus. omīsq; mesticiā age-
 rent. qđ solum ad cōstruendā eccliam nō haberent. ille fide plenus
 pernoctasse in oratione dicit. & dnm̄ Iesum promissionis sue ad-
 monuisse fideliter qua dixit. si habueritis fidē sicut granum si-
 napis. dicetis monti huic tolle te & mitte te ī mare. & fiet utiq;
 Cumq; hoc fide plena ac deuotione deposceret. ad lucē coeunti-
 bus populis. inuenta est rupis īportuna secessisse tantū quātum
 spatii ad cōdendā querebat eccliam. Tradunt eius & alia quam
 plurima. Sed ne in longum uideamur trahere sermonē. ītermis-
 sis ceteris. unū adhuc de eius gestis aditiā. Iter eius fuisse quon-
 dam per alpes dicit hyemis tēpore. Et cum puenisset ad sūmū
 alpium iugum. niuibus repleta erant oīa. nullum usquā diuerso-
 rium. Fanum ibi tantum apollinis erat. Cui succedēs trāfacta no-
 cte discessit. Sacerdos uero erat quidā Fani eius. cui cōsulere si-
 mulachy Apollinis mos erat. & reddere respōsa poscētibus. Ex
 quo etiā alimonie questus esse uidebat. Igit post digressū Gre-
 gorii. offerre cōsulita. & respōsa poscere sacerdos accessit ex more
 nihil īde responsum ueniebat. Repetit uictimas. silētium perma-
 net. Iterum atq; itex litat. surdis ingerit fabulā. Cumq; stupore
 noui silentii estuaret sacerdos. noctu ei adlīstens demonium di-
 cit īsonnis. Quid me illic iuocas. quo iā ueire non possum? Per
 cōtanti cām. aduētū se Gregorii dicebat expulsū. Quid nunc re-
 medii daretur cū perquireret ait. Non aliter sibi licere ingredi
 locum illum

Miraculum di. Inguo.
 210. 5. 1. 1.

locum illū nisi Gregorius permisisset. Quibus auditis, sacerdos occupat uiam, multa apud semetipsū uoluens, atq; aīo recusante pertractans perueit ad Gregoriū, adortusq; eū rē pādīt exordie, hūaniratis sue atq; hospitalitatis admonet, querelam depulsi numinis promit, ademptam facultatem sui questus deplorat, ac reddi sibi omīa in pristinū statū deposcit. At ille nihil moratus scribit eplām in hec uerba. Gregorius Apollini. Permitto tibi redire ad locū tuū & agere que cōsueuisti. Hanc eplām sacerdos accipit, & ad fanū defert. Positoq; ea iuxta simulachrū, adfuit demon, & dedit responsa poscenti. Tum ille in semetipsū conuersus ait. Si Gregorius iussit, & deus iste discessit, nec potuit redire nisi iussus, & rursus iubente Gregorio restitutus est, quomodo nō multo melior isto Gregorius, cuius hic obtēperat iullis? Clausis igit̄ ianuis fani descendit ad Gregorium, epistolā secum quam acceperat referens, omēmq; apud eū rei gestū ordinē pādens. Simulq; se ad pedes eius prosternens, rogat ut illi se deo offerat cuius uirtute diis gētū Gregorius imperabat. Cūq; enixius & pertinatius existeret, catecuminus ab eo factus est. Et cum se uite castissime & abstinentissime derelictis oībus non solū erroribus demonū, sed & seculi actibus mancipasset, etiā baptisma consecutus est. Et intantum uite merito ac fidei uirtute profecit, ut ipse beato Gregorio in epātu successor extiterit. Sed & ingenii sui nobis imparuo maxima monimēta dereliquit. In ecclīasten nāq; metafrasin idem Gregorius magnificentissime scripsit. Et catholice fidei expositionē breuiter editā dereliquit, quā pro edificationē ecclīarū sociare his cōmodo duxi. Gregorii martiris & epōpi Neocesarie fides. Vnus deus pater, uerbū uiuentis, sapientie subsistētis, & uirtutis sue & figure perfectus. Perfecti genitor pater filii unigeniti. Vnus deus solus ex solo deo, figura & imago deitatis, uerbū perpetrans, sapientia cōprehendēs omīa, & uirtus qua tota creatura fieri potuit. Filius uerus ueri & inuisibilis ex inuisibili & incorruptibilis ex incorruptibili, & immortalis ex immortali, & sēpiternus ex sempiterno. Vnus spiritus scūs, ex deo substantiā habēs, & q̄ per filiū apparuit, imago filii perfecti. Perfecta uiuentium causa

uiuentium causa. scitas scifationis prestatrix. Per quem deus su-
 per omnia & in omnibus cognoscitur. & filius per omnes. Trinitas
 perfecta. maiestate & sempiternitate. & regno minime diuidit ne-
 que abalienatur. Igitur neque factum quid. aut seruiens intrinitate
 neque supinductum tanquam ante hac quidem non subsistens. postea
 uero super ingressum. Neque itaque defuit unquam filius patri. neque fi-
 lio spiritus sanctus. sed in conuertibilis & immutabilis eadem tr-
 nitas semper. Sed de Gregorio satis dictum est. nunc ad hystoriam
 redeamus. Interea Dionisius apud Alexandria quieuit in pace.
 duodecimo anno imperii Galieni. decem & septem annis functus
 sacerdotio. Succedit uero ei Maximus. Igitur Galienus cum per annos
 xv. Romanum gubernasset imperium. Claudio regni successore de-
 functus est. Qui duobus solis annis in imperio transactis. Aure-
 liano rerum apicem dereliquit. Huius temporibus ultimum apud An-
 tiochiam episcoporum concilium congregatur. In quo Paulus arguitur
 manifesteque conuincitur hereticus. & damnatur ab omnibus que
 sub celo sunt ecclesiis christi. insistente plurimum & disceptationibus
 ualidissimis perurgente Alchione presbitero Anthiocene ecclesie. ui-
 ro fidelissimo & omnibus uirtutibus adornato cui accedebat etiam
 hoc. quod erat disertissimus & potens in uerbo. atque in omni eruditione
 perfectus. Denique oratoriam in eadem ipsa urbe docuerat. Huic igitur
 ab omni episcoporum concilio permittitur disputatio cum Paulo. excipien-
 tibus notariis. Que ita magnifice ab eo & accurate habita est. ut
 scripta ederet. & nunc quoque in admiratione sit omnibus. Solus
 & enim potuit dissimulante & occultante se Paulum confessionibus
 propriis publicare. Quibus ita gestis communi consilio uniuersi pa-
 riter sacerdotes scribunt eplam ad personam Dionisii episcopi urbis Ro-
 me. & Maximi Alexandrie episcopi. que per omnes mitteretur ecclesias
 per quam cunctis & sua diligentiam comprobarent. & Pauli heresim
 confutatam esse atque deiectam in uniuersorum notitiam prouocarent. Si-
 mul etiam que cum eo questionibus habite sint indicant. Sed & uitam
 ipsius intemperatam pariter moresque describunt. Ex quibus pauca
 aliqua inferere huic operi nostro dignum iudicauimus. Dionisio &
 Maximo & omnibus qui per uniuersum orbem sunt sacerdotibus
 & coepiscopis

& coepis, una cū cōpresbiteris & diaconibus atq; omī ecclie ca-
 tholice q̄ sub celo ē. Helenus & Hymeneus. Theophilus. Theo-
 tignus. Maximus. Proculus. Nicomas. Helianus. Paulus. Bolafus
 Protogenes. Ieras. Eutitius. Theodorus. Malcion. Lutius. presbi-
 teri. & ceteri omīs qui nobiscū congregati sūt ex uicinis urbibus
 & gētibus epī & pbrī & diaconi. dilectissimis frībus in dnō salu-
 tem. Et post pauca addiderūt mittētes hāc eplām. Deprecamur
 omīs ut si qui forte tali doctrina infecti sūt. curētur auobis sicut
 & beate memorie uir Dionisius Alexādrinus & Firmilianus ex
 Cappadotia. iam prius scripserant ad Antiochie plebē. dedignan-
 tes imo potius declinātes ad personā ipsius scribere qui erat au-
 ctor erroris. Ipse autē beate memorie Firmilianus cū adhuc super
 esset. scđo adfuit. & presēs eū arguit ac notauit. sicut omīs noui-
 mus & testamur qui simul cū illo ueneramus. Sed repromitten-
 te eo corrigere errorē credidit. sperās posse fieri. ut absq; religio-
 nis nrē obprobrio & dissensionū nota res ueniret in melius. Et
 ideo dissimulauerat. cū tam Paulus dolo differret. & hoīem qui-
 dem falleret. deū autē negaret. ac fidē in qua renatus fuerat uiola-
 ret. Deniq; & nūc beatus Firmilianus ueniebat antiochiā. & cum
 Tarsū usq; perueisset. & nos omīs Antiochie positi aduentū illi-
 us opperiremur. nuntiatus est nobis excessisse demūdo. Post ali-
 quanta uero describentes eius uitam moresq; aditiunt etiā hoc.
 Postea uero quā ad doctrine regula ad aliena se dogmata & adul-
 terina conuertit. non opus est enumerare actus eius priores. quo-
 modo cū prius egens fuerit & pauperrimus. neq; ex parentū suc-
 cessione. neq; ullam questus occasionē habuerit honestā. nunc ad
 sūmas diuitias peruenerit. non aliūde nisi ex sacrilegiis. Et ex his
 que per fraudē diripuit. cōcutiens frēs. uendēs patrocina. & fidē
 negotiorū susceptorū. nec accepta mercede custodiēs. existians se-
 cundum q̄ scriptum est questū esse pietatē. Superbiā uero eius
 quis ferre posset. cū se magis ducenariū quam episcopum uidi-
 uellet. Nam & incedēs per plateā stili quadam ambitione ute-
 batur publice epistolam relegens. atq; i auditu omīum & oculis
 dictans adsistētibus

dictans adlſtenbus ſibi in platea notariis . Directio quoq; prete
 reuntium & conſtipatio inſequentium quamplurima quereba
 tur. ita ut omnes qui uidebant horrefcerent & detestarentur
 per illius adrogantiam religionem diuinam . Hec in publico.
 Intra eccliam uero tribunal ſibi multo altius quam fuerat extrui
 & thronū in excelsioribus collocari iubet . Secretarium quoq;
 ſterni & parari ſicut iudicibus ſeculi ſolet. Verbum uero faciens
 ad plebem . iactare ſupra modum dexteram. ac palmam femo
 ri inlidere . pede quoq; ſubſaltare . ac ferire ſcabellum cum
 ſonitu . Ab auditoribus uero non fauorem neq; plauſum ſpe
 rare ſolum . ſed theatrali more oraria moueri ſibi expetebat. &
 uoces tanquam de caueis dari. Hec non ſolum a uiris . ſed etiam
 a mulieribus indecenter expetebantur . Si qui uero auditorum
 honeſtius & uerecundius agens aclamore nimio temperaſſet .
 uelut iniuriam faciens patiebatur iniuriam . Sed & antiquis
 & defunctis iam tractatoribus inſultabat . & illis derogans .
 ſuas laudes inuerecunde impudenterq; iactabat . rethorem
 ſe magis quam ecclie doctorem laudari cupiebat. Pſalmos ue
 ro qui in dominum noſtrum Ieſum criſtum dicebantur ceſſare
 fecit. uelut Neotericos & nuper iuentos. In ſemetipſum uero cō
 poſitos. diebus paſce in medio ecclie canere mulieres maxime
 quas ipſe prius ad canendū pro more inſtituerat faciebat . ita ut
 horrefceret ſi quis audiret. Nam cū ipſe filium dei negaret de
 ſcēdiſſe de celo. ſed a Maria cepiſſe & initium habuiſſe de terra
 pſalmi qui in ipſum dicebantur. & quibus in populo laudabatur
 angelum eum dicebant deſcendiſſe de celis. Et hec ipſe adlſtens
 & audiens. non ſolum dici nō prohibebat . ſed elato ſupercilio
 delectabatur audire. De mulieribus uero que cū ipſo ſimul ma
 nebant. quas niſanctas Antioeni appellant. quid opus eſt dici ?
 Ex quarum ſocietate & contubernio ut ſibi nulla queſtio moue
 retur. etiam preſbiteris & diaconis ſuis his dumtaxat qui ei mo
 rem gerebant habendi mulieres ſecum ſimilē licentiā dedit. Sed
 & cōgregādi diuitias tribuit facultatem. quo ī ſimilibus obnoxii
 magiſtro nequaq;

magistro nequaquā crimē īpingent. Nos autē idcirco hec scribi
 mus frēs k̄m̄i. quia nouimus quam sacrosanctū debeat esse ep̄a
 le sacerdotium. qđ & clero & plebi esse debeat exemplo. neq;
 enim ignouimus quosdam dum incautius sibi adcohabitandi m
 iungūt mulierculas cecidisse. Quod etiā si non fiat. certe insu-
 spitionē uenire de talibus sacerdoti grauissimū est. Quomodo
 autē uetare poterit eos qui infirmiores sunt a mulierꝝ consortio
 quibus ex his que gerit auctoritatē prebet. Tantus uero ac tam
 immitis suis fuit inpotentatu. & ita specie qđā tyrānidis elatus est
 ut ne ad arguēdū quidē quisquā. uel accusandū auderet accedere
 Sed & que diximus. condēpnari possent etiā in eo qui fidē catho-
 licam seruat. & in ecclīastici dogmatis ueritate perdurat. Hic ue-
 ro qui ab iurato fidei misterio adpollutissimā se arcem heresim
 contulit. necessarium enī fuit etiam partē erroris ipsius designa-
 ri. quomodo habēdus. uel quomodo execrādus est. Et post mul-
 ta in fine epistole addunt etiā hoc. Igit̄ necessarium uisum est
 hunc resistentē deo neq; adquiescentē uere fidei. abici & abiura-
 ri. Alium uero pro ipso ecclīe catholice cōstitui ep̄m̄ per dei gra-
 tiam prouisū. filiū beate memorie Demetriani. qui huic ipsi ecclē-
 sie īculpabiliter prefuit Dōnum noīe. uirū oībus bonis ornatum
 Indicauimus autē uobis de eo ut sciatis ad ipsū uos scribere debe-
 re. & ab ipso cōmunionis scripta suscipere. Hic autē qui īdignus
 habitus ē esse in ecclīa catholica. anathema scribat̄. & illius hēse
 os sectatores excoīcēt̄. Dōno igitur in ep̄atum subrogato. Pau-
 lus a sacerdotio absisus & cōmunionē. cū de domo ecclīe nol-
 let exire īterpellatus īperator Aurelianus religiose satis de hoc
 sancteq; decernit. his precipiens ecclīe domū tradi. quibus Italie
 sacerdotes & Romanus ep̄s scripserāt. Et iterū predictus Pau-
 lus ad cetera mala etiā hoc dedecoris adquisiuit. ut manu publi-
 ca de ecclīa pelleretur. Et tunc quidem talis erga nos existerat
 Aurelianus. Processu uero tēporis immutare propositi sui bonū
 cepit. & malis cōsiliis deprauatus. persecutionem erga dei ecclīas
 meditari eo usq; ut dicatur. qđ dictatis iā litteris & scriptis. cū sup-
 esset sola subscriptio. diuina dextera īterueīens subscriptionem
 nefande dextere

nefande dextere deturbauerit. Morte etenim subita condemnatur qui de pioꝝ morte censebat. ut ostenderet deus. qui ante cum uoluerit tyrānus cruciamur. sed cum probauerit ipse corripimur. Igitur sex ānis Aurelianus cum gubernasset principatū Probus post hūc suscepit. Cui cum tantūde tēporis expleisset imperium Carus una cum filius Carino & Numeriano succedit. Aquibus tribus ānis nec plenis Romano regno administrato. Diocletianus suscepit principatum. Is uero maxias innrōs persecutiones & ecclesiarū subuersiones molitus est. Cap. xxvii.

Ed pauloante quā hic imperium sumeret ni urbe Roma defuncto Dionisio post nouem ānos sacerdotii. Felix suscepit sedē. Quo tēpore Manes quidā scdm nom̄ suū insaniēs. & istinctu dēonis agitatus. inuisā & execrabilē oibus heresi docet. Hic aut Manes gēte Perses. uita & moribus barbarus fuit. tā acer ingenio. ut isaniret uel d̄mone adipleri uideret. Deniq; ut rei exitus docet. xp̄i se nūc gerere formā conabat. ostendere nūc ipm̄ se esse paraclitum predicabat. Et elatus ininſania. ad similitudinē xp̄i duodecim discipulos eligēs ad predicādum mittebat. dogmata stulta & impia adiuersis hereticis qui iā prius extincti fuerant mutuata disseminās. & ī nrō orbe Persica uenena propinans.

e X hoc ergo Manicheoꝝ heresis usq; in hodiernū diutundit. eo tēpore exorta. quo Felix ī urbe Roma eccleie preerat. Qui p qnq; ānos administrato sacerdotio Euticiano sedē reliquit. Is decē mēsis solis transactis. Gaio epātū tradidit. Qui nr̄s iam tēporibus qndecim ānis sacerdotio perfunctus. Marcellinum successiorē reliquit. Quem iam persecutionis tēpus iueit. Ea tēpestate apd̄ Antiochiā sacerdotiū post Dōnū suscepit Timeus. Post Timeū uero Quirillus. Quirillo aut successit Dorotheus. Qui ad nostram usq; memoriam perdurauit. uir eruditissimus & in scripturis diuinis satis intentus. qui pro multa diligentia. etiam hebream linguā didicerat. Greca autē eruditiōe liberali a puero fuerat institutus. Is eunuchus a natiuitate fuit. Ex quo etiā ipator ī amiratiōe eū hūerat. & honorē ei cōtulerat purpure prepositurā. Huius etiam nos cum in ecclesia scripturas exponeret

scripturas exponeret auditores ipueritia fuimus. Post hūc autē
 Tyrānus apud Antiochiā sacerdotiū suscepit. sub quo ecclīarū p
 secutio icreuit. Apud Laudotiā post Socratē Eusebius Alexan
 drinus genere epūs fuit. Qui in causa Pauli Samosatēni ad par
 tes Syrie cū uenisset. q̄ esset in scripturis diuinis eruditus. a fra
 tribus studiosis uelut thesaurus quidā repertus. ultra nusquam
 abire permissus ē. sicut Dionisius ī eplīs suis scribit. Huius quo
 q; Anatholius successor ut aiūt bonus boni extitit. Qui & ipse
 genere Alexandrinus erat. eruditione uero liberaliū litterarum
 & in philosophicis apuero adprime eruditus. ita ut apud Alexā
 driam dialecticā docere ab omībus eruditis uiris & philosophicis
 cogereetur. Hunc etiam belli tēpore qd̄ iter ciues exortū ē apud
 Alexandriam. ferunt multa bona ciuibus in consiliis & prouiso
 nibus prestuisse. Ex quibus unū tantūmodo factū breuitatis
 causa memorabo. Frumentū aiūt cum deesset obsessis. & fames
 grauius quā hostis urgeret. tertia pars cū due se inuicem impu
 gnarent erat populi separata. que quasi fidem Romāis seruabat
 In qua parte. tunc etiam supradictus Anatholius erat absq; im
 pugnatione. Hic ad magistrū militie refert. eumq; defamis neces
 sitate que obsessis acciderat edocet. & impetratam gratiam ciui
 bus defert. eamq; hoc modo distribuit. Primū quidē utraq; par
 tes inter se dissidentes alloquitur. ac Romanis redire in gratiā
 suadet. Sed cum reluctantes uideret. hoc saltim inquit credo uos
 libenter accipere. ut omēm uirorū manum imbellem que belli
 quidem uobis nequaquā tibi tamē necessario particeps est. exire
 portas sinatis. Consiliū ab utraq; parte gratāter acceptum est.
 Decernunt imbellē manum egredi castris debere. Data occasio
 ne. omnes pene quos inedia consumebat. pariter cū imbellibus
 erumpunt. Precipue nostri quibus bellum gerere contra propo
 sitū erat. Quos oēs Anatholius suscipiens. parētis simul ac me
 dici fouebat affectu. & ita multitudini per cibum salutem prope
 re contulit. Reliquis uero qui pauci remanserant. formidinē bel
 li & desiderium pacis incussit. ita misericordi prudentiq; consilio
 urbem maximam fame pariter absoluit & bello. Hunc ergo
 secundū de

scdm de Alexandria dei munere Laudicenorum ciuitas accepit
 epm post transactū qđ supra memorauimus bellū. Multa quoq;
 opuscula supradicti Anatholii magnifice cōposita ad nos uiq; ue
 nerūt. Ex quibus mihi dignū uidet de pasca quid senserit. ipsius
 uerbis proferre. Est ergo inquit iprimo āno initiū primi mensis
 q est. x. & viii. ānoꝝ circuli p̄cipium. Secundū Egyptios quidē
 mensis Famenoth uicesimalēxta die. Secundum Macedōes dicti
 mensis uicesima scđa. scđm uero Romanos undecimo kal. apri
 lis. Inqua die inuenit sol non solū cōscendisse primā partē. uerū
 etiā quantā iam in ea die habere. idest in prima ex duodecī par
 tibus. Hec aut particula prima exduodecim uernale est equinoctiū.
 Et ipsa ē initiū meliū & caput circuli. & absolutio curus stel
 larū que planete idest uage dicunt. ac finis duodecime particule
 & totius circuli terminus. Et ideo nō parū delinquere dicimus
 eos qui ante initiū hoc noui anni. pasca putant esse celebrādum
 Sed nec anobis primis exordium sumit. hec ratio antiqs iudeis
 fuisse cōprobata demonstrat. & ante aduentū xp̄i obseruata. sicut
 euidenter edocet Philo & Eiesippus. Sed & hoꝝ ātiores Aga
 thobolus. & ab eo eruditus Aristobolus ex Paneada. qui unus
 ex illis. lxx. senioribus fuit q missi fuerāt a pontificibus ad Pto
 meum regē. hebreoꝝ libros iterpretari ī grecū sermonē. Qui &
 multa extraditionibus Moyse. proponēti regi percūctatiq; respō
 derāt. Ipsi ergo cū qōnes exodi exponerēt. dixerūt pasca nō prius
 esse imolādū. quā eqnoctiū uernale trāsiret. Aristobolus uero etiā
 hec addit. ī die pasce non solū obseruandū esse. ut sol eqnoctiū
 uernale transcendat. ueꝝ & luna. Cū enī duo sit eqnoctia iqt
 ueris & autūni eqs spatii direpta. & quartadecia die mensis
 primi sit statuta solēpnitas post uesperā quādo luna soli opposita
 e regiōe deprehēditur. sicut etiā oculis p̄bari licet. Inuenitur uti
 q; uernalis equinoctii ptē sol obtinēs. luna uero ecōtrario autū
 nalis. Legi & ī eoꝝ libris alia multa de his ualidissis assertiōibus
 expolita. q̄ euidēter ostendāt pasce solēpnitatē oī genere post eq
 noctiū celebrādā. Multa & alia preterea nō solū religiosi uiris. sed
 & philosophis āmirāda scripta anatholius dereliquit. qbus salutaris
 eius eruditio

eius eruditio scire uolentibus innotescat. Huic primus Theotignus sacerdotiū Cesaree tenēs in epātu manus iposuit. & uiuens ipse sibi eū successorē sue cathedre statuit. Vnde & aliquāto tēpore pariter cū ipso Theotigno Cesariēsi ecclie prefuit. Ca. xxix

Ed eū aduersū Paulū Samosatēnū Antiochiā cōueniretur ad conciliū pretergredientē Anatholiū defuncto Eusebio Laudocensis ecclia Sextū sibi uendicauit ep̄m. Post quē ultimus usq; ad persecutionis tēpus apud Laudotiā Stephanus eccliam gubernauit. Et ipse eruditioe & eloquētia prioribus nō inferior sed fidei uirtute longe dissimilis. sicut persecutionis ignis probauit. Nihil enī philosophie in necessitate tēptationis ostēdit. sed nō cōtinuo in illius infirmitate dei paupertas ostendit. Post huius nāq; calū. prouidit deus ecclie illi ep̄m Theodotū noīe. uix non solū uerbis. sed rebus & uirtutibus ornatū. Hic arte quidē medicus fuit. sed ad aiā adnō trāslatus est medicinā. Vere incōparabilis. qui sup omēs pene hoīes. fide. misericordia. studio. uigilantia. atq; oībus optimis institutionibus claruit. In scripturis quoq; diuinis. laborē quāplurimū gessit. Interea apud Cesareā Palestine Theotignus cū epātum sollertissime peregisset Agapius succedit. Qui & ipse multo labore multaq; diligentia & gubernatione populi adhibita. & precipue erga indigentes paterna prouidentia ferebat. A quo & uir per oīa prudentissimus uita eruditione moribus adornatus Pamphilus ecclie ipsius presbiter subrogatur. Sed iste Pamphilus quis ue sit & quātus. & unde oriundus. qm̄ non erat dignū breuiter transcurrere. oēm eius uitā institutionēq; apuero. & quanta ī psecutionibus per diuersas confessiones ptulerit. quosq; agones desudauerit. & qualiter sup oīa coronam martyrii adeptus sit. proprio id opusculo cōprehendimus. De hoc ergo quā mirabilis fuerit. illa lectio doceat. Sed & alios quamplurimos per illud tempus ammirabiles in presbiteris uiros nostri iam memoria tenet. Vt apud Alexandriam Hierium. Meletiū uero apud Pontū. qui ep̄s postmodū factus ē. Sed Hierius quidem acer ingenio indiuis scripturis nobiliter eruditus. uita purissimus. atq; ad cristianam philosophiam nudus & penitus

& penitus expeditus .doctor ecclie incōparabilis.priuatum & publice mirabiliter disputās.Meletius uero tante fuit suauitatis in moribus. & tante dulcedinis.ut Mellaticus a sodalibus uocaret̃ In oī eruditione perfectus. in Rethoricis talis erat. ut aliis studiis nūquā uacasse putaret̃ .In cunctis uero philosophie generibus que ī qnq; diuidunt disciplinas ita erat per singulas cōsumatus.ut cū in una quaq; quis experiri uoluisset.in hac eum sola a puero habuisse exercitiū iudicaret.Cumq; esset eruditionū prerogatiua magnificus.uirtus tamē aī & uite sinceritas longe in eo magnificentior habebat̃ .Quē nobis persecutionis tēpore ifuga positū apud Palestinā diligētius & plenius agnoscere licuit. Igit̃ in Ierosolimis post Hymeneū de quo pauloante memorauimus ep̃m zapdas sacerdotiū suscepit.Q d̃ paruo tēpore administratum Hermoni post se tradidit.Hic usq; ad nr̃i tēporis persecutionē aplicam inibi quā susceperat cathedrā conseruauit. Apud Alexandriā uero.maxio q̃ successerat Dionisio cū in decē & octo ānis sacerdotiū transegisset. Theonas succedit. Cuius tēpore Achilles eiusdē ecclie presbiter eccliaſtice scole magisteriū tenuit.eruditione.fide.cōuersatione.& moribus insignis.Theonas uero cū decē & nouē ānis sacerdotiū inculpabiliter ministrasset. se dem tradidit Petro uiro inter precipuos egregio.Hic duodecim ānos in ep̃atu illius urbis exegit.Quorū tres ante p̃secutionem reliquos uero nouē.diuerſis intēptationū generibus duxit. Cūq; seper in omī agone persecutionū positus artioribus se uinculis cōtinentie distringeret.& ad utilitatē atq; instructionē ecclie in uerbo dei nobiliter insisteret.satisq; uigilanter erga oēm sacerdotiū curā diebus sudaret ac noctibus. nono p̃secutionis anno. ep̃atus uero sui duodecimo.martyrii coronam capitis obtruncatione promeruit.Hucusq; successiones episcopoz̃ gesta; diuersa a dñi & saluatoris nostri natiuitate usq; ad tempus persecutionis in qua ecclesie quoq; destructe sunt. hystorie mandauimus. De reliquo uero agones martyrum quos ipsi per nosmetipsos uidimus describentes posteris ad memoriā relinquamus .

Explicit liber.vii.eccliaſtice.

Incipiūt capitula

Incipiunt capitula libri.viii.

Cap.i. De nr̄i tēporis ac Dioclitiani & Maximiani & Maximi
 p̄secutiōe Ca.ii. De eccliaꝝ subuersionibus. Ca.iii. De q̄li
 tate p̄secutionū. Ca.iiii. De martyribus. Ca.v. De his
 qui apud Nicomediā passi sūt. Ca.vi. De his qui idomibus
 regū erāt. Ca.vii. De egyptiis qui apud Fenicē passi sūt.
 Ca.viii. De ipsa egypto. Ca.viiii. De Thebaide. Ca.x.
 De Filea martyre. Ca.xi. De quadā ciuitate apud Frigiā pro
 xp̄i noīe tota coronata. Ca.xii. De his q̄ apud Alexandria
 & Antiochiā gesta sūt. Ca.xiii. De his que in Frigia apud
 Pontū gesta sunt .aliis quoq; diuersis uiroꝝ ac mulierꝝ passiōi
 bus. Ca.xiiii. De propositis eccliaꝝ. Ca.xv. De morti
 bus p̄secutoꝝ. Ca.xvi. De his que extrinsecus acciderūt.
 Ca.xvii. De p̄secutionibus Maximi imperatoris. Cap.xviii.
 De his que in melius cōuersa sunt.rursū in idipsum uer̄sa sunt.

Expliciunt capitula. Incipit liber.viii.

Postuloꝝ successiōibus intra.vii.libros a nobis con
 clusis.in hoc octauo uolumine dignū credidi etiā ea
 que nr̄is tēporibus gesta sunt.posteriorꝝ memorie
 derelinquere.& hinc iā nobis sermo sumat exordiū
 e Teni ante nr̄i tēporis p̄secutionē.quā mirabiliter Ca.i.
 quāq; magnifice per uniuersū mundū sermo xp̄i pietatis
 doctrina profecerit.& inquantū sublimitatis ascenderit.narrare
 uires nr̄as superat.Nosci tamē & ex hoc possibile ē.q̄ aliquāti ex
 principibus Romanis.& facultatē regēdi prouintias iurisq; dicē
 di nr̄is prebebāt.Et cōiugibus ac ministris atq; uniuerse domui
 sue nō solum credere in dn̄m nr̄m Iesū xp̄m.ueꝝ cum em̄i fi
 dutia ac libertate infide agere sinebant.ita ut illos sibi fideles ac
 familiares ducerēt.de quibus certi erāt q̄ pro fide xp̄i nihil per
 fidum saperēt.Sicut fuit opinatissimus ille Dorotheus incubicu
 lo regum.qui propter fidē dn̄i fidelissimus in oībus habebatur
 Vnde & cunctis preferri & honore meruit & amore.Cum quo
 & Gorgonius ceteriq; cum ipsis in dn̄o fideles uel q̄ itra palatiū
 ī sūmis honoribus

in sumis honoribus erant. uel qui ad prouintias gubernandas pre-
 ferri ceteris fidei contēplatione merebantur. lā uero multitudi-
 nes coeuntium intra ecclias populorū & precipue ī diebus festis
 innumerabiles cateruas per loca singula confluentes. quis digne
 poterit explicare. cū ne ipsa quidē antiqua receptacula sufficerēt
 sed cotidie orationū domus dilatarent. ita ut amplitudo earum
 cōcludere instar urbiū uideretur. Sic per tēpus plurimū eccliarū
 status incrementis prosperioribus augebat. ac gloria earū terris
 excedens & cuncta supereminens. festinare uidebatur ad celum
 Nulla enī occurrebat inuidia. nullus liuor nequissimi demonis
 obuiabat. quoniā quidē celestis dextere fulciebat auxilio. populus
 etiā tū bene de deo p̄prietatis cultu & iusticie obseruatione pro-
 meritus. Verū ubi ex multa libertate multaq; indulgentia uicia
 ti sūt mores. & disciplina corrupta est. dum alter alteri inuide-
 mus. & alter alteri derogamus. dumq; nos inuicē mordemus &
 inculamus. & aduersū nosmetipsos itestina prelia cōmouemus
 dū uerborū iaculis proximorū corda terimus. dum p̄cipes cum
 principibus. populi cum populis seditiones & certamina concita-
 mus. dū simulatio in uultu. dolus in corde. fallacia profertur ī uer-
 bis. & malorū per singula cumulus intumescit. diuina prouidentia
 iacturam discipline populo suo illatam ex plurima pace & nimia
 sui lenitate perspiciens. aggredit̄ primo sensim refrenare lapsan-
 tes. & integro adhuc ecclie statu congregationibus q; manenti-
 bus. indulget interim eos qui erant in militia tantū gentiliū per-
 secutione pulsari. Sed cum nullus ex hoc clemētie eius itellectus
 populis redderetur. quin potius uelut ignorantes deū. absq; diui-
 na prouidentia res agi ducerent. & per hoc eo magis persisterēt
 in malis suis. atq; ipsi qui duces populi uidebant & principes di-
 uini mandati. immemores effecti. aduersū se inuicē contentioni-
 bus zelo. liuore. superbia. inimicitis. atq; odiis inflāmarentur. ita
 ut tyrānidem potiusquā sacerdotium tenere se crederēt. xpiane
 humilitatis & sinceritatis obliti. sacra misteria prophanis menti-
 bus celebrarēt. Tunc demū scdm uocem Hyeremie prophete.
 obscurauit dominus in ira filie sion. & deiecit de celo gloriā israel
 nec rememoratus

nec rememoratus est scabellū pedū suorū in die ire sue. Et sicut iteꝝ dicit. Sūmersit domū oēm decorē israel. & oīs macerias eius destruxit. Et rursū sicut dicit ipsalmis. Destruxit testamētū ferui sui. polluit ī terra scīficationē eius. per eccliaꝝ scilicet subuersionē. Et destruxit oīs macerias eius. posuit munitiones eius in timorē. diripuerūt populū eius oīs qui transierūt per uiam. Pro quibus cūctis obprobriū facti sumus uicinis nr̄is. Exaltauit enim dexterā inimicoꝝ nr̄orū. & auertit adiutoriū gladii sui. & nō adiuuit nos in bello. sed & destruxit eū ab emundatione. & thronū eius elisit ī terra. Paucos fecit dies nr̄os. & sup oīa effudit super nos cōfusionē. Sūma nāq; maloꝝ nobis affuit oīm tūc. cū domus orationis & ecclie dei uiui ad solū deducte sūt. atq; ab ipsis subuerse sūt fundamētis. Diuine uero scripture in medio platearum igni cremate sūt. Prohnephas. ipsi hec nr̄is uidiū oculis. Sacerdotes dn̄i & pastores eccliaꝝ publice denudatos inuerecunde & in honeste huc atq; illuc ab ipiis trahi. ita ut cōpleretur ille sermo propheticus qui ait. Effusa est cōtumelia sup principes. & seduxit eos in inuio & nō in uia. Sed nō est nr̄m describere. quanta in sacerdotes dei iniuriaꝝ genera collata sūt. Sicut ne illud quidē nr̄m duximus exponere singulatim. quanta prius inter nr̄os rabies dissensionis exarserit. Hoc solū hystorie tradere licuit. q; iusto dei iudicio & necessaria correptionē diuinā sensimus manū. Ne q; enī refert in medium proferre. pro quibus uel turbo persecutionis iuectus ē. uel quos quantosq; infidelitatis ꝑcella submerse rit. Sed illa sola cōmemorabo. que uel nos ipsos dicētes. uel alios edificent audientes. Propter qđ hinc iā diuinos agones beatissimorū martyꝝ breuiter inquātū possumus explicabimus. C. ii.

n Onus decimus agebat̄ annus imperii Dioclitiani mensis martius & dies sollēpnis pasce iminebat. cū edicta principis per oēm terrā proponebant̄ ut cūcte que usquā sunt ecclie ad solū usq; destruerent̄. Scripture sacre igni exurerent̄. Si quis īter nr̄os alicuius honoris prerogatiua muniret̄. sublata hac maneret infamis. Si quis seruorū permansisset xpianus. libertatem cōsequi nō posset. Hec oīa his que primo aduersū nos lata sunt cōtinebant̄ edictis

continebantur edictis.

Cap.iii.

p Ost nō multā uero tēporis.addunt & alia.Iubetur ut oēs qui per loca singula ecclesiis presūt.primo quidē coniiciant iuicula.cū deinde oibus suppliciis.simulacris imolare cogant. Hinc uero ingens exspectaculū sacerdotes dei effecti sūt huic mundo & angelis & hoibus.cū persecutorū crudelitate ad supplitia raperentur.& agones mirandos oibus defudarēt.Illos autē q & multo plures fuerūt quos metus oppressit.& ante cōgressionē solus terror elisit preterire melius puto. Ceteri uero quorū mēs promptior & fides ualidior fuit.tormēta patiebantur.Hagris alii discerpebant.alii unguis fodiebant.alii ignitis laminis urebantur.Ex quibus nōnulli quidē fatigati cedebāt.alii usq; ad finē patientiā cōseruabant.Ex ipsis autē persecutoribus quidā tanq̄ muleratione usi.adhibebāt nōnullos nrōx adicēsta sacrificia.& quali sacrificasset cōclamabāt cū non sacrificasset. De aliis uero cum ne apropiassent quidē idignis hostiis.acclamabāt ipsi q̄ iam imolassent.& abscedebāt.in eo tantum culpabiles.q̄ crimē sibi obiectū cum silētio paterent. Alii semiuuii sublati.tanq̄ mortui proiciebant. Alii pedibus tracti iter eos q̄ sacrificasset deputabāt. Aliq̄ sane exclamabāt īgenti uoce.& testabant se non sacrificasse.sed esse xpianos.tali se gaudentes cōfessione decorari. Nonnulli etiā maiore fidutiā.neq; imolasse se.neq; umquā imolaturos esse testabant. Quibus tamē ab assistentibus militibus ora continuo atq; oculi cōtundebant ut tacerent.uiolenterq; expellebant tanquā acquieuisset. Tantum erat īpiis studiū.ut propositum suum uiderent īplessē. Sed nō aduersū beatos martyres īpune hoc facere licebat.quorū patientie & magnanimitatis uirtutē.quamuis nullus digne proferat sermo. tamē promediocritate uiriū nostrarum que possumus enarrabimus.

Cap.iiii.

Citūt primo oīm qm̄ sicut diximus ignis huius exordiū inter solos militares parua scintilla cōflauerat.cū delegerent si q̄ essent inter milites xpiani.ut aut imolandū sibi scirēt. aut militiā pariter uitāq; ponendā.plurimi ex ipsis militiam pro fide xpī pauci etiā aias poluere. Cū uero īde flāma sumens initium tota per populos

per populos & sacerdotes exaggerasset incendia. possibile nō est numero cōprehēdi. quāti cottidie pene persingulas qualq; urbes & prouintias martyres efficiebantur. Cap. v.

Tenim apud Nicomediā uir quidā de nobilibus . honore & dignitate seculi illustrissimus. simul ut uidit aduersū cultores dei in foro crudelia edicta pendere. calore fidei nimio ignitus. publice populo īspectante. iniecta manu libꝝ inq; legis detrahit. ac minutatim dilcerpit Augusto ieadē urbe simul cū Cesare cōstituto. Ad quos cū relatum esset religiosi & illustris uiri factū. cōtinuo omī in eum crudelitatis genere deseuientes. ne hoc quidē solū efficere quierūt. ut eū mestum aliquis uideret in penis. sed leto atq; hylari uultu. cū iā uiscera ī suppliciis defecissent. spūs tamen letabat in uultu. ex quo tortores sui grauius cruciabantur. qđ omīa supplicioꝝ genera cōsumebant in eū. quē ne tristē quidem ex his reddere poterant. Cap. vi.

Ost hūc ad unū ex Dorothei sodalibus qui incubiculo regis erant. quiq; semp in affectu habiti fuerant liberorꝝ. intentio nis transfertur insania. Etenim cū de immensis supra memorati martyris suppliciis liberius caularet. educi ipse iubetur in medium. atq; īmolare cōpellitur. abnuens impatur adpendi. & flagris toto corpore. laniar iuidelicet ut doloris necessitate faceret: qđ precipiebat inuitus. At ille cum maneret immobilis uisceribus iā pelle nudatis. iubeť aceto & sale perfundi. Cumq; etiā hoc tormenti genus constanter ac fortiter tollerasset . craticula prunis substrata poni iubetur ī medio. ibiq; qđ reliquū fuerat ī uerberibus absūpti corpis superponi. et non adsubitū. sed sensim paulatimq; succendi. quo scilicet pena protelaret in longū. Cūq; ministri scelerū in hūc modum corpus modo inde uersantes p mēbra singula penas inciperēt. & supplicia renouarent. sperantes se ab eo elicere posse consensum. Ille firmus infide. & ouans in spe consumptis iam & igni resolutis carnibus suis. ultimū spm̄ infide letus exalat . Tali Petrus hoc enim ei nomen est martyrio decoratus. uere Petri extitit & fidei heres & noīs. Huius īstitutor indisciplina & magister in offitiis que intra palatium exhibebāt Dorotheus erat.

vii.

Dorotheus erat. cubiculi regis prepositus. habēs secū officio fide & magnanimitate parē Gorgoniū. Quorū īstitutiōibus optimis oēs pene cubiculi ministri infide dei uigilanter & libere perſistebant. Dorotheus igit̄ & Gorgonius cū Petrū tā crudelibus uiderēt atq; īmāibus suppliciis cruciari. cōstāter & libere. cur aiūt Imperator panis ī petro mētis sentētiā q̄ īnobis oībus uiget. Vt qd ī illo crimē ducit. qd̄ a nobis oībus cōfiteat̄. Hec nobis fides. hic cultus. & unanimis eadēq; sentētia. Quos ille cū ī medio nichilo minus uenire iussisset. similibus pene ut priores suppliciis affectos. adultimū laqueo appensos necari iussit. Tunc & Anthimus ipsius urbis epūs in dñi nr̄i Iesu xpi cōfessione perdurans. martyrii gliam capitis obruncatione suscepit. Hūc aut̄ tanquā uere bonū pastorē. uia martyrii preeūtē. uniuersa pene gregis sui multitudo prosequitur. Accidit nāq; apud Nicomediā in ipsīs diebus partē aliquā palatii incendio cōflagrare. Hoc Imperator a nr̄is factum falsa suspitione presūpsit. Exquo in extimabili furore succēsus. iubet om̄s nr̄os aceruatim collectos. alios quidē gladio obrūcari. alios ignibus conflagrari. Sed in illis per diuinā grām maior fidei ignis ardebat. Deniq; cū assistentes ministri interrogarent singulos. si qui forte sacrificaturi uellēt dimitti. tā uiri quā mulieres ne interrogari quidē se patiebant̄. sed ultro uel flāmis irruere. uel cedētibus gladiis certatim obiectare ceruices. Cūq; iam illis ipsīs spectatoribus nimietas crudelitatis horresceret. ministri scelerū partē populi nauiculis iniectā in mediū pelagi abducunt. Ibiq; in sentētia fidei perſistentes precipitāt ī profundū. Intantū uero apud eos rabies crudelitatis exarsit. ut regios pueros martyres effectos. cū scdm̄ hūanitatis ordinē fuissent sepulture mādati. effoderent denuo. & corpora eorū proiicerent ī mare. Hoc dicentes. ne forte diū efficiant̄ xp̄ianorū. Et illi qui deos adorare nolunt. seruos nr̄os incipiant adorare. Putant enim qd̄ diuinus apud nos honor martyribus deferatur. Cap. vii.

Vm̄ hec apud Nicomediā gererētur. ubi cruētus & ferox auctor ipse crudelitatis pioꝝ carnibus īhiabat. haud segnius etiā apud Meleten p̄uitiam Syriāq; om̄es eccliaꝝ p̄icipes carceribus retrudi & in

retrudi & in uincula conici edictis principalibus urgebantur. Simulq; cū his ex plebe uiri ac mulieres nobilesq; & ignobiles rapiabantur. & fiebat ubiq; spectaculū miserabile ac fedum. Subito nāq; inueniebatur in urbe silentium. in carceribus cōstipatio. ī urbe per plateas hō nullus. in carceribus uacuus locus nullus. ut nō tam rei ad ergastulum duci. quā ciuitas tota migrasse uideretur ad carcerem. Catene que homicidis. adulteris. uenenariis. & sepulchrorum uiolatoribus fuerant fabricate. nunc episcopoz & presbiteroz. diaconozq; & lectoz. atq; omīum religiosorū hominū colla constringunt. ita ut criminolis nec uincula superessēt. nec locus ergastuli resideret. Verum cū peruenisset ad p̄cipē estuare carceres. & per innocentium penas locū deesse criminolis. noua rursus decreta mittuntur. ut ex his qui conclusi erant si qui immolare uellet. liber abscederet. Qui uero abnueret. diuersis penarū generibus interiret. Tum iam quante per singulas prouintias multitudines martyrum. & precipue in affrice ac mauritanie. thebaidis quoq; atq; egypti regionibus extiterūt. numero cōprehendere quis ualeat. Sed ne illoz quidem quoz agones ap̄d Palestinam uel Tyrū que est uis maxima Fenicis. presentes in speximus. ut dignū est memorare sufficimus. Tanta etenim ab eis uirtute perseverantie aduersū illata supplicia pro pietate certatum est. ut nisi quis prius dnō & saluatori nostro credat dicēti. quia ecce ego uobiscū sum omībus diebus usq; ad cōsumationem seculi. & eius uirtutem martyribus sciat esse presentem rebus gestis derogat fidem. At nos ut dixi non audita. sed oculis nostris inspesta narramus. Exquirebant diuersa tormentoz genera sibi inuicem succedentia. Flagris primo per omē corpus dei martyres carpebant. Post hec tradebantur ad bestias. Adhibebantur Leones. Ursi. Pardi. atq; omē ferarū genus. Apri quoq; sed & tauri. Quibus ferro & igni feritas addebatur. Preparabatur hec omīa aduersū cultores dei. & omīs contra eos hoīm bestiarūq; & elementoz crudelitas armabatur. Ad hoc dei cultores denudati statuuntur in medio arene loco. Additur adhuc arte intra caueas bestiis furor. Et ita seuiore semetipsis effere prouit claustris

prouit claustris. Replet subito stadiū. circūdat eccliam martyrum
 in medio sitā. Circūeunt sepius & oblustrāt. & diuine uirtutis adesse
 eis custodiā sentiētes. procul ab eorum corporibus abscedūt. Sed
 ilico furor qui reprimebat in beluis. trāsit in hoīes. Nemo presētē
 dei uirtutē. nemo diuinū piis adesse sentit auxiliū. Sed mittunt
 quibus hoc artis est. instigare bestias aduersū eos quos diuina dex
 tera defendebat. Verū ille ut ostenderet oībus non feritatē de
 esse bestiis. sed diuinā dei cultoribus adesse custodiā. illos ipsos q
 ad instigandū mittunt incredibili uelocitate discerpūt. Et cum iā
 nullus ex huiusmodi artificibus auderet accedere. iubentur ipsi
 sancti martyres cōmotis manibus. & uelut prouocantibus incita
 re aduersū se beluas. Sed ne sic quidē pati aliquid poterant. Ve
 rum & si forte aliqua fuisset ex beluis cōcitata cū uenisset ad pro
 ximū. protinus in semetipsā conuersa repedabat. Tunc uero stu
 por ingens & pauor oīms qui inspectaculis conlidebāt inuaserat
 uidētes hoīes nudos in quibus plurimi prime adhuc etatis. in me
 dio tot ac tantarū positos ferarū. intrepidus oīms & ipauidos. ex
 tensis ad celum palmis & oculis ac mente. totos cū deo. nō solū
 nihil curare terrena. uerū ne carnē quidē suam magnipendere &
 ipsis iudicibus pauore tremētibus. reos leto & hylari uultu in me
 dio persistere bestiarū. Sed o dure & impie mortaliū mentes. Be
 stiarum feritas dei uirtute mansuescit. hūana uero rabies. nec fe
 rarū mitescit exemplis. Sed tēptatur adhuc ab hoībus deus. Iu
 bentur alii uero criminosi bestiis subigi. qui tamen ilico ut appa
 ruerūt. alius a leone. alius a pardo. a burlis alius exesus. aut a tauro
 in aera dispersus est. Et ita oīms intra momētū tēporis pereunt.
 Sed nec sic quidē incitate bestie cultoribus dei aliquid molestie
 generabant. diuino spū eos uelut muris ualidissimis ambiente.
 Verax nāq; ille est qui dixerat. ubi fuerint ex uobis duo uel tres
 ibi ero in medio eorum. Cū igitur nec sic quidē aliquid egisset hūa
 na seuitia. iubentur mutari fere. & ablati prioribus. alie rursum
 dimitti. Que cū & ipse similiter ut priores nihil triste dei culto
 ribus intulissent. a motis etiā his seuiore feris martyribus hoīes
 mittūt. q solū possēt imāitate beluas. crudelitate feras. atrocitate
 bestias superare

bestias superare. Gladiis igitur peragunt quod bestiis nequiverunt. Et ut in omnibus se ostenderent beluis esse nequiores. prohibebant etiam cadauera mandari terre. sed iubebant fluctibus dari. Hec apud Tyrum uenerandi martyres qui ad illam urbem de egypti partibus uenerant mirifica certamina desudarunt. Cap. viii.

i In sua uero prouincia apud egyptum innumerabiles alii non inferiori gloria tam uiri quam femine. sed & pueri & senes. profide domini nostri Iesu christi presentem uitam paruipendentes. future glorie beatitudinem quesuere. Quidam ex ipsis post uerbera. post unguis. post flagella. aliosque diuersi generis horribiles cruciatus flammis traditi sunt. Alii in mare precipitati. Nonnulli etiam capite celsi. ita ut sponte ceruices suas securibus darent. Nonnulli iedia consumpti. Alii patibulis affixi. In quibus quidam more peruerso capite deorsum presso. pedibus insublimibus sublatis. Ca. viiii.

a Pud Thebaidam uero omnem narrationem superat agitata crudelitas. pro unguis testas fictiliu uasculorum adhibebant torres. quibus omne corpus eo usque lacerabatur. donec tota carnis eraderent cutem. Mulieres quoque nudas. ita ut ne pudenda quidem cogerentur. arte quadam compositis machinis uno pede in excelsu suspensas. & capite in terram demersas. indignissimo spectaculo expositas pendere per diem continuum sinebant. Alias sicubi uicine sibi due arbores inueniebantur. uel quadam ab utraque inflexis contra se inuicem ramis. eisque singulis singulos pedes martyris obligantes. subito ramos quos uel inflexerant relaxabant. Qui cum ad situm suum naturali impetu referrentur. disceptis dissectisque uisceribus. auulsa secum membra rapiabant. Et hoc non paucis aliquibus diebus aut paruo tempore. sed per annos aliquot cotidie. quando minimum decem. interdum & cetum in una die uiri uel mulieres. sed & paruuli supradictis penarum generibus cruciabantur. Verum & nos ipsi per idem tempus cum in egypti partibus iter ageremus. oculis nostris inspeximus. ut sedenti pro tribunalibus seuissimo presidii offerebantur innumeri fidelium populi. Quos ille singulos per ordinem confessos se christianos capite plecti iubebat. Cumque huius certati se & sponte gladio subicerent confessione premissa

confessione premissa, ille inhumanus & crudus nec multitudi-
 nis contemplatione, nec uirtutis eorum magnanimitate per mo-
 tus, duci nihilominus omnes, & cedi capite iubet. Egre-
 diuntur cuncti pariter ad contiguum menibus campum, non carnificum
 nexibus tracti, sed fidei uinculis colligati. Nemo defuit, cum ne-
 mo seruaretur. Sponte omnes, immo & alter alterum preue-
 nientes ceruices cedentibus obiectabant. Defecerunt carnificum
 manus, & succedentes sibi inuicem fatigati sunt. Hebetata est aci-
 es gladii. Videbam fessos residere carnifices, uires resumere, ani-
 mos reparare, mutare gladios. Diem quoque ipsum non suffice-
 re ad penam. Nullus tamen ex omnibus, nec paruulus quidem
 infans deterreri potuit a morte. Sed hoc solum singuli pauisce-
 bant, ne forte dum properum sol uergens clauderet diem, sepa-
 ratus a consortio martyrum remaneret. Sic confidentia fidei cō-
 stanter & fortiter cum leticia & exultatione, mortem presentem
 uelut eterne uite principia rapiebant. Denique cum priores quique
 iugularentur, reliqui non desidia aut torpori animos indulgebant
 sed psallentes & hymnos deo canentes, locum quisque sui marty-
 rii expectabat, ut hoc agentes etiam extremos spiritus in dei lau-
 dibus exhalarent.

Cap. x.

o Vere mirabilis & omni ueneratione dignus grex ille bea-
 torum, turma uiroꝝ fortium, corona splendoris gloria xpi
 Hanc sane coronam preciosior omnium lapis & gēma nobilior
 Fileas adornabat. Hanc turmam preibat ductor illustrior. Hunc
 gregem pastor nobilior decorabat. Huius Filee martyris passio-
 nem, apud Gregorium hystoriis egregie conscriptam recognoui,
 atque mirabiliter eum apud impios de diuina religione nimum dispu-
 tasse, ut & necem Socratis philosophi quam apud Athenas p ue-
 ritate tulerit, intestimoniū illis protulisset. Fileas huic nomen est
 qui erat epūs urbis ipsius, que appellatur Thimnis. Hic nobilita-
 tē primi generis, scdm ai uirtutē de celestibus trahebat. De terre-
 nis uero q̄tū ad scdm ptinet, prius in romana republica fuerat ho-
 noribus fūctus, Eruditiōe quoque liberaliū litterarū, & oibus q̄ ad ai
 uirtutē ptinēt exercitiis apprime eruditus, nouissimā hāc q̄ prior
 est omnium

est oim scdm dñi philosophiam ita suscepit, ut oims qui precesse-
 rant anteiret. Cũq; plurimos propinquos & cõsanguineos nobiles
 uiros in eadẽ urbe haberet, frequẽter ad presidẽ ducebat. Eiusq;
 monitis adq̃scere tot & tantis propinquis exorantibus, respectũ
 habere uxoris & cõtẽplatiõem suadebat suscipere liberorũ. neq;
 cepta presũptione persistere. Ille uelut si saxo imobili unda adli-
 deret garrientiũ dicta respuere, animũ ad celũ tendere, deũ i ocu-
 lis habere, parentes & propinquos sanctos martyres & aplõs du-
 cere. Aderat tũc quidã uir agẽs turmã militũ romanorũ. Filoro-
 mus noĩe. Qui cũ uideret Fileã lacrimis propinquoꝝ & presidis
 calliditate fatigari, nec tam flecti aut infringi ullatenus posse ex-
 clamat. Quid inaniter & supfluo cõstantiã uiri tẽptatis? quid eũ
 qui fidẽ deo seruat, infidelẽ uultis efficere? Quid eũ cogitis ne-
 gare deũ, ut hoĩbus adquiescat? Nõ uidetis q̃ aures eius uestra
 uerba non audiunt, q̃ oculi eius uestras lacrimas non uident?
 quomõ potest terrenis lacrimis flecti, cuius oculi celestẽ gloriam
 cõtuent? Post hec dicta cunctoꝝ ira i Filoromũ cõuersa, unã ean-
 demq; eũ cũ Filea subire sententiã poscũt, qbus libenter annuens
 iudex utrũq; plecti capite iubet. Verũ qm̃ Filee fecimus mẽtio-
 nem, & ingenii atq; eruditionis eius studiũ predicauimus, nõ ui-
 det̃ absurdũ, si aliqua ex opusculis eius i quibus de martyꝝ pas-
 sionibus memorat, hystorie huic que ad rẽ uidelicet ptinet inse-
 ramus. Scribẽs igit̃ ad Thimnitas idẽ Fileas, post aliquãta hec re-
 fert. Hoꝝ uero nobis bonoꝝ exẽpla prebuerunt beati martyres
 qui una nobiscũ in agonibus p̃durantes, scdm q̃ ex diuinis scrip-
 turis fuerãt instituti, oculũ mentis sue in deo habentes defixum
 mortem pro pietate absq; trepidatione cupiebant. Indefinenter
 etenim considerabant dominũ nostrũ Iesum xp̃m propter nos
 hoĩem factum hec nos docuisse, ut usq; ad mortem obluẽtemur
 aduersũ peccatũ. Siquidẽ ipse nõ rapinam arbitratus sit esse se
 equalẽ deo, sed semetipsũ exinnaniuerit, formã serui accipiens, &
 habitu reptus ut hõ, humiliauit semetipsũ usq; ad mortẽ, mortẽ
 aut̃ crucis. Cuius exẽplũ secuti beati martyres oẽs cruciatus & pe-
 nas suscepũt, ne fidei sue cõsciẽtiã macularẽt, qm̃ qdẽ p̃fecta i eis
 caritas foras

caritas foras eiciebat timorē. Quorum si uelim nūc tollerātie enu-
 merare uirtutes. & exponere robur cōstātie. nec mihi copia tanta
 sermonis est. nec puto aliis nisi his solis qui oculis suis ituebant
 que gesta sunt uideri credibilia. Erant enī expositi oībus uolenti-
 bus pro libidine iſerre supplicia. & si quod aliquis per otium ex-
 cogitans nouū genus supplicii detulisset licebat inferre. Verbe-
 rabantur ergo alii fustibus. alii uirgis. flagris quoq; alii. Nonnul-
 li loris districti. uel funibus appensi. Et erat studiū per singulos
 pene nouū genus iuenire supplicii. Post tergū alii uictis māibus
 appendebant. & Trocleis distenti mēbratim diuellebāt. Iā uero
 ūgulis exarari. uetus & leue ducebat. Quod si forte genus sup-
 plicii cuiq; fuisset adhibitū. nō ut latronibus & homicidis solet tā-
 tum latera fodiebantur. sed & uenter & femora ac tibie. & usq;
 adungues ungula perueniebat. Sed ne facies quidē ac uultus &
 frons a tormētis remanebat imunis. Addebat & hoc sup omīa
 ut posteaquā fuisset hūana corpora absq; omī hūanitate laniata
 exposita i publico & nudata nō solum ueste sed etiā cute crude-
 le cunctis pretereūtibus spectaculū fierēt. quosdā colūpnis distric-
 tos. & post tergū distortis brachiis uinctos relinquebant. Iam ue-
 ro hi qui ante presidē suspendebātur. non id solum tēporis quo
 ab eo discutiebant uel crutiabant. sed totum pene diē cum alii
 actus agerent in eculeis exigebant. si forte aliqui ex his iugis pe-
 ne continuatione appositi firmitate deciderēt. Tanta uero in his
 crudelitas erat. & intantū ab eis oīs penitus hūanitatis sēsus au-
 fugerat. ut posteaquā omē corpus uel tormētis uel uerberibus
 fuisset absūptū. trahi nudū pedibus rursū iuberet ad carcerē. atq;
 ibi neruo pedibus conclusis recentibus adhuc terga uulneribus
 reicerentur in solum testarum fragmentis subter instratum. In-
 terea quamplurimi usq; ad mortem constanter & fortiter per-
 durantes. inuentoribus scelerum inaniter intentate crudelitatis
 pudorem non minimum conferebāt. Alii uero recepta corporis
 sanitate ad reparandos denuo agones dispensatores penarū spon-
 te prouocabant. Quos illi erubescens rursū ad tormenta
 reuocare. ipsa eorum audacia perterriti. capite eos cedi iubebant

Iste sūt ueri

prunis ipolitas . quibus xpiani superpositi torrebantur. Sed in-
 ter hec nobiliū duoz iuuenū factū memorabile silere equū non
 puto. Qui cū cōprehēli simulacris imolare cogerēt aiūt. Ducite
 nos ad aras. Et cum fuisset adducti. manus suas ardēti igni super
 ponentes . si subtraxerimus inquit. sacrificasse nos credite. Et
 quoadulq; caro oīs in ignē deflueret immobiliter perdurarunt
 Alii cum ad sacrificandū quererēt . sacrilegā pollutionē uitantes
 uitā precipitio finierunt . minore quidē tollerātie fiducia. sed cō
 seruande fidei maiore cautela. In quibus āmirabilis quedā & ue
 neranda femina pulchritudine pariter & pudicitia formosa. gene
 re nobilis. & copiosa facultatibus. Cui erāt due filie uirgines ho
 neste satis & materne pudicitie regula nutrite . specie simul &
 moribus emula sibi probitate certantes. Quas religiosa mater
 scdm preceptum diuinū in timore dnī educauerat. Sed pro his
 que supra diximus. uel nature uel institutionum bonis . prauoz
 hoīm multa erga uirgines earq; matrē cōtentio exagitabatur. &
 sūmo studio sūmaq; ui perquirebant. Cumq; declinādi turbinis
 grā sui absentia procurassent. agitur oī itentione. ut earū presen
 tia fieret. Missi in hoc ipsum milites repertas eas uenire Antio
 chiam cogunt. Sed cum perurgentibus militibus uehiculo im
 posite iter agerent . talibus religiosa & pudica mater ad filias
 utitur uerbis. Scitis dulcissime mihi filie. quomodo uos in disci
 plia dei educauerim . scitis q; aparuulis deus uobis pater. deus nu
 tritor. deus istitutor extiterit. Et qd pudicitie & castitatis bonū
 ita mecum pariter dilexistis. ut ne oculus quidē uester umquam
 sicut uobis conscia sū. lasciuiore fuerit maculatus aspectu. Quid
 igitur nunc agimus. uidetis q; ista omīs uis. aut a deo nos studet
 aut a pudicitia separare. Prostituentur ergo publicis lupanaribus
 membra. que aer pene ipse publicus habuit incognita. Ne queso
 filie. quia nec tam parua nobis in deo fides est ut mortem per
 timeſcamus. nec tam despecta pudicitia ut uiuere etiam cū tur
 pitudine cupiamus. Quin potuis sed placet. qd i omnibus tene
 tis. etiā i hoc seqmini matris exēplū. Preueniamus impuras carni
 ficū māus. & ipudicoz preripiamus icursus. mūdūq; hūc q nos ad
 ipuram & ipudicam

ipuram & ipudicā cōpellit ac ꝑ trahit uitā. ꝑura & pudica morte dānemus. Cūq; talibus exhortatiōibus filias ad simile ꝑpositū uideret accēsas. ad fluuiū quēdā itinere positū uenerūt. Vbi cū se hūane necessitatis cā descēdisse simulasset. & paululū custodes cogente naturali reuerētia recessissent. adductus diligētius hinc ide uestibus. minacis se fluuii rapidis iniecere fluentis. Sed & alię due uirgines per omīa ilignes sorores. genere nobiles. uita mirabiles prime adhuc etatis specie pulchre latis. sed aīa pulchriores. ornate moribus magis quā monilibus. studiis apprime ꝑbabiles. nō ferētes uiolari publicis edictis ac legibus castitatē. marinis se fluctibus demerere. Cap. xiii.

Ec apud Antiochiā. In regionibus uero ꝑōti crudeliora gerebant. Harūdines acute quibuldā subūguibus digitorꝝ infigebātur. Aliis plūbū igni liquefactū & dorio defusū. usq; ad loca pudēda qbus naturalis egestio ꝑcurari solet ifundebat. Feminis quoq; erei cādētis fustes. absq; ullo hūanitatē miseratiōis q; respectu. igerebant per pudēda uiscerū. & naturaliū secreta membrorꝝ. Sed qd faciā. q; appellatiōes ipse mihi inadmissis facinoribus desūt. & gestorꝝ scelerū nec uocabula qbus enumerari queant iueniri possūt. Sustinebāt tam oīa fortissimi & piissimi martyres. cū optimi & preclari iudices in eo solo sapiētia suā oībus futurā in amirationē cēserent. si aliquod noue crudelitatis supplicii nouiq; generis inuenissent. Sed cū aliquando iam non ratione aut humanitate. crudelitatis tamen nimietate satiati respicere ad immanitatem sceleris sui cepissent. desolatas urbes ciuibus & optimis rura nudata cultoribus. orbatos filiis patres. & parētes liberis. ad clementiā se humanitatēq; cōuertūt. edictūq; ꝑcipale proponūt. qm̄ fas non esset tot ciues ī quibus fidei sue esset obstiata ꝑsuasio. morti tradere. placere dereliquo. ut hoc genus hominū nequaq; qdē subiret iteritū. Oēs tam q hāc specie cōfessionis tenerēt. dextris oculis ferro effossis. eis dēq; cauterē adustis. sinistro etiā poplite nihilomīus cauterē debilitato. ꝑ singulas qualq; ꝑuitias ī eris ferriq; metalla uel opis uel pene grā deportādos Hec fuit clemētia ꝑcipalis. q optis ciuibus cōsultū est. Sed illi quidem suis

quidem suis ut uidebatur uel moribus uel uitiis agebant. iustis uero & sanctis uiris corone uirtutis & patientie parabantur domino. & saluatore nostro. per hoc uel explorante fidei credenti sibi. uel merita remunerante. Sed sicut omnes per singulos enumerare non solum difficile. sed & impossibile est qui tunc in passionibus carnis sue deo gloriam dederunt. ita omnes penitus obmittere. & ne paucorum quidem nominati in facere mentionem satis uidetur ingratum. Paucos ergo memorabimus. & maxime ecclesiarum principes per loca sua singulos martyrii gloria coronatos. Cap. xiiii.

Primum nobis in memoriam piore fulgens in regno christi martyr scribitur Anthimus Nicomedie episcopus capite cesus. Post hunc uita & studiis semper martyr. Lutianus presbiter Antiochenus. sed tunc apud Nicomediam christi regnum uerbis gestisque predicans. Apud Tyrum uero nobilissimus in martyribus & a prima etate in christi institutionibus enutritus Tyrano eiusdem urbis episcopus Zenobius assidua presbiter. & Siluanus Emessanorum ecclesie episcopus. qui in sua ciuitate bestiarum moribus absorptus. martyrum lociatus est chorus. In Palestina uero primus Siluanus episcopus. Apud Gazam cum plerisque clericorum in metallo aut Fanensi. quadraginta simul capite celi. Peleus uero & Nilus episcopi cum plurimis clericis igni consumpti. In eorum numero habebat etiam Cesarientis ecclesie flos nobilissimus. & fructus doni celestis Pamphilus. Apud Alexandriam uero per omnem egyptum uel thebaidam. primus uelut lucifer quidam iter astra confurgens Petrus eiusdem urbis episcopus. doctrina. moribus. & uita precipuus. Et cum eo presbiter Faustus & Dius & Ammonius. nec merito. nec institutionibus. nec martyrio dispares. Filias quoque. & Elychius. & Pachomius. ac theodorus episcopi ex urbibus egypti. ceterique cum ipsis innumerabiles. nobilissima pertulerunt martyria. Quorum per singula agones describere. ne nos opus nostrum iusto longius dilatemus. suis ciuibus que ad dicendum prebe pollent. & presentibus tunc aderant derelinquo. Cap. xv.

Interea perturbari statum nostrum. & crudeli ubique animaduersione uastari. eternum peruigilemque illum non latuit oculum. Et quoniam dominus quidem tradiderat familiam suam castigari paucis cruenti

paucis. cruenti uero imanitatis ministri defecerunt in multis. Ad
 est continuo ultrix dei dextera. & illos qui primo dum pacem ser-
 uarent ecclesie cum omni prosperitate imperium gubernauerant. in
 tanta rerum permutatione deducit ut Augustus ipse in id uani-
 tatis atque amentie perueniret. quo depositis cum collega pariter Au-
 gusto regni insignibus. priuati & plebei post imperium uiuerent. Il-
 le uero qui ei sanctus in honore. postmodum etiam in primis successor
 fuit. qui & incensor ac signifer nostre persecutionis extiterat. tam
 multis uariisque morbis & corporis tabe atque insania mentis affi-
 ceretur. ut post longos atque inextricabiles languores scelerum suorum
 furiis agitato. sponte uitam nefariam proderet. Cap. xvi.

f. Ed hec postmodum. Tunc uero in occiduis partibus. quod Ma-
 ximianus qui & Herculus deposuerat. Constantius rege-
 bat imperium. Induas namque procuraciones Romanum regnum fuerat
 diuisum. Sed is multa clementia erga homines. erga deum uero reli-
 gione maxima utebatur. Neque uero ex consortii rabie regnum suum
 piorum sanguine maculauerat. neque orationum domos & conuenticu-
 la nostrorum. nec imitatus Maximiani uesania. hostili uastatione
 destruxerat. Quin potius cultores dei uenerationi habuit & ho-
 nori. Unde & merito religiosus pater religiosiorem filium Constā-
 tinum regni bone parti reliquit heredem. At uero Constantinus
 post Constantium statim ut Romani regni apicem ex paterna here-
 ditate suscepit. mira quadam dei gratia ciuibus carus. exercitui ac-
 ceptus. uiris fortibus imitandus. facinorosis uero & ignauis terri-
 bilis fuit. In obseruantia quoque religionis longe etiam patrem uin-
 cere studuit. Constantino imperante. Licinius qui eius germanam
 uxorem acceperat ex affinitatis causa assumpsit imperium. Sed & Li-
 cinius contra omnium sententiam accitus in imperium. Augustus pronun-
 tiatur. Que res Maximinum uehementer offenderat. quod is tunc adhuc
 solummodo Cesar in orientis partibus habebat. Neque id ultra
 ferens ut raptum sibi Augusti nomen assumit. Maximianus
 uero qui & Herculus quem pauloante collegam fuisse Diocliani. &
 cum eo imperii insignia deposuisse memorauimus. cum a filio Maxe-
 ntio in urbe Roma Tyrannidem tenente fuisset expulsus. ad Constantinum
tanquam ad

tanquā ad generę miserationis causa confugiens & insidias ipsi a
 quo religiose susceptus fuerat molit̄. In quibus turpiter depre-
 hēsus. turpiter perit. ita ut post iteritū. statue eius atq; imagines
 auferrent̄ & in edibus publicis uocabula eius nois mutarentur .
 Huius igit̄ filius Maxentius qui in urbe Roma Tyrannidē ce-
 perat. primo uelut inuitanda erga se plebis grā. fidei nostre uene-
 ratorē se esse simulabat. Et ob hoc persecutiones reprimi. omnes
 q; iniurias a xpianis arceri iubet. Sed nihil in reliquis actibus suis
 nihil in uita uel moribus qđ xpianis proximū uideret̄ ostendit .
 Intanta etenī flagitiorę & lceleę fece. intanto ipuritat̄is ceno uer-
 sabatur. ut nihil prorsus facinorę pessimorę ab eius non dicā ui-
 ta. sed unius saltē diei actibus esset alienū. Deniq; senatorę & ma-
 xime nobiliū matronas publice abstrahi. atq; ad suā libidinē de-
 duci imperabat. Et post cōtaminationem uiris suis reddi iubebat
 non tam expleta adulterii libidine quā mutata. Tantus uero me-
 tus. patres plebēq; oppresserat. uti ne hoc ipsum quidē qđ me-
 tuerant. palam ostendere auderent. sed ferebant inluctā seruitu-
 tutem gemētes. & aliquid pro libertate cogitare metu inhibebā-
 tur. cum ille non iam ira. sed libidine cedis agitaret̄. Deniq; qua-
 dam die imperat militibus suis exire per plateas totius urbis. &
 om̄s qui occurrissent. cuiuscūq; etatis & cuiuslibet sexus gladiis
 cederent. Innumereq; multitudines populi Romani. non hostiū
 sed ciuiū telis deiecte sunt. Senatores uero & hi maxime qui uel
 honoribus uel opibus clariores incuria uidebant̄. cōfictis crimini-
 bus. tanquā rei puniti proscripitiq; sunt. Addit uero etiā hoc fa-
 stidiū sceleribus suis. & artis magice industriā sūmis studiis exco-
 lit. ad que ministeria explēda pquirebant̄ mulieres nobiles graui-
 de. & adhibite funestis aris. medie scindebant̄. rapiabant̄ & par-
 uuli infantes. eoręq; exta uisceribus reuulsa perscrutabant̄. Iugu-
 labant̄ & leones. & nefandis quibusdā cōmentis ac precantatio-
 nibus demoniaca arte cōpositis. bella per hec dicebant̄ arceri. &
 credebant̄ ius fasq; regni per nefas posse seruari. His uero malis
 oibus etiā illud additur. qđ om̄s qui per ceteras urbes uel agros
 fuerant tyrannica crudelitate deterriti. dum nihil sibi ad uitam
 tutum putant

tutum putant & relictis agris per loca abdita & latebras eunt .
omni studio arandi serendiq; cessante. tanta fames urbē atq; oīa
loca inuaserat. ut nihil reliqui ad uite subsidiū fieret . Ca. xxvii.

i N oriētis uero atq; egypti partibus Maximinus simili cru-
delitate & uesania tyrānidē gerebat. ita ut alter alterū ut
pote i tyrānide sotiū etiā isceleribus uideret imitari. et nescires
cui potissimū dare flagitiorum palmā deberes. Eo sane Maximi-
nus preire sotiū sceleris uidebat. q; etiā publicos honores & ma-
ximos magistris magoꝝ & malarū artium doctoribus decerne-
bat. Simulacroꝝ quoq; cultui satis superstitione deditus erat. ita
ut ne ad paruū quidē motū sine auguriis & diuinatiōibus & sim-
bolis adquiesceret . Vnde & uehemētior aduersū nos & grauior
prioribus persecutor fuit . Vetera quoq; delubra. & olim etiam
astudiosis cultoribus derelicta. renouari omīa iubet. sacerdotēsq;
his & pontifices per singulas puintias nobiles quosq; & aliis iam
honoribus functos ministris militaribus & salariis additis decer-
nit. Nec mirum quin & manifestos maleficos uel rectores prouī-
tiarum uel duces militum promoueret. sed ad hoc huiuscemodi
uanitatis ministerium quāplurime copie auri argentiq; querebā-
tur. Ex quo accidit. ut omīs ubiq; prouītie diuersis modis & occa-
sionibus nudarentur. grauando censū. tributa multiplicando. lo-
cupleciores quosq; exquisitis aut etiā cōfictis iniuriis condempnā-
do. Alios uero etiā proscribēdo. omīs pariter bonis paternis habi-
tisq; familiis euoluebat. Vnde & montes auri ut ita dixerī con-
gregatos familiaribus suis ac satellitibus largiebatur. In conui-
uiis uero tam profusus erat. tāq; temulentus. ut insanus & mēte
captus uini furore putaret. & ea ebrius fieri iuberet. que die po-
stera se iussisse nesciret. Delitiis luxu atq; omī dissolutionū gene-
re fluitans. turpissima suis militibus prebebat exempla . Deniq;
quicquid lasciuie. quicquid petulanter. quicquid luxuriose gestum
arectoribus uel militū uel prouintiaꝝ fuisset. inultū cedebat ob
imperatoris exemplū. Cui inter cetera hoc singulare studiū erat
ne ullā non dico urbem. sed uel breue opidū absq; adulterio no-
bilium matronaꝝ que per loca fuissent reperte. uel corruptione
uirginū preteriret

uirginū preteriret. Talis hic tātūsq; uir q; pudicitie. honestatis. iustitie. ac totius equitatis hostis publicus erat. quid ni etiā xpīanorum hostis & persecutor existeret? Aduersū xpīanos tantū crudelitatis exercuit. ut precessores suos uincere festinaret in scelere Igneas laminas. truces bestias. maris profundum. obtrūationes membrorū. effosiones oculorū. & singulis membris specialia iferre supplicia gestiebat. Cū tamen magis illi constantes & fortes inuenirent intollerando. quā iste ingeniosus & callidus in exquirendo. Vincebatur etenī sepius non solū a uiris. sed etiam a feminis que uerbo dei & fidei calore succense. ut femine quidē cōprehendebantur. sed ut uiri fortes incertamine coronabāt. mortem quippe promptius subire. imo uero & ultro expetere quam corporis maculā recipere malebant. Verū cū duobus grauissimis dnīs. libidine & crudelitate preceps ageretur. fuit apud Alexandriam Dorothea quedā satis nobili orta familia. ingentibus diuitiis. & propinquis nobilibus pollens. Sed in ea ingenii atq; industrie bonū. certarūq; honestarū artium studia. magis quā hec uigebant. Forme uero & decoris gloria tanta ei fuit. ut mirum ac speciale in ea dei figmentū crederet. Sed illa que religione animi & honestate uite pulchrior quā uultu corporis esse studeret. eq̄lissimo mentis iudicio qđ pulchrū & decorū iter hoīes uidebat. id potius deo consecrare. quā usui humano statuit indulgere. & uirgo deo sacrata persistere. At ille qui diuina atq; humana. libidie simul & crudelitate fedaret. cognito solius forme non etiā ingenii ac propositi bono. ad temerandā uirginē ac polluendā eius castitatem animū intendit. Comperto uero qđ xpīana esset. que scđm sua edicta pene magis quam libidini subicienda uideretur. in ambiguo positus estuare cepit. & in quā se partē uerteret ignorare Sed ubi dubios aīos libido que ei latius dominabat obtinuit. & expectatē uirginē pro martyrio ad suppliciū rapi. per occultos nūcios destupro interpellauit. Illaq; nefas sibi esse respondit. tēplū corporis sui qđ semel deo cōsecrauerat. idolorū cultu aut libidinis contagione polluere. proinde se quidē ad mortē paratā esse. Ac crudeli uero tyranno non decere blādū aliquid aut molle proferri nec esse dignū

nec esse dignū resolui erga se truces animos quos cottidie unda
 tim xpianorum profusus cruor duraret. Ad que responsa cum
 ille libidine accensus acrius incalesceret. & nisi uerbis adqueuis-
 set. ut agere decerneret. omnibus uirgo pudicissima facultatibus
 suis domoq; & familia derelicta. noctu clam cū paucis fidelissimis
 famulis & cum amicissima sibi comite castitate discedit. atq; il-
 lusum tyrannū uanum amentēq; derelinquit. Sed & alias pluri-
 mas nobiles mulieres simul ac uirgines exemplo illius adortus
 sed exemplo nihilominus illius paratiores ad mortem quam ad
 seruitutē libidinis nactus. crudelibus suppliciis affici iubet. Que
 multo promptius & letius quam ceteri omēs mortem subibant
 eo q̄ duplices sibi coronas a domō preparandas. non solum pro
 pietate. uerum etiam pro castitate credebant. Sed in his relatio-
 nibus positus silere equum non puto. etiam nobilissime femine
 in urbe Roma mirabile factum Sophronie. Cuius uir prefectus
 urbis Rome. sub Maxentio tyranno agebat. Qui cum de su-
 pradictē femine pulchritudinē cognouisset. & ut ei mos erat mis-
 sis stupri ministris deduci ad se feminam iuberet. Illa rē ad ma-
 ritum detulit. Qui cum comperisset. multa secum uoluens. ad
 ultimū altius ingemiscens. Et quid inquit faciemus. quibus aut
 hec tolleranda sunt. aut anima ponenda? Tum illa ut maritum
 uidit metu mortis perterritum prodidisse pudicitiam suā. paulu-
 lum ait his qui missi fueran. reexpectate donec composita ut de-
 cet & adornata procedā. De hinc ingressa cubiculum. cum prius
 defixis genibus orasset. tanquam pudicitiam suā deo imolatura.
 pectus ac uiscera correpto mucrone trāuerberat. Extremos hu-
 iusmodi nuntios ad tyrannū per adstantes famulas mittens. ta-
 les ait magis placeāt xpiane femine tyrāno. Hoc modo ī oriente
 simul atq; occidente. uelut uno demonis spiritu armati. & pari-
 bus eisdemq; uitiiis accensi desueiebant tyranni. cum tamen per
 hoc xpianorum uirtus animi & constantia fidei. probatior & ma-
 gnificentior redderet.

Cap. xviii.

¶ Sed cum per decem continuos ānos in orientis partibus si-
 milis etiā Maximini p̄cipis erga xpianos fuisset crassata
 crudelitas &

crudelitas. & innumera hominum milia deum uerum colentium neci
 dedisset. cumque uires crudelitatis ac libidinis sue indefinenter sug-
 gereret temulentia. & neque consilium neque satietas finem ullum
 aut modum imponeret. adest cultoribus suis diuina prouidentia.
 Et quos per ignem probauerat. educit rursus ad refrigerium. ipsum
 namque auctorem sceleris ultio diuina corripit. Et ille qui letis ac sa-
 ginatis carnibus incedebat superbus. inflatis subito uisceribus so-
 poratisque distenditur. In profundioribus dehinc pectoris partibus
 obortum uulnus. totos intrinsecus uiscerum recessus tabo sicut serpe-
 te depascit. Post etiam fistulis quibusdam insuperficiem prurulen-
 tis meatibus adaperitis. de interioribus putrefacti uulneris uenis
 ebullire undatim cepit innumera uermium multitudo. Fetor uero
 tam intollerabilis erat. ut nullus omnino ne medicorum quidem propi-
 us posset accedere. quae carnes satis lete & in omni luxuria nutritae
 grauiorem ex corruptione nidorem putredinis exalabant. Deni-
 que plerisque medicorum quae nec morbo aliquid mederi. nec uim fetori
 tollerare possent interfici iubet. In quibus cum quidam iugula-
 dus potiusquam medicaturus assisteret. inspiratus a deo. cur inquit
 imperator erras. & quid deus infert ab hominibus putas posse reuoca-
 ri? Nec humanus est iste morbus nec a medicis curatur. Sed re-
 cordare quanta in seruos dei egeris. quamque in religionem diuinam
 impius & profanus extiteris. & intelliges unde tibi sint poscenda
 remedia. Nam & ego quidem mori cum ceteris potero. tu tamen
 a medicis non curaberis. Tunc primum se Maximinus hominem esse in-
 tellexit. & scelerum suorum immanitatem recordatus. primo omnium erras-
 se se & impie egisse profitetur. & uelut satisfacere incipit deo. Tunc
 deinde conuocatis his qui in officio publico sibi parebant. legem
 scribi & confestim emitti iubet. Quae non solum christianis delinat
 persecutio. & arceatur omnis iniuria. uerum & reedificari eorum
 permitterentur ecclesiae. ut solitis cultibus & obsecrationibus uacantes.
 etiam pro ipsius salute excelsis supplicent deo. Quibus dicto-
 citius procuratis. continuo per singulas quasque urbes edicta mit-
 tuntur. continentia hunc modum. Imperator Cesar Galerius Ma-
 ximinus. Inuictus Augustus. pontifex maximus. Germanicus
 Egiptiacus

Egyptiacus Thebaicus. Sarmaticus quinques Perficus bis Carpicus. Sexies. Armenicus. Medox. & Adiabenorū uictor. tribunicie potestatis uities. Imperator decemnouies. consul octies. pater patrie proconsule. Et Imperator Cesar Flauius Valerius Constantinus Pius Eelix. Inuictus Augustus. pontifex maximus tribunitie potestatis. Imperator quinques consul pater patrie proconsule. Intercetera que pro utilitate reipublice disponimus. nos quidem primo uolueramus scdm antiquas leges & publicā Romanę obseruantie disciplinam cuncta moderari. inter que etiam hoc addere ut xpiani qui paternā religionem reliquerāt. ad eam rursū reuerterentur. Verū quoniā iudicio quodā animi sui tanta eos obstinatio rei huius habuit. ut nullomodo redire uellent ad ritum religionis antique que a maioribus fuerat instituta. sed eo magis pro uoluntate sua unusquisq; legem sibi ipse constituit. & in locis diuersis plebs diuersa concurrat. Cūq; pro his a nobis propositum fuisset edictum ut ad patrias leges redirēt & antiquitas cōstitutas. plurimi eorū periculis se potius subicere mortelq; innumerabiles tollerare. quam obedire preceptis talibus maluerunt. Et quoniā multos adhuc in eodem animi iudicio durare peruidimus. ita ut nec diis celestibus honorē debitum redderent. nec sue religioni satisfacere uiderentur. respicientes ad solitam mansuetudinē clementie nostre qua consueuimus omibus hoībus dare ueniam. libenter etiam erga hos indulgentiā nostrā credidimus porrigendā. ut rursū sint xpiani. & conuenticula in quibus orare consuerūt extruant & reedificent. ita tamen ut nihil contra disciplinam publicā gerant. Aliis uero epistolis iudicibus indicauimus. quid eos oporteat obseruare. Vnde cōcessa hac nostra indulgentiā exorare debent deū suum pro salute nostra & pro reipublice statu. ut omimodo icolomi degente republica. etiam ipsi securi agere in propriis laboribus possint. Hec delationo ingrecum uersa nos rursū transudimus i latinum. Sed post hec quid consecutū sit uideamus. *Explicit liber. viii.*

Incipiunt capitula libri .viii.

Cap. i. De simulata indulgentia. Cap. ii. De posteriori peruersione

peruersione. Cap.iii. De simulacro qđ nuper apud Antiochiam fuerat consecratū. Cap.iiii. De sententiis que aduersum nos late sunt. Cap.v. De actis falsis. Cap.vi. De his qui eo tempore martyres extiterunt. Cap.vii. De his que aduersum nos tabulis ereis conscripta sunt. Cap.viii. De his que postmodū acciderūt bellis.pestibus.fame.& de morte tyrannorum. Cap.viiii. De uictoria Cōstantini imperatoris. Cap.x. De perditione ultia inimicorū nrōrū. Expliciūt caplā.
Incipit liber.viiii.

h Viuscemodi edictis imperialibus per oēm locū Asię Pontiq; propositis.uelut ex ingentibus tenebris subito lumen effulxit.Sed Maximinus qui in oriētis partibus Cesar tyrannidem potiusq; locū tenebat. tanquā crudelitatis sue materiā sibi subtrahi non ferēs. cū ei displiceret edictum.nec tamē auderet obsistere.proponi publice legem & oībus innoticiam uenire non patitur.uerbo tamen iudicibus precipit inducias xpianis iterim dare.Sed Sabinus qui per illud tēpus prefecture culmen regebat.oīm prouitiarū iudicibus scribens.& prelatā Imperatoris inferens legem.manifestum efficit cūctis id qđ Maximinus obscurare tēptauerat.ludices uero per singulas ciuitates edicta mittentes.legēq; preferentes.relaxari cunctos qui tenebantur in carcere.quisq; i metallis aut quibuslibet uinculis seruabantur omīs abscedere liberos iubēt. Quibus ita gestis uelut post nimiam tempestatē si solis splēdor celo reditus fuisset ac terris. duces populi nostri per singulas quasq; urbes frequētare conuentus.ecclias instaurare.concilia agere.sacerdotia reparare. singulas quasq; si cui quid deesse uidebat īstruere. Que cum ita gererent. stupor ingens habebat infideles gentilium detanta tāq; subita conuersione rerum ita ut admiratiōe ipsa fateri cogerentur.magnū & solum uerū deū esse quē xpiani colunt. Nostrorū uero si qui in agonibus fideliter & uiriliter perdurauerant.cum omī fidutiā & letitiā agebant.Si qui uero languidius & ignauius egerāt.humilitate & supplicatione medicinā postcere ab his

poscere ab his qui incolomes perstiterant properabant. & p̄ eos repropitiari sibi om̄ipotentem deum supplicabant. lam uero illi uero qui de metallis fuerant relaxati . uenientes per urbes singulas magnanimi sublimesq; incedebant. & ineffabilem leticiam atq; exultationem dei eccelsius exhibebant. Toto itinere . per plateas quoq; ciuitatum & uicos cum psalmis & hymnis digredientes. ita tu stuperent & magnificarent deum hi qui eos paulante uinctos & catenatos trahi in metalla uiderant. letos uero nūc atq; exultantes cernebat ad propria remeare. Ex quo etiam ipsi qui prius infesti nobis uidebantur & aduersi. nunc subite cōuersionis miraculo congratulabant nobis cōmunē sibi ducebant letitiam nostram. Verum cum hec ita in agris ac uicis & urbibus agerentur. & pro reddita sibi pace xpianorū populi modesta exultatione gauderent. totius boni inimicus tyrannus ferre nō potuit. quin insita sibi nequitie rabie gaudia ista subrueret.

e Tenim Maximinus quē orientis atq; egypti Cap. ii.

partium tyrannidē tenere supradiximus. sex nō amplius menses passus est nostros in pace persistere. Et protinus quicquid ad obturbandam eam nancisci potuit molitur. Igitur primo prohibere nostros per occasiones quāsdā tēptat. ne ad cimiteria conuenirent. Tum deinde nequissimos quosdā Antiochie urbis uiros instigat. legationē mittere aduersum nos deposcentes. ne in propria patria degere liceat xpianis. Cuius legationis initium fecit per Theotenu quendam curatorē Antiochie urbis. prauū ingenii hoēm pessimiq; propositi. Sed & alios per singulas ciuitates similiter teterrimos ciues ad simile facinus impellit. & ex omnibus prouintiis huiuscemodi legationem dirigi componit. multaq; alia aduersum nos speciali quodam edio & obstinatam contentionē machinat donec oimodo mala que iā geuerant renouaret. Mala mēs malusq; aīus uelut siti qdā famēq; se pati putabat. nisi laniari carnes ciuiū sāguinēq; eorū pfūdi uideret. c. iii.

i Nterea reperisse se occasionē maximā nactus. ex eo q̄ apud Antiochiam simulacrū quodā Iouis a miraculis nup cōsecratū. artibus quibusdā magicis & ipuris cōsecrationibus ita cōpositū est ut falleret

est, ut falleret oculos intuētū. & portēta q̄dā ostētare uideret. ac
 resposna proferret. Idq; oibus & ipsis iperatoribus p̄certo cōfir-
 mat. q̄ posteaq; ab uniuersis creditū est. adseuerat. Itē deus ille
 dedit respōsa ne xp̄iani iurbibus habitaret. Neq; iuicinis urbi lo-
 cis. sed quāto fieri pōt lōgius fugarent. Quibus cognitis. oēs q
 ubiq; erāt sub tyrāni regno p̄ urbes ac p̄uincias singulas. sciētes
 gratū hoc esse apud eū simlē de xp̄ianis sētentia ferūt. Et missis
 ad eū legatis. eadē ipetrāt. q̄ ut peterēt ab ipso fuerant inuitati.

ε Vm uero rursum aduersū nos p̄secutiōis rabies Ca. iiii.
 iūtaurat. Et Maximinus interi lūma iūstātia p̄ urbes singu-
 las & p̄uincias. sacerdotes simulachrorū ac pōtifices statuit. mul-
 tisq; eos honoribus ac muneribus efficit. & oīa prorsus diligēter
 agit. q̄tenus cūctos beneficiis suis preueniat. ut p̄ hec p̄mptiores
 eos efficeret i odia & necē xp̄ianorū. Idq; eo magis obtiebat quo
 gratorē sibi duceret cū quē erga nr̄os leuiorē neq̄orēq; scississet.

e T quāuis ei agere cūcta ex sētentia liceret. q̄ppe Cap. v.
 qui iā sibi etiā augusti incōcessā presūpserat dignitatē. ui-
 deri tam uult. q̄ aliquibus iustis hec rōnibus agat. Cōtingūt acta
 q̄dā uel ap̄d Pilatū de saluatore nr̄o hīta. iqb̄us aduersū xp̄m oīs
 blaphemia cōscribit. Que acta p̄ oēs regni sui p̄uincias plato edi-
 cto mitti precipit. & p̄ urbes singulas. puicos. p̄ agros etiā p̄poni.
 Preceptoribus quoq; p̄uerorū tradi iubet. uti pro his que ad me-
 ditandū uel ediscēdū dictare solēt. hec tradāt p̄ueris mēorie cōmē-
 dāda. Cū uero hoc ita p̄ oēm locū diligēti neq̄tia gererēt. dux da-
 masci cognita ipatoris sui erga xp̄ianos libidine. & placere ei ita
 libus studēs. idignissimas quāsdā mulierculas detriuiuo conq̄sitas
 sisti sibi facit. & agitari i his plurimā q̄onē. p̄ quā cogeret eas ac-
 tis confiteri. fuisse se quondā xp̄ianas. & scire q̄ iter ipsa misteria
 eorū spurca q̄dā & ipura cōmitterēt. aliaq; huiusmōi flagitia que
 nec audire qdē bonus q̄sq; pateret. Mulierculas actis proseq̄ fa-
 cit. eaq; cōscripta ad ipatorē refert. At ille p̄poni ea nihilominus
 p̄ singulas quāsq; urbes ac p̄uincias iubet. quamuis dux ille nō
 longū tali fraude gauisus sit. Breui namq; quadam insania des-
 patiōe succēsus. in exitū uite sue p̄prias sibi itulit manus Ca. vi.

Nostrorū uero

n Ostrom uero rursū fuga. rursū persecutio & supplicia re-
nouari. Iudices prouinciarū. tanquā gratū aliquid ex hoc
Imperatori exhibentes. in nostros atrocius deseuire. Igitur apud
Tyrum fenicis urbem. tres quidā iuuenes correpti cum se xpīa-
nos esse confiterentur. bestiis subiguntur. Cum quibus & Sil-
uanus epūs. xl. annis functus sacerdotio. uir māsuētudine animi
& ipsa iam senectute uenerabilis. Per idem tempus etiā Petrus
de quo supra memorauimus Alexandrine urbis epūs. per omīa
in signis & omibus uirtutibus adornatus. In scripturis uero diui-
nis & in uerbo dei priorū nullius inferior. Prudentia quoq; singu-
laris & in omibus perfectus. uere & sacerdos & hostia dei subito
rapitur & tanq̄ ex Maximini precepto capite obruncat̄. Cum
quo simul & alii plures ex egypto epī trucidantur. Lutianus quo-
q; uir moribus. continentia. & eruditione precipuus Antioceus
presbiter cum ad tribunal iudicis fuisset adductus. cur inquit ad
eū preses uir rationalis & prudens sequeris sectam. cuius red-
dere non poteris rationē? Aut si est aliqua audiamus. Tum ille
data sibi facultate dicēdi huiuscemodi rationē de fide nostra ha-
buisse dicitur. In occulto non est. q̄ nos xpīani quē colimus unus
deus est per xpīm nobis annuntiatus. & per spm̄ sanctū nostris
cordibus inspiratus. Non enim sicut uos putatis humane alicu-
ius persuasionis errore cōstrigimur. nec indiscussa ut alii parentū
traditione decipimur. Auctor nobis de deo deus est. Neq; enī
posset sublimis illa maiestas sensibus humane mentis illabi. ni-
si uel spiritus sui uirtute delata. uel uerbi ac sapientie sue inter-
pretationibus indicata. Fateor errauimus etiam nos aliquando.
& simulacra que ipsi finximus. deos celi ac terre putabamus auc-
tores. Sed arguebat eos fragilis substantie sue a nobis prestita
consecratio. In quibus tantum uenerationis inerat. quantum de-
coris manus contulisset artificum. Verum omnipotens ille deus
quem non nostris manibus fictum. sed cuius nos decebat esse
figmentum. errores miseratus humanos. sapientiam suam mi-
sit in hunc mundum carne uestitam. que nos doceret de-
um qui celum fecisset & terram. nō in manufactis sed ieternis
atq; inuisibilibus

atq; inuisibilibus requirendū. Vite etiam nobis legis ac disciplie precepta cōstituit. seruare parsimoniam. paupertate gaudere. mā luetudinem colere. studere paci. puritatem cordis amplecti. patiē tiam custodire. Sed & omnia hec que nunc aduersus nos geritis uētura nobis esse prädixit. Educēdos nos ad reges. & āte tribuna lia iudicū statuēdos ac uelut uictiā iugulādos. Inde ē deniq; q̄ & ipse q̄ erat imortalis. utpote uerbū ac sp̄ia dei morti se prebuit. quo nobis incorpore positus patientie preberet exēplū. Sed nec nos sua morte decepit. qui post diem tertiam resurrexit. Non ut ista que nunc falso conscribuntur continent acta pilati. sed inno cens imaculatus. & purus ad hoc solum mortem suscepit. ut eam uinceret resurgendo. Que aut dico. non sunt in obscuro gesta lo co. nec testibus indigent. Pars pene mundi iam maior huic ueri tati adstipulatur. urbes integre. aut si in his aliquod suspectum uideretur contestatur de his etiam agrestis manus ignara figmen ti. Si minus adhuc creditur adhibebo uobis etiam loci ipsius in quo res gesta est testimonium. Adstipulatur his ipse in Ierosoli mis locus & Golgothana rupes sub patibuli onere dirupta. An trum quoq; illud qđ auulsis iferni ianuis corpus denuo reddidit animatum quo purius inde ferretur ad celum. Aut si adhuc uo bis minus digna uidentur hec que interris substantiam gerunt accipite etiam a celo adstipulatorem fidelē solem uobis ipsū bo num produco testem. Qui cū hoc fieri per impios uideret iter ris. lumen suum meridie abscondit in celo. Requirete ī ānalibus uestris inuenietis temporibus pilati Cristo patiente fugato sole interruptum tenebris diem. Quod si terre si celo si sanguini eorum a quibus ueritatem per tormenta perquiritis fidem non accōmodatis. quomodo meis uerbis allegatiōibusq; credetis? Et cum pene iam his uerbis auditoribus suadere cepisset. arripi iu beē icarcerē. ibiq; quasi absq; tumultu populi necari. Cap. vii.

f Ed & per alia nihilominus loca. tāta ī breui crudelissimus tyrānus aduersū nos excitauit. ut lōge seuiora prioribus & diriora patrarēt. Quādo enī aduersū nos legationes p̄uiciāx uel urbiū. quādo tot & tanta ipalia edicta uenerāt. ita ut etiam ereis tabulis iucidi

tabulis incidi leges q̄ aduersū nos date fuerant iuberent̄ quādo pueris scolaris meditatio depilato & Iesu haberi contumelie nr̄e gratia iussa est. & conuitiis referta ac blasphemis per totū diem decantari. His uero legibus quas aduersum nos ere ic̄ifas singulis quibusq; ciuitatibus proposuerat uelut ineternū mansuras. ia c̄tanter satis & superbe descripserat. quod ex quo xp̄iani sedibus urbibusq; pelluntur. & aeris esset leta temperies & terre fecunditas abundantior. & segetū copia uberior. & ideo satis recte consuli ad deorū īmortaliū gratiam. quibus nulle ita acceptabiles uic time letarentur. quā ut inuiliū his hominū genus. ex om̄ibus locis in quibus maiestas eorū colitur pelleretur. Addit queq; etiam illud. ut qm̄ tam piam tanq; religiosā petitionē hāc ab īperatore poposcissent. quicquid illud est quāuis difficile uideatur. q̄ suis cōmodis estimet profuturū. pro hac gratia nihil sit q̄ impetrare non possent. Tantum ut hoc diligentius obseruent. ne xp̄ianis qualitercūq; urbiū concedatur ingressus. Cap. viii.

T quidem quantū in hoībus fuit. satis in angustū res nr̄e opesq; coartate sunt. ut secūdū illud qd̄ scriptū est. ī his sc̄a dalizari possent etiam electi. Sed postquā nihil reliqui apud homines rebus nostris superesse uisum est. oīpotentis dei prouidentia imbecillas hoīm mentes periclitari ipsa desperatione non patitur. Continuo nāq; nec mora. dū adhuc per aliquas longius positas ciuitates impia mitterentur edicta. arrogantiam tyrannice uocis refrenans. qua letas segetes pro cristianorum fuga & uberes frugibus descripserat campos. imbres restringit innubibus. & effectas arida sterilitate segetes derelinquit. Arescit etiam erba camporum. Et non solum hoībus fructum. uerum etiam pecudibus pabulum negat. Famelq; tetra & obscena ubiq; crassatur. Aeris queq; temperies quam suis īpiis actibus descripserat famulari. itantā corruptionē uersa est. ut hūana corpora ulceribus pessimis que ignis sacer appellantur. nec nō & his q̄ dicunt̄ carbunculi replet̄. ita ut & ora hoīm atq; oculos occuparet. ut si q̄ forte ex his effugisset mortē lumibus orbaret̄. Sed & aliis nihilomīus pestilētibus morbis. uiroꝝ & mulieꝝ īmense multitudines & precipue

& precipue infantū aceruatī cadebāt. Additur illud etiā his ma-
 lis. qđ Armēiorū gēs olim & utilissima & amicitissima populo Ro-
 mano. dū ab eo xpiane religiōis ritū cui deuotissime uniuersa dedi-
 ta est. i. idolorū cultū mutare cogere. & demones uenerari pro
 deo. inimici pro amicis. & pro sociis aduersarii effecti. manu se ad-
 uersum nefaria eius edicta defensare parant. ac sponte bellū infe-
 runt. Que simul omīa coaceruata. stulte ab eo penas arrogātie
 deposcebant. pro quo perfugam p̄secutionēq; xpianorum. pacem
 sibi & rerum oīum copias. atq; ipsius etiam aeris temperiē de-
 uire iactauerat. Igitur cum ipse & exercitus bello Armenico ue-
 hementer & acriter urgueret. populos p̄ urbes & uicos quibus
 diuina atq; humana prospere cuncta cessura legum suarū auctori-
 tate promiserat. fames dira absq; ulla miseratione uastabat. In
 urbibus uero tante per dies singulos multitudines cadebant. ut
 nec loca ad sepulturas inuenirent. In agris uel uicis plurime do-
 mus penitus uacue remansere. Quod & si aliqui iminentem ui-
 dentes stragem filios suos ad urbem uenundaturi adduxerant.
 dum emptor moratur aut retractat etiam ipse moriturus acce-
 dere. cum liberis suis quorū ex precio alendos se sperauerant in-
 teribant. Aliqui uero dum radices herbarū sectabātur. earumq;
 succis animā sustentare temptabant perurgente inedia. in cau-
 te letali aliquo haustu corrumpebantur. Mulieres quoq; matres
 familias & honesto loco nate. ui famis cogente pudoris oblite. ad
 publicū stipis petende gratia descendebant. Et quas uerecundia
 aspicere infaciem hoīm nō sinebat. expetere aliquid cibi uel etiā
 de manu rapere fames cogebat. Quāplurimi uero ita exhausti
 incedebant. ut simulacra magis carne carentia quā hoīes putarē-
 tur. colore tetro. luminibus in profundū demersis. huc atq; illuc
 corpore nutabundi & iam iamq; lapsuri ingrediebantur. nec uo-
 ce iam stipem. sed ultimū trahendo spiritū deposcentes. ita ut nō
 nunquā si forte fragmentū panis aliquis quo frui nō liceret aspi-
 ceret. dum manū conatur extēdere. nec desiderū uires corporis
 cōsequūt. i. medio conatus iualidi ictu frustrāte cōcideret Qđ si qs
 forte locupletū miseratione p̄motus ipartiri aliqd cibi idigētibus
 uoluisset cōstrictus

uolisset. cōstrictus & prefocatus multitudie eorū. ī quibus nemo erat qui repellendus uideret. deserebat inceptū nec mie propostum per uim eorū quos inedia impudentes effecerat ualebat ex plexe. Interea per plateas om̄s & angiportus erāt om̄ia repleta cadaueribus mortuorū nec erat oīno qui sepeliret. dum & ipsi ad huc superesse uidebantur morbo īualidi essent. & quasi cōtinuo morituri. ex quo fiebat spectaculū miserabile. ita ut quāplurimi a canibus deuorarēt. Igitur due pestes ualidissime. fames & lues diuidebāt sibi populū. Et pauperiores quosq; quibus cottidianus uictus opere manuū querebat. uelut uicinos sibi & proximos populabatur inedia. Illos uero qui locupletes & referti opibus uidebantur. lues sibi uelut proprios defendebat. ita ut uideres numrose familie domū intra breue tempus ex uno in alterū cōtagione currente extinctis oībus uacuā derelinqui. Sic discretis quidē castris. fames luesq; sed uno mortis exitu bellantes. urbes agrosq; uastabant. Hec extitit legū Maximini & elationis atq; arrogātie eius & iuditii de xpianis habiti remuneratio. Hec illius in deum pietas. & religionis ut assererat celitus tradite maiestas. Verum ut superius diximus cū & inhumata mortuorum cadauera quos fames cōsumpserat in plateis iacerent. & quos lues usq; ad unum interemerat. nihilominus insepulti in domibus manerent qui uero superesse uidebantur urguerentur inedia. clamare om̄s & sponte xpianorū pietatem misericordiamq; imprecari. quosq; pauloante extorres patria & demo egerant. nunc suppliciter exorare. ut more sibi solito uiuentibus alimonie auxilium deferāt. mortuis insepultis sepulture iusta perfoluant. Apud ipsos tantūmodo miserationes ualere. apud ipsos solos que humanitatis sunt pietatisq; seruari. Nec tam ueram religionē tam scam̄. tāq; in om̄ibus perfectā ullā esse. que uniuersis hoibus consulere tanquam propinquis & proximis suadeat. Nec esse alium ullū preter xpianorum dñm cōfitebantur. Tum uero nostrorum populi quibus reuera per dei gratiam q; maxime om̄ibus mirabile fuit neq; fames in aliquo. neq; lues fuerat dominata. ī nullo prorsus iniurie memores. more sibi solito. & ad misericordiā etiā inimicorū preceptis dn̄icis

preceptis dn̄icis instituti. conferre certatim unusq;sq; prout poterat cibos. & sustentare ac reficere pereuntes. Et non solū cibos cū eis. sed & affectum participare. ex quo indigētibus etiā parua sufficere uidebātur. q̄ cū magna pietatis affectione prebebātur. Illos quoq; qui morbi contagione laborabant. ad quos nullus gētiliū nec propinquoꝝ quidē introibat. sedula & frequenti uisitatione curare nec pati oīno aliquid per cōtagiū. Quippe quos diuina gratia circūdaret. cadaueribus quoq; mortuoꝝ sepulturam deferre. & que sunt nature iusta cōplere. Ita breui ingressu solo xp̄ianoꝝ per urbes & uicos maloꝝ facies immutata. rebus ipsis atq; opibus ueram esse & piam religionem xp̄ianoꝝ. in cordibus hominū scripsit multo tenatius quā tabulis ereis eam falsā esse tyrannus inciderat. Igitur cum hec a nostris ita gererentur. & per gestoꝝ bonitatē tacita quadam predicatione dei nostri ueritas nosceretur. ita ut cōpletū uideret illud qđ scriptū est in genesi. quia egyptiis erant tenebre palpabiles & crasse. filiis autem israel erat lux in om̄ibus habitationibus suis. Pergit nihilominus dom̄ius deus noster magnificari in sanctis suis. & cepte uirtutis opus prosperioribus successibus propagare. atq; iteꝝ nobis ī obscuro positis splendorē sue lucis accēdere. Etenī secundū propheticum dictū. cibauit nos pane lacrimaꝝ. & potum dedit lacrimas sed īmensura. Hec est ergo correptionis emēdationisq; mēsurā. ut non īperpetuū indignet. neq; īpeperuū irascatur nobis. sed repropitiet seruis suis sperantibus in se. Cap. viii.

e Tenim cum religiosissimus īpator Constantinus. Cōstātiū eque moderatissimi & egregii p̄cipis filius. aduersus Maxentium urbis Rome tyrānum bellū pararet atq; exercitū duceret. erat quidē iam xp̄iane religionis fautor. ueriq; dei uentor. nōdū tam ut ē solēpne nostris initiatus signū dn̄ice passiōis acceperat. Cū igitur anxius & multa secū de im̄inētis belli necessitate peruoluēs iter ageret. atq; ad celū sepius oculos leuaret. & īde sibi diuinū precaret auxiliū. uidet p̄ soporē adoriētis p̄tē icelo signū crucis igneo fulgore rutilare. Cūq; tāto uisu fuisset exterritus. ac nouo pturbaret aspectu. ad stare sibi uidet anglōs dicētes
Constantine

Constantine qđ est. in hoc uince. Tunc uero letus
 redditus. & de uictoria iam securus. signū crucis qđ ī celo uiderat
 in sua fronte designat. Et ita celitus inuitatus ad fidē. non mihi
 uidetur illo inferior. cui similiter de celo dictū est. Saule saule qđ
 me persequeris. ego sum Iesus nazarenus. nisi quia hic nō adhuc
 persequēs. sed iam cōsequēs inuitatur. Et insignū qđ in celo sibi
 fuerat demōstratū in militaria uexilla transformat. ac labarum
 quē dicunt in specie signū crucis dnice exaptat. Et armis uexillis
 q; religionis instructus. aduersus impiorū arma proficiatur. Sed
 & dextera sua manu nihilominus signū crucis ex auro fabrefac
 tum habuisse perhibet. Verū non puto absq; re uideri. si paulu
 lum excedentes etiam quid propositi religionis dux in hoc bel
 lo gesserit proferamus. Igitur ubi diuine uirtutis auxilio certus
 de uictoria effectus est. alio nihilominus estu religiosi p̄cipis ani
 mus fluctuabat. q; scilicet Imperator Romanus. & pater patrie
 noiatus. & qui om̄s si fieri posset qui ante se principatū gesserant
 pietate & religione cuperet superare. non solū patrie. sed ipsi urbi
 Rome que Romani ip̄erii caput est bellū cogere inferre. nec
 sine oppugnatione patrie quā Tyrannus obsederat reddere po
 terat patrie libertatē Angebat hinc animus. & die noctuq; dñm
 cui se iam familiarē senserat precabatur. ne dexterā suam quam
 signo muniuerat salutari. cruore Romani sanguinis macularet.
 Hoc ei die noctuq; poscēti. prestitit diuina prouidentia. Et cum
 iam non procul a ponte Moluio castra posuisset. ecce subito ue
 lut ui diuina correptus Maxentius agit in occursum. Et prouens
 urbis Rome portis. sequi se reliquū exercitum iubet. priorq; ip̄ se
 obuius precurrit armatus. Iusserat autē nauibus ad decupulā con
 positis fluuium sterni. & superpositis pontibus exequari. Ut er
 go ipse eques & precursor oblitus operis sui cū paucis aggressus
 est pontē. subsedere naues. & in profundū dimerfus. totius belli
 futuras cedes unius nefandi capitis sui diremit interitu. atq; im
 pollutam religiosi principis dexteram a civili cruore seruauit. Tū
 uero nihilominus in hoc quā in Moyses atq; hebreorū populo
 gestum uideres. ut digne etiam super his dici deberet. Currus
 Pharaonis &

Pharaonis & uirtutē eius proiecit ī mare. Electos ascensores ter-
 nos stratores demersit in rubrū mare. Pontū adoperuit eos. Ita
 nāq; Maxētius atq; hii qui cū ipso erāt armati satellites demer-
 si sūt īprofūdū. pōtibuscq; his deuolutus est. quos ad religiosi p̄ri-
 cipis aptauerat exitiū. Sed & illud sup̄ eo cōpetenter diceret. La-
 cum aperuit & effodit eum. & incidit infoueā quā operatus est.
 Conuertetur dolor eius in caput eius. & inuerticē eius iniquitas
 eius descendet. Hec impiis cōpetenter aptātur. Constantino ue-
 ro tanquā famulo dei digne illa iungentē que moyses post uicto-
 riam prostratis cecinit inimicis. Cantemus dnō gloriose enī ho-
 norificatus est. equū & ascensorē proiecit in mare. Adiutor & p̄-
 tector meus est. & factus est mihi in salutem. Quis similis tibi
 indiis deus. q̄s similis tibi gloriosus in sanctis mirabilis inclarita-
 te facēs prodigia. Hoc etiā si nō uerbis. rebus tamen gestisq; cō-
 stantinus ipsi a quo uictoriā meruerat excelsō cōcinens deo urbē
 Romā triumphaturus ingrediē. Tum uero leti oēs cum coniu-
 gibus ac liberis. Senatus populuscq; Romanus īgēti peste libera-
 ti. & iugo tyrannice īmanitatis exempti. Constantinū uelut auc-
 torem ac restitutorē libertatis excipiunt. Ille tamen nec ad lau-
 des acclamantis populi nec in plausū tante urbis ac talis aīos re-
 laxabat Neq; sue uirtuti rem gestam. sed diuino muneri depu-
 tabat. Statim deniq; ubi imagines sibi ob honorē triumphanti
 senatus erexit uexillum dnīce crucis indextera sua iubet depin-
 gi. & subter adscribi. quia ī hoc signo singulari. signo qđ uere est
 uirtutis insigne. urbem Romā senatūq; & populū Romanū. iu-
 go tyrannice dnationis ereptū. pristinae libertati nobilitatiq; re-
 stitui. Per idem tempus conspirante etiā tum secū Licinio. nōdū
 enim in id uesanie inciderat quo postmodū dilapsus est. Sciētes
 & profitentes auctorem sibi bonorū omnium deum. una eadēq;
 sententia legē statuunt. in qua deum xpianorū plenissimis laudi-
 dibus prosequuntur. & ipsum sibi auctorem totius uirtutis atq;
 operis profitentur. ipsūq; de tyranno prestitisse uictoriā. Et ideo
 ab uniuersis huic uenerationem cultūq; deferendum. Hanc le-
 gem etiā ad Maximinū qui tunc orientis partibus dominabat.
 amicitiasq; eorū

amicitiaſq; eorum expetere uidebatur emittunt. At ille ingenti
 bus imperatorū rebus gestis perterritus. tam & si que ſcribeban
 tur contraria ſibi & aliena mentis ſue propoſito uiderentur. ta
 men qm̄ reſiſtere nō audebat. & ruruſum aliene auctoritati cedēs
 inuitus uideri in hoc ueniſſe erubeſcebat. metu ſimul ac pudore
 uſus miſerrimis conſiliariis ſtatuit uelut ex ſuo arbitrio atq; au
 ctoritate. legem pro xp̄ianis ſimilis ſct̄tie promulgare. In qua ad
 ſeueraret maioribus quidem ſuis prioribus Auguſtis uisū fuiſſe
 xp̄ianorū gentem tanquā deorū cultui aduerſā penitus eſſe delē
 dam. Se quoq; aliquamdiu ratū ſimili debere uti ſententia. Sed
 quoniā eo magis gēs iſta propagetur & creſcat. quo maxime pu
 tatur inhiberi uelle ſe potius ut ſi quidē blandis quis ad deorū
 cultum peafuaſionibus adqueſcat recipiatur. Nullus uero cogat
 inuitus. ſed habeat in arbitrio ſuo quo quiſq; uelit ritu colere de
 um. neq; pro hoc cōmotionē ullam uel perturbationem provin
 tialibus inferendam. Hec Maximinus ad Sabinum prefectū ſcri
 bit. cum tamen omēs ſcirent eum non ita aīo gerere. ſed ſimula
 ta hec hūanitate decernere. Deniq; noſtroꝝ nullus audebat uel
 concilia agere. uel īpublico quicquā qđ ad religionem pertinet cō
 mouere. idē uel ecclias reparare uel ſi quid huiuſmodi uſus no
 ſter poſcebat explere. qđ fieri lex ad eum ab imperatoribus miſ
 ſa cenſebat. Sed ille impius & mēte ferox. hoc ſolum qđ meſtus
 extorquebatur indulſerat nec in aliquo mutauit affectū. donec
 digna in eum uerbera ultio diuina proferret. Etenim cum cōtra
 meritum & procatitatem mentis ſue. uel nomen auguſti uel im
 perium preſūpſiſſet. uir in quo nihil prudentie nihil ſobrietatis
 aut moderationis inerat. arrogantia tumidus & ſuperbia īfiatus
 extolli & erigi etiam aduerſum regni ſotios cepit. In quibus re
 galis inſtitutio morū probitate & ſobrietatis ac religionis gratia
 refulgebat. Audet igitur primo ſe inter eos honore conſtituere
 priorem. ac non multo poſt rupto federe bellum Licinio conat
 inferre. & breui om̄ia perturbans. modo urbes quater. modo ex
 ercituſ fatigare. Ad ultimū fretus demonibus & numie deoꝝ
 ſuoꝝ cum imenſa militum multitudine procedit ad bellum. ſed
 uictoria illum

uictoria illum qui deo atq; hoibus inuisus erat. refugiens. ad par-
 tem alteram transit. Et cū ferro cecidisse eius exercitus. pauci q
 superfuerant. uidentes eum militum copiis & diuino fauore nu-
 datū. manū fortioribus tradunt. At ille simul ut se adis suis de-
 ceptum & ab hoibus desertum uidet. detractis imperii insigni-
 bus que nec decenter unquā gesserat. turbis se colonum fugitā-
 tium permiscens turpiter atq; infeliciter bello exēptus. p agros
 ac uicos latitans tandē. ad ea loca que hostibus carere uidebātur
 euasit. uanis suis persuasionibus illud multo uerius esse persen-
 tiens. q̄ diuina scriptura pronūtiauerat dicens. Nō fit saluus rex
 per multitudinem uirtutis sue. nec gigas saluus erit in multitu-
 dine fortitudinis sue. Falsus equus ad salutem. in habundātia aut
 uirtutis sue non erit saluus. Ecce oculi dn̄i super timentes eū spe-
 rantes super misericordia eius. ut liberet amorte animas eorum
 Igitur cum omī dedecore atq; ignominia tyrannus posteaquam
 regressus est ad propria. primo tanquā furore quodā se digno ac-
 census. plurimos sacerdotes deorū suorum & diuinos quos antea
 mirabatur. & quorū responsis confidens bella cōmouerat. ut de-
 ceptores fallacesq; & qui salutē suam regnūq; perdidissent inter-
 fici iubet. Post hec gliam laudēq; deo xpianorū refert. & sera pe-
 nitentia conuersionē in ipsa uite sue dānatiōe meditatus. cū gra-
 uissimā mortem morbis erga semetipsū certantibus duceret. le-
 gem pro libertate ac securitate xpianorū scribit. Cuius exemplū
 ifrascriptum est. Imperator Cesar Galerius Maximinus Germa-
 nicus. Sarmaticus. Pius. Felix. Inuictus. Augustus. Indefinēter cu-
 ram prouintialiū nostrorū gerentes. & utilitatibus eorū uel cōmo-
 dis consulentes. que ad cōmune & publicum bonū spectāt. queq;
 animis cunctorū cara & iocunda sunt. nūquā desinimus provide-
 re. Vnde cognitum esse omībus non dubito manifesteq; cōper-
 tum. ex eo fomite quo iusiū fuerat adiuuis principibus Diocliano
 & Maximiano parentibus nostris inhiberi conuentus xpianorū
 plurimas direptiones & predas ab officialibus factas. idq; p dies
 singulos indetrimentū nostrorū prouintialium profecisse. quorū
 nos curam precipuā habere gestimus. ita ut bonis suis pene ac
 patrimoniis

patrociniis euoluerentur. Super hac re anno preterito legem dedimus. ut si quis uellet genti huic uel religioni adherere a nullo prorsus uelūtas eius ac propositi libertas impediretur. sed satisfaceret animis suis atq; haberet licētiā absq; ullo metu uel suspitione agere qđ liberet. Verū ne nunc quidē latere nos potuit qđ quidam ex iudicibus temptauerūt permouere rursus prouintiales nostros. & uelut ex nostra eos auctoritate turbare. quo scilicet pigriores erga religionem quā diligenter redderentur. Igitur ut in posterum omnis metus uel ambiguitas auferat. huius edicti nostri lege sancimus. ut cunctis innotescat licere his qui xpianam sectam religionēq; uenerantur. hac nostre indulgentie largitate. ut unusquisq; quemadmodum uult. & prout animo libet. religioni huic solēpnitatiq; deseruiat. Sed & orationū domos. idē dnica sua ut instaurent pro uoluntate permittimus. Sane quo ī omibus cumulatior habeatur hec nostra largitio. etiam illud hac lege sancimus ut si qđ domus. agri. uel quelibet predia. ex xpianorum bonis ante hac parentum nostrorū preceptis ad fisci ius fuerant sociata. si qua etiam ibi ab aliquo competita sunt. uel si qua distracta aut dono in aliquem collata. hec omnia in antiquum ius xpianorū precipimus reuocari. dnīsq; propriis uniuersa restitui. ut & in hoc omnis pietatis nostre beneficium capiant. Talibus Maximus nunc demum utitur legibus. qui ante annū non integrū ereis aduersum nos tabulis tanquā in eternum permansuris sanxerat penas. In quibus nos uelut impios urbibus & agris exules ac totius pene terre profugos effici iusserat. Verum ne nunc quidem erat eius integra & ex corde conuersio. sed uelut pretium quoddam huiusmodi leges offerebat deo. Et quoniā deorū suorum spes eum prius in bello deceperat. per hoc tanquā mutatis patrociniis bellū temptabat adoriri. Ignorans uanissimus qđ ab hoībus nequā ad prauū inceptum neq; offitiis neq; premiis potest redimi deus.

Cap. x.

Citur cum omibus copiis iustruxisset exercitū. bellūq; parauisset iniustum. doloribus interiorū uiscerum correptus. uehementer exagitari cepit. ita ut ne stratis quidem recubare posset sed exiliēs

sed exiliens ecubili suo sepe pronus elideretur interram. Tū de-
 inde homo edax. & qui uino semp repletur. nunc ne sūmis qui-
 dem labris degustandū reciperet cibum. aut odoretenus uinum
 fumeret. Ita carnibus inedia & ariditate cōsumptis. hoc solū pro-
 fecit infelix. q̄ in ultimis uite positus. iustam esse uindictā dei.
 & scelerum se penas merentē profitetur expendere. Ad ultimū
 tamen morbo prius luminibus amissis. tunc magis quid aduer-
 sum xp̄m impietatis admiserit uidens uiuēdi finē fecit. Sed defun-
 cto eo qui erga xp̄ianos nunc inaudita crudelitate. nunc simula-
 ta uenia agebat. aperta indulgentia legitimorū principū. & absq̄
 ulla iam suspitione eccliarū status multo etiam clarior quā prius
 fuerat reparari cepit. Verbū uero dei & doctrina xp̄i longe glo-
 riosius & liberius propagabatur. Tum uero inimicis fidei penitu-
 do ultima atrocitatis & crudelitatis sue fiebat. ita ut puderet eos
 aspectus ipse publicus. nec eleuare oculos ī hominū faciē auderēt
 Etenim cū primus ipse Maximinus imperialibus edictis tyrānus
 & impius & deo atq̄ hoībus inuisus fuisset pronuntiatus. tabu-
 leq̄ eius picte uel imagines eree alie deici ac precipitari iuberentur.
 alie uero atris fucate coloribus obliterari. tanta subito rerū
 facta cōuersio est. ut eius qui dudum aduersus xp̄ianos de pene
 eternitate censebat. nunc etiā nomē aut repelleretur de memo-
 ria hominū. aut cū obprobrio ac dedecore seruaret. Iudices quo-
 q̄ eius quos in tyrannicis dnationibus ministros scelerū habue-
 rat. legitimi principes. uelut impietatis & crudelitatis eius satelli-
 tes interfici iuberent. In quibus maximus flagitiorū eius signi-
 fer Peucedius fuit. Qui sc̄do ab eo & tertio consul prouectus ē
 ac prefecture tenuit culmē. Sed & Quicianus similiter primis
 apud eū honoribus fūctus. qui in egypti partibus aduersus xp̄ia-
 norū sanguinem inaudita seuitia & crudelitate crassatus est. Sed
 & alii plurimi per quos Maximini impietas fomenta conceperat.
 In quibus & Theotegnus ultorē tandem prophanorū actiū esse
 conperit deū. Que consecrati apud Antiochiā simulacri gratia
 etiam presidalibus a Maximino fascibus fuerat honoratus. Sed
 cū Licinius uenisset Antiochiā & magice artis studiosos ad penā
 iussisset inquiri

iussisset inquiri sacerdotes illi atq; aruspices nouelli simulacri ho-
 rum uel sotii uel etiā magistri deprehēdunt. Cūq; ab his inquire-
 retur quo pacto uel responsa redderet simulachrū. uel prodigia
 quedā facere uideret. dissimulare primo. postea tam artius inter-
 rogati. totius ludi cōpositā & cōpaginatam machinā pandunt. et
 arte Theotegni fatentur cūcta fucata. Igitur primo oīm ipsū tā-
 te deceptionis auctore Theotegnū. tū deinde ceteros magice ar-
 tis ministros quos ille sacerdotes nouelli demones atq; aruspices
 collocarat. dignis excruiatos supplicis duci iubet. Quibus ad-
 duntur etiā filii Maximini quos ille iam imperii sotios adsūpse-
 rat. Sed & propinquos eius qui se ob huiuscemodi necessitudinē
 molestissimos erga ciues & prouintiales exhibuerāt. paribus sup-
 plicis afficit. stulti & uecordes. qui nō audierūt cōmonitionē diui-
 narū litterarū dicentē. Nolite cōfidere ī principibus neq; infiliis
 hoīm quibus non est salus. Exiet spūs eius & reuertetur interrā
 suā. in illa die peribūt oīs cogitatiōes eorū. Nos aut quibus spes
 & salus in omnipotente deo consistit. & in rege oīm xpō saluato-
 re ac redemptore animarū nrā. & correptionē libenter ab ipso
 suscipimus. & pacē ueniamq; ab ipso similiter expectamus. Igit
 posteaquā repente deo atq; hoibus inuisū scdm q̄ supra exposui-
 mus interiit ipiorū hoīm genus. ita ut merito in his completum
 uideret qd̄ predixerat spūs scūs. Vidi impiū sup̄exaltatū & ele-
 uatū sicut cedros libani. & transiui & ecce non erat. & quesui lo-
 cum eius & nō inueni. Omī nube deterfa. letus iam dies & soli-
 to clarior illuxerat terris. atq; ecclesiis xpī splendor sui solis efful-
 serat. nec usquā qui hoc aliter respiceret liuidus supererat oculus
 Sed cuncti mortales tyrannice que preterierat crudelitatis hor-
 rore. etiā si nōdum fide. uotis tam que nrā sunt āplectentes. uni-
 uersi pariter deū ueꝝ piis esse auxilio fatebant. firmāq; esse spē
 in xpō sperantiū cōprobabant. Ex quo aderat cūctis uelut diuino
 munere infusa letitia. maxime uidentibus ea loca que pauloante
 impiis tyrannorū machinis fuerant destructa. rediuiua construc-
 tione clariora & excelsiora cōsurgere. templaq; excelsa pro humi-
 libus conuenticulis eleuari. Iuuabat enim cristianorū principam
 fauor & legis

fauor & legislatio religiosa alacres nr̄or̄ aīos & amplius anima
 bat. dum & ad personā ep̄or̄ frequentius scriberent. & honorē
 sacerdotibus cum sūma ueneratione deferrent. sed impendiorū
 sūptus benignius largirentur. Interea festiuitates a nr̄is frequē
 tissime gerebantur cum omī leticia & exultatione. per urbes &
 loca singula ecclīar̄ dedicationibus celebratis. Congregabantur
 in unū sacerdotes. nec pigebat etiam longe positos conuenire. q̄a
 nullū longum uidebatur spatiū caritati. Concurrerant etiam po
 puli ad populos. & tanquā uere mēbra unius corporis xp̄i iungi
 sibi inuicem sociariq; gaudebāt. ut uiderent in eis cōpleri figura
 illa prophetica que cum sacramento quodā predicata est dicens
 Quia congregabat os ad os. & iunctura ad iuncturam. Quibus
 etiā unus sp̄s in esse oībus infusus membris. & una aīa merito
 dicitur. quia & una in omnibus fides. & unus ab omnibus colitur
 deus. atq; ex uno ore hymnos om̄s concinunt deo. Iā uero ingēs
 in sacerdotibus & ministris atq; in omībus que ad religionis ob
 seruantia pertinent gratia refulgebat. adstabant hic psalantium
 chori. iuuenes & uirgines senes cū iunioribus laudabant nomen
 dn̄i. Hic mystica ministeria ordinatis ac dispositis uicibus ageban
 tur. Pontificum quoq; sacerdotū consensus. ipsa canitie uenerabi
 lis eminus prefulgebat. Iam uero si quis per grām dei inspiratus
 sermonē proferret ad populū. cū omī silentio ora cunctor̄ in eū
 oculiq; conuersi. tanquā celitus sibi per eum denūtiari aliquid ex
 pectabant. Tanta auditor̄ reuerentia. tantus ordo in sacerdoti
 bus seruabatur. Inde alius atq; alius & non solū duo uel tres si
 cut apostolus dixit ceteris examinātibus loquebant. sed & quan
 tiscūq; dabatur sermo in apertione oris sui. ut magis constaret ī
 eis illud qđ moyses dixerat. Quis dabit oēm eccliam dei pro
 phetare. Nusquā enim liuor aderat. nullum pulsabat inuidia. dei
 dona dei populis ministrabant. unusquisq; scđm qđ scriptū est
 ad edificationem ecclīe habundare querebat. & omīa hec incari
 tate gerebantur. ita ut se honore inuicē preuenirent. & alter alte
 rum sese diceret meliorē. Nam simpliciores quiq; admirabantur
 & suscipiebant eos qui per sapientiā uerbi populos instruebant.
 Sapiētes uero & eruditi uiri preferebant eos. qbus pura uita ac
 sincera simpliciter

sincera simplicitas offerendi deo hostias maiore fiducia dabat. eisq;
 imolandi sacrificii permittebat officium. quos familiarior uite simplici-
 tatis icordis puritate seruabat. Sic sumo studio pquirebat alter i
 altero qd preferret. Igitur cu tali simplicitate eccliaꝝ gloria apud dm̄
 hoiesq; proficeret. & imago quedam celestium haberet iterris. sup
 oia quoq; religiosus princeps Constantinus exultaret italibus. ac p
 dies singulos fide & religioe crescens. inexplebili gaudio de ecclia
 ru pfectibus repleret. Sacerdotibus etia dei no credebatur suffice-
 re. si se equalē preberet. nisi eos a longe preferret. & ad imaginē
 quadam ueneraret diuine presētie. Cūq; pro his oibus non iam ut
 Impator. sed ut pater coleret a cūctis. non tulit infelix inuidia uel
 nroꝝ pacē letis successibus crescere. uel illius erga nos studia in-
 quassata durare. Etenim Licinius q primo quasi probitate morū
 & uite integritate ac merito uirtutū nō solū ab eo infotietatē re-
 gni fuerat adscitus. uerū & ipropiuitate ex cōiunctioe susceptus
 fororē nāq; Constantini i matrimoniū accepit. uidēs Impatorē nō
 tā ui & metu. quā amore & religioe oibus i perare. atq; infūma ue-
 neratione cūctis esse mortalibus. & precipue xpianis. hūano uitio
 pulsatus. imo inhūane inuidie clade percussus. occultis insidiis pri-
 mo decipere egregiū principē parat. idq; quā maxime pfamilia-
 res ac ministros molit. Sed ille nihil quidē de eius dolis & frau-
 dibus suspicat. tam quia totus erat confidēs in deo. ad oia se il-
 lo signo qd ei celitus monstratū fuerat muniebat. nec ullis per
 hoc insidiis fieri obnoxius poterat. Verū Licinius ubi neq; bene-
 fitioꝝ memoria. neq; affinitatis grā reprimere imānitatē cōcepti
 sceleris poterat. neq; tam ei per occultas machinas insidie pcede-
 bāt. ratus q Impator xpianoꝝ precibus iuuaret. & idō tutus re-
 maneret. stulta iracūdia permotus. Impatori quidē apertū bellū
 indicit. regniq; fidem societatemq; contaminat. Nostros uero
 priuato & speciali odio persequi parat. hec inquerela deuocans
 q nō ita profe sicut pro Constantino cristiani insolempnibus &
 ex precepto sibi traditis orationibus excubarent. Versa igitur
 uice is qui pauloante acerrime in eos uindicauerat. qui tyranno-
 rum tempore aduersum cristianos aliquid crudele moliti sunt. nunc in

nunc in nostros tela contorquet. & tyrannidis sue prima sacri-
 legia nrōre cruore delibat. Prio nāq; oīm depalatio suo si qs xpīa-
 nus esset exire iubet. tū & de oī militia. Post hec p̄fecit pestis &
 tyrānicis edictis statuit oēs q se xpīanos p̄iterēt īcarcerē trudi.
 Stati tam̄ inueit aliqd ī quo priores crudelitate superaret. Ad-
 dit edicto ut ne qs alicui misso īcarcere cibū uel potū deferat. di-
 cens iniquū esse misericordiā fieri atq; humanitatem preberi his
 quos ipse suis legibus condēnasset. Et ita multitudines īcarce-
 rem retruse inedia necabant. Sed p̄ hec putabat adhuc occultio-
 rem esse tyrannidē suam. Verum crescente animi seuitia. etiam
 hoc parū uidetur. continuo in episcopos ceterosq; sacerdotes
 dei rabiem crudelitatis extendit. Et primo oīm nobiliores quosq;
 & quos fama clarior extulerat. uel sapientie & doctrine opinio cō-
 mendauerat. callida arte circūuenit. & eos aut iniuriarū reos fieri
 aut cuiuslibet alterius ficti criminis precipiens. nullaq; negotii in-
 quisitione habita. puniri hoc solo quo deferebantur iubebat. Iā
 uero post hec inaudito omībus seculis crudelitatis modo. omēs
 qui contaminatis sacrificiis adquiescere nolissent. nō tortoribus
 ut precessores sui tyranni fatiebāt. neq; cruciatibus ac suppliciis
 tradi iubebat. sed lanionibus dari ut eos porcorum more suspen-
 sos. despiciatq; & codicibus superpositos. post frustra cederent
 & in partes diuisos. in mare ad pabulum piscium proicerent. Ec-
 clesias quoq; quas suis iam tēporibus cōmunibus edictis extrui
 fecerat. rursum ipse subuertere. & per omnia satis agere. quate-
 nus cunctos qui ante se fuerant tyrannos crudelitate superaret
 Preterea & leges si que apud Romanos bene & honeste amaio-
 ribus late fuerant. in barbarorū ritum conuertere. auaritie quoq;
 insatiabiliter studere. census inouare. & agros cultoribus uacuos
 tributis replere. Preterea si quos iniquis factionibus circumuen-
 tos in exilium misisset. horum uxores legitimis matrimoniis
 auulsas. seruis suis ac satellitibus iūgere. Ipse uero etiā cōtra eta-
 tis sue uires. adulteriis & corruptione uirginum delectari. Verū
 ubi huiuscemodi armis & uirtutibus instructus. tyrānidē feroti-
 us cepit agitare Cōstātinus aut q erat ueris uirtutibus adornatus
 & perfecte in dei

& prefecte in dei pietate munitus. tot tantisq; flagitiis ire obuiam parat. nec difficultas aliqua uictorie fuit. ubi & causa iustior & fides purior. & uirtus eminentior habebat. Deiectoq; Licinio atq; oī memoria tyrānice dnationis ablata. soliditatē Romani regni cū filiis solus obtinuit. Tū uero status quidē reipublice. equabili moderatione & censura dignissima Romani noīs habebat. In nationibus barbaris metus ingēs. In prouincialibus uero metu deuotio aī maior erat. Quia omnia & trāquilla ab hostibus bellisq; ciuilibus. leti securiq; cuncti mortales pacē agitabāt. Ecclesiarū uero glīa incredibile memoratu est. quanto religiosi Imperatoris studio adoleuerit. quātaq; eius cura etiā erga sūptū idigētū fuerit. Ardens nāq; infide dei animus. & benignū ingenium atq; clemens bonis operibus pascebat. Intantum uero presētū rex bonitas & trāquillitas obtinebat. ut obliuionē preteritorū pareret malorū. Edictis nāq; frequētibus per oēm locū propolitis. non solū tyrānicas aduersū xpianos depulerat leges. iusq; ciuile reddiderat. uerū & priuilegia plurima ecclīastica. ac sūmos honores sacerdotibus detulit. Ita deo atq; hoībus carus. sūmā Romani regni cū religione pura. tū etiā uirtute aīe ac moderatione supra omīs qui prius fuerāt procurabat. Eusebii Cefariensis
b historie ecclēsiastice. explicit liber viiii.

Vt usq; nobis Eusebius rex in ecclīa gestarū memoriā tradidit. Cetera uero q̄ usq; ad presēs tēpus p ordinē subsecuta sūt que uel in maiorū litteris reperimus. uel nrā memoria attigit. patris religiosi preceptis & in hoc parētes. quā poterimus breuiter addemus. Hec etiā decimo libro ecclīastice hystorie continentur

Incipiunt capitula libri decimi.

Ca. i. De Arrii herese. Ca. ii. De concilio apud Niceam cōgregato. Ca. iii. De cōuersiōe philosophi dialetici. cap. iiii. De Pafnutio cōfessore. ca. v. De Spiridōe epō & mirabilibus eius ca. vi. Exēplū fidei Nicene. & statutorū eius. Cap. vii. De Helena Cōstātini matre. cap. viii. De cruce saluatoris in Iero solimis ab Helena reperta. ca. viiii. De captiuitate Frumētii & Edisii. & de conuersione Indorū per ipsos gesta. cap. x. De conuersione gentis Hyberorū per captiuam facta. cap. xi. De
Constātia sorore

Constantia sorore Constantini & pbrō, per eam fratri insinuato. cap. xii. De Alexandri & Eusebii & Arrii conflictu. ca. xiii. De probroso Arrii interitu. ca. xiiii. De Athanasii epī pīcipiis. cap. xv. De Constantii imperatoris errore. cap. xvi. De concilio hereticoꝝ contra Athanasiiū congregato. cap. xvii. De exciso brachio Arsenii ceterisq; dolis hereticoꝝ ī concilio retentis. cap. xviii. De fuga & latebris Athanasii. cap. xix. Et constans Imperator pro Athanasio patri Constantio scripserit eūq; ecclie reddi iussit. cap. xx. De concilio apud Mediolanum habito & exiliis Eusebii. ca. xxi. De Ariminensi concilio. ca. xxii. De Liberio epō urbis Rome. ca. xxiii. De Ierosolimoꝝ & Alexandrie epīs. cap. xxiiii. De ambitioe epōꝝ apud Antiochiā. ca. xxv. De scismate Arrianorum qđ intres partes diuisum est. & quidā eorū Eunomiani, alii macedoniani, alii uero permanserit Arriani. ca. xxvi. De fine Cōstantii īperatoris, & ortu Iuliani. ca. xxvii. De epīs exilio relaxatis. ca. xxviii. De concilio apud Alexandriam scōꝝ epōꝝ & luciferi ab his dissidio. Cap. xxix. De his que in eodē concilio statuta sunt. cap. xxx. De Eusebio & Hylario atque eccliaꝝ per eos restitutione. cap. xxxi. De scriptis Hylarii. ca. xxxii. De persecutiōibus Iuliiā blādis & callidis. cap. xxxiii. De seuitia eius erga Athanasium. cap. xxxiiii. De fuga rursū & latebris Athanasii. cap. xxxv. De sepulchro martiris Babile. cap. xxxvi. De Theodoro confessore apud Antiochiā. cap. xxxvii. De Iudeoꝝ coadunationibus q a Iuliano decepti templū in Ierosolimis reedificabant. cap. xxxviii. Ut terre motu inibi & igni diuinitus accenso. iudei ab illicitis disturbant̄ inceptis. ca. xxxix. De signis & uirtutibus terrificis, que ī exitu cōuersa sūt iudeoꝝ. Expliciūt caplā. Incipit liber. x.

Vm apud Alexandriam post Achillam qui Petro martyri successerat. Alexāder sacerdotiū suscepisset quia pax nr̄s & qes ap̄secutiōibus erat. atq; eccliaꝝ gloria cōfessorū meritis gaudebat. p̄spitas rez nr̄az domestica cōtentione

domestica contentione turbatur. Etenim presbiter quidam apud Alexandriam Arrius nomine uir specie & forma magis quam uirtute religiosus, sed glorie laudisque & nouitatis improbe cupidus, praua quedam de fide christi proferre, & que antea in questione nunquam uenerant cepit, abscidere ac separare ab illa eterna & ineffabili dei patris substantia uel natura filium conabatur. Que res plurimos in ecclesia conturbabat. Sed cum Alexander episcopus natura lenis & quietus, assiduis commotionibus Arrium cuperet a prauo incepto & assertionibus impiis reuocare, nec tamen res ex sententia procederet, quod plerisque iam contagio pestifere assertionis infererat, non solum apud Alexandriam, uerum & per alias urbes prouinciasque dispersa, perniciosum fore credens dissimulare, & aliis plurimis sacerdotibus suis rem indicat. Questio latius innotescit, sermo usque ad aures religiosi principis, quippe qui omni studio & diligentia curaret que nostra sunt peruenit. Tum ille ex sententia sacerdotum apud urbem Niceam episcopale concilium conuocat, ibique Arrium trecentis & xviii. episcopis residentibus adesse iubet, ac de eius propositionibus & questionibus iudicari. C.ii. f.

Ed in eo concilio admirabile factum principis, non puto reticendum. Etenim cum ex omnibus pene locis episcopi conuenissent, & ut fieri solet diuersis ex causis inter se iurgia quedam detulissent, interpellabatur frequenter a singulis, offererentur libelli, culpe proferebantur, & magis ad hoc quam ad id pro quo uentum fuerat animos dabant. At ille uidens quod per huiusmodi iurgia causa summi negotii frustraretur, diem certam statuit, qua unusquisque episcoporum si quid querimonie habere uideretur, deferret. Et cum resedisset suscepit a singulis libellos. Quos simul omnes in sinu suo continens, nec in eis quid contineretur, aperiens ait ad episcopos, Deus uos constituit sacerdotes, & potestatem uobis dedit de nobis quoque iudicandi, & ideo nos a uobis recte iudicamur. Vos autem non potestis ab hominibus iudicari, propter quod dei solius inter uos expectate iudicium, & uestra iurgia quecumque sunt ad illud diuinum referuentur examen. Vos & enim nobis a deo dati estis dii, & conueniens non est ut homo iudicet deos, sed ille

deos, sed ille solus de quo scriptū est. Deus stetit in synagoga deorum
 in medio autē deos discernit. Et idō his omīssis, illa quā ad fidem dei
 pertinet absque ulla aīorū contentione discingite. Cū hoc dixisset
 omīs simul querimoniarū libellos iussit exuri, ne innotesceret ulli
 hoīm simultatio sacerdotum. Verum cū per dies multos in epi
 scoporū concilio fidei questio uerteretur, & nonnulli diuersa sen
 tirent ac uehementer ceptis Arrii fauerent, cōplures tamē erāt,
 qui impium Arrii execrarentur inceptū, cū in eodem concilio es
 set confessorū magnus numerus sacerdotum, omīs Arrii nouita
 tibus aduersabantur. Fauebant uero ei uiri in questionibus cal
 lidi, & ob id simplicitati fidei aduersi. Ca. iii.

Vantam uero uirtutē habeat simplicitas fidei, etiā ex his
 que inibi gesta referuntur agnoscimus. Etenim cū pro studio re
 ligiosi imperatoris ex omī terra sacerdotes dei consistent, opinione
 comoti, philosophi quoque & dialectici ualde nobiles & opinatissi
 mi conuenerūt. In quibus quidam insignis in arte dialectica per di
 es singulos conflictum summi certaminis cum epīs nostris uiris ad
 ea que in dialectica non improbabiler eruditis mouebat, & fiebat
 ingens spectaculum. Conuenientibus ad audiendū doctis & litte
 ratis uiris, nec tamen ullo genere philosophus cōcludi aquoquā
 poterat aut constringi. Tanta etenim dicendi arte obiectis que
 stionibus occurrebat, ut ubi maxime putaretur adstrictus, uelut
 anguis lubricus laberetur. Sed ut ostenderet deus quod non in ser
 mone regnum dei, sed in uirtute consistit, quidā ex confessoribus
 simplicissime nature uir, & nihil aliud sciens nisi xpm̄ lesū & hūc
 crucifixū, inter ceteros auditores epūs aderat. Qui cum uidisset
 philosophū insultantē nostris, & callida se disputationis arte iac
 tātē, poscit ab oībus locum, uelle se paucis cū philosopho sermo
 cinari. Tum uero nostris qui simplicitatem uiri & impericiam in
 sermone dūtaxat noscent, pauere, & uelut pudorē quendam pati
 ne forte apud callidos hoīes risui efficeret scā simplicitas. Persti
 tit tamē senior & hinc mouit sermōis exordiū. In noīe inquit Iesu
 xpi, philosophe audi quā uera sūt. Deus unus est qui celū fecit & terrā
 Quique hoī quē de terre limo formauerat spm̄ dedit, uniuersa quā
 uidentur et que

uidentur & que non uidentur uirtute uerbi sui creauit. & spūs
sui sanctificatione firmavit. Hoc uerbum ac sapientia quem nos
filium dicimus. humanos miseratus errores ex uirgine nascit. &
per passionem mortis a perpetua nos morte liberauit. ac resur-
retione sua. eternā nobis contulit uitam. Quem & expectamus
iudicem oīum que gerimus esse uenturum. Credis hoc ita esse
philosophe? At ille uelut si nunquā ullum sermonē cōtradicens
didicisse ita obstupefactus uirtute dictorū mutus ad omīa. hoc
solum potuit respondere. ita sibi uideri. Nec aliud uerū esse quā
qd̄ dixerat. Tum senior. Si hoc inquit ita esse credidisti. surge &
sequere me. ac dñicū & huius fidei signaculū suscipe. Et philoso-
phus conuersus ad discipulos suos uel ad eos qui audiendi gra-
tia conuenerāt. Audite inquit o eruditi uiri. donec uerbis mecū
gesta res est. uerba uerbis opposui. Et que dicebantur dicendi ar-
te subuerti. Vbi uero pro uerbis uirtus processit ex ore dicentis
non potuerunt resistere uerba uirtuti. nec homo aduersari po-
tuit deo. Et ideo si quis uestrū potuit in his que dicta sunt senti-
re que sensi. credat xpō & sequatur hunc senem in quo locutus
est deus. Ita philosophus xpianus effectus. tandem se gratulatus
est uictum. Cap. iiii.

Vit pretetea in illo concilio & Pafnutius homo dei episco-
pus ex egypti partibus confessor ex illis quos Maximinus dex-
tris oculis effossis & sinistro poplite succiso. per metalla dānaue-
rat. Sed in hoc tanta uirtutum inerat gratia. ut signa per eū nō
minus quā dudum per apostolos fierent. Nam & demones tan-
tum uerbo fugabat. & egros sola oratione curabat. Sed & cecis
uisum dicitur reddidisse. Et paraliticos ad stabilitatem corporis
reuocasse. Quem Constantinus in tanta ueneratione & affectu
habuit. ut sepius eum intra palatium euocatum complecteretur
& illum oculū qui in confessione fidei fuerat euulsus. auidioribus
e osculis demulceret. Cap. v.

X eorū numero & si qd̄ adhuc eminentius fuisse dicit̄ etiā
Spiridion Ciprius epūs uir unus ex ordine pphetarū q̄tū etiā nos
eorū q̄ eū uiderāt narratiōe cōpimus. Hic pastor ouīū etiā ī epātū
positus permansit

Memoria.

positus permālit. Quadi uero nocte cū ad caulas fures uenisset & manus improbas quo aditū educend s ouibus facerēt extēdit sent. inuisibilibus quibusdā uiculis restricti. usq; ad lucem uelut traditi tortoribus permanserunt. Cum uero oues ducturus ad pascua mitutinus se ageret senior. uidet iuuenes. absq; humanis uinculis caulis pendere districtos. Cūq; causā noxe cōpisset absoluit sermone quos meritis uinxerat. Et ne eis inanis nocturna cederet occupatio. tollite inquit o iuuenes unum arietē. ne sine cā uenisse uideamini. quem melius prece quā furto quesisse conuenerat. Tradunt de hoc etiā illud factū mirabile. Filiā habuit yrenen noie que ei cum bene ministrasset. uirgo defuncta est. Post eius obitum uenit quidā dicens se ei quoddam depositū cōmendasse. Rem gestā ignorauerat pater. Perquisitum in tota domo nusquā qd pōtebatur iuentū est. Perisitebat ille qui cōmādaue rat. & fletu ac lacrimis perurguebat. Vite quoq; sue inlaturum se esse exitium. nisi cōmendata reciperet testabatur. Permotus lacrimis eius senex. ad sepulchrū filie properat. atq; eā ex nomie clamat. Tum illa de sepulchro. quid uis ait pater? Cōmendatū illius inquit ubi posuisti? At illa locum designans. illic ait inuenies defollum. Regressus ad domū. rem sicut filia de sepulchro responderat repertā tradidit reposcenti. Sed & multa alia eius feruntur gesta mirabilia. que etiā nunc ore oīum celebrantur. Tales igitur in illis adhuc tēporibus permulti uiri in ecclesiis dnī refulgebāt. ex quibus plurimi in illo cōcilio fuerūt. Sed & Athanasius eodem tēpore Alexandri diaconus Alexandrini episcopi aderat cōciliis senem quāplurimis iuuans. Interea per dies singulos agitabatur conuentus. nec facile aut temere de re tanta statuere audebant. Euocabatur frequenter Arrius in conciliū. & assiduo tractatu assertiones eius discutiebantur. Et quid aduersum hoc teneri deberet aut statui sūma cū libratione querebatur. Verum post diutinam multūq; tractatū placet oībus ac uelut uno cunctorum ore & corde decernitur. homouision scribi debere idē eiusdē cum patre substantie filiū cōfiteri. idq; firmissima oīm sētētia pñūtiat. Decē & septē solī tūc fuisse dicūt. qbus arrii fides magis placeret

magis placeret. extrinsecus creatum dei filiū ex nullis substanti-
bus. & non ex ipsa patris deitate progenitū confirmātes. Defer-
tur ad Constantinū sacerdotalis concilii sententia. Ille tanq̄ adeo
prolatā ueneratur. Cui si qui tēptasset obniti uelut cōtra diuina
statuta uenientem. in exiliū se protestatur acturum. Sex igit̄ soli
cū Arrio se patiuntur expelli. reliqui uero undecim consilio in-
ter se habito adquiescūt ad subscribendū manu sola non mente
Cuius simulationis auctor precipue extitit Nicomedie episcopus
Eusebius. Interim quo quomodo aliis ueritate aliis simulatione
sicut post exitus docuit. subscribentibus & desingulis quibusq̄
eccliaisticis obseruationibus certa statuta fingentibus. concilium
direptū est. Exemplū aut̄ expositionis fidei eorum qui conuene-
rant infra scriptum est. Exemplum fidei Nicene. Cap. vi.

de concilio niceno.
Homousion.

e Redimus in unū deum patrem oīpotentem. oīum uisibili-
um & inuisibiliū factorem. Et in unū dn̄m nostrū Iesum
xp̄m filium dei de patre natū unigenitū. Hoc est de substantia
patris. Deum ex deo. lumen ex lumine. Deum uerū. ex deo uero
Natū nō factum. Homousion patri. hoc est eiusdem cum patre
substantie. Per quē oīa facta sūt. que in celo & que in terris. Qui
propter nos & propter nostrā salutē descendit. & incarnatus est
homo factus passus est. & resurrexit tertia die. & ascendit in ce-
los. Inde uenturus est iudicare uiuos & mortuos. Et in sp̄m san-
ctum. Eos aut̄ qui dicunt. erat aliquādo quādo non erat. & anteq̄
nasceretur non erat. & quia ex nullis extātibus factus est. aut ex
alia substantia dicunt esse. aut cōuertibilē. uel mutabilem filium
dei. anathematizat catholica & aplica ecclia. Cap. i.

f Tatuunt preterea obseruandū esse in ecclesiis ne quis ex
his qui semetipfos per impatiētiam libidinis exciderūt. ue-
niet ad clerum. Cap. ii.

T ne quis nuper assūptus ex uita uel conuersatione gētili
accepto baptismo anteq̄ cautius examinet̄ clericus fiat. Cap. iii.

e T ne quis ep̄oꝝ ceteroꝝq̄ clericoꝝ cum extraneis mulieri-
bus hitet preter cū matre. uel sorore uel thia. uel si q̄ sūt
huiusmodi necessitudinū persone. Cap. iii.

Et ut qui

Et ut qui ep̄s fieri potest. a totius prouintie ep̄s ordinet̄. Si hoc difficile est. certe nō minus quā a tribus. ita tam̄ ut Metropolitanus ep̄i max̄ie uel pres̄tia uel auctoritas habeat̄. Absq; quo ordinationem irritā esse noluerūt. v. Et ne quē si alius ep̄s de ecclia expulerit. siue clericū. siue laicū. suscipiat alius. Sane ne hoc aut iracundia aliqua aut contentione ut fieri solet iniuste factum remedium non haberet. decernunt per singulos annos in singulis urbibus atq; prouintiis. sc̄do ab omnibus ep̄iscopis prouincialibus concilia agi debere. & de huiuscemōi negotiis iudicari. ut si forte ab uno inique aliquid gestum est. a ceteris emendetur. Si recte ut ab omnibus confirmetur. vi. Et ut apud Alexandriam uel in urbe Roma uetusta consuetudo seruetur. ut uel ille egypti uel hic suburbicarū eccliarum sollicitudinem gerat. vii. Et ut si forte inordinando ep̄o duo uel tres pro aliqua contentione dissentiant. reliquorū auctoritas & precipue Metropolitanus cum ceteris firmior habeatur. viii. Et ut ep̄iscopo Ierosolimorū antiquitus tradita honoris prerogatiua seruetur. manente nihilominus & Metropolitanus ipsius prouintie dignitate. viiii. Et ut catharos qui apud nos Nouatiani. sunt. si forte penitentes ad eccliam conuertantur confessos eccliaistica dogmata. clericos in ordine quidem suo suscipi debere. Sed ordinatione data. sane si ep̄iscopus ipsorū ueniat ad ep̄iscopū nostrū. debere eum in presbiterorum loco sedere. Ep̄iscopi uero nomen manere apud illū solū qui catholicam semper tenuit fidem. nisi sua uoluntate ipse eum tali noīe honorare uoluerit uel si placuerit ut querat ei ep̄iscopi locū uacantem. hoc sit in ipsius potestate. x. Et ne in una ciuitate duo sint ep̄iscopi. xi. Et si qui forte indiscrete ad sacerdotium prouecti. postmodū uel ipsi aliquid de se criminōsū cōfessi sunt. uel ab aliis reuicti ut abiciantur. Sed & si qua ex his qui lapsi sunt & per ignorantiam forte ordinati recogniti fuerit ut abiciantur. xii. Et si qui absq; tormentis in persecutionibus lapsi sunt & ex corde agunt penitentiā. quīq; ānos intra catechuminos faciāt. & duobus ānis post hoc tantū fidelibus in oratione iūgant. & ita postmodū suscipiāt. Qui uero propter confessionē militiā abiecerāt

militiam abiecerant. & rursū hanc ambierunt. hos tredecim ānis penitentiam gerere. & postea suscipi si tamen ex corde penitentiā gerant. Esse tamen & ipotestate epī moderandi facultatē. si eorū fructuosam & attentā penitentiā uiderit. xiii. De his uero qui uita excedūt penitentibus. decernunt uacuū nullū debere dimitti. Si qui sane accepta cōmunionē superuixerit. debere eum tempora statuta cōplere. uel certe prout moderatio epī uoluerit. xiiii. Et ne diaconi presbiteris preferantur. ne ue sedeāt in cōfessu pbrōy. aut illis presentibus eucharistiā diuidāt. sed illis agentibus solū ministrent. Si uero presbiter nullus sit in preseti. tūc demū etiam ipsis licere diuidere. aliter uero agentes abici iubent xv. De catecuminis qui prolapsi sunt. statuere tribus annis eos a catecuminoy oratione seperatos postea recipi debere. xvi. Et ne de ciuitate inferiori ad maiorē eccliam trāsire quis ambiat. siue epūs siue etiā alius clericus. Et ne quis clericus quī derelicta ecclia sua nulla existente causa probabili uagat & oberat per alias ecclias. suscipiatur in cōmunionē. xvii. Et ut nemo eū qui ad aliū pertinet suscipiens in sua ecclia ordinet clericum absq; consensu illius ad quē pertinet. xviii. Et ne q clericus aut usuras accipiat. aut frumenti uel uini āplicationem q̄ solet ī nouo datū. uel sexcuplū uel etiam duplū recipi. qđ si faciat tanquā turpis lucri reū abiciendū. xix. Et ut Pauliniste qui sunt Fotiniani rebaptizarētur. xx. Sed & diaconisse quoniā quidē manus impositionem non accipiunt. etiam ipsas inter laicos esse debere. Igit̄ cum de his prout diuinay legū ratio poposcerat decreuissent. sed & de obseruatione p̄fice antiquū canonē per quem nullo dereliquo uarietas oriretur ecclesiis tradidissent oibus rite dispositis. eccliy pax & fides in orientis atq; occidentis partibus una atq; eadem seruabatur. Cap. vii.

Er idem tempus Helena Constantini mater femina incomparabili fide religione animi ac magnificētia singulari. Cuius uero Constantinus cum esset filius. & crederetur diuinis admonita uisionibus. Ierosolimā petit. atq; ibi locū in quo sacrosanctum corpus xpī patibulo affixū pependerat. ab incolis perquirat

Qui iccirco

Helena Constantini mater.

Qui iccirco adinueniendum difficilis erat. q̄ ab antiquis persecutoribus simulacrū in eo ueneris fuerat defixū. ut si quis xp̄ianorū in loco illo xp̄m adorare uoluisset. uenerē uideretur adorare. Et ob hoc infrequens. & pene obliuioni datus fuerat. Sed cū ut supradiximus religiosa femina properasset ad locū celesti sibi inditio designatum. cuncta ex eo prophana & polluta deturbās. ialtum purgatis ruderibus. tres confuso ordine repperit cruces. Sed obturbabat reperti muneris letitiam. uniuscuiusq; crucis in discreta proprietas. Aderat quidē & titulus ille qui grecis & latinis atq; hebraicis litteris a Pilato fuerat cōscriptus. Sed nec ip̄e satis euidenter dn̄ici prodebat signa patibuli. Hic iam humane ambiguitatis incertum. diuinum flagitat testimoniū. Accidit in eadem urbe primariam quandā loci illius feminā graui egritudine confectā. seminecem iacere. Macharius per idem tempus ecclesie illius ep̄us erat. Is ubi cunctantem reginam atq; omēs pariter qui aderant uidet. afferte huc inquit totas que reperte sūt cruces. & que sit que portauerit dn̄m nunc nobis aperi& deus Et ingressus cum regina pariter & populis ad eam que decūbebat defixis genibus. huiuscemodi precē profudit. Cap. viii.

V dn̄e qui per unigenitum filiū tuū salutem generi humano per passionem crucis conferre dignatus es. & nunc in nouissis temporibus adspirasti in corde ancille tue perquirere lignū beatū ī quo salus nr̄a pepēdit. ostende euidenter ex his tribus q̄ crux fuerit ad dn̄icam gl̄iam. uel q̄ extiterint ad seruile supplicium. ut hec mulier que semiuiua decūbit. statim ut eam lignū salutare contigerit. a mortis ianuis reuocetur ad uitam. Et cū hoc dixisset adhibuit primo unam ex tribus. & nihil profecit. Adhibuit scđam. nec sic quidem aliquid actū est. Vt uero admouit tertiam. repente apertis oculis mulier cōsurrexit. Et stabilitate uirū recepta. alacrior multo quā dū sana fuerat. tota domo discurrere & magnificare dn̄i potentiā cepit. Sic euidenti inditio regina uoti cōpos effecta. templum mirificum in eo loco in quo crucem repperat regia ambitione construxit. Clauos quibus corpus dn̄icū fuerat affixum portat ad filium. Ex quibus ille frenos composuit quibus uteretur

*Memoria de unido de
crucis.*

quibus uteretur ad bellum. Et ex aliis galeam nihilominus belli usibus aptam fertur armasse. Ligni uero ipsius salutaris partem detulit filio. partem uero thecis argenteis conditam dereliquit in loco. que etiam nunc ad memoriam sollicita ueneratione seruetur. Reliquit etiam hoc inditium religiosi animi regina uenerabilis. Virgines quas ibi repperit deo sacratas inuitasse ad pradium. & tanta eas deuotione curasse dicitur. ut indignum crederet si famulorum uteretur officijs. Sed ipsa manibus suis famule habitu succincta cibum apponeret. poculum porrigeret. aquam manibus infunderet. Et regina orbis ac mater imperii. famularum christi se famulam deputaret. Hec quidem Ierosolimis gesta. Interea Constantinus pietate fretus. Sarmatas. Gothos. aliasque barbaras nationes. nisi que uel amicitijs uel deditioe sui pacem preueniant. in solo proprio armis edomuit. Et quantomagis se religiosius deo subiecerat. tanto amplius ei deus uniuersa subdebat. Ad Antonium quoque primum heremi habitatorem. uelut ad unum ex prophetis litteras suppliciter mittit. uti pro se ac liberis suis domino supplicaret. Ita non solum meritis suis ac religione matris. sed & intercessione sanctorum commendabilem se deo fieri gestiebat. Sane quonia tantum uiri Antonii fecimus mentionem de uirtutibus eius atque institutis & sobrietate mentis. ut insolitudine uitam degens usus solummodo consortio fuerit bestiarum. & de demonibus crebros agens triumphos. placuerit deo supra cunctos mortales. ut quod institutionis sue preclara usque in hodiernum monachis exempla reliquerit. uolentem me aliqua exponere. ille libellus exclusit. qui & ab Athanasio scriptus. etiam latino sermone edictus est. Propter quod nos omissis his que ab aliis iam dicta sunt. ea memorabimus. que quamuis gestorum contineat fides. ab his tamen qui longe positi sunt. obscurior fama subtrahit. Cap. viii.

de amicitia christi.
 Ne ea diuisione orbis terre que ad predicandum uerbum dei sorte per apostolos celebrata est. cum alie aliis prouintie obuenissent. Thome parthia. & Matheo Ethiopia. eique adherens ceterior India Bartholameo dicitur sorte decreta. Inter quam parthiamque Media. sed longo interior tractu India ulterior iacet. multis uariisque
 linguis &

linguis & gentibus habitata. Quam uelut longe remotam nullus apostolice predicationis uomer impresserat. Que tamen temporis Constantini tali quadam ex causa semina fidei prima suscepit. Metrodorus quidam philosophus inspicendorum locorum & orbis perscrutandi gratia. ulteriorem dicitur Indiam penetrasse. Cuius exemplo inuitatus etiam Meropius quidam Tyrius philosophus. simili ex causa adire Indiam uoluit. habens secum duos puerulos. quos liberalibus litteris utpote propinquos instituebat. Quorum unus qui erat iunior Edisius. alter Frumentius uocabatur. Igitur per uisum & innotitum captis his quibus animus pascebat. cum philosophus redire cepisset. aque uel ceterorum necessariorum causa ad portum quendam nauis qua uehebatur applicuit. Moris est inibi barbarorum. ut si quando fedus sibi cum Romanis turbatum uicine nuntiauerint gentes. omnes qui apud eos ex Romanis iuuenti fuerint iugulentur. Inuadit nauis philosophi. cuncti cum ipso pariter perimuntur. Pueruli reperiuntur sub arbore meditantibus. & lectiones suas parantes. barbarorum miseratione seruari ducuntur ad regem. Horum ille alterum idest Edisiu sibi pincernam fecit. Frumentio uero quem quasi perspicacem deprehenderat. & prudentem. rationes suas scripserat. comisit. Ex quo & in honore magno apud regem habitus sunt. & in amore. At uero moriens rex. uxorem cum paruo filio regni reliquit heredem. Adolescentibus autem quid uellent agendi dedit liberam facultatem. Quos tamen regina suppliciter exorat. tanquam que nihil haberet in toto regno fidelius. ut secum usque quo adolesceret filius regendi regni sollicitudinem pertinerent. Et precipue Frumentium. cuius prudentia admodum sufficeret regnum. Nam alius fidem puram & sobriam mentem simpliciter exhibebat. Idque dum agerent. & regni gubernacula Frumentius haberet in manibus. deo mente eius & animo instigante. requirere sollicitius cepit. si qui inter negotiatores Romanos christiani essent. & ipsis potestatem maximam dare. ac monere ut conuenticula per loca singula facerent ad que Romano ritu orationis causa confluere. Sed & ipse multo magis eadem facere. & ita ceteros cohortari fauore. & beneficiis inuitare prestare quicquid opportunum fuisset loca edificii. aliaque necessaria prebere. & omni modo gestire. ut christianorum inibi seminem exurgeret

Sed cum

Sed cum adoleuisset regius puer cui pcuracionē regni gerebant expletis oibus & ex fide traditis. multū licet detinētibus & rogātibus ut manerēt regia uel filio. ad orbē tam̄ nr̄m denuo reuertūt. Et Edisio festināte Tyrū parētes pp̄i quosq; reuifere. Frumētius Alexādriā p̄git. dicēs equū nō esse opus occultare dñicū. Igitur rē oēm ut gesta ē expōit. Ep̄m admonet. ut p̄uideat uirū aliq̄uē dignū. quē cōgregatis iā plurimis xp̄ianis & ecclesiis cōstructis. ī barbarico solo ep̄m mittat. Tū uero Athanasius. nā is nup̄ sacerdotiū suscepit. attētius & pp̄ēsius Frumētii dicta gesta q; cōsiderās. ī cōcilio sacerdotū ait. Et quē aliū iueniemus uirū talē ī quo sit sp̄s dei ī ip̄so sicut ite. q; hoc ita possit īplere? Et tradito ei sacerdotio. redire eū cū dñi grā unde uenerat iubet. Quiq; cū ep̄s p̄rexiisset ad Indiā. tāta ei data esse adō uirtutū grā dicit. ut signa p̄ eū aplica fierēt. & īfinitus numerus barbarorū cōuerteret ad fidē. Ex quo ī Indie p̄tibus. & populi xp̄ianorū & ecclie facte sūt & sacerdotiū cepit. Que nos ita gesta nō op̄ione uulgi. sed ip̄so Edisio Tyri p̄resbitero postmodum scō. q; Fruentii comes prius sue p̄rat referente cognouimus.

Cap. x.

Et idē tēpus etiā Hiberorū gēs q; sub axe p̄tico iacet uerbi dei federa. & fidē futuri suscepit regni. Sed huius tanti boni prestitit cām mulier q̄dā captiua. q; ap̄d eos repta. cū fidelē satis & sobriā ac pudicā duceret uitā. totisq; diebus ac noctibus obsecrationes deo puigiles exhiberet. ī admiratione esse ipsa rei nouitas barbaris cepit. Et qd hoc sibi uelit curiosius perq̄rebāt. Illa ut res erat. simpliciter xp̄m se dñm hoc ritu colere fatebatur. Nihil ex hoc āplius barbari. preter nouitatē noīs mirabāt. Verū ut fieri solet ipsa p̄seuerātia curiositatē quādā mulierculis inferebat. si qd emolūm̄ti ex tāta deuotione caperet. Moris ap̄ud eos esse dicit. ut si paruulus egrotet. circūferatur a matre p̄ singulas domus quo scilicet si q; experti aliqd remedii nouerit cōferāt. laborāti. Cūq; mulier q̄dā puulū suū per oēs circūtulisset ex more. nec aliqd remedii cūctas domus lustrādo cepisset. uenit etiā ad captiuā. ut si qd sciret ostēderet. Illa se hūani qdē remedii nihil scire testat. dñm tamen suū xp̄m quē colebat. dare ei desperatā ab hoībus salutem posse cōfirmat

posse confirmat. Cumq; cilitio suo superposuisset paruulum atq; ipsa desuper orationem fudisset ad dnm̄. sanum matri reddit in fantem. Sermo defertur ad plures. factiq; fama magnifici. usq; ad aures regine perlabitur. Que dolore quodā grauissimo corporis afflicta in desperatione maxima erat. Rogat ad se captiuam deduci. Illa ire abnuuit ne presumeret amplius aliquid quam sexus sinere uideretur. Ipsa se regina deferri ad captiue cellulam iubet. Quam similiter supra cilium suum positā inuocato xpi noie. continuo post precem sanā & alacritate fecit exurgere. xpm̄q; esse deū dei sūmi filium qui salutem hanc contulerit. docet. eūq; quem sibi auctore sue sciret esse incolomitatē & uite. cōmonet inuocandū. Ipsum namq; esse qui & regibus regna distribuat & mortalibus uitam. At illa cum leticia domum regressa. marito percontanti causā tam subite sanitatis aperuit. quiq; cum pro salute cōiugis. letus mulieri munera deferri iuberet. illa horum inquit o rex nihil captiua dignatur. Aurum despicit argentum respuit. ieiunio quasi cibo palcitur. hoc solum ei muneris dabimus si eum qui me illa inuocante sanauit Christum deum colamus. Adhuc tunc rex segnior fuit. iterum distulit. sepius licet ab uxore cōmonitus. donec accidit quadam die uenante eo in siluis cum comitibus suis obscurari densissimis tenebris diem. & per tetro noctis orrorem luce subducta. cecis iter gressibus denegari. Alius alio diuersi ex comitibus oberrant. ipse solus densissima obscuritate circumdatus. quid ageret. quo se uerteret nesciebat. cū repente anxios salutis desperatione animos cogitatio talis ascendit Si uere deus est xp̄s ille quē uxori sue captiua predixerat. nunc se de his tenebris liberet. ut ipsum ex hoc omnis omibus coleret. Ilico ut hoc nondum uerbo. sed sola mente deuotat. reddita mundo dies. regem ad urbem perducit incolomem. Quiq; regine rem protinus ut gesta est pandit. euocari iam iamq; captiuam. & colendi ritum ut sibi tradat exposcit. nec se ultra alium deum quam xpm̄ ueneraturum esse confirmat. Adest captiua edocet dnm̄ xpm̄. supplicandi ritū uenerādiq; modū iquātū de his apire feie fas erat p̄dit. Fabricari tamē eccliam monet formāq; describit. Igitur

describit. Igitur rex totius gentis populo convocato. re ab initio que erga
 se ac reginam gesta fuerat exponit. fidemque edocet. & nondum
 initiatus in sacris sit sue gentis apostolus. Credunt uiri per regem
 femine per reginam. Cunctisque idem uolentibus ecclesia extruitur
 instanter. & eleuato iam perniter muroꝝ ambitu. tempus erat
 quo colūne collocari deberent. Cūque erecta prima & secūda uen-
 tum fuisset ad tertiam. consumptis omnibus machinis. & bouum ho-
 minūque uiribus. cum media iam inobliquū fuisset erecta. & pars
 reliqua nullis machinis erigeretur. repetitis scđo & tertio ac sepi-
 us uiribus. ne loco quidem moueri attritis omnibus potuit. Ad-
 miratio erat totius populi. regis animositas hebescebat. quid fieri
 deberet omēs simul latebat. Sed cū interuentu noctis omēs ab-
 scelissent. cunctique mortales ex ipsa opera cessarent. captiua sola
 in oratione pernoctans. mansit intrinsecus. Cum ecce maturus &
 anxius cum suis omnibus ingreditur rex. uidet colūnam quam tot
 machine & tot populi mouere non quauerant erectam. & super
 basim suā librate suspensā. nec tamen superpositā. sed quantum
 unius pedis spatio in aere pendentem. Tum uero omēs populi
 contuentes & magnificantes deū. ueram esse regis fidem. & cap-
 tiue religionem presentis miraculi testimonio perhibebāt. Et ec-
 ce mirantibus adhuc & stupentibus cunctis. in oculis eorū sensim
 super basim suā nullo cōtingente colūna deposita sūma cū libra-
 tione confedit. Post hec reliquus numerus colūnarū tanta facili-
 tate suspensus est. ut omēs que superfuerant ipsa die locarentur.
 Postea uero quā ecclesia magnifice constructa est. & populi fidem
 dei maiore ardore sitiēbant. captiue monitis ad Imperatorē Cō-
 stantinum totius gentis legatio mittitur. Res gesta exponitur
 sacerdotes mittere exoratur. qui ceptū erga se dei munus imple-
 rēt. Quibus ille cū oī gaudio & honore trāmissis. multo ap̄lius ex
 hoc letatus ē. quā si incognitas Romāo imperio gentes & regna igno-
 ta iūxisset. Hec nobis ita gesta fidelissimus uir Bacurius gentis ipsi-
 us rex. & apud nos dōesticoꝝ comes. cui sūma erat cura & religio-
 nis. & ueritatis exposuit. cū nobiscum Palestiē tūc limitis dux in
 p Ierusalem satis unāimiter degeret. Sed ad ceptū redeamus
 Osteaquam religiosi principis Cap. xi.
mater Helena

mater Helena sumis Romani regni honoribus affecta ex hac luce decessit. Costantia tunc Licinii derelicta fratris Augusti solatiis utebatur. Huic accidit pbrim quendam uenire innotitiam latenter partibus Arrii fauentem. Sed is primo nihil oino de his apud sororem principis aperire. Vbi uero multa familiaritas copiam tribuit. paulatim sermonem cepit aspergere. inuidiam dicens Arrio generatam. & pro simulatibus priuatis epim suum rem contentio se exagitauisse emulationis stimulo confixum. quod Arrius apud plebem satis carus haberetur. Hec atque huiusmodi alia frequentius suggerens. animos Constantie suos efficit. Que cum diem obitura uisitaretur a fratre. atque ab eo blande religioseque compellaretur extremam dicitur ab eo gratiam poposcisse. ut pbrim infamiliaritate reciperet. & que sibi ab eo pro spe & salute suggererentur audiret. Se quidem iam ex luce discedentem nihil curare. pro fratris uero statu esse sollicitam. ne forte pro innocentium penis regni sui pateretur excidium. Quibus ille monitis a sorore susceptis. & fidelem pro se germane sollicitudinem credens. accommodauit aurem pbro. & iterum accersiri de exilio Arrium iubet. ut quemadmodum de fide sentiret exponeret. Tum ille fidem conscripsit. que non quidem sensum nostrum. tamen uerba nostra continere professionem que uideretur. Miratus quidem est Imperator. & putauit unam eandemque in ipsius & concilii dudum gesti expositione sententiam contineri. Tamen in nullo relaxat animi uigorem. sed rursus eum ad concilium remittit examen. Quoniam quidem ad dedicationem Ierosolymorum ex omni orbe coire sacerdotes inuitabantur. hec ad eos de nomine eius scribens. ut si expositionem fidei eius probarent. & eum uel per inuidiam ut assererat tunc circumuentum dinoscerent. uel nunc ab errore correptum. clementi erga ipsum iudicio uterentur. quando quidem tanta fuerit concilii moderatio. ut non in personam eius sed indogmatum prauitatem fuerit lata sententia. si tamen & episcopi eius Alexandri accommodaretur assensus. Sed & ab his quidem qui primo ceptis eius fauentes cum simulatione subscripserunt. facile receptus est. Cum uero Alexandria prexisset. ibi omne eius frustratum inceptum. Quinque dolis apud ignorantes locus est. sciētibus uero dolū intēdere

dolū itendere nō aliud est quā risū mouere. Interea dū hec apud Alexandriam frustra agitantur. uenerabilis Augustus Constantinus in suburbana uilla Nicomedie tricesimo & primo imperii sui anno diem functus est. liberis de successione Romani orbis testamento heredibus scriptis Quo ī tempore quoniā quidem Constantius cui orientis regnū decreuerat presens non erat. dicitur secreto accersiens pbr̄m quē a sorore cōmēdatū supradiximus. & ex inde familiariter habitum. tradidisse ei testamentū quod scripserat. & obtestatus subsacramento. ne ulli nisi Cōstantio cū uenisset in manus traderet. Cui etiam quod eunuchi qui erant in palatio fauebant. arte inditio de Imperatoris morte suppresso usque ad Constantii presentia. multis noua temptantibus oppressis restituta integraque mansere. Cum uero Constantius affuisset. depositum presbiter restituit. Cuius beneficii gratia Imp̄ator regni cupidus ita ei deuinctus est. ut qui imperare cunctis ambierit. ab illo sibi imperari equanimiter pateret. Ex quo deuincto sibi Imperatore. cepit de Arrii restitutione suggerere. & nolentes adque scere sacerdotes. uti cogeret perluadere. Cap. xii.

A tempestate apud Alexandriam. Alexander in Ierosolimis Maximus confessor. Apud Constantinopolim etque Alexander. ut Athanasii scriptis comperimus sacerdotio fungebantur. Sed Eusebius quia apud Nicomediam erat. de cuius simulatione in subscribendo supradiximus. amplam temporis nactus. & principi per pbr̄m familiaris effectus. reuoluere omnia atque in irritum reuocare concilii gesta molitur. Arrium nequaquam apud Alexandriam commorantem uenire facit. & imperialibus edictis concilium denuo Constantinopolim conuocari. quo conuenere illi maxime quod Arrium atque Eusebium sectabantur. quique sepe cum Alexandro congressi ut arrium susciperet. nec tamen aliquid profligantes ab iniuriis quidem eius temperabant. Ad ultimum certam ei diem statuentes denuntiant. ut aut ipse Arrium susciperet. aut si reniteret se ecclesia pulso & in exilium truso. ab alio eum suscipiendum sciret. Tū ille nocte que ad constitutam itererat diem. sub altari iacens atque in oratione. & in lacrimis totam pugilam ducens. ecclesie cāram domino cōmēdabat. Cumque lux exorta fuisset

exorta fuisset. nec tamē ab oratione Alexāder cessaret. Eusebius
 cū suis oībus. uelut heretici belli signifer domū Arrii matutinus
 ascendit. eū q; propere sequi ad eccliam iubet. p̄testatus q; Ale
 xāder nisi presēs adquiesceret. expulsus cederet loco. Cap. xiii.

i *Git* oīum sūma expectatio quo uel Alexādrī perseverantia
 uel Eusebii Arriiq; istātia declinaret. Cūq; cūctōꝝ aī essent
 ut in tali re expectatione suspensi. Arrius ad eccliam pergens.
 epōꝝ & populōꝝ frequentia cōstipatus. hūane necessitatis causa
 ad publicā locū declinat. Vbi cū sederet. intestina eius atq; omīa
 uiscera in secessis cuniculū defluxere. ac tali in loco dignā mortē
 blasphemie & fetide mentis exsoluit. Quod posteaq; in ecclesia
 nūtiatū est Eusebio. atq; his qui una secū factū & innocentē uirū
 Alexandrū de Arrio recipiendo fatigabant. superati pudore. &
 adoperti confusione discedūt. Tunc completus est sermo ad glō
 riā dn̄i quē in oratione sua Alexander ad dn̄m proclamauerat
 dicens. Iudica dn̄e iter me & Eusebii minas atq; Arrii uim. Sed
 hī ad presēs quidē paululū pudoris habuere. Cōuenientes ue
 ro inter se heretici. uereti ne forte si sicut res gesta est integre ad
 Imperatorem Cōstantium peruenisset. non solū a perfidia eorū
 iniqua callide irretitus tenebatur abscederet. uerū & in auctores
 deceptionis sue seuerius aliquid & regia auctoritate decerneret
 Componunt per eunuchos quos iam in perfidia deceptos tene
 bāt. uti de Arrii morte Imperator quam fieri posset composita
 & cōmuniter nosceret. ne aliquid qđ dei uīdictā indicare uideretur
 audiret. Quibus ita gestis. de cā fidei ut cepant p̄secuntur.

i *Git* apud Alexandriā defuncto Alexandro. Ca. xiiii.

Athanasius suscepit sedē. Quod uero esset idem uir
 acris ingenii. & in ecclesiasticis negotiis adprime uigilās. satis iam
 tunc hereticis innotuerat. cum ad concilium Nicenum cum epi
 scopo suo sene Alexandro uenerat. Cuius suggestionibus. here
 reticorum doli ac fallacie uigilanter detegebantur. Statim ergo
 ut eū ep̄m factū cognouere. rati id qđ res idicabat sua negotia p̄
 illius sollicitudinē nō facile p̄cessura. oībus modis q̄rere aduersus
 eū machinas deceptionū parabant. Verū non mihi absq; ordine
 uidet̄. pauca

uidetur. pauca de huius uiri origine supra repetere & cuius apud
 ro institutionis fuerit. sicuti ab his qui cum ipso uitā duxerāt ac
 cepimus memorare. Tēpore quo apud Alexandria Petri marty
 ris diem Alexander epūs agebat. cum post expleta solēpnia con
 uenturos ad conuiuiū suum clericos expectaret. in loco mari uici
 no uidet eminus puerorū multitudinem super orā maris ludum
 imitantium ut fieri solet episcopum atq; ea que in ecclesiis geri
 mos est. Sed cū intentius diutino pueros inspectaret. uidet ab his
 geri quedā etiā secretiora & mistica. perturbatus ilico uocari ad
 se clericos iubet. atq; eis quid eminus ipse uideret ostendit. Tūc
 abire eos & cōprehenso ad se perducere omnes pueros imperat.
 Cūq; adessent. quis eis ludus & quid egissent uel quomodo per
 conctatur. Illi ut talis habet etas pauidi negare primo. deinde rē
 gestā per ordinē pandūt. Et baptizatos a se esse quosdā catechu
 minos confitētur per Athanasium qui ludi illius puerilis episco
 pus fuerat simulatus. Tū ille diligenter inquirens ab his qui ba
 ptizati dicebant. quid interrogati fuerint. quid ue responderint
 simul & ab eo qui iterrogauerat. Vbi uidet scdm religionis no
 stre ritū cuncta constare. collocutus cū concilio clericorū statuisse
 traditur illis quibus integris interrogationibus & respōsionibus
 aqua fuerat infusa. iterari baptisma nō debere. sed adimpleri ea
 que a sacerdotibus mos est. Athanasium uero atq; eos quos ludus
 ille uel presbiteros habere uisus fuerat uel ministros. conuoca
 tis parentibus sub dei obtestatione tradit ecclie sue nutriendos
 Paruo autē tēpore exacto. cū a notario integre & grāmatico suffi
 cienter Athanasius fuisset instructus. continuo tanquā fidele do
 mini cōmendatū a parentibus restituit sacerdoti. ac uelut Samu
 el quidā in templo dnī nutritur. & ab eo pergente ad patres in
 senectute bona. ad portandū post se Efod sacerdotale delegitur.
 Sed huius tanti in ecclia pro fidei integritate agones fuerūt. ut
 etiam de hoc uideatur dictū esse illud q̄ scriptū est. Ego enī ostē
 dam ei. quanta oporteat eū pati pro noīe meo. In huius etenim
 persecutiones uniuersus cōiurauit orbis. Et cōmoti sunt p̄ncipes
 terre. gētes. regna. exercitus coierūt aduersus eū. Ille autē diuinū
 illud cōseruabat

flud conseruabat eloquiū dicēs. Si consistant aduersū me castra
 nō timebit cor meū. si exsurgat in me preliū. in hoc ego sperabo
 Verum quoniā tanta ac talia eius gesta sunt. ut magnitudo qui
 dem rerū nihil me preterire patiatur. multitudo uero gestorū
 quāplurima cogat omittere. incertus estuat animus. dū delibera
 re non ualet quid teneat quid omittat. Et ideo pauca nos que
 ad rem pertinent memorabimus. Reliqua eius fama narrabit si
 ne dubio. minora uero nuntiatura nā qđ addere possit iueniret.

i Giť ubi Constātius orientis solus obtinuit regnū Ca. xv.

Constantino fratre non longe ab Aquileia apud Alīā flu
 uium a militibus interfecto Constans utriusq; germanus. occi
 dētem satis industrie gubernabat. Nam Conitantius natura &
 animo regio. dum primis illis regni sui fautoribus satis indulget
 per eunuchos arte in perfidiam decipitur a peruersis sacerdoti
 bus. & intento satis studio prauis eorū contentionibus obsecun
 dat. Sed illi uerentes ne forte adeundi regis copiā quandoq; fie
 ret Athanasio. & per eundem ueritatis fidem quā deuertebant
 scđm scripturas edoceret. omimodis insimulare eū apud prin
 cipē. & uelut oīm scelerū ac flagitiorū aggrediūtur exponere. usq;
 quo hūani corporis brachium loculo delatū imperatori ostēdūt
 Quod ab Athanasio excisū magice artis gratia de Arsenii cu
 iusdam corpore confirmabant. Sed & alia quāplurima crimino
 q sa simul & flagitiosa componunt. Cap. xvi.

Vibus ex cāis Imperator iuberet cōuocato cōcilio Atha
 nasium condēpnari. Idq; apud Tyrum missō e latere suo uno ex
 comitibus. Adnitente quoq; Archelao tunc comite oriētis. nec
 non & eo qui Fenicem prouintiā gubernabat congregari iubet.
 Eo deducit Athanasius. loculus cū humano brachio circūfertur
 inuidie horror nō solū religiosas. sed & uiles aīas puadit. C. xvii

h Ic Arsenius cuius brachium dicebat excisum. lector aliq;
 do Athanasii fuerat. obculpā correptionē ueritus frequen
 tie se se subtraxerat. Cuius latebras oportunas sibi adhuiuscemo
 di cōmentū flagitiosi hoīes rati. initio cōpositi criminis occultatū
 cum apud qñdā quē fidissimū sceleribus suis crediderāt reliqrāt
 Peruenit tamen

Peruenit tam̄ adhūc in latebris positū quid suo noīe criminis in-
tentaretur Athanasio. Et siue eū ipsa hūanitatē cōtemplatio si-
ue diuina perculit prouidentia. clam per noctis silētiū euadēs clau-
stris. enauigauit Tyrū. Et pridie quam cause dicende adesset ulti-
mus dies Athanasio. se se Arsenius obtulit. utq; se rerū gestarū
series haberet edocuit. Ille domi esse hoīem nec inotescere cuiq;
de eius presentia iubet. Interea cōciliū cogit̄ in quo aliquātī cōcin-
nate calūnie cōscii om̄s pene infenso aīo aduersū Athanasīū pre-
iudicatoq; conueniunt. Per idē tempus Pafnutius confessor de
quo supra memorauimus aderat Athanasīi innocentie conscius
Is cū uidisset Maximū Ierosolimorū ep̄m̄ qui una secū effosso oca-
lo & poplite succiso confessor extiterat. uerū pro nimia simplicita-
te nihil de sacerdotū scelere suspicantē confedisse cū ceteris quos
factionis macula sotiauerat. mediū confessū adire nō ueritus. Te
inquit o Maxime cū quo mihi unū atq; idem cōfessionis insigne
est. cū quo mihi pariter mortale lumē effossū clariore diuini lu-
minis conciliauit aspectum. Te inquit non patiar sedere in concilio
malignantiū & cū iniqua gerentibus introire. Iniectaq; manu
electās eū de medio eorū. ac de singulis instruens perpetua dehic
Athanasio cōmunionē sotiauit. Sed interim causa dicitur. Prima
introducitur accusatio mulieris cuiusdā. que se diceret aliquādo ho-
spitio Athanasīū recepisse. & ab eo noctu nihil suspicantē uim cor-
ruptionis esse perpessā. itroducti ad hoc iubet̄ Athanasius. Ingre-
ditur cū Timotheo suo. eūq; monet. ut posteaquā mulier dicen-
di finem fecisset. se tacente ipse ad ea que dixerat responderet.
Cūq; mulier ea que dicta fuerat perorasset. Timotheus conuer-
sus ad eam. Vere inquit mulier ego mansi apud te aliquādo. aut
uim tibi ut asseris feci? Tūc illa ut mulierū se taliū procacitas ha-
bet. obiurgās Timotheū tu tu inquit mihi uim fecisti. tu in illo
loco cōmaculasti castitatē meā. Simul & conuersa ad iudices ob-
testari fidē dei cepit uera se dicere. Tunc om̄s ridiculosus pudor
habere cepit. q̄ tam facile tacente eo factio cōpositi criminis pa-
tuisset. Nec tam permissi sūt iudices habere de muliere questio-
nē. unde hec uel per quos aut quomodo fuisset aptata calūnia.
qm̄ iudicandi

quoniã iudicãdi libertas penes accusatores erat. Hinc transit ad
 aliud crimen. Profertur facinus seculis inauditum. Ecce inquit
 ubi nemo possit uerboꝝ prestigiis decipere oculis res agit. Ver-
 bis celsantibus brachiũ hoc te aiunt Athanasii accusat excisum
 Hec est Arsenii dextera quam tu quomodo uel ad quos usus ex-
 cideris indicato. Tum ille. Quis eni inquit uestrũ Arseniũ noue-
 rat. ut hanc ipsius dexterã esse cognoscatis? Exsurrexerũt aliquã-
 ti q se dicerent optie scire Arseniũ. In quibus nõnulli erãt absq;
 conscientia factionis. Orat dehinc a iudicibus Athanasius. ut ho-
 minẽ suũ quẽ negotiũ deposceret iubeant introduci. Cũq; intro-
 ductus esset Arsenius. eleuato eius uultu Athanasius concilio &
 iudicibus ait. Hic est Arsenius & alleuans eius nihilominus dex-
 terã. hec est inquit etiã dextera eius. hec est & sinistra. Hec autẽ
 quã isti offerunt manus unde sit uos requirite. Tũc uelut nox
 quedã & tenebre accusatorum oculis infuse quid agerent. quo
 se uerterent nesciebant. Ipsũ etenim Arsenium testes qui paulo
 ante scire se dixerant confirmabãt. Verũ quia non iudicandi. sed
 opprimendi hois causa concilium gerebat. fragor oim repete at
 tollitur. magã esse Athanasium. & decipere intuentiũ oculos ac
 clamat. nec debere ullo modo ultra talẽ hoĩem uiuere. Factoq;
 impetu suis eum discerpere manibus parãt. Sed Archelaus qui
 cũ ceteris ex precepto Imperatoris concilio presidebat. ereptum
 eum de discerpentiũ manibus per occultos exitus eduxit. ac fu-
 ge qua solum possiet. salutẽ monuit comẽdare. Concilium tamen
 rursũ conueniens. tanquã si nihil oino deprehensum fuisset. ut
 confessum de intetatis criminibus Athanasium cõdempnat. Et
 gesta in hunc modum ficta per orbẽ terre mitentes. ad sceleris
 sui consensum Imperatore cogente ceteros epõs pepulerunt.

h Inc iam toto orbe profugus agit Athanasius. Ca. xviii.
 nec ullus ei tutus ad latendum supererat locus. Tribuni.
 prepositi. comites. exercitus quoq; ad inuestigandum eum mouẽ-
 tur edictis imperialibus. Premia delatoribus proponuntur. si qs
 uiuũ maxie si id minus caput certe Athanasii detulisset. & ira
 totis regni uiribus frustra aduersus eũ cui deus aderat certabat.

Interca sex

Interea sex continuis annis ita latuisse fertur in lacu cisterne nō habentis aquā ut solē nunquā uiderit. Sed cum per ācillam que sola conscia dnōꝝ officiis qui ei latebras prebuerant uidebat̄ in dicatus fuisset. tanquā dei spū admonitus. ipsa nocte qua ad eum cōprehendendum cum indicibus ueniebat̄ post ānos sex migra uit ad aliū locū. Ita illi qui uenerant frustrati. dnīs quicq; infugā uersis de ancilla ut falsa indice penas sumūt. Cap. xix.

u Erum ne graues alicui latebre sue fierent. & occasio calūnie innocentibus quereretur. nihil sibi ultra iā tutū in Cōstantii regno presumens. ad Cōstantis partes profugus abscedit. A quo satis honorifice religioseq; susceptus est. quicq; causa eius quā fama cōpererat diligentius cognita. scribit ad fratrem procereto se cōperisse. q; sacerdos dei sūmi Athanasius iniuste fugas & exilia pateretur. Hunc itaq; recte faceret. si absq; ulla molestia loco suo restitueret. si id nollet. sibi cure futurū. ut ipse id adimplet. regni eius intima penetrans. & penas dignissimas de auctori bus sceleris sumens. Quibus scriptis perterritus Constantius. q; posse facere ea que minitabatur conscius erat frēm. simulata benignitate ultro uenire ad se Athanasium iubet. & leui increpatione perstrictū ad eccliam suam permittit ire securū. Admonitus tamen Imperator ab impiis consiliariis. nō est inquit magnū Athanasi qđ epī poscunt de te. ut unā ex multis que sūt apud Alexandria ecclesiis concedas populis eorū qui tibi cōmunicare nolunt. Tunc ille deo sibi suggerente. paratū in tempore consilium reperit. Et quid est inquit Imperator qđ poscēti tibi liceat denegari. qui potestatē habes oīum iubēdi? Sed unū est qđ oro ut meā quoq; peticiunculam libenter admittas. Cūq; se oīa que uellet quāuis essent difficilia promitteret prestaturū. si hoc unū cederet libens Athanasius. Hoc est inqt qđ rogo. ut qa etiā hic nam apud Antiochiā res agebatur sūt nostri populi qui istis cōmunicare nolūt unam eis tenere cōcedas eccliam. Equissimum sibi uideri. & ualde prestandū. letus spopōdit Imperator. Sed cū rem detulisset ad eos quorū cōsiliis utebarur. neq; ibi se uelle accipere eccliam. neq; hic dare respondēt. qa plus sibi singuli quicq; quā absentibus

quam absentibus consulebant. Ita imperator admiratus eius prudentiam, properare cœius ad suscipiendâ suam eccliam iubet. Sed cum Maxentii scelere Imperator Constans regno simul & uita fuisset exēptus, rursus in Athanasium ueteres illi icentores principis odia resuscitare ceperunt. Fugatoq; de ecclia, in locū eius Georgium quendam perfidie & imanitatis sue socium mittunt. Nam prius quendâ Gregorium miserant. Rursū fuga rursū latebre, & edicta aduersū Athanasium principis per omēm locum ponuntur, premia & honores delatoribus pollicentia. Ipse quoq; cum ob uictâ necis fraterne regnūq; recuperandum ad occidētis partes uenisset, & extincto Maxentio, regni solus arce potiret fatigare occidentales epōs, & per deceptionē ad consensū Arriane hereseos cogere adgredit. Athanasii prius condēnatione premissa, & uelut obicis ualidissimi obiectione sublata. Cap. xx.

O B hoc apud Mediolanum epōy cōcilium conuocatur, plures decepti, Dionisius uero, Eusebius, Paulinus, Rodanius & Lucifer, dolum esse ī negotio proclamātes, asserentesq; q̄ subscriptio in Athanasium, non aliam ob causā quā deserende fidei moliretur, in exilio trusi sunt. His etiam Hilarius iungitur, ceteris uel ignorantibus uel non credentibus fraudem. Cap. xxi.

Ed tali consilio gestū fuisse negotium rei exitus docuit. Illis nāq; de medio sublatis, continuo Sinodus apud Ariminum congregat. Ibi secundū ea que orientales apud Seleutiam cōposuerant callidi hoīes & uersuti, simplices etiam imperitos occidentālium sacerdotes facile circumueniunt hoc modo proponēdo eis quē magis colere & adorare uellent. Homousion an xpī illisq; uirtutē uerbi quid Homousion significaret ignorantibus, uelut in fastidium quoddā & execrationem sermo deductus est xpō se credere nō Homousion confirmantibus. Sic multorū preter paucos qui sciētes prolapsi sunt animi decepti, contra ea que patres apud Niceam conscripserant uenientes, Homousion quasi ignotū & ascripturis alienum sermonē, auferri de fidei expositione decernunt. Cōmunionēq; suā hereticorū societate cōmaculant. Ea tempestate facies ecclie feda & admodū turpis erat. Non enī sicut prius

sicut prius ab externis, sed a propriis uastabatur. Fugabat alius, alius fugabatur. Et uterque de ecclesia erat. Ara nusquam nec immolatio, nec libamina. Preuaricatio tamen & lapsus erat ac ruina multorum. Simul pena, sed impar uictoria. Similiter cruciabantur, sed non similiter gloriabantur, quia dolebat ecclesia etiam illius casum
 i qui impellebat ad lapsum Cap. xxii.

Giulius Liberius qui post Iulium Marci quem Silvester preceserat, successor in urbe Roma per idem tempus sacerdotio fungebatur, in exilium truditur. Inque eius locum Felix diaconus suus ab hereticis subrogatur. Et non tam secte diuersitate, quam communionis & ordinationis conuenientia maculatur. Cap. xxiii.

i Erosolimis uero Cyrillus post Maximinum sacerdotio confusa iam ordinatione suscepto, aliquando infide sepius in communionem uariabat. Apud Alexandriam uero Georgius satis procaciter uir raptum episcopatum gerebat, ita ut magis sibi iuris dicendi creditos fasces, quam sacerdotium ministrandum religiosi officii a
 a estimaret. Cap. xxiiii.

Pud Antiochiam sane diuersis temporibus multa & admodum confuse gesta sunt. Nam defuncto Eudoxio, cum multi diuersarum urbium episcopi ad illam sedem summa ambitione niterentur ad ultimum Meletium de Sebastia Armenie ciuitate, contra decreta concilii illuc transferunt. Qui tamen ab ipsis rursus in exilium truditur, quod contra opinionem ipsorum, non Arrii, sed nostram fidem cepit in ecclesia predicare. Quam magna plebs ecclesia depulsum secuta, ab hereticorum societate diuellitur. Ca. xxxv.

i Interea ut aliquando etiam in semetipsam preduces malitia defeciret, sacerdotes & populi qui Arrio duce primitus fuerant ab ecclesia diuulsi, intres denuo sectas partesque finduntur. Nam illi quos paulo superius dixeramus non adquiescentes Eusebii ceterorumque simulationibus cum Arrio exilium pertulisse, post modum nec ipsi Arrio regresso de exilio communicare uoluerunt, eo quod simulata confessione communicasset his qui de ipsa substantia dei patris filium confiterentur, quia ipsi ea que primo docuerat Arrius ex nullis extantibus creatum & factum non natum filium
 satis libera

satis libera seu potius impudēti blasphemia confirmabāt. Quod
 & post illoꝝ obitū Accius quidā. post Actium ualidius & latius
 assererat Eunomius uir corpore & animo leprofus. & interius ex
 teriusq; morbo regio corruptus. arte tamen dialetica prepotens
 plurima contra fidē nostrā scripsit. & disputandi leges secutori-
 bus suis dedit. A quo etiam nunc Eunomiana heretis appellatur
 Alius quoq; Macedonius noīe quē nostris expulsis imo potius
 necatis apud Constantinopolim statuerunt episcopum. quia si-
 milem patri filiū fatebatur. licet spiritū sanctū eque ut illi blas-
 phemaret. tamen ab illis expellitur. quia similia ut de patre etiā
 de filio predicaret. Neq; uero nostris cōiungitur. a quibus de spi-
 ritu sancto diuersa sentiret. Ita pestifera illa bestia. que per Arri-
 um primum quasi de infernis extulerat caput. subito triformis
 apparuit. Per Eunomianos qui dicunt per omnia dissimilē filium
 patri. q̄a nullo genere possit esse similis factura factori. Per Ar-
 rianos qui dicunt similem quidem posse dici filiū patri. sed largi-
 tate gratie nō proprietate nature. inquantū scilicet potest crea-
 tori creatura conferri. Per Macedonianos qui dicūt simlē quidē
 filium per omnia patri. sanctū uero spiritum cū patre & filio nihil
 habere cōmune. Hec quidē inter illos ita gesta sūt. Sed sicut de
 talibus scriptū est. discissi sūt & nō sūt cōpuncti. Plurimi sane eo-
 rum qui uidebantur attentioꝝ uitam gerere. & monasteria
 permulta apud Constantinopolim uicinalq; prouintias. & episco-
 pi nobiles Macedonii magis errorem secuti sunt. Cap. xxvi.
 ¶ Ed Constantius imperator dum Iuliano quem Cesarem
 apud Gallias reliquerat. dignationem sibi augusti spon-
 te presumēti. armis ire obuiam parat. xxiiii. post occasum patris
 imperii sui anno in oppido Cilicie Moposcrenis diē functus est
 p Ost quem Iulianus presūptū prius deinde ut Ca. xxvii.
 legitimum solus obtinet p̄cipatū. Is primo uelut arguēs
 perpera gesta Constantii. episcopos iubet de exiliis relaxari. Post
 uero aduersum nostros tota nocendi arte cōsurgit. Interim qui
 superfuerant ep̄i de exiliis relaxantur. Nā Liberius urbis Rome
 episcopus Constantio uiuente regressus est. Sed hoc utrū quod
 adqueuerit

adquieuerit uoluntati sue ad subscribendū. an ad populi Roma-
ni gratiā a quo proficiscens fuerat exoratus indullerit. pro certo
cōpertum non habeo. Lucifer autē cum exoraret ab Eusebio. q̄a
uterq; in partibus uicinis egypto fuerat relegatus. ut aduidēdū
Athanasium Alexandriā pergerent. cōmuniq; tractatu cum his
qui super fuerant sacerdotibus de statu ecclie decernerent. presē-
tiam sui abnegans. legatū pro se diaconū suū mittit. atq; ipse in
tento animo Antiochiā pergit. Ibiq; dissidentibus adhuc parti-
bus. sed in unum tamē reuocari posse sperantibus. si ibi talis eli-
geretur episcopus. erga quē non una plebs sed utraq; gauderet
Preprosp̄erum catholicum quidem & sanctū uirum ac per om̄ia
dignum sacerdotio Paulinum episcopum collocauit. sed tamen
in quem adquiescere plebs utraq; non posset. Cap. xxviii.

p Ergit interea Eusebius Alexandriā. ibiq; confessorū conci-
lio congregato. pauci numero sed fide integri. & meritis
multi. quo pacto post hereticorū pcellas & perfidie turbines. trā-
quillitas reuocaretur ecclie om̄i cura & libratice discutiūt. Aliis
uidebatur fidei calore feruentibus. nullum debere ultra sacerdo-
tium recipi. qui se utcūq; heretice cōmunicis contagione macu-
lasset. sed qui imitantes apostolos querebant nō q̄ sibi utile es-
set. sed q̄d pluribus. Vel qui imitarentur xp̄m. qui cū esset om-
nium uita. pro salute cunctorum humilians se descendit in mor-
tem. quo scilicet inueniretur & in mortuis uita. Dicebant melius
esse humiliari paululum propter deiectos. & inclinari propter eli-
fos. ut eos rursus erigerent. nec sibimet solis puritatis merito ce-
lorum regna defenderent. sed esse gloriosius. si cum pluribus il-
luc mererent intrare. Et ideo rectum sibi uideri. ut tantum per-
fidie auctoribus amputatis. reliquis sacerdotibus daret optio. si
forte uelit abiurato errore pfidie. ad fidē patrū statutaq; cōuerti
nec negare aditū redeūtibus. qn potius de eorū cōuersiōe gaudere
q̄a & ille euāgelicus iunior filius paterne depopulator substātie. ī
semetipsū reuersus. nō solū suscipi meruit. sed & dignus paternis
cōplexibus d̄putat. & annulū fidei recipit & stola circūdat. p quā
quid aliud

qd aliud quā sacerdotii declarant insignia! Nec p̄habilis extitit apud patrē senior filius qđ inuidit recepto. nec tantū meriti habuit nō delinquendo. quātū note cōtraxit nō idulgēdo germano

¶ Vm igit̄ huiuscemodi sententias ex euangelica Ca. xxix. auctoritate prolatas ordo ille sacerdotalis apostolicus approbasset. ex cōcilii decreto Asterio ceterisq; qui cum ipsi erant orientis iniunguntur procuratio. occidentis uero Eusebio decernitur. Additur sane in illo concilii decreto. etiam de Spiritu sancto plenior disputatio. ut eiusdem substantie ac deitatis cuius pater & filius. etiam Spiritus sanctus crederetur. nec quicquā prorsus in trinitate aut creatum aut inferius posterius ue diceretur Sed & de differentia substantiarum & subsistentiarū sermo eis per scripturam motus est. Quod greci Oylir Setypos Trifeno uocant. Quidam etenim dicebant substantiam. & subsistentiā unum uideri. Et quia duas substātiās nō dicimus ī deo. nec tres subsistentias dicere debemus. Alii uero quibus longe aliud substantia quā subsistentia significare uidebatur. dicebant quia substantia ipsam rei alicuius naturam rationemq; qua constat designet. Subsistentia autem unius cuiusq; persone hoc ipsū qđ extat & subsistit ostendat. Ideoq; propter Sabellii heresim tres esse subsistentias confitendas. qđ quali tres subsistentes personas significare uiderentur. nec suspicionem daremus tanquā illius fidei sectatores. qui trinitatē in nominibus tantum & nō in rebus ac subsistentiis confitentur. Sed & de incarnatione dn̄i comprehensum est. quia corpus qđ suscepit dominus. neq; sine sensu neq; sine anima suscepisset. Quibus omnibus caute moderateq; compositis. unusquisq; itinere suo cū pace perrexit. Ca. xxx.

¶ Ed Eusebius cum redisset Antiochiam. & inuenisset ibi a Lucifero contra pollicitationē ordinatū episcopū. pudore simul & indignatiōe cōpulsus abcessit. neutre patri cōmunionē suā relaxans. quia digrediēs īde promiserat se acturū ī cōcilio. ut is eis ordiaret̄ ep̄s a quo pars neutra descisceret. Ille nāq; populus qui Meletium dudū de ecclia pulsū quasi p̄fide recta fuerat secutus. nō se iunxerat

se iūxerat ad priores catholicos. idest q̄ cū Eustachio ep̄o fuerant ex quibus etiam Paulinus erat. sed suum principatum suumq; conuenticulū tenuit. Hos ergo cū in unū reuocare uoluisset Eusebius. nec tam̄ preuentus a Lucifero potuisset abscellit. Tūc regressus Meletius de exilio. quia cū eo numerosior populus erat eccliam tenuit. & ex eo iam propriam sinodū cum ceteris orientalibus episcopis habuit. nec tamen Athanasio iunctus est. Interim Lucifer iniuriam dolens q̄ episcopū a se ordinatū apud Antiochiam non recepisset Eusebius. nec ipse recipere cogitat Alexandrini decreta concilii. sed constringebatur legati sui uinculo qui in concilio ipsius auctoritate subscripserat. Abicere nāq; eū non poterat. quia auctoritatem eius tenebat. Si uero recepisset. om̄e suum frustrandū uidebat īceptū. Diu ergo de hoc multūq; deliberans. cū ex utraq; parte concluderetur. eligit ut legato suo recepto. erga ceteros sententiā disparem sed sibi placitam custodiret. Ita regressus ad Sardanie partes. siue q̄a citata morte preuentus tempus sententie mutande non habuit. Etenim temere cepta corrigi spatio solent. siue ad hoc animū īmobiliter federat. parum firmauerim ex ipso. Interim Luciferianorū scisma qđ licet per paucos adhuc uoluitur sūpsit exordium. Eusebius uero circūiens orientem atq; Italiam. medici pariter & sacerdotis fungebatur officio. Singulas quasq; ecclias abiurata infidelitate. ad sanitatem recte fidei reuocabat. Maxime qđ Hylarium quē dudū cū ceteris episcopis in exilium trusum esse memorauimus. regressū iam & in Italia positum. hec eadem erga instaurandas ecclias fidemq; patrū reparandam reperit molientem. Cap. xxxi.

¶ Illi quod Hylarius uir natura lenis & placidus simulq; & eruditus ad persuadendum cōmodissimus rem diligentius & aptius procurabat. Qui etiam libros de fide nobiliter scriptos edidit. quibus & hereticorum uersutias & nostrorum deceptiones. & male credulam simplicitatem ita diligentius exposuit. ut & presentes & lōge positos quibus ipse per se disserere uiua uoce non poterat. perfectissima instructione corrigeret. Ita isti duo uiri uelut magnifica quedam mundi lumina. Hyliricum Italiā galliasq;

Italiã galliãsq; suo splendore radiarũt. ut om̃s etiã de absconditis angulis & abstrusis hereticorũ tenebre fugarentur. Ca. xxxii.

f Ed Iulianus postquã ad orientem Perlas bello pulsaturus aduenit. & publica quã prius occultauerat erga idolorũ cultũ ferri cepit ifania callidior ceteris persecutor. nõ ui neq; tormẽtis. sed premiis honoribus blanditiis persuasionibus maiorem pene populi partem quã si atrociter pulsasset elisit. Studia auctorũ gentiliũ xpianos adire prohibens. ludos litterarũ illis solis qui deos deãsq; uenerantur patere decernit. Militie cingulum nõ dari nisi imolantibus iubet. Procuracionem prouintiarũ iurisq; dicendi xpianis statuit non debere comitti. utpote quibus etiam lex propria gladio uti uetuisset. & proficiebat cottidie i huiuscemõi legibus exquirendis. quibus si quid uersutum uel callidum. tamẽ qd minus uideretur crudele decerneret. Cap. xxxiii.

f Ed non erga Athanasium fiste philosophie tenere imaginem potuit. Etenim cũ uelut tetri serpentes de cauernis terre ebulientes ad eum processissent. magorũ philosophorũ aruspicum augurũq; manus prophana om̃es pariter allegant nihil suis actibus successurũ. nisi prius Athanasium uelut horũ oĩum i obstaculum sustulisset. Cap. xxxiiii.

Terum mittitur exercitus. iterum duces. iterũ oppugnatur ecclia. Cumq; eum mesti ac flentes populi circũstarent. prophético apud eos usus sermone phibetur. Nolite inquit o filii cõturbari. quia nubecula est & cito pertransit. Cumq; discessisset. & nauis per Nilum fluuiũ iter ageret. comes qui ad hoc ipsũ missus fuerat. cognito eius itinere. instanter eum insequi cepit. Et cũ forte applicuisset Athanasii nauicula ad quẽdã locum. comperit apretereuntibus post tergum esse psecutorẽ suum. & iam iamq; nisi prospiceret iminere. Conterriti om̃s qui simul aderant sotii heremum suadebant ad fuge presidium petendam. Tum ille nolite inquit o filii deterreri. eamus magis in occursum pculsori nostro. ut sciat quia longe maior est qui nos defedit quam qui psequitur. Et conuersa nauicula. iter agere obuius ei qui se infectabatur adgressus est. Ille qui nullo genere suspicari posset in occursum sibi

occursum sibi uenire quem quereret, tanquam pretereuntes aliquos interrogari iubet, ubi audissent esse Athanasium. Cumque respondissent se uidisse eum non longe euntē, tota celeritate pertransiens properat inuanū, festinans capere quē ante oculos positum uidere non potuit. Ille uero dei uirtute monitus Alexandria redit, ibique tuto latebras usque quo persecutio cessaret exegit.

d Edit & aliud Julianus uecordie sue ac leuitatis **Ca. xxx.** inditiū. Nam cū Dafnis ī suburbano Antiochie iuxta fontem Castalium litaret Apollini, & nulla ex his que querebat responsa susciperet, causasque silentii percontaret a sacerdotibus demonis, aiunt Babile martyris sepulchrū prope adlisterē, & ideo responsa non reddi. Tūc ille galileos uenire, hoc enī noīe nostros appellare solitus erat, & auferre sepulchrum martyris iubet. Igitur ecclia uniuersa conueniens, matres & uiri iuuenes uirginesque immensa exultatione succincti, trahebant longo agmine arcā martyris psallentes sūmis clamoribus & cum exultatione dicentes. Confundantur omīs qui adorant sculptilia, & qui confidunt in simulacris suis. Hec in auribus prophani principis per sex milia passuum tanta exultatione psallebat omīs ecclia, ut celū clamoribus resultaret. Vnde & ille in tantā iracundie rabiē deductus est, ut altera die comprehendi xpianos passim & trudi iuberet in carcerem ac penis & cruciatibus affligi. **Ca. xxxvi.**

Vod Salustius prefectus eius non probans, licet esset gentilis, tamen iustus exsequitur, & apprehensum quendam adolescentem qui primus occurrit Theodorum noīe, a prima luce usque ad horam undecimam, tanta crudelitate & tot mutatis carnificibus torfit, ut nulla etas simile factum meminerit. Cum tamen ille in eculeo sublimis & hinc inde lateribus istante tortore, nihil aliud fecerit nisi uultu securo & leto psalmū quem pridem omīs ecclia cecinerat iteraret. Cūque se omī expensa crudelitate Salustius nihil egisse perspiceret, recepto in carcere iuuenē, abisse fertur ad Imperatorem, & quid egerit nuntiasse, ac monuisse ne tale aliquid temptare uellet decetero. Alioquin & illis gloriam, & sibi ignominiam quereret. Hunc Theodorum ipsi nos postmodum apud Antiochiā

apud Antiochiã uidimus. & cum requireremus ab eo si sensum doloris habuisset ex integro. dicebat dolores se quidẽ parũ sensisse. adstitisse autẽ quendã iuuenẽ qui sudanti sibi linteo candidissimo. & sudores extingeret & aquã frigidam frequenter infunderet. & ita se esse delectatũ. ut tunc melior factus sit. quãdo deponi de eculeo iussus est. Cõminatus igitur Imperator post uictoriã Persicã melius se xpianos debellaturũ. profectus quidem est. sed nullus reditus. Ibi nãq; incertũ a suis an ab hostibus confossus post annũ & octo menses presũpti Augustalis imperii finẽ fecit.

e Anta uero eius ad decipiendũ subtilitas & Ca. xxxvii. calliditas fuit. ut etiã infelices iudeos uanis spebus illectos ut ipse agitabatur illuderet. Quos primo oĩum conuocatos ad se interrogat. cur non sacrificarent. cum eis lex sua de sacrificiis imperaret. At illi occasionẽ se inuenisse tẽporis rati. non possumus inquirunt nisi in solo Ierosolimoꝝ tẽplo. Ita nãq; precipit lex. Et accepta ab eo reparandi templi licentia. intantũ insolentie peruenunt. ut aliquis eius prophetarũ redditus uideretur. Igitur ex oĩbus locis atq; prouintiis conuenere iudei. locũ templi olim igne consũpti aggredi cepere. comite properandi operis ab Imperatore concessio. luptu publico & priuato res omĩ instantia gerebat. Interea insultare nostris. & uelut reparatis sibi regni temporibus cõminari ac seuitiam ostentare prorsus in magno timore & superbia agere. Cyrillus post Maximũ confessorẽ Ierosolimis habebatur epũs. Apertis igitur fundamentis. calces ceĩtaq; adhibita. nihil omnino deerat. quin die postera ueteribus deturbatis. noua iacerent fundamenta. cum tamen epũs diligenti consideratione habita. uel ex his que in Danielis prophetia de tẽporibus legerat. uel qd̃ i euangelis dominus predixerat persisteret. nullo genere fieri posse. ut ibi a iudeis lapis sup lapidem poneretur. res erat in expectatione. Ca. xxxviii.

e T ecce nocte que adincipiendum opus iam sola restabat terremotus ingens oboritur. & non solum fundamentorũ saxa longe lateq; iactantur. uerum etiam totius pene loci edificia complanantur. Porticus quoq; publice in quibus iudeorum multitudo

iudeorū multitudo q̄ operi uidebat̄ insistere cōmanebat ad solū deducte. om̄s iudeos qui reperti sunt oppressere. Luce uero orta cū se mala crederent effugisse. ad requirendos qui oppressi fuerant reliqua multitudo concurrat. Cap. xxxix.

Des erat quedā in inferioribus tēpli demersa. habēs aditū inter duas porticus que fuerāt cōplanate in qua ferramenta alia q; operi necessaria seruabāt. equa subito globus quidā ignis emicuit. & per mediū platee percurrens adultis & exterminatis qui aderant iudeis. ultra citraq; ferebat̄. Hoc iterū sepiusq; & frequētissime per totā illā diem repetens. pertinacis populi temeritatē flāmis ultricibus cohercebat. Cū interī pauore ingenti & trepidatione om̄s qui aderant deterriti solū uerū deū xp̄m confiteri cogebant̄ inuiti. Et ne hec fieri casu crederent̄ insequenti nocte inuestimentis oīm signaculū crucis ita euident̄ apparuit. ut etiā qui diluere pro sui infidelitate uoluisset nullo genere ualeret abolere. Sic deterriti iudei atq; gentiles. locū simul & inaniter cepta reliquere. Explicit liber. x. Incipiunt caplā libri. xi.

Cap. i. De ortu & religiosa mente principis Iouiniani. & de fine eius Ca. ii. De ortu Valentiniani & Valentis. Ca. iii. De dormitione Athanasii & persecutionibus Lutii heretici. Ca. iiii. De uirtutibus & mirabilibus sanctorū qui fuerūt in egypto. Ca. v. De persecutione que fuit apud Edessā. Cap. vi. De Moyse quē regina saracenorū gentis poposcit ep̄m. Cap. vii. De Didimo uidente Alexandrino. Ca. viii. Quāti ex discipulis Antonii etiā tūc inheremo habitantibus uirtutes & signa fecerunt. Cap. ix. De Gregorio & Basilio Capadotie ep̄s. Ca. x. De Damaso ep̄o. & Vrsini subreptiōe. cap. xi. De Ambrosio ep̄o. cap. xii. De Valentiniani fine. cap. xiii. De Gothorū per Tracias irruptione & Valētis nece. cap. xiiii. Ut Gratianus Imperator Theodosiū regni participē absciuuit. & post multa religiose & fortiter gesta Maximi tyrāni insidiis subcubuerit. ca. xv. De Valētiano puero atq; matre eius Iustina q de sensas ecclesias perturbare conatus est. Cap. xvi. De beniuoli magistri memoria fideli constantia. Cap. xviii.

Vt Theodosius

Ut Theodosius necē Gratiani ultus. de Maximo triūphauerit .
 Ca. xviii. De theodosii cōmissio in Thessalonicenses. & penitentia
 eius publice apud sacerdotes gesta. Cap. xix. De restitutiōe
 eccliaꝝ que per ipsū in oriēte catholicis restituit. Ca. xx. De
 Apollinare & heresi eius. Ca. xxi. De episcopozū successiōibus
 per orientē. Ca. xxii. De seditione paganozū contra fideles .
 Ca. xxiii. De situ tēpli Serapis & subuersione eius. Ca. xxiiii
 De fraudibus paganozū que ī tēplis detecte sunt. Cap. xxv.
 De Saturni sacerdote tyrāno totius pene Alexādie adultero .
 Ca. xxvi. De Canopi iteritu & initio . Ca. xxvii. De ecclesiis
 & martyriis que in idolorū locis cōstruete sunt. Ca. xxviii. De
 Ioannis sepulchro uiolato & reliquiis apud Alexandriā conserua
 tis. Ca. xxix. De Thoracibus Serapis apud Alexandriā abrahis
 & signi xpi in loco eozū reddito. Ca. xxx. Ut mēsurā a que
 Nili fluminis quā poecim uocant ad eccliam deferat. Ca. xxxi.
 De Valentiniāni junioris interitu. & ortu Eugeniū. Ca. xxxii.
 De responsis Ioānis monachi. Ca. xxxiii. De apparatu belli
 aduersus Eugeniū Theodosii. & de uictoria eius orationibus ma
 gis quā uirtute patrata. Ca. xxxiiii. De fine Theodosii post ui
 ctoriam & Archadio atq; Honorio liberis eius & heredibus re
 gni
 Expliciunt caplā libri. xi. Incipit liber. xi.

Post Iuliani Necē tandē ciuise nobis Iouiniani repa
 ratur imperiū. Is nāq; sub uno eodēq; tēpore Impe
 rator & confessor. & male illati extitit depulsor erro
 ris. Nam cū in procinctu esset exercitus & urgueret
 barbarus. ductoresq; nostri de sūmis rebus consiliū trahentes Iou
 iniano calculū darent. cūq; apprehēsus ad suscipiēda imperii tra
 heretur insignia. ad exercitū Iuliani sacrilegiis profanatū dicitur
 proclamasse. Non se posse imperare eis. quia esset cristianus .
 Tum omnes pari eademq; uoce respondisse perhibentur. & nos
 cristiani sumus. nec prius quam hanc uocem audiret. ad quiesce
 re ad imperium uoluisse. Deniq; statim affuit diuina clementia
 contraq; omnem spem cum clausi undiq; hostibus tenerentur
 nec euadendi

nec evadendi facultas ulla subpeteret. subito emissos a barbaris oratores ad esse uident. pacemq; deposcere. Exercitui quoq; inedia cōsumpto cibos ceteraq; necessaria inmercimoniis polliceri. omīq; humanitate nostrorū temeritatē emendare. Sed ubi in xx. & viiii. annis pace cōposita ad Romanū regressus est solum. clariorq; lux nostro se orbi ex orientis partibus ab orta diffudit. Rē publicam quasi post nimias procellas omī moderatione adgreditur reparare. Ecclīarū uero curā non in secundis habere. nec tam incaute ut Cōstantius egerat. sed lapsu predecessoris admonitus honorificis & officiosissimis litteris Athanasium requirit & ab ipso formā fidei & ecclīarū disponendarū suscipit modū. Sed hec tā pia & tā leta principia mors imatura corrumpit. Post nouē etenim menses ortus sui apud Cilitiam diem obiit. Cap. ii.

Post hunc Valentinianus imperiū suscepit. qui pro fide nostra a Iuliano de militia fuerat expulsus. Sed compleuit in illo domū qđ promisit. plus etiam quā centupla in presenti seculo restituens ei. Nam quia militiā pro xpō reliquerat. recepit imperiū. Is in consortiū regni assūpsit fratrem Valentē & sibi quidem occiduas partes delegit. illi autē orientales reliquit. Sed Valens fauendo hereticis abiit in uiam patrū suorū. Nam & episcopos egit in exiliū. & presbiteros ac diaconos & monachos Tatiano Alexandrie presidente. usq; ad tormenta deduxit & ignibus tradidit. Multaq; nefanda & crudelia in ecclīa dei molitus est. Sed hec omīa post Athanasii obitū. Nā illo superstite. uelut diuina quadā uirtute prohibitus. cū dibacharet in ceteros. in illum nihil ausus est triste cōmittere. Cap. iii.

Quā ea tempestate cū quadragesimo & vi. anno sacerdotii sui Athanasius post multos agones multaq; patientie coronas quieuisset in pace. sciscitatus de successore Petrū tribulationum suarū participem & sociū delegit. Sed Luthius Arriane partis epūs. continuo tāquā ad ouem aduolat lupo. Et Petrus quidem nauē protinus conscendens. ad urbem Romā profugit. Luthius uero tanquā materia sibi crudelitatis oblata seuior erga ceteros efficiebat. Et ita ibat in sanguinē. ut nec speciem quidem aliquā religiōis

aliquā religionis seruare uideretur. Cuius primo ingressu tanta & tam turpia in uirgines & continētes ecclie gesta sunt. que nec in persecutionibus gentilium memorant. Inde post fugas ciuū & exilia. post cedes & tormenta flāmasq; quibus innumeros con fecerat. ad monasteria furoris sui arma cōuertit. Vastat heremū bella quiescentibus indicit. Tria milia simul & eo amplius uiros per totam heremū secreta & solitaria habitatione dispersos ob pugnare pariter aggreditur. Mittit armatā equitū ac peditū ma num. Tribunos prepositos. & belloꝝ duces. tanquā aduersū bar baros pugnaturus elegit. Qui cū uenisset. nouam belli speciem uident. hostes suos gladius obiectare ceruices. & nihil aliud dicere p nisi amice ad quid uenisti. Cap. iiii.

Er idem tēpus patres monachoz uita & antiquitatis me rito Macharius. & Ilodorus aliusq; Macharius atq; Eraclides & Pambus Antonii discipuli per egyptū & maxime ī Nitrie deser ti partibus habebant. Viri qui consortiū uite & actuū non cum ceteris mortalibus. sed cū supernis angelis habere credebantur. Que presens uidi loquor & eoz gesta refero. quoz in passio ni bus solius esse promerui. Hi ducebant exercitū dnī non morta libus telis. sed fide religionis armatū exercitum moriendo uincē tem. & qui sanguinis sui profusione uictor xpm sequeret ad ce lum. Quiq; dum intabernaculis positi & orantes expectaret in terfectores suos. delatus est ad eos homo olim membris oibus & precipue pedibus aridus. Sed cū ab eis ī noīe dnī oleo fuisset perunctus. statim confirmate sunt plante eius. Et dicentibus eis innoīe Iesu xpi quē Lutus persequitur surge & sta in pedibus tuis. & redi in domū tuam. continuo exurgens & exiliens bene dicebat deum ostendens quia uere erat ī eis deus. Ante aliquā tulum uero tēporis cecus quidā rogabat adduci se ad cellulam Macharii que erat in deserto itinere triū dieꝝ. Quo posteaquā cecus multo ductantium labore peruenit. Macharium nō reperit domi. Cōtristatus ualde. nullatenus mitigare mestitiam poterat sanitatis solatiis carens. Tum uero feruore fidei concalescens. de precor inqt ad eos qui se duxerant. applicate me ad illā partem parietis ubi

parietis ubi cubare senior solet. Et cum fuisset admotus parum
 luti aridi unde paries oblitus uidebat adsumens palme sue su-
 perposuit. Rogat etiam ut aquam de puteo ex quo bibere sole-
 bat haurirët. Quo humore soluës glebulam eodemq; luto ocu-
 los suos superunguens. & lauans de aqua que hausta fuerat. repē-
 te recepit uisum. ita ut nullo indigens adminiculo rediret ad sua
 Sed ne secundū leproso illos ageret quos a se curatos in euange-
 liis ingratos dominus notat. cū omni domo sua regressus & deo
 gratias referens. rem ut gesta fuerat indicauit. Idem ipse Macha-
 rius Leene speluncam habuit cellule sue uicinam. & quadam die
 catulos suos cecos ad eum belua producit. atq; ante pedes eius
 posuit. At ille cum intellexisset pro cecitate catulorum bestiam
 supplicare. rogauit dñm ut eis redderet uisū. Quo recepto ma-
 trem sequentes redeunt ad speluncam. & paulopost ipsa cum ca-
 tulis suis regrediens. pelles ouiu lanatas plurimas. uelut munus
 pro suscepta gratia ad senem defert. morsu oris euectas. & ante
 fores eius eis depositis abscedit. Verum si singulorum mirabili-
 um gesta prosequi uelimus. excludimur a proposito breuitate. ma-
 xime cum hec narrationem proprii operis habere mereantur.
 Sed in his omibus Lucius non erubuit nec aliquid reuerētie uir-
 tutum mirabilibus detulit. Quinimo iubet patres ipsos abla-
 tos a grege suo. imo clam raptos in insulam quandam egypti pa-
 ludium deportari. in qua compererat neminem prorsus esse xpia-
 num. quo per hoc uel absq; solatiis uel absq; consuetis actibus ui-
 uerent senes. Igitur cum duobus solis pedisequis noctu ad in-
 sulam deducuntur. In qua erat templum quoddā sūma uenera-
 tione a loci incolis obseruatum. Cumq; nauicula senum orā soli
 illius contigisset. ecce subito sacerdotis tēpli illius uirgo filia cor-
 repta spiritu. cum ingenti uociferatione & clamoribus usq; ad ce-
 lum datis. per medios agi populos cepit. Et crebros ducens rota-
 rus. stridens huc atq; illuc rapida ora uibrare. Cumq; ad specta-
 culum tam ingentis monstri. maxime cum esset sacerdotis filia
 qui in honore precipuo apud illos erat populi conuenissent. per
 auras eam raptam sequentes. perueniunt usq; ad nauiculā senū.
 Ibi uero

Ibi uero proiecta eorum pedibus & prostrata clamare cepit. Quid uenistis huc serui dei summi antiquis nos & ueternosis euoluere domiciliis? In hoc loco depulsi undique latebamus. Quomodo uos nequaquam latere potuimus? Cedimus antiquis sedibus. populos uestros terrasque recipite. Cum hoc diceret increpatus ab eis erroris spiritus effugatur. Et puella sana una cum parentibus suis iacebat ad pedes nostri temporis apostolorum. Qui talibus exordiis predicantes eis fidem domini nostri Iesu christi. intantam conversionem repente eos perduxerunt. ut statim manibus suis antiquissimum templum & insuma ueneratione habitum destruerent. & ecclesiam confestim edificarent. Nec ad deliberandum spatium temporis eguerunt. quibus fidem rerum fecerant non uerba. sed uirtus. Sed hoc cum fuisset Alexandriae nuntiatum. ueritus Lulius ne forte etiam suorum in eum odia iusta consurgerent. qui aperte iam bellum non hominibus sed deo indiceret. occulte eos reuocari. & in heremum remitti iubet. Dum hec in egypto geruntur. ne in aliis quidem locis persecutionis flamma cessabat. Cap. v.

e Dista namque Mesopotamiae urbs fidelium populorum est Thome apostoli reliquiis decorata. Vbi cum Imperator populos uidisset ecclesiis eiectos in campo habere conuenticulum. tanta dicitur iracundia accensus. ut prefectum suum pugno percuteret. cur non fuissent inde quoque sicut iusserat deturbati. At ille licet esset paganus. & iniuriis ab Imperatore fuisset affectus. tamen consideratione humanitatis altera die ad uastandum populum processurus. facit hoc ipsum ciuibus per occulta inditia clarescere. quo scilicet cauere se possent. ne inuenirentur in loco mane processurus terrorem solito maiorem per officium mouet. agitque omnia quoquam minimi uel si fieri posset nulli periclitaretur. Videt tamen frequentiore solito populum tendere ad locum. currere precipites. & festinare tanquam uererentur ne qui deesset ad mortem. Interea uidet quandam mulierculam ita festinam & properam domo sua prorumpere. ut nec clauderet hostium. nec operiri ut mulierculam habitum decet diligentius potuisset. infantem quoque paruulum secum trahentem. cursuque rapido irrupto etiam

*Ad amicum filii
Propheta.*

Esta curas.

irrupto etiam officii agmine festinantem. Tum ille ultra non ferens. adprehendite inquit mulierem. & huc deducite. Cūq; fuisset adducta. quo inquit infelix mulier properas tam festina? Ad campum ait. quo catholicorum populus conuenit. Et non inquit audisti quia prefectus illuc pergat ut omēs interficiat quos inuenit? Audiui inquit. Et ideo festino ut ibi inueniar. Et quo inquit paruulum istum trahis? Vt & ipse ait martyrium cōsequi mereatur. Que cum audisset uir moderatissimus. redire officium & conuerti uehiculum ad palatium iubet. Et ingressus ait Imperatori. subire mortem si iubeas paratus sum. opus uero quod precipis implere non possum. Cumq; edocuisset cuncta de muliere p
 repræsentat Imperatoris insaniam. Cap. v.

Et idem tempus ecclesia uelut persecutionis igne confluente purior auri metallo refulgebat. Non enim in uerbis unius cuiusq; fides. sed in exiliis & carceribus probabatur. quia non honori erat catholicum esse sed pene. precipue apud Alexandriam. Vbi ne sepeliendis quidem corporibus mortuorum libera facultas fidelibus erat. Que dum Lutius omnia arrogancia & seuitia gereret. Mauuia Saracenorum gentis regina. uehementi bello Palestini & Arabici limitis oppida atq; urbes quater. uicinasq; simul uastare prouintias cepit. Cumq; frequentibus bellis Romanum attriuisset exercitum. & plurimis peremptis. reliquos uertisse infugam. orata pacem non aliter se amplexuram promittit nisi Moyles quidam nomine monachus gēti sue ordinaretur episcopus. Qui inheremo partibus suis propinqua uitam solitariā ducens. meritis & uirtutibus ac signis que faciebat deus per illū magnifice innotuerat. Petitio eius principi indicata Romano. sine ulla dilatione iubetur impleri. Aducibus nostris q; ibi infeliciter pugnauerant. captus Moyles ad sacerdotium suscipiendū Alexandriam ex more deducitur. Adest Lutius cui ordinandi deferrebat officium. Quo uiso Moyles presentibus ducibus qui perurguebant & populis ait. Ego quidem me non esse dignum tanto sacerdotio iudico. Verumtamen si aliqua in me licet indigno diuina dispensatio putatur explenda. deum nostrum celi ac terre dñm

Mauuia Saracenorum
 regina.

terre dnm̄ testor. q̄ Lutius sanctorum sanguine pollutas & cru-
 entas super me non iniet manus. Cūq; Lutius tam graui no-
 ta iniustum se uideret in oculis plurimorum. Quare inquit o
 Moyſes tam facile condempnas eum. cuius fidem ignoras? Aut
 si tibi aliquis de me aliter indicauit. audi fidem meā. & tibi ipsi
 magis quam aliis crede. Tum ille. Desine iquit o Luci dolosis tuis
 me quoq; imaginibus aggredi. Bene mihi nota est fides tua. quā
 protestantur serui dei per metalla dānati. Episcopi i exilium tru-
 li. presbiteri. diaconi. extra xp̄iani nominis habitacula relegati. Be-
 stiis alii. alii etiam ignibus traditi. Numquid potest uerior esse fi-
 des que auribus capitur quā que oculis peruidetur? Apud me
 certum est. qđ qui xp̄o recte credunt. ista non faciunt. Et ita ma-
 iore dedecore deformatus. quoniā perurguebat necessitas rei pu-
 blice consulendi. compulsus est adquiescere. ut ab episcopis quos
 in exilium truserat sacerdotium sumeret. Quo suscepto. & gen-
 tis ferocissime pacem tenuit. & fidei catholice custodiuit interne-
 u rata consortia.

Cap. vii.

Erum cum apud Alexandriam populos & urbē nebulosi
 ductoris tetra perfidie caligo suffunderet. uelut lampz lam quā
 dam diuina luce fulgētem Didimum dominus accendit. De cu-
 ius uita atq; institutis. quoniā ad ecclesie gloriam dei munere cō-
 cessus creditur. licet intranscursu necessario tamen cōmemoran-
 da nobis pauca uidentur. Is namq; in parua etate. cum etiam ad
 huc prima litterarum ignoraret elemēta. luminibus orbatus. ma-
 iore desiderio scientie ueri luminis inflāmatur. nec desperationē
 cupitam adipiscendi passus est. cum audisset in euangelio scriptū
 qđ apud homines impossibile est. possibile est apud deū. Hac igi-
 tur diuina pollicitatione confisus. indefinenter dnm̄ precabatur
 non ut oculorum carnalium uisum. sed ut illuminationem cor-
 dis acciperet. Miscebat tamen precibus studia ac labores. & iu-
 ges continuataq; uigilias non ad legendum sed ad audiendum
 adhibebat. ut qđ aliis uisus hoc illi conferret auditus. Cum uero
 post lugubrationis

170106

Audimus obsequium.

uenisset Didimus silentium illud non ad quietem uel otium datum ducens. tanquam mundum animal ruminans cibum quem ceperat ex integro reuocabat. & ea que dudum percurrentibus aliis ex librorum lectione cognouerat. memoria & animo retexebat. ut non tam audisse que lecta fuerant. quam descripsisse ea mentis sue paginis uideretur. Ita breui deo docente in tantam diuinarum humanarumque rerum eruditionem ac scientiam uenit ut scole ecclesiastice doctor existeret. Athanasio episcopo ceterisque sapientibus in ecclesia dei uiris admodum probatus. Sed & in ceteris siue dialectice seu Geometrice. Astronomie quoque uel Arithmetice disciplinis ita esset paratus. ut nullus unquam philosophorum. al. ua ex his artibus proponens obtinere eum uel concludere quiuerit. Sed statim ut responsiones eius acciperet magistrium eum etiam illius de qua proposuisset crederet. Discipline huius aliquanti dicta uel communiter disputata. uel proponentibus responsa adhibitis notariis describere. que etiam nunc in magna admiratione habentur. Nos tamen qui & uiue uocis eius ex parte aliqua fumus auditores. & ea que a nonnullis dicente eo descripta sunt legimus. longe maiorem gratiam & diuinum nescio quid. ac supra humanam uocem sonans. in illis magis sermonibus qui de ore ipsius proferebantur agnouimus. Hunc etiam beatus Antonius cum fidei Athanasii testimonium laturus aduersum Arrianos de Thebaide Alexandriam descendissent. magnificis consolatus est uerbis. Nihil te inquit offendat o Didime. quod carnalibus oculis uideris orbatus. Desunt enim tibi illi oculi quos mures & musce & lacerte habent. Sed letare quia habes oculos quos angeli habent. et quibus deus uideatur. per quos tibi magnum scientie lumen accenditur.

f *Locebat igitur Egyptus ea tempestate* Cap. viii.
non solum eruditus in cristiana philosophia uiris uerum etiam
his qui per

his qui per uastam heremum commanentes, signa & prodigia apostolica simplicitate uite & cordis sinceritate faciebant. Ex quibus interim quos ipsi uidimus. & quorum benedicti manibus meruimus. hii sunt. Nacharius de superiori heremo. aliusq; Macharius de inferiori. Hysidorus in Scitiis Pambus in Cellulis. Moyles & Benjamin i Nitria. Sybrion & Helias & Paulus in Apeteliote. Alius Paulus in Focis. Pemen & Ioseph in Pispiri. qui appellabatur mons Antonii. Sed & alios quam plures huiusmodi uiros in Egypti partibus habitare fideli comperimus auditu. ut uere compleretur apostoli dictum. quia ubi habundauit peccatum superabundauit & gratia. Habuit autem per idem tempus etiam Mesopotamia uiros nobiles. eisdem studiis pollentes. Quorum aliquantos ipsi per nos apud Edissam & in Carrarum partibus uidimus. plures autem auditione didicimus.

Cap. viiii.

Ed nec ultra harum infecundior Cappadotia fuit. immo aliquid letius Gregorium cum Basilio germinauit. Tulit igit & ipsa multorum sanctorum segetem satis letam. produxit copiosam piorum uineam. Oliuarum quoq; domini germinauit nouellam. Sed isti precipue uelut duo filii pinguedinis adsistentes dextera leuaq; candelabro. instar duorum celi luminarium refulgebant. Vnde dignum puto de his pauca supra repetere. Ambo nobiles. ambo Athenis eruditi. ambo college. ambo de auditorio digressi. ad profitendam rethoricam rogabantur. Quod opus magnifice quidem implebat Basilius. Gregorius uero magnificentius contempnebat. quiq; cum se totum dei seruitio mancipasset. tantum de college amore presumpsit ut sedentem Basilius de doctoris cathedra deponeret. ac se cum admonasterium manu iniecta perduceret. Ibiq; per anos

annos ut

*de uisus olar^{mb}
egypti.*

de mesopotamia.

de Cappadocia.

annos ut aiunt tredecim omnibus grecorum secularium libris re-
 motis. solis diuine scripture uoluminibus operam dabant. earum
 q; intelligentiam non ex propria presumptione. sed ex maiorum
 scriptis & auctoritate sequebatur. quos & ipsos ex apostolica suc-
 cessione intelligendi regulam suscepisse constabat. Quorū pre-
 cipue in prophetas commentarios discutientes. thesauros sapien-
 tie reconditos in uasis fictilibus requirebant. Verum cum iam
 ipsi sufficienter instructi. diuina dispensatione ad imbuendos po-
 pulos uocarentur. & alius alio itinere ad idem tamen opus uter-
 q; traheretur. Basilius Ponti urbes & rura circumiens. desides
 gentis illius animos & parum de spe futura sollicitos stimulare
 uerbis & predicatione succendere. callumq; ab his longe negli-
 gentie cepit abolere. subegitq; abiectis inanium rerum & secu-
 larium curis. sui met noticiam recipere. in unum coire. monaste-
 ria construere. psalmis & himnis & orationibus uacare. Docuit
 pauperum curam gerere. eis q; habitacula honesta & quecum-
 q; aduictum necessaria sunt prebere. Virgines instituere. pud-
 cam castamq; uitam omnibus pene desiderabilem facere. Ita bre-
 ui permutata est totius prouintie faties. ut in arido & squalente
 campo. uideretur seges secunda & leta uinea surrexisse. Grego-
 rius uero bonum semen non patiebatur aut super spinas iacere
 aut inter saxa dispergere. sed bonam terram cordis sui iugi cul-
 tu exercitiis indefinentibus excolebat. Et multo amplius hic in
 semetipso. quam ille in ceteris proficiebat. Suscipere ille que re-
 nuntiantes seculo deferebant ad pedes suos. & diuidere ut quis-
 q; eguisset curam gerebat. Iste nihil habendi & omnia possiden-
 di contentus sacramento. erga solas sapientie diuitias avarus &
 multum cupidus inherebat. Ille coire plures in unum. & sui in
 uicem in necessariis habere sollicitudinem docebat. hic sui ex-
 emplo quo erat absolutus & liber. cunctis sermone apostoli-
 co predicabat. ego autem uolo uos sine sollicitudine esse.
 Dominus in proximo est. nihil solliciti sitis. sed tanquam
 quam serui

Basilius.

88.

quam serui cristi. hoc solum estote solliciti, quando redeat dominus denuptis. Ille delinquentibus misericorditer condolere, & a delicto reuocare. hic per diuini eloqui gratiam delinquendi icitamenta peruenire. Nec sinere labi eum qui difficulter erigeretur elisus. Ille infide purus. hic in predicatione liberior. Ille deo humilis. hic etiam hoibus erat. Ille arrogantes contemptu. hic ratione uincebat. Sic in utroque diuina gratia unum opus perfectionis explebat. Igitur non multo post Basilium Cesaree Cappadotie episcopus cum a Valente in exilium profunde cogeretur. exhibitus est ad tribunal prefectorum. terroribusque ut illi moris est potestati & minis maximis agi cepit. ut nisi preceptis principis obediret. interitum sibi iam iamque speraret impendi. Tum ille intrepidus & absque ulla animi perturbatione hoc sibi minanti prefectoro respondisse fertur. atque utinam aliquid mihi esset digni muneris quod offerrem huic qui maturius Basiliu de nodo follis huius absolueret. Cumque daretur ei nox que erat media ad spatium deliberandi. respondisse denuo prohibetur. Ego crastino ipse ero qui nunc. tu te utinam non mutares. Et illa quidem nocte uxor Imperatoris uelut tortoribus tradita cruciatur. Filius uero qui erat eis unicus. extinctus paterne impietatis creditur exsoluisse supplicia. Ita ante lucem missi qui rogarent Basiliu ut precibus suis intercederet pro eis. ne etiam ipsi & quidem multo iustius similiter interirent. Sic accidit ut cum omnes catholicos expulerit Valens. Basilius usque ad uite exitu intemerato communiōis sacramento in ecclesia perduraret. Gregorius uero apud Nazanzon oppidu in locu patris episcopus subrogatus. hereticorum turbidinem fideliter tulit. Reddita uero pace Constantinopolim ad ecclesiam docendam uenire exoratus abnuuit. Vbi breui tempore tantum ad emendandum populum uetustis hereticorum infectum uenienis profecit. ut tunc primum xpiani sibi fieri uiderentur. & nouellam lucem ueritatis aspicere. cum religionis doctor multa quidem uerbis. plura tamen doceret exemplis. nec uiderent ab eo discipuli aliquid imperari. quod non prius ipse fecisset. Sed ubi gloria subsecuta inuidia est. obniti quidam. & prescriptionibus minas sanis uti

St Nazanzon.

sanis uti cepere. ut ipso ad propria remeante alius ordinaretur episcopus sanctus. Quod ille susurrari tantum & subdente sentiens ruminari. ipse profert que dicere ei nullus audebat. Absit inquit ut mei causa. aliqua simultas in dei sacerdotibus oriatur. Si propter me est ista tempestas tollite me. & mittite me in mare. & desinet a uobis quassatio. Tunc regressus in ecclesia sua quod superfuit uite tempus exegit. Et quonia fessa iam etate & corpore inualidus erat. successorē sibi ipse delegit. quo ecclesiam gubernante debilitatis & senectutis otio frueretur. Extant quocumque utriusque ingenii monimenta magna tractatum. quos ex tempore in ecclesiis declamabant. Ex quibus nos denas ferme singulorum oratiunculas transudimus in latinum. Basilii preterea instituta monachorum optantes si potuerimus & dei fauor adiuerit eorum plura transferre. Fuerunt preterea fratres duo Basilio Gregorius & Petrus. quorum alter in uerbo doctrine. alter in operibus fidei fratrem ita exequabat. ut uterque uel Basiliū uel Gregoriū redderet. Extant etiā ipsius Gregorii iunioris aliqua opuscula luculenta. Sed de his satis dictum. In occiduis uero partibus Valentinianus fide religionis illesus uetere Romani imperii cēdura rem publicam gubernabat. Cap. x.

Amasus post Liberium per successionem sacerdotiū in urbe Roma susceperat. Quem prelatum sibi nō ferēs Ursinus quidam eiusdem ecclesie diaconus. in tantum furoris erupit. ut persuaso quodam satis imperito & agresti episcopo. collecta turbulētorum & seditiosorum manu. in basilica que Sauiniana appellatur episcopum se fieri extorqueret. legibus & ordine & traditione pueris. Quo ex facto tanta seditio immo uero tanta bella orta sunt alterutrum defendentibus populis. ut replerentur humano sanguine orationum loca. Que res factione Maximini prefecti seui hoīs. ad inuidiam boni & innocentis uersa est sacerdotis. ita ut causa ad clericorum usque tormenta duceretur. Sed adsertor innocentie deus affuit. & in caput eorum qui intenderāt iudicium pena conuersa est. Cap. xi.

Interea defuncto apud Mediolanū Auxentio hereticorum episcopo utriusque

Romano imperio tunc & deinceps fuit. Igitur Gratianus cum fratre admodum paruulo post patruī necē. orientis quoq; suscepit imperium. Is pietate & religione om̄s pene qui ante fuerant principes superabat. Vsu armorum strēnuus. uelox corpore. & ingenio bonus erat. sed iuuenili exultatione plus fere letus quam sufficebat. et plus uerecundus quam rei publice intererat

q Viq; uidens utilem uirum annis maturum Cap. xiiii.
intantis regni curis habere participem. Et quia ut sermo diuinus monet. melius duo quam unus. consortē assiscit Theodosium. eiq; orientis procuratione permissa. partes sibi ac fratri occiduas referuauit. Verum his postquā multa religiose ac fortiter gessit a Maximo tyranno apud Britannias exotro. per An dragatium ducem Lugduni suorum magis proditione quam ui a hostium peremptus est. Cap. xx.

T Valentinianus in Italia degens fratris nece atq; hostis metu perterritus. simulatione oblatam pacem a Maximo simulans ipse quoq; libenter amplectitur. Cum interī Iustina mater eiusdem arriane hereseos alumna. impietatis sue uenena que uiuente uiro suppresserat. filio facile decepto fidenter aperuit. Igit̄ apud Mediolanum posita conturbare eccliarum statum. cōminari sacerdotibus depulsionis exilia. nisi Ariminensis concilii decreta quibus fides patrum temerata fuerat reuocarent. Quo bello ecclesie murum & turrem ualidissimam pulsabat Ambrosium. Eumq; minis terroribus. atq; om̄i oppugnationis genere fatigās primum sibi aditum debellande rimabatur ecclie. Sed quamuis illa Iezabel spiritu pugnaret armata. resistebat tamen Ambrosius Helie uirtute repletus & gratia. Ipsa autem in ecclesiis garrere. strepere. animare & inflāmare ad discordiam populos. sed qd̄ minus res ex sententia cederet iniuriam putare. & pro hoc apud filium conqueri. Vnde adolescētulus pro cōtumelie inuidia quā falso conflauerat mater accensus. armatorū globum ad eccliam mittit. confringi ianuas oppugnare sancta. sacerdotem protrahi atq; in exilium agi protinus iubet. Sed tanta fuit perseverantia fidelium populorum. ut animas prius amittere quā ep̄m mallēt. Interim dictata

i Nterim dicta aduersum fidem patrū imperialia Ca .xvi.
 decreta mandantur. beniuolo tunc memorie scriniis pre-
 sidenti. Sed ille cui ab incunabulis sacra fides & uenerabilis fuit
 abnegat se impia posse uerba proferre & cōtra deum loqui. Tū
 uero ne īceptū regie frustrari uideret. celsior ei honor pmittit
 si impleret iniuncta. Ille qui nobilior in fide esse quā in honori-
 bus cuperet. quid mihi ait pro impietatis mercede altiore pro
 mittitis gradum? Hoc ipso quem habeo tollite. tantum mihi
 conscientia fidei daret illi. Hec dicens ante pedes precipientiū
 cingulum iecit. Ambrosius uero aduersum regine furorē nō se
 manu defendebat aut telo. sed ieiuniis continuisq; uigiis subal-
 tari positus. per obsecrationes defensorem sibi atq; ecclie deum
 parabat. Cūq; hoc in longum diuersis machinis & oppugnatio-
 nibus nequam Iustina moliretur. Maximus qui se ex uetere ty-
 ranni infamia legitimū principē gestiret ostendere. datis litte-
 ris impium proteitatur inceptum. fidem dei impugnari. & statu-
 ta catholice ecclie subruī. & inter hec appropinquare Italiam ce-
 pit. Quo Iustina comperto. hoste simul atq; impietatis conscien-
 tia perurgente. infugam uerā cum filio. exilia que dei sacerdo-
 a tibus parabat prima sortitur. Ca .xvii.

Fuit tamen Theodosius propter regni fidem bonitatisq;
 ac beneficiorū Gratiani memor. & inuindictam totis uiribus ori-
 entis insurgens. ultus est sanguinem iustum. Valentinianoq; im-
 pia iter hec matre defūcta. fidē catholicā quā ipsa uiolauerat & re-
 gnum tyrannide depullā restituit. Atq; ipse posteaquā Romam
 illustri triūpho inuectus est. ad propria rursus regna remeauit.
 p Er idem tempus subreptione quadā demōis Ca. xviii.

turpis macula religioso principi iniecta est. Etenim cum
 apud TheSalonicam seditione exorta. quidam ex militaribus uir
 impetu fuisset populi furentis extictus. repentini nuntii atrocita-
 te succensus. ad ludos circenses inuitari populum. eiq; ex in pro-
 uiso circumfundi milites. atq; obtruncare passim quisq; occuris-
 set gladio iubet. & uindictam dare nō crimini sed furori. Ob hoc
 cum a sacerdotibus Italie argueretur. agnouit delictum. culpāq;
 cum lacrimis

cum lacrimis professus. publicam penitentiam in conspectu totius ecclesie exegit. Et in hoc sibi tempus ascriptum absque regali fastigio patienter impleuit. Quibus omnibus illud quoque mirabiliter adiecit. legem sanxit in posterum. ut sententie principum super animaduersionem prolate. in diem tricesimum ab executionibus differrentur. Quo locus misericordie uel si res tulisset penitentiae non periret.

Cap. xviii.

Citur ad orientem regressus. ibique ut ab exordio principatus sui summa cura sumoque studio pulsus hereticis ecclesias catholicis tradere. idque ea moderatione agere ut ultione contenta. tantum catholicis de ecclesiarum restitutione consuleret. quo fides recta absque predicationis impedimento proficeret. Commune se prebere erga sacerdotes dei fide religione & munificentia cunctis regum animam exhibere Accessu facilis. & absque imperiali fastu ad colloquium se humilibus prebere ortatu eius & largitionibus ecclesie pluribus locis ornate. satis magnificeque constructe. prestare multa poscentibus. Sed frequentius ultro offerre. Idolorum cultus qui Constantini institutione & deinceps negligi & destrui ceptus fuerat. eodem imperatore collapsus est. Pro quibus intantum deo carus fuit. ut speciale ei munus contulerit diuina prouidentia. Etenim in Thebaide partibus monachum quendam Ioannem nomine spiritu prophético repleuit. Cuius monitis atque responsis. pacem retinere an bellum gerere esset melius sciscitabatur.

Cap. xx.

Interea apud Laudotiam Syrie ante idem tempus Apollinaris episcopus uir sane in cunctis instructus. Sed dum contentione uitio nimis agitatur. & aduersum omne quod quisque dixerat ire obuius delectata iactatione ingenii male fortis heresim excontentione generauit asserens solum corpus non etiam animam a domino indispensatione susceptum. In quo cum euidentibus euangelii testimoniis urgueretur. quibus ipse dominus & saluator habere se animam profiteretur. & ponere eam quando uult. & iterum assumere eam. quamque turbatam & tristem dicit esse usque ad mortem. Vertit se post. & ne ex toto uinci uideretur. ait eum habuisse quidem animam. sed non ex ea parte qua rationalis est. sed ex ea solum quam uiuificat corpus. Ad supplementum uero rationalibus

*Uitium contentionis
quod fuit.*

uero rationabilis partis ipsū uerbū dei fuisse prohibebat. Quae assertio primo in urbe Roma a Damaso & Petro Alexandrino episcopo concilio congregato. tali sententia depulsa est. ut decernerent. si quis filium dei qui sicut uere deus. ita uere homo fuit uel hūanitatis aliquid & deitatis minus diceret habuisse. alienus ab ecclia iudicaretur. Quae sententia & apud Alexandriam confirmata est & apud Constantinopolim decreto cōcili. Ex illo Apollinariste ab ecclia declinantes. & episcopos sibi sue partis & dogmata propria eccliasq; defendunt. Cap. xxi.

Citur in urbe Roma post Damasum Siricius ecclie suscepit sacerdotium. Apud Alexandriam uero defuncto Petro Thimotheus. & post hunc Theophilus. In Ierosolimis autē post Cyrillum Ioannes apostolicas reparat sedes. Apud Antiochiam uero defuncto Meletio. substituitur Flavianus. Sed q; Paulinus adhuc supererat. qui in catholicorū sepe societate permāserat. multa ibi iurgia & multe controuersie sepe cōmote. nec tamen sūma uidentibus aliis. & aliis obtinentibus. ipsiq; in hoc elemētis terre marisq; fatigatis. potuit aliquādo pacis ullus obtineri modus cum utiq; fidei iam nulla uideretur subesse discordia. Hoc idē apud Tyrum fuit. Vbi cū Diodorus unus sane ex antiquis catholicis uir. & temptationū documentis probatus. cum Athanasii testimonio a cōfessoribus esset episcopus factus. modestia eius contempta alius a Miletii partibus ordinatur. Sed & in multis aliis urbibus orientis. huiusmodi confusiones contentio genuit sacrodotum. Apud Constantinopolim uero Nectareus ex pretore urbano catecumius & nup̄ baptisma cōsecutus. sacerdotiū suscepit

Interea apud Alexandriam noui motus & Cap. xxii.

contra tēporū fidē aduersus ecclias concitant. ex occasione huiusmodi oborti. Basilica quedā publici operis uetusta & admodum neglecta fuit. Quā Constātius Imperator donasse ep̄s per fidiam suā predicantibus ferebat. Quae longa incuria nihil ualidū preter parietes habebat. Visum est ep̄o qui per idē tēpus gubernabat eccliam hāc ab Impatore deposcere. ut crescentibus fideiū populis. orationū quoq; crescerēt domus. Quāq; cum acceptam uellet excolere

uellet excolere. reperta in loco sunt antra quedam latetia. & ter
 re defossa latrociniis & sceleribus magis quam cerimoniis apta.
 Igitur gentiles qui detegi criminum suorum latebras & flagitiorum
 cauernas uiderent. non ferentes operta tot seculis mala. & tene
 bris obtecta referari. uelut draconum calice potato. insanire oēs
 ac palam furere ceperunt. Nec uocibus iam & seditionibus ut so
 lebant. sed manu ferroque decertare nituntur. Crebros conflictus
 agere in plateis. belloque aperto uterque populus inter se cohire. Ac
 nostri numero & potentia multo plures. sed modestia religionis
 minus feroces erant. Ex quo frequenter nostrorum plurimis uul
 neratis. aliquantis etiam interfectis. ad templum quasi ad arcem
 quandam refugiebant. Quo nonnullos ex christianis captos secum
 adducentes. accensis aris immolare cogebant. Renitentes nouis & ex
 quilitis suppliciis excruciatos necabant. Alios patibulis affigen
 tes. alios confractis cruribus inspeluncas precipitantes. quas ob
 sacrificiorum sanguinem ceteraque impuritates delubri recipiendas
 uetustas curiola construxerat. Verum hoc per singulos dies. pri
 mo cum metu. deinde cum fiducia & desperatione gerere. atque in
 tra templum clausi raptu & preda uiuere. Ad postremum cras
 santes in sanguinem ciuium ducem sceleris & audacie sue dele
 gunt Olympum quendam nomine & habitu solo philosophum. quo
 antesignano arcem defenderent. & tyrannidem tenerent. At hii
 qui romanorum legum custodia iurisque dicendi cura permessa est
 cognitus que gesta fuerant. turbati atque preterriti ad templum
 conuoluant. causas audacie percontant. & quid sibi uellet ille con
 cursus in quo cum tanto scelere ante aras sanguis ciuium funde
 retur inquirunt. Sed illi obfirmato aditu confusis & dissonis uo
 cibus rationem facti nullam. sed clamorem reddebant. Missis tamē
 ad eos nuntiis de Romani imperii potestate. de uindicta legum &
 de his que talia solerent subsequi commonebant. Cumque loci mu
 nitione nihil aduersum uesana molientes agi nisi ui maiore sineret
 res gestas ad Imperatorem referunt. Ille qui ingenita mentis cle
 mentia errantes mallet emendare quam perdere. rescribit illorum
 quidem uindictam quos ante aras sanguis fusus martyres fecit
 non esse

non esse poscendā. in quibus dolorem interitus superauerit gloria meritorum. De cetero uero malorum causam radicesq; discordie que pro simulacrorum defensione ueniebant penitus debere succidi. Quibus exterminatis. etiam bellorum causa pariter conquiesceret. Cūq; hec scripta uenissent. & uelut post inducias parui temporis ad audiendum uterq; populus conuenisset ad templum. statim ut prima epistole pagina referata est. in cuius exordio uana gentilium supersticio culpabatur. clamor a nostris immensus attollitur. stupor & pauor gentilium populos inuadit. Latebras unusquisq; querere. angulos fuge calles rimari aut nostris se latenter inmergere. ut ab omnibus qui aderant nosceretur dei presentia populo suo audatiam tribuente. furorem demonis qui in illis prius debachatus fuerat effugatum.

f Serapis apud Alexandriam templum Ca. xxiii

auditum quidem omnibus puto. plerisq; uero etiam notus locus est. Non natura sed manu & constructione per. c. aut eo amplius gradus in sublime suspensus. quadratis &igentibus spatiis omni ex parte distentus. Cuncta uero que ad summum pauimentorum leuabantur. opere forniceo constructa. Que in mensis desuper liminaribus. & occultis aditibus inuicem isemet distinctis. usum diuersis ministeriis & clandestinis offitiis exhibebant. iam uero in superioribus extrema totius ambitus spatia occupant exedre & pastoforia. domusq; in excelsum porrecte in quibus uel editui uel hii quos appellabant *Asneytec* idest qui se castificant commanere soliti erant. Porticus quoq; post hec omnem ambitum quadratis ordinibus distincte intrinsecus circumibant. In medio totius spatii edes erat preciosis edita columnis & marmoris saxo extrinsecus ample magnificeq; constructa. In hac simulacrum serapis ita erat uastum. ut dextera unum parietem. alterum leua perstringeret. Quod monstrū ex omnibus generibus metallorum lignorumq; compositum ferebatur. Interiores delubri parietes laminis primo aureis uestiti. Super has argēteis. ad postremū ereis habebant. q̄ munimēto preciosioribus

preciosioribus metallis forent. Erat etiam quedam ad stuporem admirationemque uidentium dolis & arte composita fenestra perexigua abortu solis ita aptata . ut die qua institutum fuerat simulachrum ad serapem salutandum introferri diligenter templi foribus obseratis . ingrediente simulacro. radius solis per eandem fenestram directus .os & labra serapis illustraret. ita ut inspectante populo. osculo salutatus Serapis uideretur a sole. Erat & aliud fraudis genus huiusmodi. Natura lapis magnes huius uirtutis esse perhibetur. ut ad se rapiat & attrahat ferrum. Signum solis ad hoc ipsum ex ferro subtilissimo manu artificis fuerat fabricatum. ut lapis cuius naturam ferrum ad se trahere diximus. desuper in laquearibus fixus cum temperate sub ipso ad libram fuisset positum. simulachrum. uel naturali ad se raperet ferrum. affurrexisset paululum simulacrum. & in aere pendere uideretur. Et ne hoc lapsu proprio prederetur. ministri fallacie surrexit aiebant sol ut ualedicens Serapi discedat ad propria. Sed & multa alia decipiendi causa ueteribus in loco fuerant constructa. que nunc longum est enumerare per singula . Verum ut dicere ceperamus. rescripto recitato. parati quidem erant nostrorum populi ad subuertendum erroris auctorem . Persuasio tamen quedam ab ipsis gentilibus fuerat dispersa. quod si humana manus simulachrum illud contigisset. terra deiscens ilico soluere tur in chaos. celumque repente rueret preceps. Que res paululum stuporem quendam populis dabat. Cum ecce unus ex militibus fide quam armis magis munitus. correptam bipennem. insurgens omni nisu maxillam ueteratoris illidit. Clamor attolitur utroque populorum. neque tamen aut celum ruit aut terra descendit . Inde iterum atque iterum repetens putris ligni fumosum genium cedit. Quoque deiecto igni adhibito. tam facile quam lignum aridum conflagrauit. Post hec reuulsum ceruicibus & depressum medio trahitur caput. Tum pedes atque membra cesa securibus & rapta funibus distrahuntur . ac per singula loca membratim
in conspectu

in conspectu cultricis Alexandria senex ueternofus exuri-
 tur Ad ultimum truncus qui superfuerat . in amphiteatro
 concrematur . Vaneq; superstitionis & erroris antiqui Se-
 rapis hic finis fuit . De cuius origine diuersa fertur opinio
 paganorum . Alii Iouem putant cuius capiti modius super
 positus. uel quia cum mensura modoq; cuncta indicet mo-
 derari uel uitam mortalibus frugum largitate preberi. Alii
 uirtutem Nili fluminis cuius Egyptus opibus & fecundita-
 te pascatur . Quidam in honorem nostri Ioseph formatum
 perhibent simulachrum. ob dimensionem frumenti. qua fa-
 mis tempore subuenit Egyptiis . Alii repertum in hystoriis
 grecorum ueteribus ferunt Apini quendam patremfami-
 lias seu regem in Egypto Memphis positum. cum famis tē-
 pore frumenta apud Alexandriam defecissent . ex proprio
 affatim ciuibus alimenta prebuisse . Quo defuncto in ho-
 norem eius instituerint apud Memphis tēplum. in quo bos
 quasi indicium optimi agricolae nutritur . habens quedam
 coloris insignia . qui ex nomine eius Apis appelletur . So-
 ron uero. idest sepulchrum in quo corpus eius inerat . Ale-
 xandriam deduxerint. & Soron Apis primo excompositio-
 ne Sorapin Post uero per corruptionem Serapin nomiarūt
 Quid uerum sit. aut nihil omnino de his deus uiderit. Sed
 ad inceptum redeamus .

Cap .xxiii .

p Ost hec capite ipso ydolatrie deiecto. studiis uigilanti-
 simi sacerdotis quecumq; fuerunt per totam Alexan-
 driam portenta potiusquam simulachra. pari exitu & simili
 dedecore publicantur . Horret animus dicere qui miseris
 mortalibus laquei a demonibus preparati sunt. Que fune-
 ra que scelera in illis que dicebant abdita tegebantur? Quot
 ibi infantum capita desecta in auratis labris inuenta sunt?
 quot miserorum crutiabiles mortes depicte? Que cum pro-
 derentur in lucē. ac sub auras prolata ferrentur. licet cōfusione
 ipsa gentiles

ipsi gentiles & pudore diffugerent. tamen si qui adesse potuit mirabatur tot seculis se illis tam nefariis & tam pudendis fraudibus irretitum. Vnde & plurimi ex his condempnato errore & scelere depresso. fidem cristi & cultum uere religionis amplexi sūt. Nam ut omittam cetera flagitia que in aliis locis ui necatis paruulis. despiciatisq; obfibrarum inspectionem uirginibus gerebantur. unum solum modo qđ in templo saturni geri ad omnium uenit conscientiam memorabo. Ex quo etiam cetera que omisimus perpendantur.

¶ Acerdos erat apud eos Saturni Cap. xxv.

Tyrannus nomine. Hic quasi ex respōso numinis adorantibus i templo nobilibus quibusq; & primariis uiris quorum sibi matrone ad libidinem placuissent. dicebat Saturnū precepisse. ut uxor sua pernoctaret in templo. Tum is qui audierat gaudens qđ uxor sua digna dignatione numinis uocaretur. Exornatam comptius insuper & donariis onustā ne uacua scilicet repudiaretur coniugem mittebat ad templum. In conspectu omnium conclusa intrinsecus matrona. tyrānus ianuis clausis & traditis clauibus discedebat. Deinde facto silentio per occultos & subterraneos aditus intra ipsum Saturni simulachrum patulis irrepebat cauernis. Erat autem simulachrum illud atergo exesum. & parieti diligenter adnexum ardentibusq; intra eadem luminibus intente supplicatiq; mulieri uocem subito per simulachrum eris concaui proferebat ita ut pauore & gaudio infelix mulier trepidaret. qđ dignam se tanti numinis putaret alloquio. Posteaquam que libitum fuerat uel ad consternationem maiorem uel ad libidinis incitamentum diseruisset numen impurum. arte quodam lineolis obductis repente lumina extinguebantur uniuersa. Tum descendens obstupefacte & consternate muliercule adulterii fucum profanis commentationibus inferebat. Hec cum per omnes miserorum matronas multo iam tempore gererent accidit quandam pudice mentis feminam orruisse facinus. &

attentius

attentius designantem cognouisse uocem Tyranni. ac domū regressam. uero de fraude sceleris indicasse. Ille de iniuria cōiugis imo potius sua ardentius inflammatus. inscriptum Tyrannum ad tormenta^a deducit. Quo conuicto atq; confesso ceterisq; fraudibus reuelatis. pudor omnes & dedecus paganorum peruaserat domos. adulteris matribus. incertis patribus liberis spuris deprehensis. Quibus diuulgatis & proditis. raptim cū simulacris & edibus excidebantur & crimina

i Am uero Canopi quis enumeret Cap. xxvi.

superstitiosa flagitia s̄ ubi pretexto sacerdotalium litterarum. ita etenim appellant antiquas Egyptiorum litteras magice artis erat pene publica scola. Quē locum uelut fontem quēdam atq; originem demonum intantum uenerabantur pagani. ut multo ibi maior celebritas quā apud Alexandriam haberetur. Sed de huius quoq; monstri orrore cuiusmodi originem tradāt. absurdum nō erit paucis exponere. Ferunt aliquando Chaldeos ignem deum suum circūferentes. cum omnium prouintiarum deis habuisse conflictum. Quo scilicet qui uicisset. hic esse deus ab omnibus crederetur. Reliquarum prouintiarum dii eris aut auri. argenti. ue. aut ligni. uel lapidis. uel ex quacūq; materia constabant. q̄ per ignem procul dubio corrumperetur. Ex quo fiebat ut ignis locis omnibus obtineret. Hec cum audisset Canopi sacerdos. callidum quidam excogitauit. Ydrie fieri solent in Egypti partibus fictiles undiq; crebris & minutis admodum foraminibus patule. quibus turbida aqua desudans defecior ac purior redditur. Harum ille unam cera foraminibus obturatis. desuper etiam uariis coloribus pictam aquam repletā statuit ut dñ. Et excisū ueteris simulacri qđ Menelai gubernatoris ferebat caput d̄ sup positū diligēter aptauit. Ad sūt post hec chaldei. Igit̄ icōflictū circa ydriā ignis accēdit̄. cera qua foramiā fuerāt obturata resoluit̄. sudāte ydria ignis extinguit̄. Sacerdotis fraude Canopis Chaldeoꝝ uictor ostenditur

Vnde ipsū

Chaldei igne p̄ deo hnt.

Canopi aqua p̄ deo hnt.

Vnde ipsum Canopi simulachrum pedibus perexiguis attracto collo . & quali sugillato uentis tumido . in modum ydrie cum dorso equaliter teriti formatur . et ex hac persuasione . uelut deus uictor omnium colebatur . Sed profecerunt hec fortasse aliquando Chaldeis . Nunc uero aduentante sacerdote dei Theophilo . nullus profuit sudor . nec cere fraus obiecta subuenit . Vasta sunt omnia atque ad solum deducta .

Ed nihil gestum est quod in squalorem uerteret locum flagitiorum . Cauerne ac ueternosa busta deiecta sunt . & ueni dei templa ecclesieque constructe . Nam & in Serapis sepulchro prophanis edibus complanatis ex uno latere martyrium . ex altero consurgit ecclesia . Occasio autem martyrii construendi unde data sit . dignum arbitror memorare .

Uliani temporibus uelut relaxatis frenis efferbuit in omnem seuitiam feritas paganorum . Ex quo accidit ut apud Sebastem Palestine urbem sepulchrum Ioannis Baptiste mente rabida & funestis manibus inuaderent . ossa dispergerent . atque ea rursus collecta igni cremarent . & sanctos cyneres pulueri immixtos per agros & rura dispergerent . Sed dei prouidentia factum est . quosdam de Ierosolimis ex monasterio Phillippi hominis dei orationis illuc causa per idem tempus uenisse . Qui cum tantum nefas humanis quidem manibus . sed ferina mente fieri uiderent . mori gratius habentes quam huiusmodi piaculo funestari . inter eos qui ossa ad exurendum legebant mixti . diligentius in quantum res patiebatur ac religiosius congregantes . furtim se uel stupetibus uel insanientibus subtraxere . & ad religiosum patrem Philippum uenerandas reliquias pertulere . Ille supra se ducens tantum thesaurum propriis seruare uigiliis . ad pontificem maximum tunc Athanasium hostie immaculate reliquias per Iulianum diaconum suum post etiam Palestine urbis episcopum mittit

Quas ille

Sebastem ..

Quas ille susceptas paucis arbitris sub cauato sacrarii pariete inclusas. prophetico spiritu profuturas generationi postere cōser uauit. Quibus tunc deiectis & prostratis ydolatrie uestigijs in edibus quondam prophanis aurea tecta confurgerent. Sed post occasum serapis qui nūquam uixerat. que iam alterius demonis stare delubra potuerunt. Parum dixerim si omnes que erant Alexandriae per singulas pene colūnas cuiuscūq; demonis edicule in fulte ceciderunt. Sed per cunctas Egypti urbes per castella. per uicos. per omne rus. per ripas fluminis. per heremū quoq; si qua fana. seu potius busta reperiri potuerunt. instantia uniuersiusq; episcopi obruta & ad solum deducta sunt. ita ut rus denuo cul ture redderetur. qđ iniuste fuerat demonibus deputatum.

¶ Ed & illud apud Alexandriam gestum Cap. xxix.
est. qđ etiam Thoraces Serapis qui per singulas qualq; do mos in parietibus. in ingressibus & portibus etiam ac fenestris erant. ita abscisi sunt omnes & abradi. ut ne uestigium quidem usquam uel nominis appellatio aut ipsius aut cuiuslibet alterius demonis remaneret. Sed pro his crucis dominice signum unus quisq; in portibus i ingressibus i fenestris in parietibus colūnisq; depingeret. Quod cum factum hii qui superfuerāt ex paganis uiderent. in recordatione rei magne extraditione sibi met antiqui tus cōmendate uenisse perhibentur. Signū hoc nr̄m dominice crucis iter illas quas dicūt hieraticas. idest sacerdotales litteras ha bere Egyptii dicuntur. Velut unum ex ceteris litterarum que apud illos sunt helementis. Cuius littere seu uocabuli hanc esse asserunt interpretationem. Vita uentura. Dicebant ergo hi qui tunc admiratione rerum gestarum conuertebantur ad fidem. ita sibi ab antiquis traditum. qđ hec que nunc coluntur tam diu starent. quam diu uiderent signum istud uenisse in quo esset ui ta. Vnde accidit ut magis hii qui erant ex sacerdotibus uel mi nistris tēplorū ad fidē cōuerterentur. quā illi quos errorū presti gia & deceptionum machine delectabant.

Cap. xxx.

Sane quoniā

¶ Ane qm̄ moris erat in Egipto ut m̄sura ascendentis Nili fluminis ad tēplū Serapis deferret̄. uelut ad icrem̄ti aquarū & inundationis auctorem . Subuerso eius simulacro igniq; consumpto. omnes simul negabāt serapim iniurie memorem. aquas ultra & affluentiam solitam largiturum. Sed ut ostenderet deus non Serapim qui multo erat Nilo posterior. sed se qui aquas fluminis temporibus suis iuberet excrescere. tanta ex eo & deinceps fuit inundatio. quanta fuisse prius etas nulla meminerat. Et ideo ulna ipsa idest aque mensura quam Poechim uocant. ad aquarum dominum in ecclesia cepta deferri . Sed ubi hec gesta religioso principi nuntiata sunt. extentis ad celum palmis. cum ingenti fertur exultatione dixisse. Gratias tibi criste. qđ absq; urbis illius magna pernitie. tam uetus error extinctus est .

i Nterea Valentinianus in occiduis partibus Cap. xxxi. animis quantum etas patiebatur ardentibus rem publicam gerens. causis etiam nunc latentibus laqueo uitam finiuit . Sed hoc quidam dolo ducis sui Arbogastis factū confirmabāt . Idq; quam maxime publica tenebat opinio. Alii a commisso quidem scelere ducem alienum dicebant. sed causas prestitisse quibus in hoc adolescens animi indignatione cogeretur. q̄ minus ei tanquam per etatem nondum ualido. libera de omnibus indulgeret imperia. Fuere tamen nonnulli sacerdotum. qui pacis ab eo qui post creatus est legatione suscepta. immunem esse ducem a mortis scelere apud Theodosium testarentur. Cap. xxxii.

¶ Ed ipse nihilo segnus inflammatus. ad ultionem arma cōtra Eugenium qui in loco defuncti substitutus est corripit. Dei primo uoluntatem per Ioannem monachum de quo supra memorauimus sciscitatus . Tum ille qui primam de Maximo ei uictoriam predixerat incruentam . etiam hanc licet non absq; plurima utriusq; sanguinis inundatione promittit .

i Citur preparatur ad bellum non tam ar Cap. xxxiii. mox telorūq; quā ieiuniorū orationūq; subsidiis. nec tā excubiarū uigiliis quā obsecrationū p̄noctationū munitus. Circuibat cū sacerdotibus

sacerdotibus & populo oia orationū loca. ante martyꝝ & aplōꝝ
 thecas iacebat cilicio prostratus. & auxilia sibi fida sanctorum in
 tercessione poscebat. At pagani qui errores suos nouis semper
 erroribus animant. innouare sacrificia. & Romam funestis uicti-
 mis cruentare. Inspecere exta pecudū. & ex fibrarum prescientia
 secuturam Eugenio uictoriam nuntiare. Superstitiosius hoc agē-
 te & cum omī animositate Flauiano tunc prefecto. cuius assertio-
 nibus. magna enim erat eius in sapiētia prerogatiua. Eugenium
 uictorem fore procerto presūperant. Sed ubi uere religionis fre-
 tus auxilio Theodosius alpium fauces cepit. urguere. primo illi q̄
 bus nequicquam litate & frustra sacrificare tot uictime. de falla-
 tie conscientia trepidi demonis in fugam uersi. Post etiam magi-
 stri horum & doctores errorum precipue Flauianus plus pudor-
 ris quam sceleris reus. cum potuisset euadere. erudicus admodū
 uir. mereri se mortem pro errore iustius quā pro crimine iudica-
 uit. Ceteri uero instruunt aciem. & collocatis insuperiori iugo in-
 sidiis ipsi pugnam indescensu montis expectant. Verum ubi ad
 primos uentum est. & ilico se legitimo principi tradiderunt. cū
 ceteris imis uallibus deprehensis. cōflictus acerrimus geritur. Ste-
 tit aliquandiu anceps uictoria. fundebantur auxilia barbarorum
 & terga iam hostibus dabant. Sed fiebat hoc non ut Theodosi-
 us uinceretur. sed ne per barbaros uincere uideretur. Tū ille ut
 cōuersas suorum acies uidit. stans in edita rupe unde & conspi-
 cere. & conspici ab utroq; posset exercitu. proiectis armis ad solita
 recurrit auxilia. Et prostratus inconspectu dei. oipotens inquit
 deus tu nosti quia in nomie xpī filii tui ultionis iuste prelia ista
 suscepi. Si secus in me uindica. Si uero cum causa probabili & in
 te confisus. huc ueni. porrigere dexteram tuis. ne forte dicant gē-
 tes ubi est deus eorum. Quam supplicationem pii p̄cipis cer-
 ti adeo esse susceptam hii qui aderant duces animantur ad ce-
 dem. & precipue Bacurius uir. fide. pietate uirtute animi & cor-
 poris insignis. Et qui comes esse & sotius Theodosii merere-
 tur. proximos quosq; cum tot telis gladio passim sternit.
 agmina hostium conferta. & constipata perrumpit. Iter per
 Iter per milia

Iter per milia ruentium ad ipsum tyrānum. ruptis agminibus
 & acervatī fulis stragibus agit. uix fortasse ab ipiis credant que
 gesta sūt. Etenī cōpertum est. qđ post illā Impatoris precem quā
 deo fuderat. uētus ita uehēmēs exortus est. ut tela hostiū in eos
 q̄ iecerāt retorqueret. Cūq; magna ui p̄sistēte uēto om̄e iaculum
 missū ab hostibus frustraret. fracto aduersarioꝝ aīo seu potius
 diuinitus depulso Arbogaste duce. nequaquā deo aduersio forti
 ter faciente. Eugenius ante Theodosii pedes iunctis post terga
 manibus adducitur. Ibiq; uite eius & certaminis finis fuit. Tum
 uero religioso p̄ncipi gloriosior uictoria de frustratis opinionibus
 paganorū quā de Tyrāni iteritu fuit. qbus spes uana & falsa di
 uinatio minus in iteritu cōtulit pene. quā pudoris seruauit ī uita
 c Vm̄q; post hec ut futuroꝝ p̄scius Impator. Ca. xxxiii.
 disponēde rei publice sollicitudie strigeret. ad orientē pro
 tinus mittit. ubi uēturus ad bellū tuta liberos custodia cōmēda
 rat. Ibiq; Archadiū Augustū regnū sibi dudū traditū seruare pre
 cepit. Honorīū uero pari dignatiōe predictū ad occidentis īperiū ue
 nire otius iubet. Quo suscepto. & paternis osculis āplexibusq; cō
 stricto. traditis occidentalis regni gubernaculis. ipse Romano īpe
 rio p̄ ānos. x. & vii. feliciter gubernato. ad meliora migravit. cum
 principibus piissimis percepturus premia meritorum.

Explicit liber ecclesiastice hystorie.

Transtulit Aufonias istud Rufinus ad aures
 Eusebii clarum Caesariensis opus.

Schallus Ioannes celebri Germanicus arte

Aere premit. Mantus principe Foederico.

Quom̄ datus est finis. referebat Iulius annos

1479 Mille quater centum septuaginta nouem.

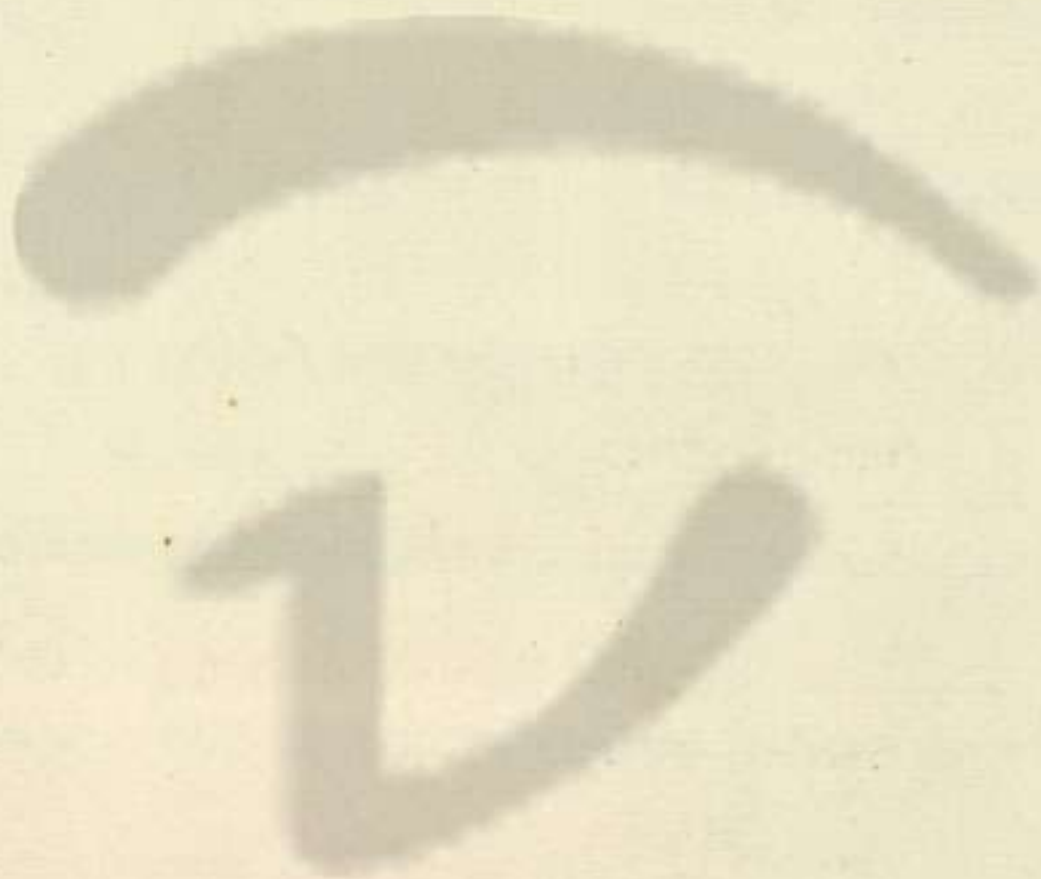
Hunc eme qui docti nomē. qui limen Olimpi

Quaeris. habet praesens munus utriq; liber.

Hinc coeleste bonum: sanctosq; docebere mores

Et prodesse magis lectio nulla potest.

Edizione pregiatissima.

monium eius. Et qui uidit testimonium perhibuit et ille scri-

quia uera dicit et scripsit. **H**ic est beatissimus euangelista et apostolus

iohannes. Qui privilegio amoris precipui ceteris amplius a domi-

no meruit honorari. **H**ic est discipulus ille quem diligebat iesus

qui supra pectus domini in cena recubuit. **Q**uia **A**pparuit caro suo io-

hanni dominus iesus christus cum discipulis suis et ait illi ueni dilecte me-

us ad me quia tempus est ut epuleris in conuiuio meo cum fratribus tuis. **P**

Confitebimur euocae. **E**xpandens manus suas ad deum dixit inuitatus

ad conuiuium tuum uenio gratias agens quia me dignatus est domine

iesu christe ad tuas epulas inuitare sciens quod ex toto corde meo desidera-

bam te. **D**ñs rex euocae. **D**omine suscipe me ut cum fratribus meis sim cum

quibus ueniens inuitasti me aperi michi ianuam uite et perduc me ad con-

uiuium epularum tuarum tu es enim christus filius dei uiui qui precepto

ui te a uonit **Q**ui uicerit faciam illum columnam in templo meo dicit dominus

Et scribam super eum nomen meum et nomen ciuitatis noue hierusalem

In illum diem suscipiam te seruum meum et ponam te sicut signaculum in conspectu

meo et scribam **I**nferuentis olei dolio missus iohannes apostolus diuina se prote

gente gratia ille suscipiat **O**mnes gratias evoae **P**ropter insuperabilem euangelizan

di constantiam diuine uisionis et allocutionis meruit crebra consolatione reue

Exaudi deus deus evoae **O**ccurrit beato iohanni ab exilio reuertenti omnis populu

uorum ac mulierum clamantium et dicentium benedictus qui uenit in nomine dom

ni **Exaudi deus deus evoae** **C**onstitues **D**iligebat autem eum hiesus quoniam

specialis prerogatiua castitatis ampliori dilectione fecerat dignum **Q**uia uir

go electus ab ipso uirgo in eum permansit **I**n cruce denique moriturus hunc

matrem uirginem uirgini commenda uit **Q**uia **H**ic est discipulus qui

testimonium phibet de his et scripsit hec **E**t scimus qui a uerum est testi